POMPONII MELAE DE SITU ORBIS LIBRI TRES. AND. SCHOTTUS ANTUERPIANUS...

Pomponius Mela 1. sec. d.C.>, Fernando Nuñez de Guzmán, ...

POMPONII MELAE DE SITV ORBIS LIBRI TRES.

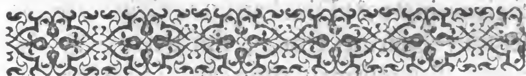
AND. SCHOTTVS *Antuerpianus recensuit, & Spicilegio illustrauit.*

ADDITAE
Hermolai Barbari Veneti, & Fredenandi Nonij Pintiani
CASTIGATIONES.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini.
M. D. LXXXII.

AD

ILLVSTRISS. GASPAREM QVIROGAM S. R. E. CARDINALEM, ET ARCHIEPISCOPVM TOLETANVM.

AND. SCHOTTVS *Antuerpianus.*

EXOSCVLOR libens, amplissime QVIROGA, animum tuum in ornãda Academia Toletana: quo & me nuper, honoris mei gratia, in familiam tuam inuitasti, & publicum de me iudicium Antonij Couarruuiæ, Academiæ Præfecti, omnis antiqui Iuris, Philosophiæ, Græcæq; linguæ peritissimi; qui me Salmantica ad Græcarum litterarum professionem euocauit, reapse comprobasti: Aluaro Gometio, viro optimo & eruditissimo,

fatis extincto, & Diui ISIDORI Originum, seu Etymologiarum libris, qui PHILIPPI Catholici Regis sumtu, tuoq; auspicio adornantur, immortuo. Cùm enim ex tui Pontificatus opimis reditibus Complutensis Academia à Francisco Ximenio sit excitata: Gymnasia verò augustissima Salmanticæ, Bononiæque à tui ordinis maiorib. exstructa conspiciantur; studia litterarum, vt cœpisti, gnauiter tueri & fouere velis, etiam atque etiam oro, obtestorq;. Habe igitur animi in te mei qualemcumque testificationem, POMPONIVM MELAM, scriptorem Hispanum, antiquissimum, & elegantissimum Geographum: quem in hac studiorum meorum peregrinatione, more maiorum instituta, recensui, & Annotationum Spicilegio illustraui, dum Itinerarij loco in hoc Hispaniensi itinere in manib. versaretur: Sitq; arrhabonis vice, dum maiorum vigiliarum opus in tuo nomine appareat, latiorque in tuas laudes euagandi campus aperiatur, si vita suppeditabit, meaque studia, vt velle video, fouere perges. Laborem verò meum, Hispanorum doctissimo impensum, cui potius donem, quàm Hispaniæ summo Præsuli, non video:

video: idque exemplo v.c. Hermolai Barbari, Patriarchæ Aquileiensis: quem Alexandro Sexto Hispano, Pontifici Max. eumdem olim MELAM obtulisse accepimus. Deus o.M. te diu Ecclesiæ, & Reipub. Christianæ seruet incolumem. Toleti Carpetanorum à D. IV. Idus Aprilis: anno à partu Virginis, cIↃ. IↃ. XXCI.

DE POMPONIO MELA ELIAS VINETVS.

POMPONIVM Melam *Geographum, inter Cæsaris Octauiani Augusti, & Vespasianorum imperia floruisse argumento est, quod Caius Plinius, Historiæ Naturalis scriptor, eũ inter suos authores laudat: quam Tito Vespasiano dedicabat, annis post natum Christum circiter octoginta. & quod ipse Mela Cornelium Nepotem citat libro tertio: quem Cæsaris Octauiani principatu mortem obiisse, ex eodem Plinio didicimus. Iolque, Africæ vrbem, Cæsaream vocat libro primo: quã sic in honorem Cæsaris Octauiani Iubam transnominasse, Strabo & Eutropius nobis sunt authores. Itaque nemini dubium esse debet, quem principum maximum Britanniam tam diu clausam aperire dicit libro tertio, quin Claudius sit accipiẽdus, Caij Caligulæ successor: qui primus post Iulium Cæsarem, Cæsaris Octauiani patrem, Britanniam tentauit: vti Suetonius & Eutropius scripserunt. ac ita sub Tiberio, Caligula, & Claudio, Romanis principibus, vixerit Põponius Mela: hæcq; Geographica, quæ in quibusdã exemplaribus,* De Chorographia; *in aliis* De Geographia; De Situ orbis *in aliis inscribũtur, sub Claudio Augustorũ quarto cõscripserit. Cæterum vbicumq; vitã transegerit, ex Tingentera Hispaniæ ciuitate fuisse se tradit libro 2. Melas autẽ aliquot alios memorant Latinæ literæ: vt,* Melam *equestris ordinis virum: quem hausto porri succo sub Tyberio Cæsare periisse scribit idẽ Plinius:* Fabiũ Melam, *Iurisconsultũ, qui citatur libro quadragesimo Digestorũ Iustiniani, capite de cloacis, & alibi.* Lucium Annæum Melam *à Nerone interfectum, fratrẽ Senecæ Philosophi, Lucaniq. poëtæ patrem. Quos omnes suspicor Hispanos genere fuisse.*

POMPONII

POMPONII MELAE DE SITV ORBIS LIBER PRIMVS.

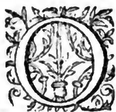
PROOEMIVM.

Rbis ſitum dicere aggredior; impeditum opus, & facundiæ minimè capax: (conſtat enim ferè ex gentium locorumque nominibus, & eorum perplexo ſatis ordine, quem perſequi longa eſt magis, quàm benigna materia:) verùm aſpici tamē, cognoſcique digniſſimum: & quod ſi non ope ingenij orantis; at ipſa ſui contemplatione precium operæ attendentium abſoluat. Dicam autē alias plura & exactius: Nunc autem vt quæque erũt clariſſima, & ſtrictim. Ac primò quidem quæ ſit forma totius, quæ maximæ partes, quo ſingulæ modo ſint, vtque habitentur, expediam. Deinde rurſus oras omnium & littora, vt intra extraque ſunt, atque vt ea ſubit ac circumluit pelagus: additis quæ in natura regionum, incolarumque memoranda ſunt. Id quò facilius ſciri poſſit *atque accipi*, paulò altius ſumma repetetur.

MVNDI IN QVATVOR PARTES DIVISIO.

CAPVT I.

MNE igitur hoc, quicquid id est, cui mundi cælique nomen indidimus, vnum est, & vno ambitu se cunctaque amplectitur. Partibus differt. Vnde sol oritur, Oriens nuncupatur aut Ortus: quò demergitur, Occidens vel Occasus: quâ decurrit, Meridies: ab aduersa parte, Septemtrio. Huius medio terra sublimis cingitur vndique mari, eademq; in duo latera, quę hemisphæria nominantur, ab Oriente diuisa ad Occasum, Zonis quinque distinguitur. Mediam æstus infestat, frigus vltimas. Reliquæ habitabiles, paria agunt anni tempora, verùm non pariter. Antichthones alteram, nos alteram incolimus. Illius situ ob ardorem intercedentis plagæ incognito, huius dicendus est. Hæc ergo ab Ortu porrecta ad Occasum: & quia sic iacet, aliquanto quàm vbi latissima est, longior; ambitur omnis Oceano, quatuorque ex eo maria recipit, vnum ab Septemtrione; à Meridie duo; quartum ab Occasu. Suis locis illa referētur. Hoc primùm angustum, nec amplius decem milibus passuum patens, terras aperit, atque intrat. Tum longè lateque diffusum, abigit vastè cedentia littora, iisdemque ex diuerso propè coëũtibus, adeò in arctum agitur, vt minus mille passibus pateat. Inde se rursus, sed modicè admodum laxat: rursusque etiam quàm fuit arctius exit in spacium. Quò cùm est acceptum, ingens iterum magnæ paludi, ceterùm exiguo ore, coniungitur. Id omne quà venit, quaque dispergitur, vno vocabulo nostrum mare dicitur. Angustias, introitumque venientis, nos fretum, Græci πορθμὸν appellant. Quà diffunditur, alia aliis locis cognomina acceptat. Vbi primum se coarctat, Hellespontus vocatur: Propontis, vbi expādit: vbi iterum pressit, Thracius Bosporus: vbi iterum effundit, Pontus Euxinus: qua paludi committitur, Cimmerius Bosporus: palus ipsa, Mœotis.

Mœotis. Hoc mari, & duobus inclytis amnibus, Tanai & Nilo, in tres partes vniuersum diuiditur. Tanais à Septentrione ad Meridiem vergens, in mediam ferè Mœotida defluit: & ex diuerso Nilus in pelagus. Quod terrarum iacet à freto ad ea flumina, ab altero latere Africam vocamus: ab altero, Europen. Ad Nilum, Africam: ad Tanaim, Europen. Vltra quicquid est, Asia est.

Summa Asiæ descriptio. CAP. II.

TRibus hanc è partibus tangit Oceanus, ita nominibus vt locis differens. Eous ab Oriente, à Meridie Indicus, a Septentrione Scythicus. Ipsa ingenti ac perpetua fronte versa ad Orientem, tantum ibi se in latitudinem effundit, quàtum Europa & Africa, & quod inter ambas pelagus immissum est: Inde cum aliquatenus solida processit, ex illo Oceano quem Indicum diximus, Arabicũ mare & Persicum, ex Scythico Caspium recipit: & ideo quâ recipit angustior. Rursus expanditur, & fit tam lata quàm fuerat. Deinde cum iam in suum finem, aliarumque terrarum confinia deuenit, media nostris æquoribus excipitur: reliqua altero cornu pergit ad Nilum, altero ad Tanaim. Ora eius cum alueo Nili amnis ripa descendit in pelagus, & diu, sicut illud incedit, ita sua littora porrigit. Deinde fit venienti obuiam, & primum se ingenti ambitu incuruat, pòst se ingenti fronte ad Hellesponticum fretum extendit: ab eo iterum obliquat ad Bosporum. Iterumque ad Ponticum latus curua, aditum Mœotidos transuerso margine attingit. Inde eam gremio ad Tanaim vsque complexa, fit ripa, qua Tanais est. In ea primos hominum accepimus ab Oriente, Indos, Seres, & Scythas. Seres media ferme Eoæ partis incolunt. Indi & Scythæ vltima: ambo latè patentes, neque in hoc tantùm pelagus effusi: Spectant enim etiam Meridiem Indi: oramque Indici maris (nisi vbi æstus inhabitabilem efficiunt) diu continuis gentibus occupant. Spectant & Septentrionem Scythæ ac littus Scythicum (nisi vnde frigoribus arceantur) vsque ad Caspiũ sinum possident. Indis proxima est Ariane, deinde Aria, & Ge-

drosis, & Persis, ad sinum Persicum. Hunc populi Persarum ambiunt, illum alterum Arabes. Ab iis, quod in Africam restat, Æthiopum est: Illic Caspiani Scythis proximi, sinum Caspium cingunt. Vltra Amazones, vltraq; eas Hyperborei esse memorantur. Interiora terrarum multæ variæque gentes habitant, Candari, & Paricani, & Bactri, *Susiani*, Pharmacotrophi, Bomarei, Coamani, Rophanes, Dahæ. Super Scythas Scytharúq; deserta, ac super Caspium sinum, Comari, Massagetæ, Cadusij, Hyrcani, Iberi. Super Amazonas & Hyperboreos, Cimmerij, Scythæ, Heniochi, Georgi, Moschi, Corsitæ, Phoristæ, Riphaces: atque vbi in nostra maria tractus excedit, Mardi, Antibarani: & notiora iam nomina, Medi, Armenij, Commageni, Murrani, Vegeti, Cappadoces, Gallogræci, Lycaones, Phryges, Pisidæ, Isauri, Lydi, Syrocilices. Rursus ex iis, quæ Meridiem spectant, eædem gentes interiora *littora* tenent vsque ad sinum Persicum. Super hunc sunt Parthi, Assyrij, & Babylonij: super illum alterum Arabes, & super, Æthiopes. Ripis Nili amnis & mari proxima Ægyptij possident. Deinde Arabia angusta frõte sequentia littora attingit. Ab ea vsque ad flexum illum quem suprà retulimus, Syria: & in ipso flexu, Cilicia: extrà autem: Lycia, & Pamphilia, Caria, Ionia, Æolis, Troas vsque ad Hellespontum. Ab eo Bithyni sunt ad Thracium Bosporum. Circa Pontum aliquot populi, alio alioque fine; omnes vno nomine Pontici dicuntur. Ad lacum, Mœotici: ad Tanaim, Sauromatę.

Summa Europæ descriptio. CAP. III.

EVropa terminos habet ab Oriente Tanaim & Mœotida, & Pontum: à Meridie, reliqua nostri maris: ab Occidente Atlanticum: à Septemtrione Britannicum Oceanum. *Ora eius*, forma littorum, à Tanai ad Hellespontum, quâ ripa est dicti amnis; quâ flexum paludis ad Bosporum redigit, quâ Ponto, Propontidi, & Hellesponti latere adiacet, contrariis littoribus Asiæ non opposita modò, verumetiam similis est. Inde ad fretum nunc vastè retracta, nunc prominens, tres maximos sinus efficit, totidemque in altum se magnis frontibus euehit. Extra fretum

fretum ad Occidentem inæqualis admodum, præcipuè media, quâ procurrit ad Septemtrionem, nisi vbi semel iterumque grandi recessu abducitur, penè vt directo limite extenta est. Mare quod primo sinu accipit, Ægæum dicitur: quod sequenti, in ore, Ionium: Adriaticum interius: quod vltimo, nos Tuscum, Graij Tyrrhenum perhibent. Gētium prima est Scythia, alia quàm dicta est: à Tanai media ferme Pontici lateris, hinc in Ægæum mare continens Thracia; huic Macedonia adiungitur. Tum Græcia prominet, Ægæumque ab Ionio mari dirimit. Adriatici latus Illyris occupat. Inter ipsum Adriaticum & Tuscum Italia procurrit. In Tusco intimo Gallia est, vltrà Hispania est. Hæc in Occidentem, denique etiam ad Septemtrionem diuersis frontibus vergit. Deinde rursus Gallia est, longè, & à nostris littoribus huc vsque promissa. Ab ea Germani ad Sarmatas porriguntur, illi ad Asiam. Hæc de Europa.

Summa Africæ descriptio. CAP. IIII.

AFrica ab Orientis parte Nilo terminata, pelago à ceteris: breuior est quidem quàm Europa, quia nec vsquam Asię, & non totius huius littoribus obtenditur. Longior tamen ipsa, quàm latior, & qua ad fluuium attingit, latissima. Vtque inde procedit, ita media præcipuè in iuga exsurgens, pergit incurua ad Occasum, castigatq; se molliter, & ideo ex spatio paulatim adductior. Vbi finitur, ibi maximè angusta est. Quantum incolitur, eximiè fertilis. Verùm quod pleraque eius inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ob sitim cœli terrarumq; deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalium, vasta est magis quàm frequens. Mare quo cingitur à Septemtrione Libycum: à meridie, Æthiopicum: ab occidente, Atlanticum dicimus. Ab ea parte, quæ Libyco adiacet, proxima est Nilo prouincia quã Cyrenas vocant. Deinde, cui totius regionis vocabulo cognomen inditum est, Africa. Cætera Numidæ & Mauri tenent. Sed Mauri in Atlanticum pelagus expositi. Vltrà Nigritæ sunt, & Pharusij, vsque ad Æthiopas. Hi & reliqua huius, & totum latus quod Meridiem spectat, vsq; in Asiæ

confinia poſſident. At ſuper ea quæ Libyco mari abluuntur, Libyes Ægyptij ſunt, & Leucoæthiopes: & natio freques multiplexq; Gætuli. Deinde late vacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis. Tum primos ab Oriente Garamantas, pòſt Augilas & Troglodytas, & vltimos ad Occaſum Atlantas audimus. Intra (ſi credere libet) vix iam homines, magiſque ſemiferi Ægypanes & Blemmyæ & Gamphaſantes, & Satyri ſine tectis paſſim ac ſedibus vagi, habent potius terras, quàm habitant. Hęc ſumma noſtri orbis, hæ maxime partes, hæ formæ gẽteſq; partium. Nunc exactius oras ſituſq; dicturo, inde eſt commodiſſimum incipere, vnde terras noſtrum pelagus ingreditur. Et ab iis potiſſimum, quæ influenti dextra ſunt. Deinde ſtringere littora ordine quo iacent, peragratiſq; omnibus quæ mare attingunt; legere etiam illa quæ cingit Oceanus, donec curſus incœpti operis intrà extràque circumuectus orbem, illuc vnde cœperit, redeat.

Particularis Africæ deſcriptio.
Mauritania. CAP. V.

DIctum eſt Atlanticum eſſe Oceanum, qui terras ab Occidente contingeret. Hinc in noſtrum mare pergentibus, læua Hiſpania, Mauritania dextra eſt. Primæ partes illæ Europæ, hæ Africæ. Eius oræ finis Mulucha: caput atque exordium eſt promontorium, quod Græci Ampeluſiam, Afri aliter, ſed idem ſignificante vocabulo, appellant. In eo eſt ſpecus Herculi ſacer, & vltra ſpecum Tingi oppidum peruetus ab Antæo (vt ferunt) conditum. Extat rei ſignum, parma elephantino tergore execto, ingens, & ob magnitudinem nulli nunc vſuro habilis; quam locorum accolæ ab illo geſtatam pro vero habent, traduntq;, & inde eximie colunt. Deinde eſt mons præaltus, ei quem ex aduerſo Hiſpania attollit obiectus: hunc Abylam, illũ Calpen vocant, columnas Herculis vtrunque. Addit fama nomini fabulã: Herculem ipſum iunctos olim perpetuo iugo diremiſſe colles, atque ita excluſum antea mole mõtium Oceanum, ad quæ nunc inundat, admiſſum. Hinc iam mare latius funditur, ſummotaſque vaſtius terras magno impetu inflectit.

Cæterùm

Cæterùm regio ignobilis,& vix quicquam illustre sortita, paruis opidis habitatur, parua flumina emittit, solo quàm viris melior, & segnitie gentis obscura. Ex iis tamen quæ commemorare non piget, montes sunt alij, qui continenter, & quasi de industria in ordinem expositi, ob numerum, septem; ob similitudinem, fratres vocantur. Tâmuada fluuius, & Rusicada,& Siga paruæ vrbes:& portus,cui Magno est cognomen ob spacium. Mulucha ille quem diximus amnis est, nunc gentiũ, olim regnorum terminus,Bocchi Iugurthæq́;.

Numidia. CAP. VI.

AB eo Numidia ad ripas exposita fluminis Ampsagę,spacio quidem quàm Mauritania angustior est, verùm & culta magis,& ditior. Vrbium,quas habet, maximæ sunt Cirta procul mari, Sittianorum; quondam regia domus Iubæ & Siphacis,cum foret opulentissima: Iol ad mare, aliquando ignobilis, nunc quia Iubæ regia fuit,& quòd Cæsarea vocitatur, illustris. Citra hanc (nam in medio ferme littore sita est) Cartenna & Arsenaria sunt opida, & Ampsa castellum, & Laturus sinus, & Sardabale fluuius. Vltra monumentum commune regiæ gentis Icosium,deinde Vthisia vrbes,effluentes inter eas Ancus & Nabar, aliaque quæ taceri nullum rerum famæue dispendium est: Interius,& longe satis à littore (si fidem res capit) mirum ad modum, spinæ piscium muricum ostreorumque fragmenta, saxa attrita (vti solent) fluctibus, & non differentia marinis, infixæ cautibus anchoræ: Alia & huiusmodi signa atque vestigia effusi olim vsque ad ea loca pelagi, in campis nihil alentibus esse, inueniriq́ue narrantur.

Africa minor. CAP. VII.

REgio quæ sequitur à promõtorio Metagonio ad Aras Philaenorum propriè nomen Africæ vsurpat. In ea sunt opida, Hippo regius,& Rusicade,& Tabraca. Deinde tria promõtoria,Candidum, Apollinis, Mercurij, vastè proiecta in altum, duos grandes sinus efficiunt. Hipponensem vocant proximum

ab Hippone Diarrhyto, quod littori eius appositum est. In alteró sunt castra Lælia, castra Cornelia, flumen Bagrada, Vtica & Carthago, ambæ inclytæ, ambæ à Phœnicibus conditæ. Illa fato Catonis insignis: hæc suo, nunc populi Romani colonia, olim imperij eius pertinax æmula, iam quidem iterum opulēta, etiam nunc tam priorum excidio rerum, quàm ope præsentium clarior. Hadrumentum, Leptis, Clupea, Abrotonum, Taphræ, Neapolis hinc ad Syrtim adiacent, vt inter ignobilia celeberrimæ. Syrti sinus est cētum ferè milia passuum, qua mare accipit, patens: trecenta qua cingitur. Verùm importuosus atq; atrox, & ob vadorum frequentium breuia, magisq; etiam ob alternos motus pelagi affluentis & refluentis infestus. Super hunc ingens palus, amnem Tritona recipit, ipsa Tritonis: vnde & Mineruæ cognomen inditum est, vt incolæ arbitrantur ibi genitæ: faciuntq; ei fabulæ aliquam fidem, quòd quem natalem eius putant, ludicris virginum inter se decertantium celebrant. Vltra est Oea opidum, & Cinyps fluuius per vberrima arua decidens. Tum Leptis altera, & Syrtis, nomine atque ingenio par priori: cæterùm altero fere spacio qua dehiscit, quaq; flexum agit, amplior. Eius promontorium est Borion, ab eoque incipiens ora quam Lotophagi tenuisse dicuntur, vsq; ad Phycunta (& id promontorium est) importuoso littore pertinax. Aræ ipsæ nomen ex Philænis fratribus traxere, qui contra Cyrenaicos missi Carthagine ad dirimendum cōditione bellum, diu iam de finibus, & cum magnis amborum cladibus gestum, pòstquàm in eo quod conuenerat non manebatur, vt vbi legati concurrerent, certo tempore vtrinque dimissi, ibi termini statuerentur: pacti de integro, vt quicquid citra esset, popularibus cederet, mirum & memoria dignissimum facinus, hic se viuos obrui pertulerunt.

Cyrenaica. CAP. VIII.

INde ad Catabathmon Cyrenaica prouincia est, in eaq; sunt Ammonis oraculum, fidei inclytæ: & fons, quem Solis appellant: & rupes quædam Austro sacra. Hæc cum hominum manu

manu attingitur, ille immodicus exurgit, arenasq́; quasi maria agens, sic sæuit, vt æquor fluctibus. Fons media nocte feruet, mox & paulatim tepescens, fit luce frigidus: tunc vt Sol surgit, ita frigidior, subinde per meridiem maximè riget. Sumit deinde tepores iterum, & prima nocte calidus, atque vt illa procedit, ita calidior. rursus cùm est media, perferuet. In littore promontoria sunt Zephyriō, & Naustathmos, portus Paretonius. Vrbes, Hesperia, Apollonia, Ptolemais, Arsinoe, atque (vnde terris nomen est) ipsa Cyrene. Catabathmos vallis deuexa in Ægyptum, finit Africam. Oræ sic habitantur, ad nostrum maxime ritum moratis cultoribus, nisi quòd quidam linguis differunt, & cultu Deorum quos patrios seruant, ac patrio more venerantur. Proximis nullæ quidem vrbes, stata tamen domicilia sunt, quæ Mapalia appellantur: victus asper, & munditiis carens. Primores sagis velantur, vulgus bestiarum pecudumque pellibus: humi quies epulæq́; capiuntur. Vasa ligno fiunt, aut cortice. Potus est lac succusq́; baccarum. Cibus est caro, plurimùm ferina. Nam gregibus (quia id solum opimum est) quoad potest, parcitur. Interiores etiam incultius. Sequuntur vagi pecora, vtque à pabulo ducta sunt, ita se, ac tuguria sua promouēt: atque vbi dies deficit, ibi noctem agunt. Quamquam in familias passim, & sine lege dispersis nihil in commune, consultant tamen, & quòd singulis aliquot simul coniuges, & plures ob id liberi agnatiq́; sunt, nusquam pauci degūt. Ex his qui vltra deserta esse memorantur Atlantes, solem execrantur, & dum oritur & dum occidit, vt ipsis agrisque pestiferum. Nomina singuli non habent, non vescuntur animalibus, neque illis in quiete, qualia ceteris mortalibus, visere datur. Troglodytæ nullarum opum domini, stridēt magis quàm loquuntur, specus subeunt, alunturq́; serpentibus. Armenta habent, quæ obliqua ceruice pascuntur, nam pronis directa in humum cornua officiunt. Apud Garamantas etiam armenta sunt, quæ retro ambulantia pascuntur. Apud Ausenses nulli certa vxor est. Ex his qui tam confuso parentum coitu passim incertiq́; nascuntur, quos pro suis alant, formæ similitudine agnoscunt. Augylæ Manes tantū deos

deos putant, per eos deierant, eos vt oracula consulunt, precatiq; quæ volunt, vbi tumulis incubuere, pro responsis ferunt somnia. Fœminis eorum solenne est, nocte, qua nubunt, omnium stupro patere, qui cum munere aduenerint, & tum cum plurimis concubuisse maximum decus: in reliquum pudicitia insignis est. Nudi sunt Gamphasantes, armorumq; omnium ignari: nec vitare sciunt tela, nec iacere, ideoque obuios fugiũt, neque aliorum quàm quibus idem ingenij est; aut congressus, aut colloquia patiuntur. Blemmyis capita absunt, vultus in pectore est. Satyris præter effigiem, nihil humani. Ægipanum quę celebratur, ea forma est. Hæc de Africa.

PARTICVLARIS ASIÆ DESCRIPTIO.

Aegyptus. CAP. IX.

Asiæ prima pars Ægyptus, inter Catabathmon & Arabas, ab hoc littore penitus immissa, donec Æthiopiam dorso contingat, ad Meridiem refugit. Terra expers imbrium, mire tamen fertilis, & hominum aliorumque animalium perfœcũda generatrix: Nilus efficit, amnium in nostrum mare permeãtium maximus. Hic ex desertis Africæ missus, nec statim nauigari facilis, nec statim Nilus est: & cum diu simplex sæuusque descendit, circa Meröen late patentem insulam, in Æthiopiam diffunditur, alteraq; ex parte Astaboras, altera Astapus dictus est. Vbi rursus coit, ibi nomen hoc capit. Inde partim asper, partim nauigia patiens, in immanem lacum deuenit: ex quo præcipiti impetu egressus, & Tachempso alteram insulam amplexus, vsque ad Elephantinem vrbem Ægyptiam atrox adhuc, feruensq; decurrit. Tum demum placidior, & iam penè nauigabilis, primùm iuxta Cercasorum opidum triplex esse incipit. Deinde semel iterumq; diuisus it per omnem Ægyptum vagus atque dispersus, ac Delta medium septemq; in ora se scindens, singulis tamen grandis euoluitur. Non pererrat autem tantùm eam, sed æstiuo sydere exundans etiam irrigat, adeò efficacibus aquis ad generandum alendumq;, vt præter id quod scatet piscibus,

cibus, quod Hippopotamos, Crocodilosq; vastas belluas gignit, glebis etiam infundat animas, ex ipsaq; humo vitalia effingat. Hocceò manifestũ est, quòd vbi sedauit diluuia, ac se sibi reddidit, per humentes campos quædam nondum perfecta animalia, sed tum primum accipientia spiritum, & ex parte iam formata, ex parte adhuc terrea, visuntur. Crescit porrò, siue quòd 1
solutæ magnis æstibus niues, ex immanibus Æthiopiæ iugis largius quàm ripis accipi queant, defluunt: siue quòd Sol hyeme 2
terris propior, & ob id fontem eius minuens, in æstate tunc altius abit, sinitq; integrum, & vt est plenissimus, surgere: siue 3
quòd per ea tempora flantes Etesię, aut actas à Septemtrione in Meridiem nubes super principia eius imbre præcipitant, aut venienti obuij aduerso spiritu, cursum descendentis impediũt: aut harenis, quas cum fluctibus littori applicant ostia obducunt: fitq; maior, vel quòd nihil ex semet amittit: vel quòd plus quàm solet accipit: vel quòd minus quàm debet emittit. Quòd si est alter orbis, suntque oppositi nobis à Meridie An-
tichthones, ne illud quidem à vero nimium abscesserit, in illis 4
terris ortum amnem, vbi subter maria cæco alueo penetrauerit, in nostris rursus emergere, & hac re solstitio accrescere, quòd tum hyems sit, vnde oritur. Alia quoq; in his terris mira sunt. In quodam lacu Chemnis insula, lucos siluasq; & Apollinis grande sustinens templum, natat, & quocunque venti agũt, pellitur. Pyramides tricenum pedum lapidibus exstructæ, quarum maxima (tres nanque sunt) quatuor ferè soli iugera sua sede occupat: totidem in altitudinem erigitur. Mœris aliquãdo campus, nunc lacus, viginti milia passuum in circuitu patens, altior quàm ad nauigandum magnis, onustisque nauibus satis est. Psammetichi opus Labyrinthus, domos ter mille, & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore exstructus ac tectus, vnum in se descensum habet, intus penè innumerabiles vias, multis ambagibus huc & illuc remeantibus: sed continuo amfractu, & sæpe reuocatis porticibus ancipites, quibus subinde alium super alios orbem agentibus, & subinde tantum redeunte flexu, quantum processerat, magno & inex-

plicabili tamē errore perplexus est. Cultores regionum multò aliter à cæteris agunt. Mortuos fimo obliti plangunt. Nec cremare, aut fodere fas putant: verùm arte medicatos intra penetralia collocant. Suis literis peruerse vtuntur. Lutum inter manus, farinam calcibus subigunt. Forum ac negotia, fœminæ; viri, pensā ac domos curant: onera illę humeris, hi capitibus accipiunt. Parentes cum egent, illis necesse, his liberum est alere. Cibos palàm & extra sua tecta capiūt: obscœna intimis ædium reddunt. Colunt effigies multorum animalium, atque ipsa magis animalia, sed alij alia: adeò vt quędam eorum etiam per imprudētiam interemisse, capitale sit. Et vbi morbo aut forte extincta sint, sepelire ac lugere sollenne sit. Apis populorum omnium numen est: bos niger, certis maculis insignis, & cauda linguaque dissimilis aliorum: raro nascitur, nec coitu pecoris (vt aiunt) sed diuinitus & cœlesti igne cōceptus: dieśq; quo gignitur, genti maxime festus est. Ipsi vetustissimi (vt prędicant) hominum, trecentos & triginta reges ante Amasim, & supra tredecim milium annorum ætates, certis Annalibus referūt: mādatumq; literis seruant, dum Ægyptij sunt, quater cursus suos vertisse sydera, ac solem bis iam occidisse, vnde nūc oritur. Viginti millia vrbium Amasi regnante habitarunt, & nunc multas habitant. Earum clarissimæ procul à mari, Says, Memphis, Syene, Bubastis, Elephantis, & Thebæ, vtique (vt Homero dictum est) centum portas, siue (vt alij aiūt) centū aulas habens, totidem olim principum domos: solitaśq; singulas, vbi negotium exegerat, ducentos armatos milites effundere. In littore Alexandria Africæ contermina. Pelusium Arabiæ ipsas oras secat. Canopicum, Bolbiticum, Sebenniticum, Mendesium, Pathmiticum, Tanicum, Pelusiacum. Nili ostia.

Arabia. CAP. X.

ARabia hinc ad Rubrum mare pertinet, sed illic magis læta & ditior, thure atque odoribus abundat: hic, nisi qua Cassio monte attollitur, plana, sed sterilis. Portum admittit Azotum, suarum mercium emporium; quà in altum abit, adeò edita,

edita, vt ex ſummo vertice à quarta vigilia, ortũ Solis oſtendat.

Syria. CAP. XI.

SYria latè littora tenet, terraſq; etiam latius introrſus, aliis aliiſque nuncupata nominibus. Nam & Cœle dicitur, & Meſopotamia, & Damaſcene, & Adiabene, & Babylonia, & Iudæa, & Sophene. Hinc Palęſtina eſt, quâ tangit Arabas, cum Phœnice: & vbi ſe Ciliciæ committit, Antiochia. Olim, ac diu potens, ſed cùm eam regno Semiramis tenuit, longè potentiſſima. Ex operibus certè eius inſignia multa ſunt. Duo maximè excellunt, conſtituta vrbs miræ magnitudinis Babylon, ac ſiccis olim regionibus Euphrates & Tigris immiſſi. Cæterùm in Palæſtina eſt ingens & munita admodum Gaza (ſic Perſæ ærarium vocant) & inde nomen eſt, quòd cum Cambyſes armis Ægyptum peteret, huc belli & opes & pecuniam intulerat. Eſt non minor Aſcalon. Eſt Ioppe ante diluuium (vt ferunt) condita: vbi Cephea regnaſſe eo ſigno accolæ affirmant, quòd titulum eius fratriſq; Phinei, veteres quædam aræ cum religione plurima retinent: quinetiam rei celebratæ carminibus ac fabulis, ſeruatæq; à Perſeo Andromedæ, clarum veſtigium, belluæ marinæ oſſa immania oſtentant.

Phœnicia. CAP. XII.

PHœnicem illuſtrauere Phœnices, ſollers hominum genus, & ad belli paciſq; munia eximium. Literas, & literarũ operas, aliaſq; etiam artes, maria nauibus adire, claſſe confligere, imperitare gentibus, regnum præliumq; commenti. In ea eſt Tyros, aliquando inſula, nunc annexa terris, ab impugnante quondam Alexandro iacto opere. Vici tenent vlteriora: & adhuc opulenta Sidon, antequam à Perſis caperetur, maritimarum vrbium maxima. Ab ea ad promontorium θέου πρόσωπον duo ſunt opida, Byblos & Botrys. Vltrà tria fuerunt, ſingulis inter ſe ſtadiis diſtãtia: locus ex numero Tripolis dicitur. Tum Simyra caſtellum, & vrbs non obſcura Marathos. Inde iam nõ obliqua pelago, ſed aduerſa adiacens, à terra grandem ſinum

inflexo tractu littoris accipit. Populi dites circunsident, situs efficit: quia regio fertilis, crebris & nauigabilibus alueis fluminum peruia, diuersas opes maris atque terrarum facili commercio permutat *ac miscet*. In eo prima est reliqua pars Syriæ, cui Antiochiæ cognomen additur. Et in ora eius vrbes Seleucia, Pastos, Beritos, Laodicea, Arados, amnesque inter eas eunt Lycos, & Labotas & Orontes: Tum mons Amanus, & ab eo statim, Myriandros & Cilicia.

Cilicia. CAP. XIII.

EIus in recessu intimo locus est magni aliquando discriminis fusorum ab Alexandro Persarum, fugientisq; Darij spectator, ac testis. Nunc *ne* minima quidem; tunc ingenti vrbe celebris, Issos fuit, & hac re sinus Issicus dicitur. Procul inde Amanoides promõtorium inter Pyramum Cydnumq; fluuios iacet. Pyramus Isso propior Mallon præterfluit; Cydnus vltrà per Tarsum exit. Deinde vrbs est olim à Rhodiis, Argiuisque, pòst Piratis, Pompeio assignante possessa, nunc Pompeiopolis, tunc Solœ, iuxta in paruo tumulo Arati poëtæ monumẽtum, ideo referendum, quia ignotum quam ob causam iacta in id saxa dissiliunt. Non longè hinc Corycos opidum, portu, saloq; incingitur, angusto tergore continenti adnexum. Suprà specus est, nomine Corycius, singulari ingenio, ac suprà quàm vt describi facilè possit eximius. Grandi namque hiatu patens, montem littori appositum, & decem stadiorũ cliuo satis arduum, ex summo statim vertice aperit. Tunc altè demissus, & quantum demittitur amplior, viret lucis pubentibus vndique, & totum se nemoroso laterum orbe complectitur: adeò mirificus, ac pulcher, vt mentes accedentium primo aspectu consternat: vbi contemplati durauere, non satiet. Vnus in eum descensus est, angustus, asper, quingentorum & mille passuum, per amœnas vmbras, & opaca siluæ quiddam agreste resonantis, riuis hinc atque illinc fluitantibus. Vbi ad ima peruentum est, rursus specus alter reperitur, ob alia dicendus. Terret ingrediẽtes sonitu cymbalorum, diuinitus & magno fragore crepitantium

tium. Deinde aliquandiu perſpicuus, mox & quo magis ſubitur obſcurior, ducit auſos penitus, alteq; quaſi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis ingẽti fonte ſe extollens, tantummodo ſe oſtendit, & vbi magnum impetum breui alueo traxit, iterum demerſus abſconditur. Intrà ſpacium eſt, magis quàm vt progredi quiſpiam auſit horribile, & ideo incognitum. Totus autem auguſtus & verè ſacer, habitariq; à Diis & dignus, & creditus. Nihil non venerabile, & quaſi cum aliquo numine ſe oſtentat. Alius vltrà eſt, quem Typhoneum vocant, ore anguſto, & multum (vt experti tradidere) preſſus, & ob id aſſidua nocte ſuffuſus, neque vnquam perſpici facilis: ſed quia aliquando cubile Typhonis fuit, & quia nunc demiſſa in ſe confeſtim exanimat, natura fabulaq; memorandus. Duo deinde promõtoria ſunt, Sarpedon, finis aliquando regni Sarpedonis: & quod Ciliciam à Pamphilia diſtinguit, Anemurium. Interque ea Celendris, & Nagidos Samiorum coloniæ: ſed Celendris Sarpedoni propior.

Pamphilia. CAP. XIIII.

IN Pamphilia eſt Melas, nauigabilis fluuius. Opidum Syda, & alter fluuius Eurymedon. Magna apud eum Cymonis Atheníenſium ducis aduerſus Phœnicas & Perſas naualis pugna, atque victoria fuit. Mare, quo pugnatum eſt, ex edito admodum colle proſpectat Aſpendos, quam Argiui condiderãt, poſſedere finitimi. Deinde alij duo validiſſimi fluuij, Oeſtros, & Cataractes. Oeſtros nauigari facilis: hic, quia ſe præcipitat, ita dictus. Inter eos Perga eſt opidum, & Dianæ, quam ab opido Pergeam vocant, templum. Trans eoſdem mons Sardemiſos, & Phaſelis à Mopſo condita, finis Pamphiliæ.

Lycia. CAP. XV.

LYcia continuò, cognominata à Lyco rege Pandionis filio, atque (vt ferunt) infeſtata olim Chimeræ ignibus: Sydæ portu, & Tauri promontorio grandem ſinum claudit. Taurus ipſe ab Eois littoribus exſurgens, vaſtè ſatis attollitur. Deinde

dextro latere ad Septentrionem, sinistro ad Meridiem versus, it in Occidentem rectus & perpetuo iugo, magnarumq; gentium, quâ dorsum agit, terminus. Vbi terras dirimit, exit in pelagus. Idem autem & Taurus, vt dictum est, dicitur, quâ spectat Orientem, Himaus. Deinde Hemodes, & Caucasus, & Paropainisus. Tum Caspiæ pylæ, Niphates, & Armeniæ pylæ: & vbi iam nostra maria contingit, Taurus iterum. Post eius promontorium flumen est Lymira, & eodem nomine ciuitas: atque vt multa opida, sic præter Patarã non illustria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis, quondam opibus, & oraculi fide, Delphico simile. Vltrà Xanthus flumen, & (Xanthos) opidum, mons Cragus, & quæ Lyciam finit, vrbs Telmisos.

Caria. CAP. XVI.

CAria sequitur. Habitatores incerti Aborigines: Alij indigenas; sunt qui Pelasgos; quidam Cretas existimant: Gens vsque eò quondam armorum pugnæq; amans, vt aliena etiam bella mercede agerent. Hic castella aliquot sunt. Deinde promontoria duo, Pedalium & Crya: & secũdum Calbin amnem Caunus opidum, valetudine habitantium infame. Inde ad Halicarnasson hæc adiacent, Rhodiorum aliquot coloniæ, portus duo, Gelos, & cui ex vrbe quam amplectitur, Thissamissa cognomen est. Inter eos opidum Larumna, & Pandion collis in mare emissus. Tum tres ex ordine sinus, Thymnias, Schenus, Bubessus. Thymniæ promontorium Aphrodisias est: Schenus ambit Hilam: Bubessus Cynotum: Gnidus in cornu peninsulæ: Interq; eam & Ceramicum sinum in recessu posita Euthane. Halicarnassos Argiuorum colonia est: & cur memoranda sit, præter conditores, Mausolæum efficit, regis Mausoli monumentum, vnum de miraculis septem, Artemisiæ opus. Trás Halicarnasson illa sunt, littus Leuca: vrbes, Mindus, Aryanda, Neapolis, sinus Iasius, & Basilicus. In Iasio est Bargylia.

Ionia. CAP. XVII.

POst Basilicum Ionia aliquod se ambagibus sinuat. Et primum à Possidio promontorio inflexum inchoans, cingit

oraculum:

oraculum Apollinis, dictum olim Branchidæ, nunc Didymi: Miletum, vrbem quondam Ioniæ totius, belli, pacisq; artibus principem: patriam Thaletis Astrologi, & Timothei Musici, & Anaximandri Physici, aliorumq; ciuium inclytis ingeniis meritò inclytam, vtcunque Ioniam vocant. Vrbem Hippin, amnis Mæandri exitum, Latmum montem, Endymionis à Luna (vt ferunt) adamati fabula nobilem. Deinde rursus inflexa cingit vrbem Prienen, & Gessi fluminis ostium, moxq; vt maiore circuitu, ita plura complectitur. Ibi est Panionium sacra regio, & ob id eo nomine appellata, quòd eam communiter Iones colunt. Ibi à fugitiuis (vt aiunt) condita (nomen famæ annuit) Phygela. Ibi Ephesus, & Dianæ clarissimum templum, quod Amazones Asia potitę consecrasse traduntur. Ibi Caystros amnis, ibi Lebedos, Clariiq; Apollinis fanum, quod Manto Tiresiæ filia, fugiens victores Thebanorum Epigonos; & Colophō, quam Mopsus eiusdem Mantus filius statuit, ad promontoriū quo sinus clauditur: quod altera parte alium, quē Smyrnæum vocant, efficit, angustisq; ceruicibus reliqua extendit. Inde latius abit in peninsulæ faciem: super angustias, hinc Teos, illinc Clazomena: & quia terga iungunt confinio adnexæ muris diuersis frontibus diuersa maria prospectant. In ipsa peninsula est Smyrna. In sinu Smyrnæo est Hermus amnis, & vrbs Leuca: Extra eum, Phocis Ioniæ vltima.

Aeolis. CAP. XVIII

PRoxima regio, ex quo ab Æolis incoli cœpit, Æolis facta, antè Mysia, & quâ Hellespontum attingit Troianis possidentibus Troàs fuit. Primam vrbem à Myrino conditore Myrinam vocant. Sequentem Pelops statuit, victo Oenomao reuersus ex Græcia: Cymen nominauit, pulsis qui habitarāt, dux Amazonum Cyme. Suprà, Caycus inter Eleam decurrit, & Pytanem illam, quæ Arcesilam tulit, nihil affirmantis Academiæ clarissimū antistitem. Tum in promontorio est Canna opidū, quod præteruectos sinus excipit, non paruus, sed longè ac molliter flexus, retrahensque paulatim oras vsque ad ima montis Idæ.

Idæ. Is mox paruis vrbibus aſperſus eſt, quarum clariſſima eſt Ciſtena. Gremio interiore campus Thebe nomine, Adramittion, Aſtyram, Chryſam opida, eodem, quo dicta ſunt ordine adiacentia continet. In altero latere Antandrum: Duplex cauſa nominis iactatur. Alij Aſcanium Æneæ filium cùm ibi regnaret, captum à Pelaſgis ea ſe redemiſſe commemorant: Alij ab iis putant cõditam, quos ex Andro inſula vis & ſeditio exegerat. Hi Antandrum quaſi pro Andro; illi quaſi pro viro accipi volunt. Sequens tractus tangit Gargara, & Aſſon, Æolum colonias. Tum ſinus alter Ἀχαιῶν λιμὴν, non longè ab Ilio littora incuruat, vrbe, bello, exſcidioque clariſſima. Hic Sigæum fuit opidum: Hic Achiuorum fuit bellantium ſtatio. Huc ab Idæo monte demiſſus Scamander, & Simois, fama quàm natura maiora flumina. Ipſe mons vetere Diuarum certamine, & iudicio Paridis memoratus orientem Solem aliter, quàm in aliis terris ſolet aſpici, oſtentat. Namque ex ſummo vertice eius ſpeculantibus, penè à media nocte ſparſi ignes paſſim micare, & vt lux appropinquat, ita coire, ac ſe coniungere videntur, donec magis magiſq; collecti, pauciores ſubinde, & vna ad poſtremum flama ardeant. Ea cùm diu clara & incendio ſimilis effulſit, cogit ſe, ac rotũdat, & fit ingens globus. Diu is quoque grandis, & terris adnexus apparet: deinde paulatim decreſcens, & quãto decreſcit, eò clarior: fugat nouiſſimè noctem, & cum die iam Sol factus, attollitur. Extra ſinum ſunt Rhœtea litora, Rhœteo & Dardania claris vrbibus: Aiacis tamen ſepulchro maximè illuſtria. Ab his fit arctius mare, nec iam abluit terras, ſed rurſus diuidens anguſto Helleſponti freto, littus obuium findit, facitq; vt iterum terræ, quâ fluit, latera ſint.

Bithynia. CAP. XIX.

INterius Bithyni ſunt, & Mariandynei: In ora Graiæ vrbes, Abydos, & Lampſacus, Parion, & Priapos. Abydos magni quondam amoris commercio inſignis eſt. Lampſacus Phocæis appellantibus nomen ex eo traxit; quòd cõſulentibus, in quaſnam terras potiſſimum tenderent, reſpõſum erat, vbi primum fulſiſſet,

fulsisset, ibi sedem capesserent. Tum rursus fit apertius mare Propontis. In id Granicus effunditur, pugna quæ primùm inter Persas, & Alexandrum fuit, nobilis. Trans amnem sedet in ceruice peninsulæ Cyzicum; nomen Cyzicus indidit, quem à Minyis imprudentibus, cum Colchos peterent, fusum acie cæsumque accepimus. Post Placia, & Scylace, paruæ Pelasgorum coloniæ. Quibus à tergo imminet mons Olympus; vt incolæ vocant, Mysius: is flumen Rhyndacum in ea quæ sequuntur emittit. Circa, angues nascuntur immanes, neque ob magnitudinem modò, sed ob id etiam mirabiles, quòd vbi in alueum eius æstus, Solemq; fugerunt, emergunt atque hiant: superuolantesq; aues, quàmuis altè & perniciter ferantur, absorbent. Trans Rhyndacum est Daschylos, & quam Colophonij collocauere Myrlea. Duo sunt inde modici sinus: Alter sine nomine Cion amplectitur, Phrygiæ haud longe iacentis oportunissimum emporium: Alter Olbianos. In promontorio fert Neptuni fanum, in gremio Astacon, à Megarensibus conditam. Deinde priores terræ iterum obiacent, exituriq; in Pontũ pelagi canalis angustior. Europam ab Asia stadiis quinque distermінat Thracius (vt dictum est) Bosporus. Ipsis in faucibus opidum, in ore templum est: opidi nomen Chalcedon: auctor Archias Megarensium princeps: Tẽpli numẽ Iupiter, conditore Iasone. Hinc iam sese ingẽs Pontus aperit (nisi qua promõtoria sunt) huc atq; illuc, longo rectoq; limite extentus, sinuatus cetera. Sed quà it cõtra, minus: quà ad leuã & dexteram abscessit, mollibus fastigiis, donec angustos vtrinq; angulos faciat, inflectitur, ad formã Scythici arcus, maximè incuruus, breuib⁹ atrox, nebulosus, raris stationibus, non molli, neq; arenoso circundatus littore, vicinus Aquilonibus, & quia nõ profundus est, fluctuosus atq; feruens. Olim ex colentiũ sæuo admodũ ingenio Axenus; pòst cõmercio aliarum gentium mollitis aliquantum moribus, dictus Euxinus. In eo primum Mariandyni vrbem habitant, ab Argiuo (vt ferunt) Hercule datã, Heraclea vocitatur. Id famæ fidẽ adiecit: iuxtà specus est Acherusia, ad Manes (vt aiunt) peruius, atque inde extractum Cerberũ existimant.

Paphlagonia. CAP. XX.

TVm Tios oppidum, Milesiorum quidem colonia, sed iam soli gentisq; Paphlagonum. Quorum in littoribus penè mediis, promontorium est Carambis. Citra Parthenius amnis, vrbesque Sesamus, & Cronna, & à Cytoro Phryxi filio posita Cytoros: Tum Cimolis accolitur: & quæ Paphlagoniam finit, Armine.

Chalybes. CAP. XXI.

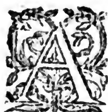
CHalybes proximi clarissimas habent Amyson, & Synopen, Cynici Diogenis patriam: Amnes Halyn, & Thermodonta. Secũdum Halyn vrbs est Lycasto: à Thermodonte campus, in eo fuit Themiscyrum opidum. fuere & Amazonum castra. Ideo Amazonum vocant. Tibareni Chalybas attingunt; quibus in risu lusuq; summum bonum est. Vltra Tibarenos *Μοσύνοικοι*, turres ligneas subeunt, notis corpus omne persignãt, propatulò vescuntur, promiscuè concumbunt. Et palàm Reges suffragio deligunt, vinculisq; & artissima custodia tenent: atque vbi culpam prauè imperando meruere, inedia diei totius afficiunt. Cæterùm asperi, inculti, pernoxij appulsis: deinde minus feri. Verùm & hi inconditis moribus, Macrocephali, Discheri, Buxedi. Raræ vrbes: Cerasus & Trapezus maximè illustres. Inde is locus est, vbi finem ductus à Bosporo tractus accipit, atque inde se in sinu aduersi littoris flexu attollens, angustissimum Ponti facit angulum. Hic sunt Colchi. Hinc Phasis erumpit. Hic eodem nomine, quo amnis est, à Themistagora Milesio deductum opidum. Hic Phryxi templum, & lucus, fabula vetere pellis aureæ nobilis. Hinc orti montes, longo se iugo, & donec Rhiphæis coniugantur exporrigunt: qui altera parte in Euxinum & Mœotida, & Tanain: altera in Caspium pelagus obuersi, Ceraunij dicuntur. Iidem alibi Taurici, Moschi, Amazonici, Caspij, Coraxici, Caucasi, vt aliis aliisq; appositi gentibus, ita aliis aliisq; dicti nominibus. At in primo flexu iam curui littoris opidum est, quod Græci mercatores constituisse, & quia cum cæca tempestate agerentur, ignaris quæ terra esset, Cygni vox notam dederat, Cygnum appellasse dicuntur. Reliqua eius, feræ incultæq; gentes, vasto mari assidentes tenent, Melanchlæni: *terrestria*, *Sexsolitæ*, Coraxi, Phthiro-

phagi,Heniochi,Achæi,Cercetici.Etiam in confinio Mœotidis Sindi. In Heniochorum finibus, Dioscurias, à Castore & Polluce Pontum cum Iasone ingressis; Sindos, in Sindorum, ab ipsis terrarum cultoribus condita est. Obliqua tunc regio, & in lacum modicè patens, inter Pontum paludemq; ad Bosporum excurrit, quæ duobus alueis in lacum & in mare profluens,Corocondamam pæninsulam reddit. Quatuor vrbes ibi sunt,Hermonassa, Cepæ,Phanagoria, & in ipso ore Cimmerium. Hac ingressos lacus accipit longè lateq; diffusus, quà terras tangit,incuruo circundatus littore;quà mari propior est (nisi vbi aperitur) quasi margine obductus, citra magnitudinem, propè Ponto similis. Oram quæ à Bosporo ad Tanaim vsque deflectitur,Mœotici incolunt,Toreatæ,Arrichi,Phicores,& ostio fluminis proximi Iaxamathæ. Apud eos easdem artes feminæ quas viri exercent, adeò, vt ne militia quidem vacent. Viri pedibus inhærent,sagittisq; depugnant;illæ equestre prælium ineunt. Nec ferro dimicant,sed quos laqueis intercepere,trahendo conficiunt. Nubunt tamen,verùm vt nubiles habeantur,non in ætate modus est: Nisi qui hostem interemere, virgines manent. Ipse Tanais ex Rhiphæo monte deiectus,adeò præceps ruit,vt cum vicina flumina,tum Mœotis & Bosporus,tum Ponti aliqua,brumali rigore durentur;solis æstus hyememq; iuxtà ferens,idem semper, & sublimis incitatusque decurrat, Ripas eius Sauromatæ, & ripis hærentia possident. Vna gens,aliquot populi,& aliquot nomina. Primi Mœotici γυναικοκρατούμενοι: Regna Amazonum: Fœcundos pabulo,ad alia steriles nudosq; campos tenent Budini. Geloni vrbem ligneam habitant. Iuxtà Thyrsagetæ Turcæq; vastas siluas occupant,aluntur q; venando. Tum continuis rupibus, latè aspera & deserta regio ad Arymphæos vsque permittitur: His iustissimi mores. Pro domibus nemora, alimenta baccæ, & maribus & fœminis nuda sunt capita. Sacri itaque habentur, adeoq; ipsos nemo de tam feris gentibus violat, vt aliis quoque ad eos confugisse,pro asylo sit. Vltrà surgit mons Rhiphæus,vltraq; cum iacet ora,quæ spectat Oceanum.

POMPONII MELAE DE SITV ORBIS

LIBER SECVNDVS.

Scythia Europaea. CAP. I.

ASIÆ in nostrum mare Tanaimq; vergētis, quem dixi, finis ac situs est. At per eundem amnem in Mœotida remeantibus, ad dexteram Europa est, modo sinistro lateri innauigantium apposita, *ac* Rhiphæis montibus (nam & huc illi pertinent) proxima: Cadentes assiduè niues adeò inuia efficiunt, vt vltrà ne visum quidem intendentium admittant. Deinde est regio ditis admodum soli, inhabitabilis tamen: quia Gryphi sæuum & pertinax ferarum genus, aurum terra penitus egestum mirè amant, mireq; custodiunt, *& sunt* infesti attingentibus. Hominū primi sunt Scythæ: Schytarumq;, queis singuli oculi esse dicuntur, Arimaspi. Ab eis Essedones vsque ad Mœotida. Huius flexum Hyrgis amnis secat. Agathyrsi & Sauromatæ ambiunt: quia pro sedibus plaustra habent, dicti Hamoxobitæ. Obliqua tunc ad Bosporum plaga excurrēs, Ponto ac Mœotide includitur. In paludem vergentia Satarchæ tenent. In Bosporum Cimmericum opida, Myrmecion, Pāticapæum, Theodosia, Hermisium. In Euxinum mare, Taurici: super eos, sinus portuosus, & ideo καλὸς λιμὴν appellatus, promōtoriis duobus includitur. Alterum, κριῦ μέτωπον vocant, Carambico, quod in Asiæ diximus parte aduersum: Parthenion alterum. Opidum adiacet Cherronesus, à Diana (si credatur) conditum, & Nymphæo specu, quod in arce eius Nymphis sacratum est, maximè illustre. Subit tum ripam mare, & donec quinque milia passuū absit à Mœotide, refugientia vsque subsequens littora, quæ Satarchę & Taurici tenent, peninsulam reddit. Quod inter paludem

Iudem & sinum est, Taphræ nominatur. Sinus Carcinites. In eo vrbs est Carcine: quam duo flumina, Gerros & Hypacyris, vno ostio effluentia attingũt: verùm diuersis fontibus, & aliũde delapsi. Nam Gerros inter Basilidas & Nomadas euoluitur. Syluæ deinde sunt, quas maximas hæ terræ ferunt, & Panticapes, qui Nomadas Georgosq; disterminat. Terra tum longè distenta excedens, tenui radice littori adnectitur. Pòst spaciosa modicè, paulatim se ipsa fastigat, & quasi in mucronem longa colligens latera, facie positi ensis allecta est. Achilles infesta classe mare Põticum ingressus, ibi ludicro certamine celebrasse victoriam, & cum ab armis quies erat, se ac suos cursu exercitauisse memoratur. Ideo dicta est Δρόμος Ἀχίλλειος. Tum Borysthenes gẽtem sui nominis abluit, inter Scythiæ amnes amœnissimus turbidis aliis, liquidissimus defluit, placidior quã ceteri, potariq; pulcherrimus. Alit lætissima pabula magnosque pisces, quibus & optimus sapor, & nulla ossa sunt. Longè venit, ignotisq; ortus è fontibus, quadraginta dierum iter alueo stringit: tantoq; spacio nauigabilis, secundum Borysthenida & Olbida Græca opida egreditur. Callipidas Hypanis includit: ex grandi palude oritur, quam Matrem eius accolæ appellant: & diu, qualis natus est, defluit: tandem non longè à mari, ex paruo fonte cui Exampeo cognomen est, adeò amaras aquas accipit, vt ipse quoque iam sui dissimilis, & non dulcis hinc defluat. Axiaces proximus intra Callipidas Axiacasq; descendit. Hos ab Istricis Tyra separat, surgit in Neuris: quà exit, sui nominis opidum attingit. At ille qui Scythiæ populos à sequentibus dirimit, apertis in Germania fontibus, alio quàm desinit, nomine exoritur. Nam per immania magnarum gentium diu Danubius est: Deinde aliter appellantibus accolis, Ister fit: acceptisque aliquot amnibus, ingens iam, & eorum qui in nostrum mare decidunt, tantum Nilo minor, totidem quot ille ostiis, sed tribus tenuibus, reliquis nauigabilibus, effluit. Ingenia cultusq; gentium differunt. Essedones funera parentũ læti, & victimis, ac festo coitu familiariũ celebrant. Corpora ipsa laniata, & cæsis pecorũ visceribus immista epulando

consumunt. Capita vbi fabrè expoliuere, auro cincta pro poculis gerunt. Hæc sunt apud eos ipsos pietatis vltima officia. Agathyrsi ora, artusq; pingunt: vt quique maioribus præstant: ita magis vel minus: cæterum iisdem omnes notis, & sic vt ablui nequeant. Sarmatæ auri & argenti, maximarum pestium ignari, vice rerum, commercia exercent. Atque ob sæua hyemis admodum assiduæ, demersis in humum sedibus, specus aut suffossa habitant, totum braccati corpus: & nisi qua vident, etiam ora vestiti. Tauri Iphigeniæ, & Orestis aduentu maximè memorati: immanes sunt moribus, immanemque famam habent, solere pro victimis aduenas cædere. Basilidis ab Hercule, & Echidna, generis principia sunt: mores regij, arma tantum sagittæ. Vagi Nomades pecorum pabula sequuntur, atque vt illa pecori durant, ita diu statam sedem agunt. Colunt Georgi, exercentq; agros. Axiacæ furari quid sit, ignorant: ideoq; nec sua custodiunt, nec aliena contingunt. Interius habitantium ritus asperior, & incultior regio est. Bella cædesq; amant, mosq; est bellantibus, cruorem eius, quem primum interemerunt, ipsis è vulneribus ebibere. Vt quisque plures interemerit, ita apud eos habetur eximius. Cęterùm expertem esse cædis, inter opprobria vel maximum. Ne fœdera quidem incruenta sunt. Sauciant se qui paciscuntur, exemtumque sanguinem, vbi permiscuere, degustant. Id putant mansuræ fidei pignus certissimum. Inter epulas, quot quisque interfecerit referre, lætissima & frequentissima mentio: binisq; poculis, qui plurimos retulere, perpotatis, interlocantur: is honos præcipuus est. Pocula, vt Essedones parentum, ita inimicissimorum capitibus expoliunt. Apud Anthropophagos ipsæ etiam epulæ visceribus humanis apparantur. Geloni, hostium cutibus equos seque velant. Illos reliqui corporis; se capitum. Melanchlænis atra vestis, & ex ea nomen. Neuris statum singulis tempus est, quo si velint, in lupos, iterumq; in eos qui fuere, mutentur. Mars omnium Deus. Et pro simulacris enses & tentoria dedicant, hominesque pro victimis feriunt. Terræ latè patent, & ob excedentia ripas suas plerumq; flumina, nusquam non ad pabula fertiles. Alicubi vsque

vſque adeò ſteriles ad cetera, vt qui habitant, lignorum egentes, ignes oſſibus alant.

Thracia. CAP. II.

HIs Thracia proxima eſt, eaque à Pontici lateris fronte vſq; in Illyricos penitus immiſſa, quà latera agit, Iſtro pelagoq; contingitur. Regio nec cœlo læta, nec ſolo: &, niſi quà mari propior eſt, infecunda, frigida, eorumque, quæ ſeruntur, malignè admodum patiens. Rarò vſquam pomiferam arborem, vitem frequentius tolerat: ſed nec eius quidem fructus maturat ac mitigat, niſi vbi frigora obiectu frondium cultores arcuere. Viros benignius alit, non ad ſpeciem tamen: nam & illis aſper atque indecens corporum habitus eſt, cæterum ad ferociam, & numerum, vt multi immiteſque ſint, maximè ferax. Paucos amnes qui in pelagus euadunt, verùm celeberrimos Hebrum, Neſton, & Strymona emittit. Montes interior attollit, Hæmō & Rodopē, & Orbelon, ſacris Liberi patris, & cœtu Mænadū, Orpheo primum initiante, celebratos. E quibus Hęmus in tantum altitudinis abit, vt Euxinum, & Adriam ex ſummo vertice oſtendat. Vna gens Thraces habitant, aliis aliiſq; prædìti & nominibus, & moribus: quidam feri ſunt, & ad mortem paratiſſimi, Getæ vtique: id varia opinio perficit. Alij redituras putant animas obeuntium: Alij etſi non redeāt, non extingui tamen, ſed ad beatiora tranſire. Alij emori quidem, ſed id melius eſſe, quàm viuere. Itaque lugentur apud quoſdā puerperia, natique deflentur: Funera contrà feſta ſunt, & veluti ſacra, cantu, luſuque celebrantur. Ne feminis quidem ſegnis eſt animus: ſuper mortuorum virorum corpora interfici, ſimulque ſepeliri, votum eximium habent: & quia plures ſimul ſingulis nuptæ ſunt, cuius id ſit decus; apud iudicaturos magno certamine affectant: *moribus datur*. Eſtq; maximè lætum, cum in hoc contenditur, vincere. Mœrent aliæ vocibus, & cum acerbiſſimis planctibus efferunt. At quibus conſolari eas animus eſt; arma, opeſque ad rogos deferunt, paratiq; (vt dictitant) cum fato iacentis, ſi detur in manus, vel paciſci, vel decernere: vbi nec pugnæ,

gnæ,

gnæ, nec pecuniæ locus sit, mœrendo minus profici. Nupturæ virgines non à parentibus viris traduntur, sed publicè aut locantur ducendæ, aut veneunt. Vtrum fiat ex specie & moribus causa est. Probæ formosæq; in precio sunt: ceteras qui habeant, mercede quæruntur. Vini vsus quibusdam ignotus est: epulantibus tamen vbi super ignes quos circumsident, quædam semina ingesta sunt, similis ebrietati hilaritas ex nidore contingit. In littoribus Istro proxima est Istropolis, deducta à Milesiis: deinde Galatis, & Tritonice, & portus Caria, & Tiristris promontorium, quod præteruectos alter Ponti angulus accipit, aduersus Phasiaco, & nisi amplior foret, similis fuit. Hic Bizone motu terræ intercidit. Est portus Crunos: vrbes, Dionysopolis, Odessos, Messembria, Anchialos: & intimo in sinu, atque vbi Pontus alterum sui flexum angulo finit, magna Apollonia. Recta dehinc ora, nisi quòd media ferme in promótorium, quod Thinniam vocant, exit, & incuruis contra se littoribus obtenditur, vrbemque sustinet Halmidesson, & Phileas, & Phinopolim. Hactenus Pontus, deinde est Bosporus, & Propontis. In Bosporo, Byzantium: in Propontide, Selymbria, Perinthus: amnesque qui interfluunt Bathynis, Erginus & Atyras. Tum Rheso regnata quondam pars Thraciæ, Bysanthe Samiorum, & ingens aliquando Cypsella. Pòst locus, quem Graij μακρὸν τεῖχος appellant, & in radice magnæ peninsulæ sedens Lysimachia. Terra, quæ sequitur, nusquam lata, atque hic arctissima inter Hellespontum, Ægæumq; procurrit. Angustias Isthmon, frontem eius Mastusiam, totam Chersonesum appellant. Ob multa memorabilis est. In ea flumen Ægos, naufragio classis Atticæ insigne. Est & Abydo obiacens Sestos, Leandri amore pernobilis. Est & regio in qua Persarum exercitus, diuisis Hellesponti pelago terras, ausus pontibus iungere (mirum atq; ingens facinus) ex Asia in Græciam pedes, & nó nauigata maria transgressus est. Sunt Protesilai ossa consecrata delubro. Est & portus Cœlos, Atheniensibus & Lacedæmoniis nauali acie decernẽtibus, Laconicæ classis signatus exscidio. Est Cynossema, tumulus Hecubæ; siue ex figura canis, in quam conuersa traditur;

ditur;siue ex fortuna,in quam deciderat,humili nomine accepto. Est Macidos, est Eleus, quæ finit Hellespontũ. Ægæũ statim pelagus vastè longũ littus impellit,summotasq; terras hinc ad promontoriũ quod Suniũ vocatur, magno ambitu, molliq; circumagit. Eius tractũ legentibus,præuectisq; Mastusiam,tum sinus intrandus est, qui alterũ Chersonesi latus abluens, longo muro Macrutichus includitur, & ex fluuio quẽ accipit, Melas dictus, duas vrbes amplectitur, Alopeconesum, & in altero Isthmi littore sitã Cardiã. Eximia est Ænos,ab Ænea profugo cõdita. Circa Hebrũ Cicones. Trans eundẽ Doriscos,vbi Xerxem copias suas,quia numero nõ poterat, spacio mẽsum ferũt. Deinde promontoriũ Serrium,ex quo canentẽ Orphea,secuta narrantur nemora,& Zone. Tum Scœnos fluuius, & ripis eius adiacens Maronia. Regio vlterior Diomedem tulit, immanibus equis mandẽdos solitũ obiectare aduenas, & iisdẽ ab Hercule obiectũ. Turris, quã Diomedis vocãt,signũ fabulæ remanet,& vrbs quã soror eius suo nomine nominauit, Abdera: sed ea magis id memorandũ habet, quòd Democritũ Physicũ tulit,quã quòd ita cõdita est. Vltrà Nestos fluit,interq; eũ & Strymona, vrbes sunt Philippi, Apollonia,Amphipolis. Inter Strymona,& Athon, Stagiros clara alumno,& portus Capru,vrbs Acanthos,& Oesyma. Inter Athõ & Pallenẽ,Cleona & Olynthos. Strymõ (sicut diximus) amnis est,longeq; ortus,& tenuis, alienis subinde aquis fit amplior, & vbi nõ lõgè à mari lacũ fecit,maiore,quã venerat, alueo erũpit. Athos mõs est adeò elatus, vt credatur altius quã vnde imbres cadunt, surgere. Capit opinio fidẽ,quia de aris,quas in vertice sustinet, nõ abluitur cinis,sed quo relinquitur aggere,manet. Ceterũ nõ promõtorio, vt alij,verũ totus est, totoq; lõgè dorso procedit in pelagus: quà cõtinenti adhæret,à Xerxe in Graios tendẽte perfossus,trãsnauigatusq;,& factus freto nauigabili peruius. Ima eius tenẽt paruæ Pelasgorũ coloniæ. In summo fuit opidũ Acroathõ, in quo (vt ferũt) dimidio longior, quàm in aliis terris,ætas habitantiũ erat. Pallene solitã patentis, vt quinq; vrbiũ sedes sit atq; ager, tota in altum abit, angusta satis vnde incipit. Ibi est Potidæa.

At vbi latius patet, Mende, Scioneq; referendæ: illa ab Eretriis; hæc ab Achiuis capto Ilio remeantibus, posita.

Macedonia. CAP. III.

TOt Macedonum populi, quot vrbes habitant: quarum Pellam maximè illustrem alumni efficiũt, Philippus Græciæ domitor, Alexander etiam Asiæ. In littore flexus Mecybernæus inter promõtoria Derrin & Canastreum, & portum, qui Copos dicitur: vrbes Toronen & Physcellam, atque vnde ipsi nomen est, Mecybernam incingit. Canastreo promontorio Scione proxima est, Mecybernæus autem in medio quà terra dat gremium, modicè in littora ingreditur. Cæterùm longis in altum immissis lateribus, ingens hinc Thermaicus sinus est. In eum Axius per Macedonas, & iam per Thessalos Peneus excurrit. Ante Axium Thessalonîce est: inter vtrunque Cassandria, Cydna, Aloros, Ichne: à Peneo Sepias, Cordynia, Meliboea, Castanea, pares ad famã, nisi quòd Philoctetes alumnus Meliboeam illuminat. Terræ interiores claris locorum nominibus insignes, pene nihil ignobile ferunt. Hinc non longè est Olympus, hic Pelion, hic Ossa, montes Gigantum fabula belloq; memorati: hic Musarum parens domusque, Pieria: hic nouissimè calcatum Graio Herculi solum, saltus Oeteus: hic sacro nemore nobilia Tempe: hic Libethra, carminumque fontes obiacent. Tùm iam vastè & multum prominens Græcia, & dum Myrtoum pelagus attingat, à Septemtrione in Meridiem vecta quà Sol oritur, Ægæis; quà occidit, Ioniis fluctibus obiacet: ac proximè spaciosa est, Hellas nomine: grandi fronte procedit: mox mari vtroq;, sed Ionio magis, latera eius intrante, donec quinque milia passuum patens media fermè propè inciditur. Deinde rursum terris huc se & illuc, verum in Ionium mare magis, expandentibus progressisq; in altum, nõ tam latè, quàm coeperat; ingens tamen iterum & quasi peninsula, extenditur, vocaturq; Peloponnesos, ob sinus & promontoria, queis vt fibris, littora eius incisa sunt: simul quòd tenui termite in latum effunditur, platani folio simillima. A Macedonia prima

est

est Thessalia: deinde Magnesia, Phthiotis: in Græcia Doris, Locris, Phocis, Bœotis, Attis, Megaris, sed omnium Attis clarissima. In Peloponeso Argolis, Laconice, Messenia, Achaia, Elis, Arcadia: vltrà Ætolia, Acarnania, Epiros vsque in Adriam. De locis, atque vrbibus, quæ mare non abluit, hęc maxime memorāda sunt: In Thessalia Larissa: *aliquando Iolcos*. In Magnesia Antron: in Phthiotide Phthia: in Doride Pindus, & iuxtà situm Erineon: in Locride Cynos & Calliaros: in Phocide Delphi: & mons Parnassus, & Apollinis fanum atque oraculū: in Bœotia Thebæ, & Cythæron, fabulis carminibusque celeberrimus: in Attide Eleusin Cereri consecrata: & clariores, quàm vt indicari egeant, Athenæ. In Megaride vnde regioni nomen est, Megara: at in Argolide Argos & Mycenæ, & templum Iunonis, vetustate & religione percelebre. In Laconide Therapne, Lacedęmon, Amyclę, mons Taygetus. In Messenia Messene, & Methone. In Achaia atque Elide quondam Pisæ Oenomai, Elis, & numen delubrumque Olympij Iouis, certamine Gymnico, & singulari sanctitate; ipso quidem tamen simulacro; quod Phidiæ opus est, maximè nobile. Arcadiam Peloponnesiacæ gentes vndique incingunt. In ea sunt vrbes, Psophis, Tenea, & Orchomenon: montes, Pholoe, Cyllenius, Parthenius, Mænalus: flumina, Erymanthus, & Ladon. In Ætolia Naupactos, in Acarnania Stratos, opida. In Epiro Dodonæi Iouis templum: & fons ideò sacer, quòd cùm sit frigidus, & immersas faces, sicut cæteri, extinguat; vbi sine igne procul admouentur, accendit. At cùm littora leguntur, à promontorio Sepiade per Demetriam & Boion, Phthelcon, & Echinon ad Pagaseum sinum cursus est. Ille vrbem Pagasam amplexus, amnē Sperchion accipit: & Aphetæ, quia Minyæ Colchida petentes inde Argo nauem soluêre, memoratur. Ab eo ad Sunium tendentibus illa prænauiganda, Malyacus & Opuntius, grandes sinus, & in his cæsorum etiam Laconum trophæa, Thermopylæ, Opus, Scarphia, Cnemides, Alope, Anthedon, Larymna: Aulis, Agamemnoniæ Graiorumque classis in Troiam coniurantium statio: Marathon magnarum multarumque virtutum

testis, iam inde à Theseo Persarum maxima clade pernotus: Rhamnus parua, illustris tamẽ, quòd in ea fanũ est Amphiarai, & Phidiaca Nemesis. Thoricos, & Brauron olim vrbes iam tantùm nomina. Sunium promontorium est, finitque id littus Hellados, quod spectat ad Orientem. Inde ad Meridiem terra conuertitur vsque ad Megaram, Atticæ, vt modò latere, ita nunc fronte pelago adiacens: Ibi est Piræus Atheniensiũ portus: Scyronia saxa, sæuo quondam Scyronis hospitio etiã nunc infamia. Megarẽsium tractus Isthmon attingit, hoc illi cognomen est, quia quinque milium spacio Ægæum mare ab Ionio submouens, angusto tramite Helladi Peloponneson annectit. In eo est opidum Cenchreæ, fanum Neptuni: ludis, quos Isthmios vocant, celebre: Corinthos, olim clara opibus, pòst clade notior, nunc Romana colonia, ex summa arce, quam Acrocorinthon appellant, maria vtraque contuens. Peloponnesi oram (sicut diximus) sinus & promontoria lacerant: ab Oriente Bucephalos & Chersonesus, & Scyllæon: ad Meridiem Malea, Tænaros, Acritas: Ichthys ad vesperum, Chelonates, & Araxos. Habitant ab Isthmo ad Scyllæon Epidaurij, Æsculapij templo inclyti, & Trœzenij, fide societatis Atticæ illustres: portus Saronicus, & Schenitas & Pagonus. Opida autem Epidaurus, & Trœzen, & Hermiona his littoribus apposita sunt. Inter Scyllæon, & Maleam Argolicus. Inter hanc & Tænarõ Laconicus. Hinc ad Acritam Asinæus. Inde ad Ichthyn Cyparissius. In Argolico sunt noti amnes Erasinus, atque Inachus, & notum opidum Lerne. In Laconico Gythius, & Eurotas. In ipso Tænaro Neptuni templum, & specus, illi quem in Ponto Acherusium diximus, facie & fabula similis. In Asinæo flumen Pamissum. In Cyparissio Alpheus: nomẽ dedere vrbes in littore sitæ hinc Cyparissus, illinc Asine. Messenij, Pylijque terras colunt, & ipsa pelago Pylos adiacet. Cyllene, Callipolis, Patræ, oram illam tenent, in quam Chelonates, & Araxos excurrunt: sed Cyllene, quòd Mercurium ibi natum arbitrantur, insignis. Rhion deinde (maris id nomen est) anguste, & velut falce, lacus ore frequenti incidens, inter Ætolos, & Peloponnesiacos

vsque

vſque ad Iſthmon irrumpit. In eo ad Septemtrionem ſpectare littora incipiunt. In his eſt Ægion, & Ægira, & Oluros, & Sicyon: at in aduerſis Pagę, Creuſis, Anticyra, Oeanthia, Cyrrha, & notior aliquanto nomine Calydon, & Euenos. Extra Rhion in Acarnania maximè clara ſunt opidum Leucas, flumē Achelous: In Epiro nihil Ambracio ſinu nobilius eſt: facit ſinus, qui anguſtis faucibus, & quæ minus mille paſſibus pateant, grande pelagus admittit. Faciunt vrbes quæ aſſidunt, Actium, Argi, Amphilochij, Ambracia, Æacidarum regia, Pyrrhique: Buthroton vltrà eſt. Deinde Ceraunij montes: ab iis flexus in Adriam. Hoc mare magno receſſu littorum acceptum, & vaſtè quidem in latitudinem patens, quà penetrat tamen vaſtius, Illyricis vſque Tergeſtum, cætera Gallicis, Italiſque gentibus cingitur. Parthini, & Daſſaretæ, prima eius tenent, ſequentia Taulantij, Enchelcæ, Phæaces: deinde ſunt quos propriè Illyricos vocant. Tum Pyræi, & Liburni, & Iſtria. Vrbium prima eſt Oricum, ſecunda Dyrrhachium, Epidamnos antè erat. Romani nomen mutauere, quia velut in damnum ituris, omen id viſum eſt. Vltrà ſunt Apollonia, Salona, Iadera, Narona, Tragurium, ſinus Polaticus & Pola; quondam à Colchis (vt ferunt) habitata, *inquantum res tranſeunt*, nunc Romana colonia. Amnes autem Æas & Naro, & alius ab eo, qui iam dictus eſt Iſter: ſed Æas ſecundum Apolloniam, Naro inter Pyræos & Liburnos; per Iſtros Iſter emittitur. Tergeſtum intimo in ſinu Adrię ſitum finit Illyricum.

Italia. CAP. IIII.

DE Italia magis quia ordo exigit, quàm quia monſtrari eget, pauca dicentur: nota ſunt omnia. Ab Alpibus incipit in altum excedere, atque vt procedit, mediam ſe perpetuo Apennini montis iugo attollens, inter Adriaticum & Thuſcum; ſiue, vt aliter eadē appellantur, inter Superum mare & Inferum excurrit, diu ſolida. Verùm vbi longè abit, in duo cornua ſcinditur, reſpicitque altero Siculum pelagus, altero Ionium: tota anguſta, & alicubi multo, quā vnde cœpit, anguſtior: Interiora

cius aliæ, aliæque gentes habitant. Sinistra parte Carni, & Veneti colunt togatam Galliam. Tum Italici populi, Picentes, Frentani, Dauni, Appuli, Calabri, Salentini. Ad dexteram sunt sub Alpibus Ligures, sub Apennino Hetruria. Post Latium Volsci, Campani, & super Lucaniam Brutij. Vrbium quæ procul à mari habitantur opulentissimæ sunt, ad sinistram Patauium Antenoris, Mutina, & Bononia, Romanorum coloniæ. Ad dexteram Capua à Thuscis, & Roma quondam à pastoribus condita, nunc si pro materia dicatur, alterum opus. At in oris proxima est à Tergeste Concordia. Interfluit Timauus, nouem capitibus exsurgens, vno ostio emissus. Deinde Natiso non longè à mari ditem attingit Aquileiam: vltrà est Altinum. Superiora latè occupat littora Padus. Namque ab imis radicibus Vesuli montis exortus, paruis se primùm fontibus colligit, & aliquatenus exilis ac macer, mox aliis amnibus adeò augescit atq; alitur, vt se per septem ad postremum ostia effundat. Vnũ de iis magnum, Padum appellant: inde tam citus prosilit, vt discussis fluctibus diu qualem emisit vndam agat, suumq; etiã in mari alueum seruet, donec eum ex aduerso littore Istriȩ eodem impetu profluens Ister amnis excipiat. Hac re per ea loca nauigantibus, quà vtrinque amnes eunt, inter marinas aquas dulcium haustus est. A Pado ad Anconam transitur Rauenna, Ariminum, Pisaurum, Fanestris colonia, Senegallia, flumen Metaurus, atque Æsis, & illa in angusto illorum duorum promontoriorũ ex diuerso coëuntium, inflexi cubiti imagine sedens, ac ideò à Graiis dicta Ancon, inter Gallicas Italicasque gentes quasi terminus interest. Hanc enim prægressos Piceni littora excipiunt: in quibus Numana, Potentia, Claterna, Cupra vrbes: Castella autem Firmum, Adria, Truentum: id à fluuio, qui præterit, ei nomen est. Ab eo Samnites maritima tenẽt ad Aterni fluminis ostia. Vrbes Bucara & Histonium. Dauni autem Tefernum amnem, Cliterniam. Larinum, Theanum, opida: montemque Garganum. Sinus est cõtinuò Appulo littore incinctus, nomine Vrias, modicus spacio, pleraque asper accessu. Extrà, Sypuntum, vel vt Graij dixere, Sipyns: & flumẽ, quod

quod Canusium attingens, Aufidum appellant. Pòst Barium, Egnatia, & Ennio ciue nobiles Rudiæ: & in Calabria Brūdisiū, Valetium, Lupiæ, Hydrus mons, tum & Salentini campi, & Salentina littora, & vrbs Graia, Callipolis: Hucusque Adria, hucusque Italiæ latus alterum pertinet. Frons eius in duo quidem se cornua (sicut suprà diximus) scindit, cæterum mare, quod inter vtraque admisit, tenuibus promontoriis semel iterumque distinguens, non vno margine circuit, nec diffusum patensq́; sed per sinus recipit. Primus Tarentinus dicitur, inter promontoria Salen, & Lacinium, in eoque sunt Tarentus, Metapontum, Heraclea, Croto, Turium. Secundus Scyllaceus, inter promontoria Lacinium, & Zephyrium, in quo est Petilia, Cœcinum, Scyllaceum, Mistræ. Tertius inter Zephyrium, & Brutium, Consilinum, Cauloniam, Locrosque circundat. In Brutio sunt, Columna regia, Rhegium, Scylla, Taurianum, & Metaurum. Hinc in Thuscum mare deflexus est, & eiusdem terræ latus alterū Terina, Hippo nunc Vibon, Temesa, Clampetia, Blanda, Buxentum, Velia, Palinurus, olim Phrygij gubernatoris, nunc loci nomen, Pæstanus sinus, Pæstum opidum, Silarus amnis, Picentia, Petræ quas Sirenes habitauere. Mineruæ promontorium, opima Lucaniæ loca, Sinus Puteolanus, Surrentium, Herculanæum, Vesuuij mōtis aspectus, Pompeij, Neapolis, Puteoli, Lacus Lucrinus, & Auernus, Baię, Missenū, id nunc loci, aliquando Phrygij militis nomen, Cumæ, Linternum, Vulturnus amnis, Vulturnum opidum, amœna Campaniæ littora, Sinuessa, Liris, Minturnæ, Formiæ, Fundi, Tarracina, Circes domus aliquando Circeij. Antium, Aphrodisium, Ardea, Laurentum. Ostia citra Tiberim in hoc latere sunt. Vltrà Pyrgi, Anio, Castrum nouum, Grauiscæ, Cossa, Telamon, Populonia, Cecina, Pisæ, Hetrusca & loca, & nomina. Deinde Luna, Ligurum & Liguria, & Genua, Sabatia, & Albigaunum. Tum Paulon, & Varus flumina, vtraque ab Alpibus delapsa. Sed Varus quia Italiam finit, aliquanto notior. Alpes ipsæ ab iis littoribus longè, lateque diffusæ, primò ad Septemtrionem magno gradu excurrunt: deinde vbi Germaniam attigerunt,
verso

verso impetu in Orientem abeunt, diremtisq; populis immanibus, vsque in Thraciam penetrant.

Gallia Narbonensis. CAP. V.

GAllia Lemano lacu, & Gebennicis montibus in duo latera diuisa, atque altero Thuscum pelagus attingens, altero Oceanum; hinc à Varo, illinc à Rheno, ad Pyrenæum vsque promittitur. Pars nostro mari apposita, fuit aliquando Braccata, nunc Narbonensis; magis culta, & magis consita, ideoq; etiã lætior. Vrbium quas habet opulentissimæ sunt Vasio Vocontiorum; Vienna Allobrogum; Auenio Cauarum, Arecomicorũ Nemausus; Tolosa Tectosagum; Secundanorum Arausio; Sextanorum Arelatæ: Septumanorumque Blytera. Sed antestat omneis Atacinorum, Decumanorumque colonia, vnde olim iis terris auxilium fuit, nunc & nomen, & decus est Martius Narbo. In littoribus aliquot sunt cum aliquibus nominibus loca: ceterùm raræ vrbes, quia rari portus, et omnis plaga Austro, atque Africo exposita est. Nicea tangit Alpes, tangit oppidum Deceatum, tangit Antipolis: Deinde forum Iulij, Octauianorum colonia. Tunc post Athenopolis, & Olbia, & Glanon, & Citharistes, & Halycidon Massiliensium portus, & in eo ipsa Massilia. Hæc à Phocæis oriunda, & olim inter asperas posita; nunc vt pacatis ita dissimillimis tamẽ vicina gentibus. Mirum quàm facilè & tunc sedem alienam ceperit, & adhuc morem suum teneat. Inter eam & Rhodanum maritima Auaticorum stagno assidet fossa Mariana, partem eius amnis nauigabili alueo effundit, alioquin littus ignobile est Lapideũ (vt vocant) in quo Herculem contra Albionem, & Bergiona Neptuni liberos dimicantem, cùm tela defecissent, ab inuocato Ioue adiutum imbre lapidum ferunt: credas pluisse, adeò multi passim, & latè iacent. Rhodanus non longè ab Istri, Rheniq; fontibus surgit. Deinde Lemano lacu acceptus tenet impetum, seque per medium integer agens, quantus venit, egreditur. Inde contra in Occidente ablatus, aliquamdiu Gallias dirimit. Pòst cursu in Meridiem abducto hâc intrat, accessuq;

aliorum

aliorum amnium iam grandis, & ſubinde grandior, inter Volcas,& Cauaras emittitur. Vltrà ſunt ſtagna Volcarum, Ledum flumen, caſtellum Latara. Meſua collis incinctus mari pæne vndique,ac niſi quòd anguſto aggere continenti annectitur, inſula. Tum ex Gebennis demiſſus Arauraris iuxta Agathan, ſecundum Blyteras Obris fluit. Atax ex Pyrenæo monte digreſſus, qua ſui fontis aquis venit, exiguus, vadoſuſq; eſt, & ingenti ſe alioquin alueo tenens, niſi vbi Narbonem attingit, nuſquam nauigabilis, ſed cùm hybernis intumuit imbribus, vſque eò ſolitus inſurgere, vt ſe ipſe non capiat. Lacus accipit eum Rubreſus nomine, ſpacioſus admodum, ſed quâ mare admittit, tenuis aditu. Vltrà eſt Leucata littoris nomẽ, & Salſuſæ fons non dulcibus, ſed ſalſioribus quàm marinæ ſint, aquis defluens. Iuxtà campus minuta arundine, graciliq; peruiridis, cæterùm ſtagno ſubeunte ſuſpenſus. Id manifeſtat media pars eius, quę abſciſſa proximis, velut inſula natat, pelliq; ſe atque attrahi patitur, quin & ex iis quæ ad imum perfoſſa ſunt, ſuffuſum mare oſtenditur. Vnde Graiis, noſtriſq; etiã auctoribus, verine ignorantia, an prudentibus etiam, mendacij libidine, viſum eſt tradere poſteris, in ea regione piſcem è terra penitus erui, qui vbi ex alto hucuſque penetrauit, per ea foramina ictu captantium interfectus extrahitur. Inde eſt ora Sardonum, & parua flumina Thelis, & Thicis, vbi accreuere perſæua, colonia Ruſcino, vicus Eliberri magnæ quondam vrbis, & magnarum opum tenue veſtigium. Tum in Pyrenęi promontorio templum Veneris, & in ſinu ſalſo, Ceruaria finis Galliæ.

Hiſpania. CAP. VI.

PYrenæus primò hinc in Britannicum procurrit Oceanum, tum in terras fronte conuerſus, Hiſpaniam irrumpit, & minore eius parte ad dexterã excluſa trahit perpetua latera continuus, donec per omnem prouinciam longo limite immiſſus, in ea littora quæ Occidenti ſunt aduerſa, perueniat. Ipſa Hiſpania, niſi qua Gallias tangit, pelago vndique incincta eſt: vbi illis adhæret, maximè anguſta, paulatim ſe in noſtrum mare &

Oceanum extendit, magis, magiſque latior ad Occidentẽ abit, ac fit ibi latiſſima. Viris, equis, ferro, plumbo, ære, argento, auroque etiam abundans, & adeò fertilis, vt ſicubi ob penuriam aquarum effœta, & ſui diſſimilis eſt, linum tamen aut ſpartum alat. Tribus autem eſt diſtincta nominibus, parſq; eius Tarraconenſis, pars Bætica, pars Lyſitania vocatur. Tarraconenſis altero capite Gallias, altero Bæticam, Luſitaniamq; contingens, mari latera obiicit noſtro, quà Meridiem: quà Septemtrionem ſpectat, Oceano, illas fluuius Anas ſeparat. *& ideò* Bætica, maria vtraque proſpicit, ab Occidente Atlanticum, à Meridie noſtrum. Luſitania Oceano tantummodo obiecta eſt, ſed latere ad Septemtriones, fronte ad Occaſum. Vrbium de mediterraneis in Tarraconenſi clariſſimæ fuerunt Pallantia, & Numantia, nũc eſt Cæſaraugusta: in Luſitania, Emerita: in Bætica, Aſtigi, Iſpalis, Corduba: at ſi littora legas, à Ceruaria proxima eſt rupes, quæ in altum Pyrenæum extrudit. Dein Thicis flumen, ad Rhodam: Clodianum ad Emporia. Tum mons Iouis, cuius partem Occidenti aduerſam, eminentia cautium, quæ inter exigua ſpacia vt gradus ſubinde conſurgunt, Scalas Annibalis appellant. Inde ad Tarraconem parua ſunt opida, Blanda, Illuro, Betullo, Barcino, Subur, Tholobi: parua flumina, Betullo iuxta Iouis montem, Rubricatum in Barcinonis littore. *inter Subur & Tholobin maius.* Tarraco vrbs eſt in his oris maritimarum opulentiſſima: Tulcis eam modicus amnis ſubit, ingens Iberus Dertoſam attingit. Inde ſe in terras pelagus inſinuat, & primum magno impetu admiſſum mox in duos ſinus promontorio, quod Ferrariam vocant, finditur: prior Sucronenſis dicitur, maior hic & magno ſatis ore pelagus accipiens, & quò magis penetratur, anguſtior, Serabim, & Duriam, & Sucronẽ non magna excipit flumina: vrbes complexus, & alias quidem, ſed notiſſimas Valentiam, & Saguntum illam, fide & ærumnis inclytam. Sequens, Illicitanus Alonem habet, & Lucentiam, &, vnde ei nomen eſt, Illicen. Hic iam terræ magis in altum eunt, latioremq;, quàm fuerat, Hiſpaniam faciunt. Verùm ab iis quæ dicta ſunt, ad principia Bæticæ, præter Carthaginẽ, quam dux Pœno-

Pœnorum Asdrubal condidit, nihil referendum est. In illis oris ignobilia sunt opida, & quorum mentio tantùm ad ordinem pertinet. Virgi in sinu quem Virgitanum vocant. Extrà Abdera, Suel, Hexi, Menoba, Malaca, Salduba, Lacippo, Bersesul. Aperit deinde angustissimum pelagus, & proxima inter se Europæ, atque Africæ littora montes efficiunt, vt initio diximus, columnæ Herculis Abyla & Calpe: vterq; quidem, sed Calpe magis, & penè totus in mare prominens. Is mirum in modum concauus, ab ea parte qua spectat Occasum, medium ferè latus aperit, atque inde egressis, totus admodum peruius, propè quantum patet specus est. Sinus vltrà est: in eoq; Carteia (vt quidã putant) aliquando Tartessos, & quam transuecti ex Africa Phœnices habitant: atque vnde nos sumus ex gente ea. Tum Mellaria, & Bello, Besippo vsque ad Iunonis promontorium oram freti occupant. Illud iam in Occidentem & Oceanum obliquo iugo excurrens, atque ei quod in Africa Ampelusiam esse dixeramus aduersum, qua nostra maria sunt, finit Europen.

Mediterranei maris Insulæ.
CAP. VII.

GAdes insula, quæ egressis fretum obuia est, admonet antè reliquas dicere, quam in Oceani littora terrarumq; circuitũ, vt initio promisimus, oratio excedat. Paucæ sunt in Mœotide (inde enim videtur commodissimum incipere) neque omnes tamen incoluntur: nam nec pabula quidem largè ferunt. Hac re habitantibus caro magnorum piscium sole siccata, & in puluerem vsq; contusa, pro farre est. Paucæ & in Ponto. Leuce Borysthenis ostio obiecta, parua admodum, & quòd ibi Achilles situs est, Achillea cognomine. Non longè accolitur Aria, quæ Marti sacrata (vt fabulis traditur) tulit aues cum summa clade aduenientium, pennas quasi tela iaculantes. Sex sunt inter Istri ostia, ex iis Peuce notissima & maxima. Thymnias Mariandynorum finibus proxima, vrbem habet, qui quia Bi-

thyni incolunt, Bithynida appellant. Contra Thracium Bosporum duæ paruæ, paruoque distantes spacio, & aliquádo creditæ, dictæque concurrere, & Cyaneæ vocantur, & Symplegades. In Propontide tantum Proconnesos habitatur. Extra Hellespontum, earum quæ Asiaticis regionibus adiacẽt, clarissimæ sunt Tenedos Sigæis aduersa littoribus, & quo dicentur ordine, ad promontorium Tauri montis expositæ, quas quidam dici putauere Μακάρων: siue quòd fortunati admodú cœli soliq; sunt; siue quòd eas suo, suorumque regno Macar occupauerat. In Troade Lesbos, & in ea quinque olim opida Antissa, Pyrrha, Eressos, Ciraua, Mitylene. In Ionia Chios, & Samos. In Caria, Cos. In Lycia, Rhodos. In illis singulæ sunt iisdem nominibus vrbes. In Rhodo tres quondam erant, Lindos, Camiros, Ialysos: quæ contra Tauri promontorium importunè nauigantibus obiacent, Chelidoniæ nominantur. In sinu quem maximum Asia recipit propè medio Cyprus ad Ortum Occasumq; se immittens, recto iugo inter Ciliciam Syriamque porrigitur: Ingens; vt quæ aliquando nouem regna ceperit, & nunc aliquot vrbes ferat, quarum clarissimæ Salamis, & Paphos, &, quò primùm ex mari Venerem egressam accolæ affirmant, Palæpaphos. Arados etiam in Phœnice est parua, & quantum patet tota opidum; frequens tamen, quia etiam super aliena tecta sedem ponere licet: parua & Canopos, Nili ostio, quod Canopicum vocát, obuia est. Menelai gubernator Canobus ibi fortè moriens, nomen insulæ, illa ostio dedit. Pharos Alexandriæ nunc ponte cõiungitur; olim, vt Homerico carmine proditum est, ab eisdem oris cursu diei totius abducta: & si ita res fuit, videri potest coniectantibus in tantum mutatæ causas Nilú præbuisse, dum limum subinde, & præcipuè cùm exúdaret littori annectens, auget terras, spaciumque augescentium in vicina vada promouet. In Africa contra maiorem Syrtim Cuteletos: contra minoris promontoria Meninx, & Cercinna: cõtra Carthaginis sinum, Tarichiæ & Ægathes, Romana clade memorabiles. Plures Europæ littoribus sunt appositæ. In Ægeo mari prope Thraciam Thasos, Imbros, Samothrace, Scandille, Polyægos,

lyægos, Scyathos, Halonesos: & quam aliquando, omnibus qui mares erant cæsis, tantum feminæ tenuisse dicuntur, Atho mõti Lemnos aduersa, Pagaseus sinus Scyathon prospicit, Cicyneton amplectitur. Eubœa ad Meridiem promontorium Gereston & Caphareum: ad Septemtrionem Cœneum extrudit, & nusquam lata, duum milium spacium habet vbi arctissima est, cæterùm longa, totiq; Bœotiæ apposita, angusto freto distat à littore. Euripon vocant rapidum mare, & alterno cursu septies die, ac septies nocte fluctibus inuicem versis, adeò immodicè fluens, vt ventos etiam, ac plenis velis nauigia frustretur. Aliquot in ea sunt opida, Hestiæa, Eretria, Pyrrha, Nesos, Oechalia, verùm opulentissimę Carystos & Chalcis. In Attide Helene est nota stupro Helenæ, & Salamis excidio classis Persicæ notior. Circa Peloponneson etiam nunc in Ægeo Pityusa, & Ægina Epidaurico littori proxima; Trœzenio Calauria inter ignobiles, aliàs leto Demosthenis nobilis. In Myrtoo, Cythera contra Maleam emissa, & Ænusa contra Acritam. In Ionio Prote, Hyria, Cephalenia, Neritos, Same, Zacynthos, Dulychium, & inter non ignobiles Vlyssis nomine Ithaca maximè illustris. In Epiro Echinades, & Strophades olim Plotæ: contra Ambracium sinum Leucadia, & vicina Adriatico mari Corcyra: hæ Thracum, Graiorumq; terris obiacent: At interius Melos, Olearos, Ægiala, Cathon, Ios, Thera, Gyaros, Hippuris, Dionyssa, Cianos, Chalcis, Icaria, Pinaria, Nisyros, Lebynthos, Calydnæ, Asine: hæ quia dispersæ sunt, Sporades: ab eis Sicynus, Hypanos, Cythnos, Siphnos, Seriphos, Rhene, Paros, Scyros, Tenos, Myconos, Naxos, Delos, Andros, quia in orbem iacent, Cyclades dictæ sunt. Super eas iam in medio mari ingens, & centum quondam vrbibus habitata Crete, ad Orientem promontorium Samonium; ad Occidentem κριοῦ μέτωπον immittit, nisi maior esset, Cypro similis, multis famigerata fabulis, aduentu Europæ, Pasiphaes & Ariadnæ amoribus, Minotauri feritate fatoq; Dædali operibus & fuga, Tali statione atque morte, maximo tamen eo, quòd ibi sepulti Iouis pæne clarum vestigium sepulcrū est. Cui nomen eius insculptum

ſculptum eſſe accolæ oſtendunt. Vrbium notiſſimæ Gnoſos, Gortyna, Lyctos, Lycaſtos, Holopyxos, Phæſtos, Cydon, Manethuſa, Dictynna. Inter colles quòd ibi nutritum Iouem accepimus, fama Idæi montis excellit. Iuxtà eſt Aſtypalæa, Naumachos, Zephyre, Criſe, Gaudos, & quas Muſagorus numero tres, vno tamen vocabulo appellant, atque vnde Carpathio mari cognomen eſt, Carpathos. In Adria Abſoros, Celaduſe, Abſyrtis, Iſſa, Trucones, Hydria, Electrides, nigra Corcyra, Tragurium, Diomedia, Æſtria, Aſine, atque vt Alexandriæ, ita Brundiſio adiacens Pharos. Sicilia (vt ferunt) aliquando cótinens, & agro Brutio annexa: pòſt freto maris Siculi abſciſſa eſt. Id anguſtum & anceps alterno curſu modò in Thuſcum, modò in Ionium pelagus perfluit, atrox, ſæuum, & Scyllę Charybdiſq; ſæuis nominibus inclytum. Scylla ſaxum eſt: Charybdis mare, vtrunque noxium appulſis: ipſa ingens & tribus promontoriis in diuerſa procurrens, Græcæ literæ imaginem, quæ Delta dicitur, efficit. Pachynum vocatur quod Græciam ſpectat: Lilybæum, quod in Africam: Pelorum, quod in Italiá vergens Scyllæ aduerſum eſt: cauſa nominis Pelorus gubernator ab Annibale ibidem conditus, quē idem vir profugus ex Africa, ac per ea loca Syriam petens, quia procul intuenti videbantur continua eſſe littora, & non peruium pelagus, proditum ſe arbitratus, occiderat. Ab eo ad Pachynum ora quæ extenditur Ionium mare attingens, hæc fert illuſtria: Meſſanam, Tauromínium, Catinam, Megarida, Syracuſas, & in iis mirabilem Arethuſam: fons eſt, in quo viſuntur iacta in Alpheum amnem, vt diximus, Peloponneſiaco littori infuſum: vnde ille creditur non ſe cóſociare pelago, ſed ſubter maria terraſque depreſſus, huc agere alueum, atque hic ſe rurſus extollere. Inter Pachynū & Lilybæum Acragas eſt, Heraclea, & Thermæ. Inter Lilybæum & Pelorida Panormus, & Hymera. Interius verò Leontini, Centuripinum, & Hybla, aliæque complures. Famam habet ob Cereris templum Enna, præcipua. Montium Eryx maximè memoratur ob delubrum Veneris ab Ænea conditum. Et Ætna quæ Cyclopas olim tulit, núc aſſiduis ignibus flagrat.

De

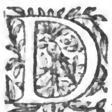
De amnibus Hymera referendus, quia in media admodum ortus, in diuersa decurrit, scindensq; eã vtrinq;, alio ore in Libycum, alio in Thuscum mare deuenit. Circa Siciliam in Siculo freto est Æææ, quam Calypso habitasse dicitur, Africam versus Gaulos, Melita, Cosura, propius Italiam Galata, & illæ septem quas Æoli appellant, Osteodes, Lipara, Didyme, Phœnicusa, Ericusa, Hiera, & Strongyle, vt Ætna perpetuo flagrant igne. At Pithecusa, Leucothea, Ænaria, Sinonia, Capreæ, Prochyta, Pontię, Pandataria, Phytonia, Parmariã, Italico lateri citra Tyberina ostia obiacẽt. Vltrà aliquot sunt paruæ, Dianiũ, Iginiũ, Carbania, Vrgo, Ilua, Capraria. Duæ grandes, fretoque diuisæ Etrusco, quarum Corsica littori propior inter latera tenuis & longa, præterquam vbi Aleria, & Marianæ coloniæ sunt, à Barbaris colitur.

Sardinia Africum pelagus attingens, nisi quòd in Occidentem quàm in Orientem angustius spectat, par & quadrata vndique, & nusquam non aliquanto spaciosior quàm vbi latissima est Corsica. Cæterùm fertilis, & soli quàm cœli melioris, átque vt fœcunda, ita penè pestilens. In ea antiquissimi populorum sunt Ilienses. Vrbium antiquissimæ Calatis, & Sulchi. At in Gallia, quas referre conueniat, solæ sunt Stœchades, ab ora Ligurũ ad Massiliam vsq; dispersæ. Baleares in Hispania contra Tarraconensia littora sitæ, nõ longè inter se distãt, & ex spacio suo cognominibus acceptis, maiores minoresq; perhibentur. Castella sunt in minoribus Iamno, & Mago: in maioribus Palma, & Polentia coloniæ. Ebusos è regione promontorij, quod in Sucronensi sinu Ferrariã vocãt, eodẽ nomine vrbem habet, frumẽtis tantũ nõ fœcunda, ad alia largior, & omniũ animaliũ quæ nocẽt, adeò expers, vt nec ea quidẽ quæ de agrestibus mitia fiunt, aut generet; aut si inuecta sunt, sustineat. Contrà est Colubraria, cuius meminisse succurrit, quòd cũ scateat multo ac malefico genere serpentum, & sit ideò inhabitabilis, tamen ingressis eã, intra id spacium, quod Ebusitana humo circumsignauerunt, sine pernicie tuta est; iisdem illis serpentibus, qui solẽt obuios appetere, aspectum eius pulueris, aliúdue, procul, & cum pauore fugientibus.

POM-

POMPONII MELAE DE SITV ORBIS LIBER TERTIVS.

Extima Hispaniæ littora. Cap. I.

ICTA est ora nostri maris, dictæ Insulæ quas amplectitur, restat ille circuitus, quem (vt initio diximus) cingit Oceanus, ingens & infinitum pelagus, & magnis æstibus concitum (ita enim motus eius appellant) modò inundat campos, modò latè nudat, ac refugit, nec ad alios aliosq; inuicẽ, neq; alternis accessibus nunc in hos, nũc in illos impetu versum: sed vbi in omnia littora, quáuis diuersa, terrarum, insularumq; ex medio pariter effusum est, rursus ab illis colligitur in medium, & in semetipsum redit, tanta vi semper immissum, vt vasta etiam flumina retroagat; & aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat: neque adhuc satis cognitum est, anhelitu ne suo id mundus efficiat, retractamq; cum spiritu regerat vndam vndique, si (vt doctioribus placet) viuum animal est: an sint depressi aliqui specus, quò reciproca maria residant, atque inde se rursus exuberantia attollant: an luna causas tantis meatibus præbeat, ad ortus certè eius occasusq; variantur, neque eodem assiduè tempore, sed vt illa surgit ac demergitur, ita recedere atque aduentare comperimus. Huc egressos, sequentesq; ea quæ exeuntibus dextra sunt, æquor Atlanticum, & ora Bæticæ frõtis excipit, quæ nisi quod semel iterumque paululum in semet abducitur, vsque ad flumen Anam pene recta est: Turduli & Bastuli habitãt. In proximo sinu portus est quem Gaditanum, & lucus quem Oleastrum appellant. Tum castellum Ebora in littore, & procul à littore Asta colonia, extrà Iunonis ara, templumq; est. In ipso mari monumẽtum Geryonis, scopulo magis quàm insulæ impositum. Bætis ex Tarraconensi regione demis-

demissus, per hanc ferè mediam diu, sicut nascitur, vno amne decurrit: pòst vbi non longè à mari grandem lacum facit, quasi ex vno fonte geminus exoritur: quantusq; simplici alueo venerat, tantus singulis effluit. Tum sinus alter, vsque ad finem prouinciæ inflectitur, cumque parua opida Olitingi, Onoba contingunt. At Lusitania trans Anam, quà mare Atlanticum spectat, primum ingenti impetu in altum abit, deinde resistit, ac se magis etiam quàm Baetica abducit: quà prominet, bis in semet recepto mari, in tria promontoria dispergitur. Anæ proximum, quia lata sede procurrens, paulatim se ac sua latera fastigat, Cuneus *ager* dicitur: sequens Sacrum vocant: Magnum quod vlterius est. In Cuneo sunt Mirtylis, Balsa, Ossonoba. In Sacro Lacobriga, & portus Annibalis: In Magno Ebora. Sinus intersunt: & est in proximo Salacia: In altero Olyssippo, & Tagi ostium, amnis aurum gemmasque generátis. Ab iis promontoriis ad illam partem, quæ recessit ingens flexus aperitur. In eoque sunt Turduli veteres, Turdulorumq; opida: amnes autem Monda in medium ferè vltimi promontorij latus effluēs, & radices eiusdem abluens Durius. Frons illa aliquandiu rectam ripam habet, deinde modico flexu accepto, mox paulùm eminet: tum reducta iterum, iterumq; recto margine iacens, ad promontorium, quod Celticum vocamus, extenditur: totam Celtici colunt, sed à Durio ad flexum Gronij: fluuntq; per eos Auo, Celandus, Nebis, Minius, & cui obliuionis cognomē est, Limia: Flexus ipse Lambriacam vrbem amplexus recipit fluuios, Lerinam & Viam. Partem, quæ prominet, Præsamarci habitant: perq; eos Tamaris & Sars, flumina non longè orta decurrunt. Tamaris secundum Arotebrarum portum: Sars iuxta turrem Augusti titulo memorabilem: cætera super Tamarici, Neriiq; incolunt in eo tractu vltimi. Hactenus enim ad Occidentem versa littora pertinent: deinde ad Septemtriones toto latere terra conuertitur à Celtico promontorio ad Scythicum vsque. Hinc perpetua eius ora, nisi vbi modici recessus, ac parua promontoria sunt, ad Cantabros penè recta est. In ea primùm Artabri sunt, etiam nunc Celticæ gētis: deinde Astures. In Ar-
G tabris

tabris sinus ore angusto admissum mare non angusto ambitu excipiens Adrobicum vrbem, & quatuor amnium ostia incingit: duo etiam inter accolentes ignobilia sunt: per alia duo Mearus exit, & Narius ad Libuncam. In Asturũ littore Nœga est opidum, & tres aræ, quas Sestianas vocant, in peninsula sedēt, & sunt Augusti nomine sacrę, illustrantq; terras antè ignobiles. At ab eo flumine, quod Saliam vocāt, incipiunt oræ paulatim recedere, & latæ adhuc Hispaniæ magis magisque spacia contrahere, vsque adeò semet terris angustantibus, vt earum spacium inter duo maria dimidio minus sit quâ Galliam tangunt, quàm vbi ad Occidentem littus exporrigunt. Tractum Cantabri & Varduli tenent. Cantabrorum aliquot populi, amnesq; sunt, sed quorũ nomina nostro ore concipi nequeant: per eosdem & Salenos, Saurium: per Autrigones & Origeuiones quosdam Nesua descendit: Deua Tritium Tobolicum attingit: deinde Iturissam & Easonē Magrada. Varduli vna gens, hinc ad Pyrenæi iugi promontorium pertinens, claudit Hispanias.

Extima Galliarum ora. CAP. II.

SEquitur Galliæ latus alterum, cuius ora primò nihil progressa in altum, mox tantundem penè in pelagus excedēs, quantum retro Hispania abscesserat, Cantabricis fit aduersa terris, & grandi circuitu inflexa, ad Occidētem littus aduertit. Tunc ad Septemtriones conuersa, iterum longo rectoq; tractu ad ripas Rheni amnis expanditur. Terra est frumenti præcipuè, & pabuli ferax, & amœna lucis immanibus. quicquid ex satis frigoris impatiens est, ager nec vbique alit, & noxio genere animalium minimè frequens. Gentes superbæ, superstitiosæ, aliquãdo etiam immanes adeò, vt hominem optimam, & gratissimam diis victimam crederent: manent vestigia feritatis iam abolitæ, atque vt ab humanis cædibus temperant, ita nihilominus vbi deuotos altaribus admouere, delibant: habēt tamen & facundiam suam magistrosq; sapientiæ Druidas. Hi terræ, mundiq; magnitudinem, & formam, motus cœli & syderum, ac

ac quid dij velint, scire profitentur: docent multa nobilissimos gẽtis clàm & diu vicenis annis in specu, aut in abditis saltibus. Vnum ex iis quæ præcipiunt, in vulgus effluit; videlicet, vt forent ad bella meliores: æternas esse animas, vitamq; alteram ad Manes. Itaque cum mortuis cremant ac defodiunt apta viuentibus olim: negociorum ratio etiam & exactio crediti differebatur ad inferos. Erantque qui se in rogos suorum, velut vnà victuri libenter immitterent. Regio quam incolunt omnis comata Gallia: Populorum tria summa nomina sunt, terminanturq; fluuiis ingẽtibus. Nam à Pyrenæo ad Garumnam, Aquitania: ab eo ad Sequanam, Celtæ: inde ad Rhenum pertinent Belgæ. Aquitanorum clarissimi sunt, Ausci: Celtarum Hedui: Belgarum Treueri: vrbesq; opulentissimæ, in Treueris Augusta: in Heduis, Augustodunum: in Auscis, Elusaberris. Garumna ex Pyrenæo monte delapsus, nisi cùm hyberno imbre aut solutis niuibus intumuit, diu vadosus, & vix nauigabilis fertur. At vbi obuius Oceani exæstuantis accessibus adauctus est, iisdemq; retro remeantibus, suas illiusq; aquas agit, aliquantum plenior, & quantomagis procedit, eò latior fit, ad postremum magni freti similis, nec maiora tantum nauigia tolerat, verùm etiam more pelagi sæuientis exsurgens, iactat nauigantes, atrociter vtique, si aliò ventus, aliò vnda præcipitat. In eo est insula Antros nomine, quam pendere & attolli aquis increscentibus ideò incolæ existimant, quia cùm videantur editiora quìs obiacet, vbi se fluctus impleuit, illa operit, hæc vt prius tantum ambitur: & quòd ea quibus ante ripæ collesq; ne cernerentur obstiterant, tunc velut ex loco superiore perspicua sunt. A Garumnæ exitu latus illud incipit terræ procurrẽtis in pelagus, & ora Cantabricis aduersa littoribus, aliis aliisque populis media eius habitantibus, ab Santonibus ad Osismos vsq; deflexa. Ab illis enim iterum ad Septẽtriones frons littorum respicit, pertinetq; ad vltimos Gallicarum gentium Morinos, nec portu, quem Gessoriacum vocant, quidquam habent notius. Rhenus ab Alpibus decidens, propè à capite duos lacus efficit, Venetum & Acronium. Mox diu solidus, & certo alueo lapsus, haud

procul à mari huc & illuc dispergitur, sed ad sinistram amnis etiam tum & donec effluat Rhenus, ad dexteram primò angustus & sui similis: pòst ripis longè ac latè recedentibus, iam non amnis, sed ingens lacus, vbi campos impleuit, Fleuo dicitur, eiusdemque nominis insulam amplexus, fit iterum artior, iterumq; fluuius emittitur.

Germania. CAP. III.

GErmania hinc ripis eius vsque ad Alpes, à Meridie ipsis Alpibus: ab Oriente Sarmaticarum confinio gentiũ: quà Septemtrionem spectat, Oceani littore obducta est. Qui habitant, immanes sunt animis atque corporibus, & ad insitam feritatem vastè vtraque exercent, bellando animos, corpora ad cõsuetudines laborum: maximo frigore nudi agunt antequam puberes sint, & lõgissima apud eos pueritia est: viri sagis velantur, aut libris arborum, quamuis sæua hyeme, nandi non patientia tantum illis, studium etiam est: bella cum finitimis gerunt, causas eorum ex libidine accersunt, neque imperitandi prolatandique quæ possident (nam ne illa quidem enixè colunt) sed vt circa ipsos quæ iacent vasta sint. Ius in viribus habent, adeò vt ne latrocinij quidem pudeat, tantùm hospitibus boni, mitesq; supplicibus: victu ita asperi incultique, vt cruda etiam carne vescantur, aut recenti, aut cùm rigentem in ipsis pecudum ferarumque coriis, manibus pedibusque subigendo, renouarunt. Terra ipsa multis impedita fluminibus, multis montibus aspera, & magna ex parte siluis ac paludibus inuia. Paludum Suesia, Mœsia, & Melsiagum maximæ. Siluarum Hercynia, & aliquot sunt quæ nomen habent, sed illa dierum sexaginta iter occupans, vt maior aliis, ita & notior. Montium altissimi Taurus, & Rhetico, nisi quorum nomina vix est eloqui ore Romano. Amnium in alias gentes exeuntium Danubius, & Rhodanus: in Rhenum Mœnis & Lupia: in Oceanum Amisius, Visurgis, & Albis clarissimi. Super Albin Codanus ingens sinus magnis paruisque insulis refertus est: hac re mare quod gremio littorũ accipitur, nusquã latè patet, nec vsquam

mari

mari simile, verùm aquis passim interfluentibus ac sæpe transgressis, vagum atque diffusum facie amnium spargitur, quà littora attingit, ripis contentum insularum non longè distantibus, & vbique penè tantundem, vt angustum & par freto, curuansque subinde se, longo supercilio inflexum est. In eo sunt Cimbri, & Teutoni: vltrà vltimi Germaniæ Hermiones.

Sarmatia. CAP. IIII.

SArmatia intus quàm ad mare latior, ab iis quæ sequuntur Visula amne discreta; qua retrò abit vsque ad Istrum flumen immittitur: gens habitu armisque Parthicæ proxima, verùm vt cœli asperioris, ita ingenij; non se vrbibus tenet, & ne statis quidem sedibus, vt inuitauere pabula, vt cedens & sequēs hostis exigit, ita res opesq; secum trahens. semper castra habitat, bellatrix, libera, indomita, & vsque eò immanis atque atrox, vt fœminæ etiam cum viris bella ineant: atque vt habiles sint, natis statim dextra aduritur mamma, vt inde expedita in ictus manu, quæ egeritur, virile fiat pectus: arcus tendere, equitare, venari, puellaria pensa sunt: ferire hostem adultarum stipendium est, adeò vt non percussisse, pro flagitio habeatur, sitq; eis pœnæ virginitas.

Scythia. CAP. V.

INde Asiæ confinia, nisi vbi perpetuę hyemes sedent, & intolerabilis rigor, Scythici populi incolunt, ferè omnes etiam in vnum Sagæ appellati. In Asiatico littore primi Hyperborei super Aquilonem Rhipæosq; montes sub ipso syderum cardine iacent, vbi Sol non quotidiè, vt nobis, sed primùm verno æquinoctio exortus, autumnali demū occidit, & ideò sex mensibus dies, & totidem aliis nox vsque continua est. Terra angusta, aprica, per se fertilis, cultores iustissimi, & diutiùs quàm vlli mortalium & beatiùs viuunt. Quippe festo semper ocio læti non bella nouere, non iurgia: sacris operati, maximè Apollinis, quorum primitias Delon misisse initio per virgines suas, deinde per populos subinde tradentes vlterioribus, moremq;

cum diu, & donec vitio gentium temeratus est, seruasse referuntur. Habitant lucos syluasq; & vbi eos viuendi satietas, magisq; tædium cepit, hilares redimiti sertis semet ipsi in pelagus ex certa rupe præcipites dant. Id eis funus eximium est. Mare Caspium vt angusto, ita lōgo etiam freto primùm terras, quasi fluuius, irrumpit: atque vbi recto alueo influxit, in tres sinus diffunditur, contra os ipsum in Hyrcanum, ad sinistram in Scythicum, ad dexteram in eum quem propriè & totius nomine Caspium appellant, omne atrox, sæuum, sine portibus, procellis vndique expositum, ac beluis magis quàm cætera refertum: & ideò minus nauigabile. Ad introeuntium dextram Scythæ Nomades freti littoribus insident. Intus sunt ad Caspium sinum Caspij, & Amazones, sed quas Sauromatidas appellant: ad Hyrcanum Albani, & Moschi, & Hyrcani: in Scythico Amardi, & Pæsici, etiam ad fretum Derbices. Multi in eo sinu magni, paruiq; amnes fluunt: sed qui famam habent, ex Cerauniis montibus vno alueo descendit, duobus exit in Caspium Rha. Araxes Tauri latere demissus, quo ad campos Armeniæ secat, labitur placidus & silens, neque in vtram partem eat, quàquàm intuearis, manifestum: cùm in asperiora deuenit, hinc atque illinc rupibus pressus, & quanto angustior, tanto magis pernix, frangit se subinde ad opposita cautium, atque ob id ingenti cum murmure, sonansq; deuoluitur adeò citus, vt quà ex præcipiti casurus est, in subiectam non declinet statim vndam, sed vltrà quàm canalem habet, euehat, plus iugeris spacio sublimis, & aquis pendentibus semetipsum sine alueo ferens: deinde vbi incuruus, arcuatoq; amne descendit, fit tranquillus iterumque per campos tacitus, & vix fluens in id littus elabitur. Cyrus & Cambyses ex radicibus Coraxici montis vicinis *fontibus* editi, & in diuersa abeunt: perq; Iberas, & Hyrcanos diu & multum distantibus alueis defluunt: pòst non longè à mari eodem lacu accepti, in Hyrcanum sinum vno ore, perueniunt. Iaxartes, & Oxos per deserta Scythiæ ex Sogdianorum regionibus in Scythicum exeunt: ille suo fonte grandis, hic incursu aliorum grandior, & aliquandiu ad Occasum ab Oriente currens, iuxta

Dahas

Dahas primùm inflectitur: cursuq; ad Septemtrionem cõuerso, inter Amardos & Pæsicas os aperit. Syluæ, alia quoq; dira animalia, verùm & Tigres ferunt, vtique Hyrcaniæ sæuum ferarũ genus, & vsque eò pernix, vt illis longè quoque progressum equitem consequi, nec tantum semel, sed aliquoties etiã cursu, vnde cœperit, subinde repetito, solitum, & facile fit. Causa ex eo est, quòd vbi ille interceptos earum catulos citus cœpit auehere, rabiem appropinquantium frustraturus, astu vnum de pluribus omittit: hæ proiectum accipiunt, & ad cubilia sua referunt, rursumq; & sæpius remeant; atque idem efficiunt, donec ad frequentiora, quàm adire audeant, profugus raptor euadat. Vltra Caspium sinum quidnam esset, ambiguum aliquandiu fuit: idémne Oceanus, an tellus infesta frigoribus sine ambitu, ac sine fine proiecta. Sed præter Physicos, Homerumque qui vniuersum orbem mari circumfusum esse dixerunt; Cornelius Nepos, vt recentior auctoritate, sic certior, tradit: testem autem rei Qu. Metellum Celerem adiicit, eumque ita retulisse commemorat: Cùm Galliis Proconsul præesset, Indos quosdam à Rege Sueuorum dono sibi datos. Vnde in eas terras deuenissent requirendo, cognosse, vi tempestatũ ex Indicis æquoribus abreptos, emensosq; quæ intererant, tandem in Germaniæ littora exiisse. Restat ergo pelagus, sed reliqua lateris eiusdem assiduo gelu durantur, & ideo deserta sunt.

Hispaniæ & Septemtriones insulæ.
CAP. VI.

HIs oris, quas angulo Baeticæ hucusque perstrinximus, multæ ignobiles Insulæ & sine nominibus etiam adiacẽt: sed earum quas præterire non libeat, Gades fretum attingit, eaq; à continenti angusto spacio, & veluti flumine abscissa, quà terris propior est, pæne rectam ripam agit: quà Oceanum spectat, duobus promontoriis euecta in altum, medium littus abducit, & fert in altero cornu eiusdem nominis vrbem opulentam: in altero templum Ægyptij Herculis, conditoribus, religione, vetustate, opibus illustre. Tyrij condidere: cur sanctum

sit,

sit, ossa eius ibi sita efficiunt: *annorum quæis manet numerus*, ab Iliaca tempestate principia sunt: opes tempus aluit. In Lusitania Erytheia, quam Geryone habitatam accepimus, aliæq; sine certis nominibus. adeò agri fertiles, vt cùm semel sata frumenta sint, subinde recidiuis seminibus segetē nouantibus, septem minimùm, interim plures etiam messes ferant. In Celticis aliquot sunt, quas quia plumbo abundant, vno omnes nomine Cassiterides appellant. Sena in Britannico mari Osismicis aduersa littoribus, Gallici numinis oraculo insignis est, cuius antistites perpetua virginitate sanctæ, numero nouem esse traduntur, Galli Senas vocant, putantque ingeniis singularibus præditas, maria ac ventos concitare carminibus, seq; in quæ velint animalia vertere; sanare quæ apud alios insanabilia sunt; scire ventura & prædicere, sed non nisi dedita nauigantibus, & in id tantū vt se consulerent profectis. Britannia qualis sit, qualesque progeneret, mox certiora & magis explorata dicentur. Quippe tam diu clausam aperit ecce Principū maximus, nec indomitarum modò ante se, verùm ignotarum quoque gentium victor: qui propriarum rerum fidem vt bello affectauit, ita triumpho declaraturus portat. Cæterùm vt adhuc habuimus, inter Septemtrionem Occidentemque profecta, grandi angulo Rheni ostia prospicit, deinde obliqua retrò latera abstrahit, altero Galliam, altero Germaniam spectans, tum rursus perpetuo margine directi littoris ab tergore abducta, iterum se in diuersos angulos cuneat triquetra, & Sicilię maximè similis, plana, ingens, fœcunda, verùm iis quæ pecora, quàm homines benignius alant. Fert nemora, saltus, ac prægrandia flumina alternis motibus modò in pelagus, modò retrò fluentia, & quędam gemmas margaritasque generantia. Fert populos Regesq; populorum; sed sunt inculti omnes, atque vt longius à continenti absunt, ita aliarum opum ignari magis, tantùm pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud, vltro corpora infecti. Causas autem bellorum ex libidine contrahunt, ac se frequenter inuicem infestant, maximè imperitandi cupidine, studioque ea prolatandi, quæ possident. Dimicant non equitatu

Senae mulieres Gallorum mirae

equitatu modò, aut pedite; verùm & bigis & curribus, Gallicè armati. Couinos vocát, quorum falcatis axibus vtuntur. Super Britanniam Iuuerna est, pæne par spacio, sed vtrinque æqualis, tractu littorum oblonga, cœli ad maturanda semina iniqui, verùm adeò luxuriosa herbis, non lætis modò, sed etiam dulcibus, vt se exigua parte diei pecora impleant: & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant. Cultores eius inconditi sunt, & omnium virtutum ignari, pietatis admodum expertes. Triginta sunt Orchades angustis inter se diductæ spaciis. Septem Hemodes contra Germaniam proiectæ in illo sinu, quem Codanum diximus. Ex iis Codanonia, quam adhuc Teutoni tenent; vt magnitudine alias, ita fœcunditate antestat. Quæ Sarmatis aduersa sunt ob alternos accessus, recursúsq; pelagi, & quòd spácia queis distant, modò operiuntur vndis, modò nuda sunt, aliàs insulæ videntur, aliàs vna & continens terra. In his esse Oonas, qui ouis auium palustrium & auenis tantũ alantur: esse equinis pedibus Hippodas, & Otomegalos, quibus magnæ aures, & ad ambiendũ corpus omne patulæ, nudis alioqui pro veste sint, præterquã quòd fabulis traditur, auctores etiã, quos sequi non pigeat, inuenio. Thule Belgarum littori opposita est, Graiis & nostris celebrata carminibus. In ea quòd Sol lõgè occasurus exsurgit; breues vtique noctes sunt, sed per hyemem sicut alibi obscuræ, æstate lucidæ, quòd per id tempus iam se altiùs euehens, quanquã ipse non cernatur, vicino tamen splendore proxima illustrat: per solstitiũ verò nullæ, quòd tum iam manifestior non fulgorẽ modò, sed sui quoq; partẽ maximam ostentat. Talca in Caspio mari sine cultu fertilis, omni fruge ac fructibus abundans: sed vicini populi quæ gignuntur attingere nefas, & pro sacrilegio habent, diis parata existimantes, diísque seruanda. Aliquot & illis oris, quas desertas diximus, æquè desertæ adiacent, quas sine propriis nominibus Scythicas vocant. Ab iis in Eoum mare cursus inflectitur, inq; orã terræ spectãtis Orientẽ pertinet. Hæc à Scythico promontorio apposita, primùm omnis ob niues est inuia: deinde ob immanitatẽ habitãtiũ inculta. Scythæ sunt Androphagi, & Sagę, distincti regione,

H. quia

quia feris scatet, inhabitabili. Vasta deinde iterum loca belluæ infestant, vsq; ad montem mari imminenté, nomine Thabin. Longè ab eo Taurus attollitur. Seres intersunt, genus plenum iustitię ex commercio, quod rebus in solitudine relictis, absens peragit, notissimum.

India. CAP. VII.

INdia non Eoo tantùm apposita pelago, sed & ei quod ad Meridiem spectás Indicum diximus, & hinc Tauri iugis, ab Occidente Indo finita, tantum spacium littoris occupat, quantũ per sexaginta dies noctesq; velificantibus cursus est: ita multum à nostris abducta regionibus, vt in aliqua parte eius neuter Septemtrio appareat, aliterq; quàm in aliis oris, vmbræ rerum ad Meridiem iaceant. Cæterùm fertilis, & vario genere hominum, aliorumq; animalium scatet. Alit formicas non minores maximis canibus, quas more Gryphorum, aurum penitus egestum cum summa pernicie attingẽtium custodire commemorant. Immanes & serpentes aliqui vt Elephantes morsu atque ambitu corporis conficiãt. Tam pinguis alicubi, & tam feracis soli, vt in eo mella frondibus defluant, lanas syluæ ferant, arundinum fissa internodia veluti nauiculæ binos, & quædam ternos etiam vehant. Cultorum habitus, moresq; dissimiles. Lino alij vestiũtur aut lanis, quas diximus; alij ferarum auiumq; pellibus; pars nudi agunt; pars tantùm obscœna velati; alij humiles paruiq;; alij ita proceri & corpore ingentes, vt Elephãtis etiam, & ibi maximis, sicut nos equis, facilè atque habiliter vtantur. Quidam nullum animal occidere, nulla carne vesci optimum existimant: Quosdam tantùm pisces alunt: Quidam proximos parentesque priusquam annis aut ægritudine in maciem eant, velut hostias cædunt: cęsorumq; visceribus epulari fas & maximè pium est. Alij vbi senectus aut morbus incessit, procul à cæteris abeunt, mortemque in solitudine nihil anxij expectant: prudentiores eis, quibus ars, studiumq; sapientiæ contingit; nõ expectant eam, sed ingerendo semet ignibus, læti & cum gloria accersunt. Vrbiũ quas incolũt (sunt autem plurimæ) Nyssa est

est clarissima,& maxima: Montium Meros Ioui sacer: *famam hinc præcipuam habent, quòd* in illa genitum; in huius specu Liberum arbitrantur esse nutritum: vnde Græcis auctoribus, vt femori Iouis insutum dicerent, aut materia ingessit; aut error. Oras tenent ab Indo ad Gangem Palibotri, à Gange ad Iolida, (nisi vbi magis, quàm vt habitetur, exæstuat) atræ gentes, & quodammodo Æthiopes. Ab Iolide ad Cudú recta sunt littora, nudiq; populi, & marinis opibus affatim dites. Tabis promontorium est quod Taurus attollit. Colis alterius partis angulus, initiumq; lateris ad meridiem versi, Gáges & Indus amnes, ille multis fontibus in Hemodo Indię monte conceptus, simul vnum alueum fecit, fit omnium maximus, & alicubi latiùs, quàdo angustissimè fluit, decem milia passuum patens, in septem ora dispergitur: Indus ex monte Paropamiso exortus, & alia quidem flumina admittit: sed clarissima Cophé, Acesinem, Hydaspen, conceptamq; pluribus alueis vndam lato spacio trahit. Hinc penè Gangem magnitudine exæquat. Pòst vbi aliquot sępe magnis flexibus cingit iugum, ingens iterú, rectus, solidusq; descendit, donec ad læuam dextramque se diducens, duobus ostiis lógè distátibus exeat. Ad Tabin insula est Chryse; ad Gangé Argyre: altera aurei soli (ita veteres tradidere) altera argétei, atq; ita, vt maximè videtur, aut ex re nomé; aut ex vocabulo ficta fabula est. Taprobane, aut grádis admodum insula; aut prima pars orbis alterius Hipparcho dicitur, sed quia habitatur, nec quisquam circum eam isse traditur, propè verú est. Cótrà Indi illa ostia sunt, quę vocát Solis, adeò inhabitabilia, vt ingressos vis circumfusi aëris exanimet confestim: & inter ipsa ostia Patalene, regio ob æstus intolerabiles alicubi cultoribus egés. Inde ad principia Rubri maris pertinens, inuia, atque deserta humus, & cineri magis quàm pulueri similis. Ideoque per eam rara, & non grandia flumina emanant, quorum Tuberoné & Arusacé, notissima accepimus, Rubrú mare Græci, siue quia eius coloris est; siue quia ibi Erythras regnauit, Ἐρυθρὰν θάλασσαν appellant: procellosum, asperú, profundú, & magnorum animaliú magis quàm cetera capax, primò recedenteis

oras æqualiter impellit: & vt non intret interiùs, aliquantum patens sinus erat. Sed quas ripas inflexerat, bis irrumpit, duosq; iterum sinus aperit: Persicus vocatur dictis regionibus propior: Arabicus, vlterior.

Sinus Persicus. CAP. VIII.

PErsicus, qua mare accipit, vtrinq; rectis lateribus grãde ostiũ quasi ceruice complectitur: deinde terris in omnẽ partem vastè, & æqua portione cedentibus, magno littorum orbe pelagus incingens, reddit formam capitis humani. Arabici, & os artius, & latitudo minor est, maior aliquanto recessus, & multò magis lõga latera. Init penitus, introrsusq;, dum Ægyptũ pæne, & montem Arabiæ Casium attingit, quodã fastigio, minus ac minus latus, & quò magis penetrat angustior. Ab iis quæ diximus: ad sinum Persicum, nisi vbi Chelonophagi morantur, deserta sunt. In ipso Carmani nauigantium dextera positi, sine veste ac fruge, sine pecore ac sedibus, pisciũ cute se velant, carne vescuntur, præter capita toto corpore hirsuti. Interiora Gedrosi, dehinc Persæ habitãt. Cethis per Carmanios: suprà Andanis, & Corios effluunt. In parte quæ pelagi ostio aduersa est, Babyloniorum fines, Chaldæorumq; sunt, & duo clari amnes, Tigris Persidi propior, vlterior Euphrates. Tigris vt natus est, ita descendens vsque ad littora permeat: Euphrates immani ore aperto, non exit tantùm vnde oritur, sed & vastè quoque decidit, nec secat continuò agros, sed latè diffusus in stagna, diuq; sedẽtibus aquis, & sine alueo patulis piger, pòst vbi marginẽ rupit, verè fluuius est, acceptisq; ripis celer, & fremens, per Armenios & Cappadocas Occidẽtem petit, ni Taurus obstet, in nostra maria vẽturus; Inde ad Meridiẽ auertitur, & primùm Syros, tum Arabas ingressus, non perdurat in pelagus, verùm ingens modò & nauigabilis, in pertenuis riuos dispessus emoritur, & nusquã manifesto exitu effluit, vt alij amnes, sed deficit. Alterum latus ambit plaga, quæ inter vtrumq; pelagus excurrit: Arabia dicitur, cognomine Eudęmon, angusta, verũ cinnami & thuris, aliorumq; odorum maximè ferax. Maiorẽ Sabæi tenẽt partem: ostio proximã & Carmanis contrariã Macæ:

quæ

quæ inter ostia ostenditur, siluæ cautesq; exasperant: aliquot sunt in medio insulę sitæ: Ogyris, quòd in ea Erythrę regis monumentum est, magis clara, quàm cæteræ.

Sinus Arabicus. CAP. IX.

ALterum sinum vndiq; Arabes incingunt: ab ea parte quæ introeuntibus dextera est, vrbes sunt Carræ, & Arabia, & Gandamus. In altera ab intimo angulo prima Beronice inter Herbopoliticum, & Scrobilũ. Deinde inter promontoria Moronenon, & Coloca, Philoteris, & Ptolemais. Vltrà Arsinoe, & alia Beronice. Tum sylua quæ hebenum, odoresq; generat, & manu factus amnis; ideoq, referẽdus, quòd ex Nili alueo Dioryge abductus; extra sinũ verum inflexus, & non Rubri maris pars, bestiis infesta, ideoq; deserta est: partẽ Candæi habitant, hi quos ex facto, quia serpentibus vescuntur, Ophiophagos vocãt. Fuere interius Pygmæi, minutum genus, & quod pro satis frugibus contra grues dimicãdo defecit: sunt multa volucrum, multa serpentum genera. De serpentibus memorãdi maximè, quos paruos admodum, & veneni præsentis certo anni tempore ex limo concretarũ paludum emergere, in magno examine volantes Ægyptũ tẽdere, atq; in ipso introitu finium ab auibus, quas Ibidas appellant, aduerso agmine excipi, pugnaq; confici, traditum est. De volucribus præcipuè referenda Phœnix; semper vnica; non enim coitu cõcipitur, partúue generatur: sed vbi quingentorũ annorũ ęuo perpetua durauit, super exaggeratam variis odoribus struẽ sibi ipsa incubat, soluiturq;: deinde putrescentium membrorum tabe cõcrescens, ipsa se concipit, atque ex se rursus renascitur: cũ adoleuit, ossa pristini corporis inclusa myrrha Ægyptum exportat, atq; in vrbem, quã Solis appellãt, fragrãtibus nardo bustis inferẽs, memorando funere consecrat. Ipsum promontoriũ, quo id mare clauditur, Ceras Austri; vltra inuium est.

Æthiopia. CAP. X.

AEthiopes vltrà sedent, Meroẽn habent, terram quam Nilus primo ambitu amplexus, insulam facit: pars quia vitæ spacium dimidio ferè quàm nos longius, agunt, Macrobij: pars

quia ex Ægypto aduenere, dicti Automolę, pulchri forma, ęqui corporis: parumque veneratiores, veluti optimarum alumni virtutum. In illis mos est, cui potissimùm pareant, specie ac viribus legere. Apud hos plus auri, quàm æris est, ideò quod minus est, preciosius censent. Ære exornantur, auro vincula sontium fabricāt. Est locus apparatis epulis semper refertus, & quibuslibet vesci volentibus licet, ἡλίου τράπεζαν appellant, & quæ passim apposita sunt, affirmāt innasci subinde diuinitus. Est lacus quo perfusa corpora quasi vncta pernitent, bibitur idem, adeò est liquidus, & ad sustinenda quæ incidunt, aut immittūtur infirmus, vt folia etiam proximis decisa frondibus, non innatantia ferat, sed pessum & penitus accipiat. Sunt & sæuissimę feræ omni colore varij. Lycaones, & quales accepimus Sphyngas. Sunt miræ aues cornutæ Tragopanes, & equinis auribus Pegasi. Cęterùm oras ad Corum sequentibus nihil memorabile occurrit: vasta omnia vastis præcisa mōtibus, ripæ potius sunt quàm littora. Inde ingens & sine cultoribus tractus: dubiū aliquandiu fuit, essétne vltra pelagus: caperétne terra circuitum, an exusta æstu sine fine Africa se extenderet: verùm & Hanno Carthaginēsis exploratum missus à suis, cùm per Oceani ostia exisset, magnam partem eius circumuectus, non se mari, sed cōmeatu defecisse *commentario* retulerat: & Eudoxus quidam auorum nostrorum temporibus, cùm Lathyrum regē Alexandrię profugeret, Arabico sinu egressus, per hoc pelagus (vt Nepos affirmat) Gades vsq; peruectus est, ideò eius oræ nota sunt aliqua. Sunt autem trans ea quæ modò deserta diximus, muti populi, & quibus pro eloquio nutus est; alij sine sono linguę; alij sine linguis; alij labris etiā cohærentibus, nisi quòd sub naribus etiā fistula est, per quam bibere auenæ calamis: & quū incessit libido vescendi, grana singula frugum passim nascentiū absorbere dicuntur. Sunt quibus ante aduētum Eudoxi adeò ignotus ignis fuit, adeoque vsus mirum in modum placuit, vt amplecti etiam flammas, & ardentia sinu abdere, donec noceret, maximè libuerit. Super eos grandis littoris flexus grandem insulam includit, in qua tantùm feminas esse narrant, toto

cor ore

corpore hirsutas, & sine coitu marium sua sponte fecundas, adeò asperis efferisq; moribus, vt captæ contineri ne reluctentur, vix vinculis possint. hoc Hanno retulit, & quia detracta occisis coria pertulerat, fides habita est. Vltra húc sinum mons altus (vt Græci vocant) θεῶν ὄχημα, perpetuis ignibus flagrat: vltra montem viret collis longo tractu longis littoribus obductus, vnde visuntur patẽtes magis campi, quàm vt prospici possint, Panum, Satyrorumque: hinc opinio ea fidem cepit, quòd cùm in his nihil culti sit, nullæ habitantium sedes, nulla vestigia, solitudo in diem vasta, & silentium vastius, nocte crebri ignes micant, & veluti castra latè iacentia, ostenduntur: Crepát Cymbala & Tympana, audiunturq; tibiæ sonantes maius humanis. Tunc rursus Æthiopes, nec tam dites, vt hi quos diximus, nec ita corporibus similes, sed minores incultiq; sunt, & nomine Hesperio. In horum finibus fons est, quem Nili esse aliqua parte credibile est, Nuluch ab incolis dicitur: & videri potest non alio nomine appellari, sed à Barbaro ore corruptus: alit & flumen. & minora quidem eiusdem tamen generis animalia gignens: aliis amnibus in Oceanum vergentibus, solus in mediam regionem ad Orientem abit, & quonam exeat, incertum est. Inde colligitur Nilũ hoc fonte conceptũ, actumq; aliquandiu per inuia, & ideò ignotum, iterum se vbi ad Eoa processerit, ostendere. Ceterùm spacio quo absconditur effici, vt hic aliò cedere, ille aliunde videatur exsurgere. Catoblepas non grandis fera, verùm graue & pergrande caput ægrè sustinens, atq; ob id in terram plurimùm ore conuersa, apud hos gignitur: ob vim singularem magis etiam referenda, quòd cum impetu morsuq; nihil vnquam sæuiat, oculos eius vidisse mortiferum. Contra eosdem sunt insulę Gorgades, domus, vt aiũt, aliquando Gorgonum. Ipsæ terræ promõtorio, cui ἑσπέρου κέρας nomen est, finiuntur.

Atlantici maris Insulæ, & terminus. CAP. XI.

INde incipit frõs illa, quę in Occidentẽ vergẽs mari Atlãtico abluitur. Prima ci⁹ Æthiopes tenẽt. Media nulli, nã aut exusta sũt; aut arenis obducta; aut infesta serpẽtibus. Exustis Insulæ ap-

positæ

positæ sunt, quas Hesperidas tenuisse memoratur. In arenis mons est Atlas, dense consurgens, verùm incisis vndiq; rupibus præceps, inuius, & quo magis surgit exilior, qui quòd altius quã cõspici potest, vsq; in nubila erigitur, cœlũ & sydera nõ tangere modò vertice, sed sustinere quoq; dictus est. Contrà Fortunatę insulæ, abundant sua sponte genitis, & subinde aliis super aliis innascentibus nihil solicitos alunt, beatiùs quàm alię vrbes excultæ. Vna singulari duorum fontiũ ingenio maximè insignis, alterum qui gustauere, risu soluũtur in mortem; ita affectis, remedium est ex altero bibere. Ab eo tractu, quem feræ infestãt, proximi sunt Himantopodes, inflexi lentis cruribus, quos serpere magis, quàm ingredi referunt. Deinde Pharusij, aliquãdo tendẽte ad Hesperidas Hercule dites; nunc inculti, & nisi quòd pecore aluntur, admodũ inopes. Hinc iam lætiores agri, amœnique saltus: Terebintho arbore abundant. Nigritarum, Getulorumq; passim vagantium ne littora quidem infecunda sunt purpura, & murice efficacissimis ad tingendum, & vbique quæ tinxere clarissima. Reliqua est ora Mauritaniæ exterior, & in finem sui fastigantis se Africæ nouissimus angulus, iisdem opibus, sed minus diues. Cæterùm solo etiam ditior, & adeo fertilis, vt frugum genera nõ cùm serantur modò benignissimè procreet, sed quædam profundat sponte nata. Hic Antęus regnasse dicitur, & signum ei fabulæ clarum prorsus ostenditur, collis modicus resupini hominis imagine iacẽtis, illius, vt incolæ ferunt, tumulus: vnde vbi aliqua pars eruta est, solent imbres spargi, & donec effossa repleantur, deueniunt. Hominum pars siluas frequentãt, minus quàm quos modò diximus vagi: pars in vrbibus habitant, quarum vt inter paruas opulentissimæ habentur, procul à mari Silda, Volubilis, Prisciana: Propiùs autem Sala, & Lyxo flumini Iũxo proxima. Vltrà est Colonia, & fluuius Zilia: & vnde initium fecimus Ampelusia, in nostrũ iam fretum vergens promontorium, Atlantici littoris, atque operis huius terminus.

INDEX

INDEX IN MELAM.

P. primum librum, S. secundum, T. tertium significat: at numerus capita denotat.

Auaticorum

Colonia

Gnoſos

Lymira

Pagæ

Scandillæ

T.

V.

Varduli

X.

Z.

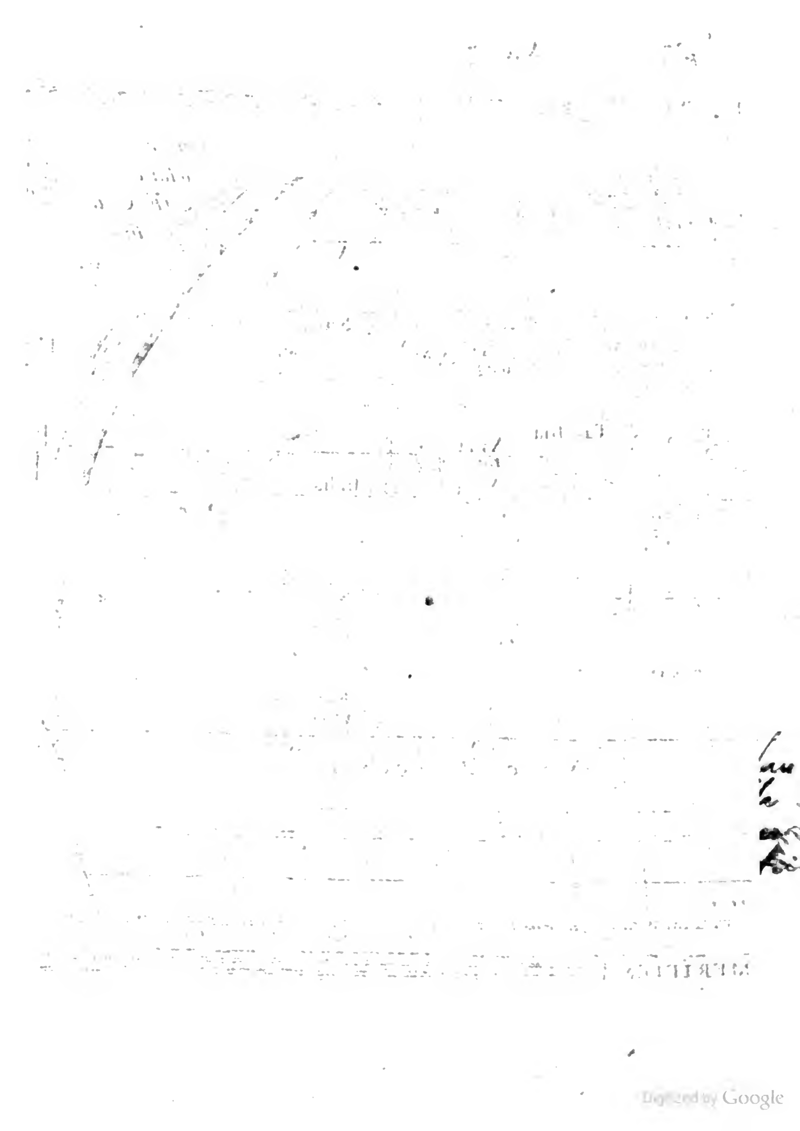
FINIS.

SEQVVNTVR

CASTIGATIONES IN POMP. MELAM,

Hermolai Barbari Veneti;
Fredenandi Nonij Pintiani; &
Andreæ Schotti Antuerpiani

SPICILEGIVM.

CASTIGATIONES HERMOLAI BARBARI IN POMPONIVM MELAM.

AD ALEXANDRVM SEXTVM, Pontificem Maximum

PRÆFATIO.

CCVM *Pomponij Melæ conterranei tui, Princeps maxime, Libellum aureum: cuius lectio, vt nosti, ad hunc diem vsque adeò mendosa ferebatur, vt nec agnoscere autorem suum posset, nec agnosci. Trecenta in eo, quæ manabant vlcera, vel cicatrice vel splenio conteximus, illud omnino paucißimis demtis assecuti, vt se maiestati tuæ non Barbara & Hispaniensi facie, sed Latina & Hispana repræsentare poßit. Hoc ipsum in Seneca & Quintiliano & Columella præstitimus quidem locis aliquot per transitum, & inter cæteros. Verùm de iis quoque plura mihi differendum foret secretius, opere dicato, ne inter hanc quasi turbam emendationum, luculentißima tuorum, vt ita dicam, municipum atque ciuium monimenta, negligentius haberi viderentur. Sed auocant nos maiora quædam studia, vrgemusque nostrum illud vetus, omnes Aristotelis libros in Latinum vertendi exponendique propositum. Quod si ad exitum perduxero, nam bona eius pars iam pridem peracta est, non dubito futurum, quin de reliquo in literis labore gratia mihi fiat. Nam Dioscorides cum nostro Corollario propediem exiturus est.*

EX LIBRO PRIMO.

In summa Asiæ descriptione.

RIADNE, deinde Aria, & Cedrosis. *Scribendum* Ariane, deinde Aria, & Gedrosis, *ex Strabone, Plinio, Stephano, cuius illa quoque verba sunt, Quoties, inquit, per C scriptum est* Cedrosis, *mendosus codex est.* Candari & Pariani. *Herodotus* Paricani. Dache. *Scribo* Dahæ, *Plinius, & Silius. Et paulo pòst*, Antioche georgili. *Arbitror scribẽdum, vel* Eniochæ Georgi, *ex Strabone, Ptolemæo, Plinio: vel* Antacei, *ab amne dicti, vel* Achei, *iisdem ferè autoribus: vel* Axiacæ georgi. *Pomponius secundo libro*, Colunt, *inquit*, Georgi, exercẽtq; agros. Axiacæ furari quid sit ignorant, *& ij à fluuio nomen habent*, *Plinio, Ptolemæo, cæteris. Nec multo infra*, Cappadoces Græci, *Legendum non* Græci; *sed* Gallogræci, *hoc est, Galatæ.*

EX PARTICVLARI AFRICÆ DESCRIPTIONE.

MVluca. *Scribendum* Mulucha. *nam Strabo vocat eum* Molochath. *Plinius tamen & Salustius* Mulucha. *Phocas grammaticus*, Neutro, *inquit*, genere barbara duo lecta sunt apud Salustium nomina fluminum, hoc Mulucha, & hoc Turia, *qui amnis est citerioris Hispaniæ, de quo plura in Plinio.* Tum vada fluuius. *Scribendum iunctim* Tamuada, *siue* Tamuda fluuius, *ex Plinio.* Fluminis Ampsacis. *Scribendum* fluminis Ampsagæ. Cyrtha procul à mari nunc Sucianorum, *Plinius & Appianus*, Sittianorum. Iola ad mare. *Scribendum* Iol ad mare, *Plinius*, *Ptolemæusq;*. Cartinna. *Plinius* Cartenna. *Ptolemæus tamen & Antonius*, Cartenna. *Item*, Arsinna. *Plinius & Ptolemæus & Antoninus*, Arsenaria. *Et infra*, Ab Hippone Diarito. *Scribendum*, Ab Hippone Diarrhyto. *Duplex enim* Hippo, *Regius & Diarrhytus*, *ex Plinio*, *Antonino*, *cæteris*. Abromachte phyre neapolis. *Scribendum*, Abrotonum, Taphræ, Neapolis, *ex Plinio, Strabone, cæteris.* Oza oppidum *Scribo*, Oea oppidum, *ex Plinij quinto libro. Et paulo pòst*, Phiconta. *Scribendum* Phycunta, *ex Plinio, Strabone, Ptolemæo.* Fons quem solis appellant. *De hoc in Plinio pluscula notauimus lib. 5. quoniam duos fontes pro vno Pomponius accepisse videbatur. meminit & libro vltimo Lucretius.*

EX PARTICVLARI ASIÆ
descriptione.

ALtera ex parte Astabores, altera Astape. *Scribendum* Astaboras, & Astapus, *ex Plinio, Strabone, cæteris.* Talenso alteram insulam, Amplexus vsque ad Elephantilem. *Scribendum*, Tachempso & Elephantidem, *ex Herodoto*,

Herodoto, Strabone, Plinio. Ad Deltam & Admelin. *Scribendum* Ad Delta & ad Metilin, *ex Plinio ac Stephano, qui ait, vrbem Metilin Alexandria non procul esse,* Bechin *modo nominatam, id est,* βῆχιν, *vnde* Metillites nomos. Psammentiæ opus labyrinthus. *Scribo* Psammetichi, *non* Psammetię, *ex Plinio, Strabone, Diodoro, Herodoto.* Pathameticum. *Strabo* Pathmiticum, *ex Ptolemæo.* Catapiscum. *Ptolemaus & Strabo* Taniticum, *Plutarchus* Tanæticum: *Plinius* Tanicum, *ab vrbe* Tani.

EX SYRIA.

Babylonia & Iudæa & Colophone. *Scribendum puto non* Colophone, *sed* Sophene, *de qua multis locis in Plinio disserui.*

EX PHOENICE.

Duo sunt oppida, Bubos & Bactros. *Scribendum* Byblos & Botrys, *ex Strabone, Plinio, Ptolemæo.* Tum Smyrna castellum. *Lego* Simyra *non* Smyrna *ex Ephoro, Strabone, Ptolemæo.* Seleucia, Hyppatos, Berytos, Laodicea, Arosos. *Legendum fortasse non* Hyppatos, *sed* Paltos; *nec* Arosos, *sed* Arados, *ex Strabone, Ptolemæo, Plinio. Est autem* Aradus *insula quidem, sed propinqua continenti, qua situm est oppidum* Antaradus. Mariandros. *Scribendum* Myriandros.

EX CILICIA.

Amynodes promontorium inter Pyramum Cydnumque fluuios. *Quid si non* Amynodes, *sed* Amanoides, *hoc est,* ἀμανοειδὴς, *quasi ad montis Amani similitudinem. Vt enim Amani, porta sinu Issico vocantur, ita porta Cilicia inter Pyramum atque Cydnum, autore Plinio.* Pyramus Isso prior Malosen præterfluit. *Scribendum non* Malosen, *sed* Mallon, *ex Plinio, Ptolemæo, Strabone, Callimacho.* Mallos, *inquit,* vrbs Ciliciæ, à Mallo conditore dicta. Cerandaris. *Ptolemaus* Celenderis, *hoc ipso tractu.*

EX PAMPHYLIA.

Asperidos quam Argiui condiderant. *Scribe* Aspendos, *ex Hellanico, Theopompo, Plinio, cæteris, ab* Aspendo *conditore.* Fluuius Carathes. *Scribe,* fluuius Cataractes. *Sequitur enim,* Quia se præcipitat. *Idem Strabo, idem Plinius. Et infra,* Propanisus. *Scribe* Paropamisus.

EX CARIA.

Pedalion & Citria. *Plinius* Cyria, *non* Citria. *Ptolemæus* Caria, *Stephanus* Crya, *quod & vero propius, vt in Plinio disputatum est. Item,* Secundū Galbiam amnem Gaunus: *Ptolemæus,* Secundum Calbin, *inquit,* amnem Caunus oppidum. *Plinius & Indum amnem quendam propinquum facit* Cauno,

vbi nos ex Alexandro Ninum *scribi posse diximus. Quia tamen Liuij 33. libro verba sunt hæc*, Deditis, *inquit*, Tabis vrbe, tertia die ad Chaum fluuium ventum est, inde Erizan primo impetu captam, post ad Tabasion castellum imminens flumini Indo, cui fecerat nomen Indus, *inquit*, ab elephanto deiectus, *& reliqua. Suspendendum arbitror iudicium. De* Tabis, *in Caria & Lydia, & alibi Stephanus. A* Tabis *proprie* Tabeni: *à* Tabasis Tabaseni, *de quibus libro Plinij quinto plura. Item*, Schenus Ambithylam, Bubesius Cinothum. *Scribendum* Bubessus, *siue* Bubassus, *ex Plinio. qui tamen non* Cinothum, *nec* Hylam, *sed* Hydam & Acanatum, *siue* Acanthum *vocat eas, vt diximus.* Cydnus in cornu peninsulæ, interque eam & Tetraticum sinum in recessu posita Eutiana. *Lego* Gnidus, *non* Cydnus, *item* Ceramicum, *non* Tetraticum, *item* Euthanæ, *non* Eutiana, *ex Plinio, Strabone, Stephano.* Certamus *oppidum in Caria, oppidum &* Euthanæ, *hoc est*, εὐθῆναι, *à qua Euthenai, quos & Euthenaenses & Euthenitas quoque nominant, indigenæ.* Vrbes Myridos, Aruanda, Neapolis, sinus Iasus & Basilicus, in Iaso est Barcilos. *Scribendum*, Vrbes, Mindus, Aryanda siue Carianda, Neapolis, sinus Iasius & Basilicus, in Iasio est Bargylos, *ex Plinio, Strabone, Ptolemæo. De* Bargylis *& Cicero in Epistolis.*

EX IONIA.

ORaculum Apollinis dictum olim Bramatiæ, nunc Didymi. *Scribendum non* Bramatiæ, *sed* Branchidæ. *Plinius*, Oraculum, *inquit*, Branchidarum, nunc Didymæi Apollinis. *Sed & 34. lib.* Canachus, *inquit*, fecit Apollinem nudum, qui Philesius cognominatur in Didymæo. *Branchidarum originem Strabo, & alij frequentes afferunt.* A fugitiuis, vt aiunt condita, nomen famæ annuit, Phygeta. *Scribendum* Phygela; *Strabo, Pliniusq́; : à qua* Phygelites, *vini genus, Dioscoridi, Galeno, cæteris.* Lybedos. *Scribe* Lebedos, *iisdem autoribus. Item*, Victores Thebanorum Ephygonas. *Lego* Epigonos, *id est, posteros. Eusebius in Chronicis*, Interfectorum, *inquit*, posteri, qui vocabantur Epigoni, aduersus Thebas bellum mouerunt.

EX ÆOLIDE, AC TROADE, AC BITHYNIA.

ZImon nominauit. *Scribo* Cymē, *ex Plinio, Strabone, cæteris, à Cyme Amazonum duce.* In promontorio est Cyrma oppidum. *Lego* Canna oppidum, *iisdem autoribus. Item*, Cressam. *Scribo* Ereſſam, *vnde Plinio* Ereſſij *hac ipsa parte.* Cargara & Assona Ætholorū. *Scribo* Asson, *non* Assona. *De* Asso *Plinius, Strabo, Ptolomæus, omnes.* Plagea & Cylace. *Vetus lectio, & Plinius & Herodotus*, Placia & Scylace, *quam Valerius Flaccus* Scylacæum. Flumen Rhyndacen. *Scribe* Rhyndacum, *iisdem autoribus. De iis anguibus ad Rhyndacum tum alij, tum Plinius.* Dasilos, & quam Colophonij collocauere Mysrela. *Scribendum* Myrlea: *item* Dascylos, *non* Dasilos. *Plinius, Strabo, cæteri.*

Chion

Chion amplectitur. *Scribendum sine h*, Cion, *iisdem testibus*. Templi numen Iupiter, conditore Iaso. *Scribendum arbitror* Iasone. *Nota coniectura huius ratio ex illa peregrinatione Minyarum*.

EX PAPHLAGONIA, ET CHALYBVM TERRIS.

THiios oppidum Milesiorum. *Scribendum sine h* Tios, *ex Strabone, Plinio, Ptolomeo, Stephano, vt alibi notauimus*. Cromnos, & à Cythisoro Phryxi filio posita Cythoros. *Plinius, Strabo, Valerius Flaccus, & cæteri, non* Cromnos, *sed* Cromna, *vnde sua Venetis origo. Erat & in Peloponneso* Cromna, *vt ait Pausanias, à* Cromno *Lycaonis filio nomen habens. quam, vt inquit Stephanus, & virili & feminino genere, item plurali & singulari quoque numero pronunciabant. Idem autor*, Cythorum *vrbem à* Cythoro *Phryxi filio nuncupatam, non à* Cythisoro *tradit. Et infra statim*, Cynobus & Colliris. *Scribendum* Cimolis accolitur, *ex Plinio, Strabone, Ptolomæo*. Mossyni turres ligneas subeũt. *Valerius Flaccus, & Apollonius poëta, nõ* Mossyni, *sed* Mossynœci, *hoc est turricolæ: idem Strabo, idem cæteri*. Vrbes Cerasunta & Trapezos. *Scribi potest*, Vrbes Cerasus & Trapezus, *ex Plinio, Strabone, cæteris. aut*, Vrbes Cerasuntia & Trapezus: *aut certe*, Vrbes Cerasuntum & Trapezus. *Vt enim* Sipus & Hydrus, *etiam* Sipuntum & Hidruntum, *ita* Cerasus *etiam* Cerasuntum *voces. De* Sipunto *Plinius, & infra Pomponius*.

EX COLCHIDE, VSQVE IN FINEM PRIMI LIBRI.

COrasici. *Scribendum* Coraxici, *à monte dicti, cui nomen* Corax *est, autore Ptolomæo. siue à populis* Coraxis, *paulo mox dicendis*. Menanclea. *Scribo* Melanchlæni, *ab atris quibus vtuntur, appellati vestibus: ex Strabone, Plinio, & infrà Pomponio*. Cleptirophagi. *Scribendum* Phthirophagi: *ex Plinio, Strabone, cæteris. ita dicti, quod in sorde & squallore degant*. Coracandam penè insulam reddit. *Strabo & Ptolomæus*, Corocondama. Quatuor vrbes ibi sunt, Hermonos, Saccephoe, Spana, Corea, & in ipso ore Cimmerium. *Quatuor pollicetur vrbes, & quinque numerantur. Proinde castiganda lectio est ad hunc modũ*: Quatuor vrbes ibi sunt, Hermonassa Cepœ, Phanagoria, & in ipso ore Cimmerium: *ex Plinio, Strabone, Ptolomæo*. Proximi Xamathæ. *Scribendum* Iaxamathæ. Ginecocratum Onoe. *Scribendum* Gynæcocratumenœ, *hoc est à fœminis possessi, victiq́;. De his & lib. 6. diximus in Plinio*.

EX LIBRO SECVNDO.

IN EVROPÆ SCYTHIA.

CEndones vsque ad Meotida. *Scribendum puto*, Essedones. *Plinius libro quarto*: A Buce, *inquit*, super Mæotin Sauromatæ & Essedones. Butes amnis. *Scribendum* Buces, *siue* Buges: *quia Græce* Byges *appellatur & stagnũ & fluuius*. Maxobitæ. *Scribendum*, Hamaxobitæ, *siue* Hamaxobij, *quia pro se-*

dibus, inquit, plaustra habent, quæ Græci ἁμάξας vocant. Plinius, Strabo, Ptolemæus. In paludem vergentia Sarcagæ tenent. *Scribi potest* Satarchæ, *vt paulo pòst*, Littora, *inquit*, quæ Satarchæ & Taurici tenent. *De iis lib. 4. Plinij latißimè.* Parthenion alterum oppidum adiacet Cerone. *Scribendum non* Cerone, *sed* Cherronesos, *ex Ptolemæo, Strabone, Plinio; qui sic ait:* Ab Heraclea, *inquit*, Cherroneso Parthenium promontorium. *Erit ergo sensus Pomponij, duo ibi esse promontoria, alterum*, Criumetopon, *alterum* Parthenion, *cui oppidum adiacet* Cherronesus. Quod inter paludem & sinum est Chateræ nominatur. *Scribendum non* Chateræ, *sed* Taphræ, *Plinius, Strabo, Ptolemæus, Florus, etiam si* Capræ *in eo scriptum est.* Carcyne, quam duo flumina Gerros & Hyppacares attingũt. *Scribendum* Carcine, *per i. Item*, Hypacyris, *non* Hyppacares. *Herodotus*: Sextum, *inquit*, flumen est Hypacyris è lacu profluens, qui per Nomadas iuxta Carcinen in mare voluitur. *Ptolemæus videtur* Pagyrin *vrbem, &* Pagyritas *populos haud longè à* Carcina *posuisse, quasi non modò* Hypacyris, *sed etiam* Pagyris *hic fluuius dici posit. Plinius libro 4.* Sinus, *inquit*, Carcinites appellatur, flumen Pacyris: *Vbi nos, quia* Placyris *legebatur, correximus* Hypacyris, *ex Herodoto, quod magis probamus: vel* Pagyris, *ex Ptolemæo.* Gerros inter Basitidas. *Lego* Basilidas, *ex Plinio, Strabone, cæteris, ac ipso infra Pomponio.* Basilidis, *inquit*, ab Hercule & Echidna generis principia sunt, mores regij. Asiaces fluuius, & Asiacæ populi. *Scribendum per x*, Axiaces & Axiacæ. *Est autem fluuius is inter amnes Tyram & Borysthenem, Ptolemæus autor.* Binisque poculis, qui plurimos retulere perpotatis interlocantis. *Scribendum fortasse* interlocantur, *non* interlocantis, *hoc est interius vel medij, honoris & dignationis causa ponuntur, vt illud Ouidianum in Fastis,*

Et medius iuuenum, non indignantibus ipsis, Ibat: & interior, si comes vnus erat. *Vt sequatur:* Is, *inquit*, honos præcipuus est. *Syllaba enim*, Is, *cũ verbo illo iuncta, conturbabat intellectum. Est autem Pomponiana multis locis acclamatio hæc, vt in eo de Hyperboreis:* Semet, *inquit*, ipsi in pelagus ex certa rupe præcipiti dant: id eis eximium est.

EX THRACIA.

HÆmona & Rhodopen. *Scribo* Hæmon & Rhodopen. Malesis deducta Galatis. *Scribendum*, A Milesiis deducta Galatis. *ex Plinio, Strabone, Ptolemæo. Quod autem quarto Plinij libro diximus, Megarensium coloniam ab Ouidio significari potuisse* Calatin, *illo versu*,

Et quos Alcathoæ memorant à mœnibus ortos,

reuocamus in dubium, quando Pomponius Milesiorum coloniam fuisse Calatin *hac parte scribat.* Pistris promontorium. *Scribendum* Tiristris, *ex Ptolemæo.* Ob dessos. *& paulo pòst*, Apollophania. *Scribendum* Odessos, *&* Apollonia. Thimniam, *Scribendum* Thynniam, *ex Plinio, Ptolemæo, cæteris. Et paulo pòst*, Helinideson & Philas. *Ptolemæus* Halmydesson & Philiam. *Potest &* Salmydessos,

mydessos, *vt diximus ex Strabone. Stephanus, Phileas, inquit,* χωρίον Βυζαντίων, *vnde* Φιλεάτης. *aliqui* Philiam, *inquit, scribunt, nonnulli* Phineam. Selimbria, Perinthos, Bitynnis, amnesque qui interfluunt, Erginus & Tiras. *Scribendum*, Selymbria, Perinthus, Bathynis, amnesque qui interfluunt, Erginus & Atyras: *vtique si Ptolemæum sequimur, dicentem*: Bathyniæ; *inquit*, amnis ostia, Atyræ amnis ostia, oppidum Selymbria, & Perinthus: *quem ordinem fere seruat & Plinius. Amnem verò* Erginum, *cuius mentionem facit Plinius, hunc intelligam nec ne, qui à Ptolemæo* Arzos *appellatur, oppido cognominis, & vicinus* Atyræ, *non statuo. Nam &* Bathynias, *Plinio, Ptolemæoq; fluuius est, oppidum Pomponio* Bathynis *appellatum. De* Perintho *autē in Plinio dictum nobis est, videri significasse hanc Ouidium illo versu,* Inde leui vento Serinthia littora nacta. *Sed dubium facit ea res, quod sibi nauigatio non constat. Si* Perinthum *accipias, syllaba quoque ipsa agrè id patitur. Proinde fieri potest, vt* Zerynthia *scribendum fuerit, hoc est,* Thracica: *Lycophron* Zerynthum *in ea regione collocat, sacrā Hecatæ. Nicander quoque in Theriacis* Zerynthiū *vocauit antrum, prope* Zonem, *vt dicemus. Erat & in Samothrace insula* Zerynthium, *vnde nomē regioni (vt fit) toti ex parte.* Bisalte Samiorum, & ingens aliquando Gypsella, pòst lacus quem Græci Macrontthios. *Errata quatuor. Scribendum,* Bisanthe Samiorū, & ingens aliquando Cypsella. pòst locus, quem Graij Macrontichos, *id est longum murum, ex Plinio, Strabone, Ptolemæo, Stephano.* Angustias Ischnon. *Scribendum* Isthmon, *iisdē autoribus.* Portus Sceolos. *Scribendum* Cœlos. *Plinius*, Petenti, *inquit*, Melanē sinum, portus Cœlos. Cynosenia, *Scribendum*, Cynos sema, *id est, Hecubæ tumulus, Strabo, Plinius, cæteri.* Præuectisque in Assusiacum sinus intrandus. *Scribo,* Prę uectisque Mastusiam, tum sinus intrandus, *hoc est is, qui Melas dicitur ad & sequentia, & Ptolemæus docebunt: sed & Plinius, atque Strabo. De* Mastusia *Pomponius quoque non multo suprà.* Alopoconensum. *Scribe* Alopeconnesum. *Ideo vocata, quòd qui condidere, vt ait Stephanus, responsum acceperant, vbi vulpis vidissent catulos, ibi sedem capesserent, quod & factum est.* Hæc, *inquit*, vrbs ad Hellesponti Cherronesum posita, etiam Caleros producta media vocabatur, de regis nomine. Promontorium Seriphium. *Scribi potest* Serium, *vt in Plinio monstrauimus, aut* Zerynthium, *ex Lycophrone ac Nicandro, qui proximum Zonæ antrum Hecatæ dicatum ita nominauit.* Philinpia. *Scribendum* Philippi, *vt faciat Philipporum, ex Plinio, Ptolemæo, cæteris, à Philippo rege Macedonum, qui eis contra infensos Thraces opem tulerat.* Crenides *ante nominata, vnde* Adrastus *Aristotelis discipulus. Erant & in Thessalia* Philippi, *quondam Thebæ dicti, ait Stephanus. Sed & in* Thesprotia Philippi *nominantur, qui &* Gomphi *sunt. A Philippis* Philippenses, *siue (vt Polybius)* Philippeni *deriuantur.*

EX

EX EADEM THRACIA, ITEM MACEDONIA.

TVrris Calamea. *Fortasse* Calarnæa. *Fuit enim (vt ait Stephanus) oppidum Macedoniæ* Calarna. Acanthos & Echima. *De* Achanto *constat ex Plinio, Ptolomæo, cæteris.* Echima *vbi sit, non constat. Proinde nō* Echima, *sed* Oesyma *fortasse legeris, vt in Thracia exposui ex Homero, & aliis frequentibus.* Mendetione quæ referendæ. *Scribendum,* Mendæ, Scionéque referendæ. *Menden Eretbiȷ condidere, Scionen Achiui: autor Stephanus, & hic Pomponius.* Toronem & Miscellam. *Diximus in Plinio,* Physcellam *scribendum videri posse, Ptolomæū & alios sequuti.* Canastro promontorio Sena proxima est. *Scribendum non* Sena, *sed* Scione. *Plinius,* post Scionē, *inquit,* promontorium Canastreum. Migibernacusa in medio qua terra dat gremium. *Scribo,* Mecyberneus autem, *id est sinus,* in medio, *& cætera.* Axius per Macedonas, etiam per Thessalos penitus excurrit. *Scribo non* penitus, *sed* Peneus, *ex Strabone, Ptolomæo, cæteris.* Cinda, Aloros. *Lego* Cydna, *ex Theagene, qui &* Pydnam *vocari eam tradit, autore Stephano, atque ita ferè dicitur Plinio, cæterisq́ue, vt in Historia naturali voluminis secundi calce monuimus. Posset quis hoc loco &* Cinna *legere. Stephanus,* Cinna, *inquit,* Heracleæ Macedonum propinqua est, ab Amazone vocata, siue à Cinno Cœi fratre. *Sed prior lectio commodior.* Icaris apeno iscpida. *Scribendum arbitror,* Derris à Peneo, Sepias. *De ipsa* Derri *Plinius, Ptolomæus, Stephanus, prope* Cydnam, *siue quod idem est*, Pydnam. *De* Sepiade *post* Peneum *amnem sita, iidem autores.* Calcatum grato Herculi solum. *Scribe,* Graio, *non* grato: *multi enim Hercules fuere: Cicero, Diodorus, Plinius.* Liberta carminumque fontes. *Legendum* Libethra: *vnde* Libethrides Camœnæ.

EX GRÆCIA, MACEDONIAQVE AC THESSALIA, BOEOTIA, *Phocide, & Attica.*

QVatuor m.p. pateat: Et *hic & infra non* quatuor, *sed* quinque m.p. *autores aliȷ angustias eas in Peloponneso faciunt.* Anthronia. *Scribendum* Antrona, *sine h. Vrbs autem hæc &* Antron *vocatur. Zenodotus verò* Anchialum Antronem *appellauit. Vtcunque, propter specus frequētes* Antronia *est dicta. Vnde prouerbium quoque natum,* Asinus Antronius, *autore Stephano.* Cinos & Calicros. *Scribendum,* Cynos & Calliaros, *ex Homero, Strabone, Plinio.* Persophistenia. *Legendum,* Psophis & Tenia. *De* Psophide, *vnde Aglaus ille Psophidius, autores omnes. De* Tenia *Cicero in Epistolis ad Atticum.* Balon, & Ptheleon, & Ethinon. *Scribendum,* Boion & Pteleon & Chinon, *vt libro Pliniȷ quarto euidentissime ostendimus.* Oroes carphanemides. *Scribendum arbitror,*

Opoes

Opoes, Scarphia, Enemides: *ex Plinio, Strabone, Ptolemaeo. Est autẽ* Opoes, id est, ὀπόεις, *eadem quæ & Opus Opuntis* κατὰ κρᾶσιν *dicitur. Erat & in Achaia* Opoes *altera, & in Elide itẽ altera, Stephanus.* Rhamnis.) *Scribe* Rhamnus. Phoricos Brauronia.) *Scribẽdum* Thoricos, Braurõ, Ion: *ex Strabone, Plinio, qui de* Thorico *in metallicis habet mentionem. Erat verò* Thoricus *Acamantidis curiæ plebecula. Hecatæus vrbem eam fuisse tradit in Attica, à qua* Thoricij Thoricenſeſque *dicantur. Nam* Thoracenſes *alia plebs erat, ex Antiochide curia, quam* Thoras *vocabant.*

EX PELOPONNESO, LOCRIDEQVE.

OPpidum Chencerea.) *Scribendum* Cenchreę, *autor Strabo, Plinius, cæteri.* Taraxos.) *Scribendum* Araxos, *ex Strabone, Ptolemæo, Plinio, & infra Pomponio. Item non* Achritas, *nec* Ičthis, *ſed* Acrytas & Ichthys, *de quo Thucydides, & cæteri. Item paulo pòſt,* Sardonicus & Schenitas.) *nec multo poſt,* Thelonates.) *Scribendum,* Sarronicus, & Schœnitas, & Chelonatas. *De* Schœnita *fuit, quando* Cænitam *legi poſſe credidi, vt illo loco Plinij:* Portus, *inquit,* Cænitas & Sarronicus. *Quoniam* Cænæ *vrbs Ptolemæo Pauſaniæq; ad Tænarum montem erat. Quia verò non inter Scyllæum & Iſthmum ſunt* Tænæ, *ſed mediis Argolico & Laconico ſinibus ad* Tænatum, *& omnino procul à* Sarranico; *vertimus ferè ſententiam, &* Schœnitem *potius quàm* Cænitem *& hic & in Plinio defendimus. Eſt autem* Scyllæum, *vbi* Hermione, *autor Strabo. Habetur verò & portus* Schœnus, *ſed in Attica, vt conſtat iiſdem autoribus Ptolemæo ac Stephano.* Oliros & Scion.) *Scribe* Olyros, *ſiue* Oluros, & Sicyon, *omnibus, qui vnquam de hoc ſcripſerunt teſtantibus.* In aduerſis Pagecreuſis.) *Diſtinguendum vt duo ſint,* Pagæ, & Creuſis. *Plinius,* Megara, *inquit,* è regione Pagarum. *De* Creuſi, *autor idem, & cæteri gregatim omnes, iuxta* Pagas. Cyra.) *Scribendum* Cyrrha. *Nam de* Anticyra *non conuenit, aliis* Anticyram, *alius* Anticyrrham *ſcribentibus, vt alibi notauimus.*

EX ITALIA.

CAuni & Veneti colunt. *Scribendum,* Carni & Veneti colunt. *Item,* Pincentes, Ferẽtani.) *Scribendum,* Frentani. *Nam* Ferentani *à Ferento, Sabinorum ſiue Samnitum oppido. Sunt &* Ferentini, Ferentinateſque: *illi Hetruriæ populi;* Ferentinates *verò Latij, vt in Plinio declaratum eſt.* Clierna Cypra.) *Scribendum,* Cliterna, Cupra: *ex Plinio, cæteriſq;.* Simponium velut Graij dixere Sipyllum.) *Scribo,* Sipuntum, velut Graij dixere Sipyus. *Strabo,* Sipuntum, *inquit,* ſiue *quod idem eſt,* Sipus, à Diomede conditum. *Videtur nominatum, inquit, antè à Græcis* Sipyus, *à ſepiarum prouentu. Dicetur ergo &* Sipuntum, *vt Plinius, &* Sipus Sipuntis, *vt ferè modo Græci, &* Sypius Sipiũtis, *vt antiqui.* Poſt Barium, & Gnatia.) *Scribo,* poſt Barium Egnatia, *Ptolemæus, Strabo, Plinius.* Lupehydrus.) *Strabo* Lupiæ. *in quibuſdam Plinianis*

codicibus, & Ptolemaeo, Luspia *etiam* Hydruntum *dicitur, quemadmodum &* Sipus Sipuntum; *&* Ceralus Cerasuntum, *vt diximus in Colchide.* Carcinus, Scyllaceum Mistræ.) *Scribendum arbitror aut* Cocinthus, *non* Carcinus, *ex Polybio, Antonino, Plinio, vt in Locris Italiæ disserui: aut* Cæcinum, *à* Cæcino *Locrorum amne, de quo Pausanias, & Thucydides. Philistus quoque* Cæcinum *Italiæ reddit oppidum, non longe à Siciliæ traiectu.* Mistros *verò Plinius* Mistiam *scribit, vt in alterutro sit erratum. Stephanus* Mystiam *vrbem Samnitum commemorat.* Lucani *verò à Samnitibus orti iudicantur, autore Plinio.* Consentiam, Pauloniam.) *Scribo,* Caulonem, *siue* Cauloniam, *ex Plinio, Strabone, cæteris.* Colonia regia Rhegium.) *Scribo* Columna, *non* colonia. *Græci enim vocant locum eum* Stylidia, *id ex Strabone Antoninoq; probauimus in Plinio.* Taurinũ & Metaurum.) *Legebatur in Plinio* Terentum *hoc loco, non* Taurinum: *nos Ptolemæum & alios autores sequuti,* Taurianum *scribimus.* Latus alterum Mati:ana, Ionum, Iubon, & Emiea.) *Erratum quadruplex, ex Plinio, Strabone, Ptolemæo. quos secutus, ita lego,* Latus alterum Terina, Hippo. nunc Vibõ, Temesa. *De* Terina, *hoc situ, vnde* Terineus sinus, *Strabo Pliniusq;, à fluuio cognomine, vt inquit Stephanus,* magna *quondam* Græcia *(vt Apollonides ait) vocata, Lycophroni est insula hoc nomine, vni Syrenum* Ligeæ *dicta sacra. De* Hippone *iidem autores. Plinius.* Hippo, quod nunc Vibonem, Valentiam appellamus; *eiectis (vt Strabo inquit) Brutiis, mutato à Romanis vocabulo. De* Temesa, *quam Græci* Tempsam *vocant, metallis inclyta, clarius est quàm vt astipulatorum egeat fide.* Clampetia, Blonda, Buxentium.) *Plinius, & cæteri,* Buxentum, *non* Buxentium: *quod Græci vocant* Pyxunta. *item non* Blonda, *sed* Blanda, *in quo tamen æstimationi locus esto.* Silerus amnis.) *Alij scriptores modò* Silarus, *modò* Silaris. Grabus cecosa.) *Scribendũ* Grauiscæ Cosa, *ex Plinio, Ptolemæo, cæteris.* Paulon & Varum flumina.) *Plinius* Padon, *non* Paulon, *vt sit* Padon Padonis, *aut certè* Paulon Paulonis, *omnino alius à* Pado: *quandoquidem Pomponius hoc loco Varum amnem* Padone, *aut si quis ita malit,* Paulone *dicit esse notiorem.*

EX NARBONENSI.

VAsco Vocontiorũ.) *Scribe* Vasio, *nõ* Vasco, *vnde* Vasionẽses, *ex Sidonio Apollinari multis locis, præter ea, quæ in Pliniana eiusdẽ partis castigatione diximus.* Auenio Canarũ.) *Scribo* Cauarũ, *ex Plinio, & infra Pomponio.* Sectanorum Arelate.) *Scribo* Sextanorum Arelate. Blitera.) *Strabo quoque* Blitera, *sed Plinius, Stephanus & Antoninus,* Beterra. *Item,* Sedantestaronis.) *Distinguẽdum,* Sed ante stat omnis, *hoc est, Martius Narbo. Plinius,* Narbo, *inquit,* Martius Decumanorum colonia. *Quod autem sequitur,* Atacinorum, *ab Atace fluuio id nomen: quod & Pomponio & Porphyrioni dictum est: vt quidã* Atacinos *Romæ hinc nominatos arbitrentur, vt alibi notabimus.* Oppidum detiacum.) *Lego* Deceatum, *ex Polybio, Strabone, Plinio.* Antipolis, deinde forum

rum Iulij, Octauanorum colonia, tunc post Antiopolim & Olbiam.) *Lego*, Antipolis, deinde forum Iulij, Octauianorum colonia, tum Athenopolis & Olbia, *ex Plinio ferè ad verbum. De* Antipoli *verò*, *&* Foro Iulij, *&* Olbia, *Ptolemaus quoque. De* Æthenopoli *& cateris Plinius.* Laurion & Citaris tenet, & Lacidon.) *Scribo*, Glanon & Citharistes & Halycido. *De* Glano, *& promõtorio* Citharista *Antoninus, Plinius. De* Halycidibus *Strabo. id autem verbum salinas significat. Ad campum, inquit, lapideum vocatum* ἐν μέσῳ ὕδατα, καὶ ἁλυκίδες συνίσανται, καὶ ἅλες. *fortasseq; locum eum, aut simili natura præditum significat, quem Antoninus* Salsulas *appellat, 64. milibus pass. à Pyrenæis.* Lapideum vt vocant, in quo Herculem contra Albiana.) *Scribendum* Albiona. Mesua collis incinctus mari.) *Nihil muto, sed Ptolemæus* Segium *montem, siue* Setium *vocasse hunc videtur. Strabo* Sigium *: contra insulam* Blasconem, *Ptolemæus*, Agatham *enim obiectam facit, non Blasconem paulo remotiorem. Hic autẽ mons* Pullerius *appellatur hodie, vt ferè credi video.* Arausus iuxta Acatã.) *Strabo* Arauraris, *siue* Rauraris, iuxta Agathan. *Ptolemæus autẽ*, Araurius iuxta Agathopolin. *Differt autẽ omnino* Arauraris *ab* Arari, *eadem prouincia, vt constat.* Ora Sordonum.) *Plinius*, Sardonum. Vicus Eliberre.) *Græci ferè scribunt* Iliberris, *vt Ptolemæus: nam & Strabo* Ilibirris, ποταμὸς οἱ Ἰλιβίρρις, πόλιν ἔχων ὁμώνυμον. *Nos* Eliberri, *&* Illiberri, *quidam* Illiberis *&* Illiberi, *sed prior scriptura melior. Fuit & in Bætica oppidum hoc nomine, quod nunc opulentissimum est, &* Granatam *vocari, quemadmodum & regionem ipsam putant, cum aliis argumentis, tum illo maximè, quòd eius vrbis porta vna in hodiernum quoque diem Eliberris appellatur* la puerta de Eluira : *Id maximè cõpertum hoc anno est, cùm ea ciuitas in potestatem Hispaniæ principum concessit, Mauritanis, qui* DCCC. *ferè annos occupauerant, obsidione longa in deditionem compulsis.*

EX HISPANIA.

A Ceruaria proxima est rupes.) *Distinguendum*, à Ceruaria, *hoc est, post Ceruariã, de qua paulo antè dictũ fuerat in Narbonensi.* Ceruaria, *inquit*, locus, finis Galliæ. Blandeluro.) *Scribendũ* Blanda Hluro, *siue* Blãda Eluro. *De hoc & 3. Plinij volumine.* Rubrica tum in Barchinonis littore.) *Scribo* Rubricatũ, *ita enim vocatur amnis Plinio, Ptolemæoq; vnde* Rubricata *oppidũ.* Tholobin.) *Ptolemæus* Telobin. Taraxo.) *Scribe* Tacaco, *vnde nomẽ prouinciæ. Hanc, inquit, vrbem duo attingunt amnes, Tulcis exiguus desuper, & Hiberus ingens deorsum.* Suppronensis dicitur.) *Scribe* Sucronensis, *à* Sucrone *fluuio, ex Strabone, Plinio, Ptolemæo, & infra statim Pomponio.* Duriam.) *Notauimus in Plinio*, Turia *legi posse, ex Salustio, Phocaq;, & aliis Grammaticis : eò relegamus noscentem hæc.* Extra aderas velox Menobia.) *Scribendum*, Extra Abdera, Suel, Hexi, Menoba. *Est autem sensus; Extra sinum Virgitanum haberi hæc oppida: ex Plinio, Strabone, Ptolemæo, Antonino. Fuit quando verbum* Extra *castigandũ*

putauerim pro Hexi. *Est autem* Hexi, *quod & Sex & Sexi dicitur, vnde salsamẽta* Sexitana *Plinio, Straboni, Athenæo, sed melius est, vt inter* Menobam *&* Abderam *collocemus, ex Ptolemæo. Plinius tamẽ duo* Sexi *facit, inter quæ sit* Abdera. Malach, Cisal, Dubal, Acipiro.) *Scribendum;* Malaca, Salduba, Lacippo, *iisdem ferè autoribus.* Tartheia.) *Scribendum* Carteia. Tartessos, *non* Tarthesos, *ex Strabone, Ptolemæo, Plinio. Nam* Tarteros *ipsæ Gades aliquãdo vocabantur, Plinius & Strabo.* Vnde nos sumus Cingenterarum Mellana. *Scribẽdum* Mellaria. *Verbum autem* Cingenterarum *arbitror corruptum, pro eo, vel simili, quod est,* Cingente freto, *vel* attingens fretum. *Plinius,* Oppida, *inquit,* Bello, Mellaria, fretum ex Atlantico mari Carteia. *Strabo,* Egredientibus, *inquit,* fretum post Calpem Mellaria est.

EX INSVLIS PONTI ET ASIÆ MINORIS.

LAuce Borysthenis ostio.) *Scribendum* Leuce, *autores omnes.* Non longe Acollisaria.) *Scribendum*: non longe accolitur Aria, *nomen id habet à Marte, cui sacrata est, inquit. Hæc &* Areos Nesos, *id est Martia insula vocatur Stephano. Plinius lib. 6.* Contra Pharnaceam, *inquit,* Chalceritis, quam Greci Ariam dixerunt, Martique sacram, & in ea volucres pugnasse, *quod quidem & Apollonius poëta secundo libro cecinit, ἀρητιάδα vocans eam insulam.* Cymas Mariandynorum finibus.) *Scribendum non* Cymas, *sed* Thynnias, *ex Strabone, Ptolemæo, Plinio libri 5. fine.* Antisa, Pyra, Cresos, Cyraua.) *Scribo* Antissa, Pyrrha, Eressos: *ex Strabone, Ptolemæo, Plinio. De* Cyraua, *etsi constat mendosam esse dictionem, quemadmodum tamen restituenda sit, non planè constat. Plinius in* Lesbo *nouem tradit vrbes, quarum nulla huic nomini respondet. Illud mirari subit, quare Plinius libro quinto, haustã à mari* Pyrrham *in Lesbo scribat, & paulo tamen pòst superesse dicat* Pyrrham *&* Eressum, & Methymnam & Mitylenen. *Proinde fieri potest, vt non* Pyrrha, *sed aliud eius loco nomen legendum sit, vbi restare dicitur. alioqui cum nouem tradat eius oppida fuisse, octo tantum viderentur esse numerata. Potest & illud dici, numerum eum non 9. sed 8. scribi oportere. Ideo autẽ restare* Pyrrhã, *quãuis eam mare sorbuerit, quia, vt Strabo inquit; & portus & suburbanũ eius colebatur,* ἤδη πύργεν κατέσπασται, τὸ δὲ προάστειον οἰκεῖται, καὶ λιμένα ἔχει. *His adiicio, quæ Plinius secũdo libro dicit.* Pyrrhã, *inquit,* & Antissam circa Mæotin Pontus abstulit, *vt fortè non circa* Mæotin. *sed circa* Æolin *scribatur. Sed & in Lesbo, & in aduersa ei,* Æolides, *tum* Pyrrha, *tum* Antissa *memorantur fuisse. Nam & vna Cycladum* Antissa *dicebatur, Philon autor.*

EX INSVLIS PHOENICES, ET AFRICÆ.

PAtalos) *Lego* Arados, *de qua & superius dictum est.* Tarrichiæ & Egatheæ.) *Scribendum,* Tarichiæ & Ægathes. *Silius de Annibale,*

Auet Ægathis abolere parentum

Dedecus

Dedecus,& Siculo submergere fœdera ponto.

Et alibi.

Fusaque per æquora classe,
Ægathea cernam,

vt sint Ægathes, Ægatium. *Mentionem habent & alij. Inuenio, qui hodie vocari dicant à nautis* Gotha, *quarum altera circuitu sit stadiorum 24. vbi Carthaginenses, duce Himilcone, primo bello Punico, à Q. Lutatio Catulo superati sunt, easq; à Virgilio intelligi malunt, quàm* Philenorum aras : *vt aræ propter fœdus cum Pœnis ictum dicantur* : Saxa *verò, quoniam scopuli veriùs quàm insulæ, vt ait libro 5. Plinius.*

EX INSVLIS EVROPÆ, ITEM CYCLADIBVS, ET SPORADIBVS

Vsque in finem secundi libri.

POlyagos. *Scribe* Polyægos, *ex Plinio, cæterisq́;, à caprarum copia videlicet.* Pagasæus sinus Schyathon prospicit, Scinisson amplectitur.) *Inuenio quidem* Schinussam *insulam in Phocide, vt Stephanus, à lentisco nominatam. Meminit & Plinius post* Naxum *insulam, inter* Sporadas. *Quia tamen Strabo, idemq; Plinius, ante sinum Pagasicum & alias plerasq; haberi tradunt, & Cicynetum præcipuè, atque Sciathum, fieri potest, vt Pomponius quoque hoc loco eam scripserit, cum Artemidorus, quem maxime secutus videtur, ita dicat, In Pagasæo sinu* Cicynetos *insula, hoc est,* Κικύνετος. Styra, Erethria, Pyranessos.) *Scribendum puto,* Hestiæa, Erethria, Pyrrha, Nesos. *De primis duabus poëta eminentißimus* πολυστάφυλον τ' ἱστιαίαν, *ab* Hostiæa, *quæ ad Olympum est, deducto nomine. Idem poëta* χάλκιδα τ' ἐρέτριάν τε. *Hæc autem* Eretria, *cuius mentio apud omnes est, etiam* Melancis *appellabatur, à* Melaneo *Euryti patre, sicut ab Eretrio Titane, Phaëthontis filio Eretria. De* Neso & Pyrrha *Plinius, cæterique, in* Eubœa. *Fuit in aduerso tamen Eubœæ locus* Astyra, *vt ait Charax, iuxta* Potnias, *nisi quis in Eubœam quoque id nomen translatum, vt alia pleraque, censeat, atque ita malit* Astyra, *quàm* Hestiæa *scribere.* Tegea, Nissa, contra Acritam.) *Scribendum* Theganusa contra Acritam, *ex Plinio, Ptolemæo. Est autem* Acritas, *Peloponnesi promontorium. Plinius tamen eam paulo vltra promontorium illud collocat, & vtiq; in Laconico.* Ionio prostirria.) *Legendum fortasse,* In Ionio Prote, Hyria. *De* Prote *in Ionio sinu ante Peloponnesum, & Ptolemæus & Plinius. De* Hyria *cogitandum relinquimus, illud obiter testantes, vagum id multis vrbibus esse vocabulum:* Zacynthon *quoque insulam hoc ipso tractu quandoque* Hyriam *fuisse nominatam.* Nelos.) *Scribendum* Melos. *Et infra,* Iporis.) *Scribendum* Hippuris, *ex Plinio, cæterisq́;. Item,* Pinaria.) *Plinius* Cinara. *nondum muto, quoniam &* Pinara *Lyciæ vrbs fuit.* Cicinos, *& infra,* Mycon.) *Scribendum* Sicynus, *ex Strabone, Plinio, Stephano, vetustis codicibus. item non* Mycon, *sed* Myconos, *iisdem autoribus.* In Creta Clopixos & Camoracusa.) *Scribe.* Holopyxos & Manæthusa, *ex Plinio : quanquam scriptum est* Manathusa.

Vereor ne Marathusa *legendum sit, à feniculo, nam & insula hoc nomine habentur aliquot. Quid si* Amaracusa, *quasi ab Amaraco?* Numachos, Zephyre, Grise, Caudos.) *Plinius*, Maulocos, Zephyre, Chryse, Gaudos. *De* Gaudo *etiam Callimachus atque Strabo.* Asporos, Dicedalos, Absyrtis. *Plinius*, Absoros, Celaduse, Absyrtis. *Item paulo pòst, non* Ticana, *sed* Trucones, *nec* Phlecirides, *sed* Electrides, *nec* Lingarium, *sed* Tragurium. *De quibus multa libro eius 3. persequuti sumus.* In Siculo freto est Acrae, quã Calypso habitasse dicitur.) *Plinius*, Altera, *inquit*, Calypsus, quam Ogygiam appellasse Homerus existimatur, *in quam videlicet, vt ait Stephanus, Vlysses naufragus euasit.* Caulos, *& paulo pòst* Halaza.) *Plinius & alij*, Gaulos & Galata. In minoribus Samo & Mago, in maioribus Parma & Polentia.) *Ptolemaus, & ferè Plinius, non* Samo, *sed* Iamno, *siue* Iamna. *item non* Parma, *sed* Palma. *Et paulo pòst*, Suppronensi.) *Legendum* Sucronẽsi, *vt prædiximus.*

EX LIBRO TERTIO.
De exterioribus Hispaniæ.

PArua oppida Olitingi, Onolapa.) *De primo nihil comperi, alterum* Ossonoba *scribendum, non* Onolapa, *siue, vt Ptolemaus*, Onoba *cognomento* Lituria, *quam Plinius initio ferè libri tertij* Ossonobam Asturiæ *vocauit.* Myrtilibalso Ossonoba.) *Scribendum* Myrtilis, Balsa, Ossonoba. *ex Plinio, Ptolemæo, Antonino, cæteris.* Latobriga.) *Scribendum*, Lacobriga, *vsitatum id Hispanis vrbibus vocabulum.* Turauli veteres.) *Scribendum*, Turduli veteres; *sequitur enim*, Turdulorumque oppida. Groni.) *Plinius quoque* Groni, *siue* Gronij: *vt diximus, itemq́; Silius quibusdam exemplaribus, sed frequentius tamen* Grauij, *à* Graiis *dicti*,

Quique super Grauios lucentes voluit harenas,
Infernæ populis referens obliuia Lethes: *Item*,
Et quos nunc Grauios violato nomine Graium,
Oenææ misere domus, Ætolaque Tyde.

Sed & Ptolemaus Gruios, *quasi* Grauios *appellat.* Fluuntque per eos Auocelandus, Nebis.) *Ptolemao amnes iis locis sunt*, Auus & Nibis, *siue vt Strabo*, Nebis, *etiamsi est inuersa dictio apud eum* Bænis, *pro* Nebis. *Nihil verò mirum sit*, Auonem *Pomponio vocari, quem Ptolemaus* Auum *nominat. Nam &* Nœlonem *Plinius appellat in Artabris fluentem, à quo* Nœla *ciuitas, alia quàm* Nœga, *inter Astures, vt dicemus, Ptolemaus non* Nœlonem, *sed* Nœlum *in Cantabris tamen, & Asturia, non Artabris, quo* Nœlę *populi dicantur Plinio.* Lacienses, *inquit*, & Pesici, & Nœlæ, *quanquam scriptum est* Zœlæ, *tertio volumine. ab fluuio* Auone, Auarum *gens. De* Celando *nihil comperi.* Peralia, Ducamaris exit in Libyca.) *Scribẽdum*, Per alia duo Mearus exit in Libunca. *Ptolemaus quoque* Mearum, *&* Nauium *iuxta vrbem* Libuncam *statuit.* In Asturum littore Nœta est oppidũ.) *Plinius & Strabo non* Nœta, *sed* Nœga, *id est* Νοῖγα. *In Ptolemao quoque fluuius* Nœgauicesia *vocatur, in Cantabrorum littore, ceu*

data

dato vrbi nomine vel accepto. Pereundi & Salenos.) *Fortasse,* Per eundem & Salenos, *hoc est, per eundem tractum Cantabrorum Vardulorumq; ac Salenos, amnem Saurium descendere.* Saleni *ab amne* Salia *vocantur, de quo paulo antè Pomponius. Ab eodem fluuio* Saleniana *locus, Antonino dicitur, ab aquis* Origenis *decem octo M.p. remota. De* Origenis *statim differam. Ptolemaus quoque* Selinos *populos agnoscit, quorum vrbs* Nardinium, *de iis ipsis, vt arbitror, intelligens.* Per Autrinos & Orgenomes quosdam Nasa descendit.) *Scribi potest,* per Autrigones & Origeuiones quosdam Nesua descendit. *De* Origeuicnibus, *siue vt Plinius,* Origenis, *vt mox dixi; Antoninus, qui* Originas aquas *nominat. Ptolemaus quoque* Origeuos *dicens eos, &* Origauiolcam *vrbem eorum. Quod autem in Plinio dictum nobis est,* Aurigeuos *in Pomponio videri esse* Origenos, *melius est vt* Autrigones, *quemadmodū hoc loco diximus, legatur. Etenim Ptolemaus inter* Autrigones *&* Origauiolcam *oppidum, flumen* Nesuam *ait delabi, quanquam* Nerua *in ipso frequentius, quàm* Nesua *scriptum est. Sed qua hic sequuntur, de amne* Deua, *dubium non relinquunt, hunc ipsum Pomponio intelligi, qui* Nerua *siue* Nesua *dicatur.* Autrigonas *& Plinius lib. 3. commemorat.* In Autrigonum, *inquit,* nouem ciuitatibus Tritium & Verouesca memorantur. *De* Tritio *mox agetur.* Ex Deuales Triton Obelunte cingit.) *Legendum videtur,* Et Deua duplex Tritium Tobolicum attingit. *Ptolemaus quoque* Deuam, *siue* Diuam *amnem collocat iuxta* Tritium, *cognomine* Tobilicum, *siue* Toboricū, *in Vardulis Cantabria. Habetur & eodem nomine alterum* Tritium, *nec procul admodum, inter* Beronas, *cognomine* Metallum, *Antoninus. Et Plinius;* Autrigonum, *inquit,* Tritium & Verouesca. Et Detum Aturiasonans Sauso & Magrada.) *Cùm non longe à* Tritio Toborico *sit oppidum* Iturissa, *astimandum erit, nunquid verbum* Aturiasonans, *quod sine dubio deprauatum est, ad* Iturissam *detrahere conueniat, ad hunc modum.* Deinde Iturissam & Easonem Magrada, *vt verbum* Attingit *subaudias. Fluuius quidem aliquis nomine* Magrada *nondum mihi lectus est, sed cur mutem, non habeo.* Easonem *verò & promontorium & oppidum, non procul* Iturissa: *Ptolemaus collocat in littore Oceani,* Aolarsonem *à Plinio fortasse rectius vocatum, ad Pyrenaos, finem Hispania celebrem. Scio &* Aturiam *fluminis esse vocabulum Ptolemao, sed in Gallia Pyrenais proximi, vbi sunt* Tarbelli *Aquitania populi, à quo ciuitas* Aturiensium *vocatur.*

EX GALLIA COMATA, HOC EST, *Aquitanis, Celtis, Belgis.*

IN Aucis Elimberrum) *Scio in* Auscia Elusates, *&* Elusaticum *eorum oppidum fuisse, quod & lib. Plinij quarto diximus, ex Casare, Ammiano, Antoninoq;, vt scribendum sit,* in Auscis. *Loco autem verbi* Elimberrum, *vt non ponendum, ita certè concipiendum animo* Elusaticum, *quod illi fortasse nominabant* Elusaberrim, *quasi* Elusatum *vrbem. nam* Berris *hoc significat Barbaris Hispania Galliaq; confinibus, vnde* Illiberris *in Batica, & in Narbonensi altera. Et* Laberris *in Asturia,*

ria, quemadmodum & Obriga, *vnde* Lacobriga, Marobriga, Deobriga, *mille talia*, Burgum *Germani*, Dunum *Thraces*. Portu, quem Gesoriciacum vocant.) *Plinius & Ptolemæus* Gesoriacum.

EX GERMANIA ET SARMATIA.

IN Rhenum Mœuis & Lupia.) *Tacitus in situ Germaniæ non* Mœuin, *sed* Mœnin *vocat*. Inter Herciniam, *inquit* syluam, Rhenumque & Mœnin amnes, habitant Heluetij. *Plinius quoque libro nono per* n *scribit eum, non per* u, *quanquam* Mœnus *ab ipso*, *non* Mœnis *videtur appellatus*. In Mœuo, *inquit*, Germaniæ amne silurus grassatur, *nisi quis non* in Mœno, *sed* in Mœni, *aut* Mœui *apud eum legat*, *de quo plura eo loco*. In Oceanum Amisius vrbis & Albis.) *Scribendum non* Vrbis, *sed* Visurgis. Imbri & Teutoni.) *Scribendum* Cimbri, *ex Tacito, cæterisq;*. *Horum* Cimbrica Chersonesus, *quæ modo appellatur* Dacia. Teutoni *verò sunt*, *quos alij* Teutones, *Ptolemæus* Teutonarios *in eo tractu nominat*. *Plinius lib. 4*. Cimbri, *inquit*, & Teutoni. Vltimi Germaniæ Hermones.) *Plinius & Tacitus*, Hermiones, *Ptolemæus* Elmeones, *ad amnem Vistulam, qui Germaniæ finis est, & Sarmatiæ principium, vt mox patebit*. Insula amne discreta. *Scribendum non* Insula, *sed* Visula, *seu quod idem est*, Vistula.

EX SCYTHIA.

SCythici populi omnes, Belgæ appellati.) *Scribendum* Sage, *non* Belgæ. *Herodotus, & Plinius libro sexto*, Persæ, *inquit*, Sagas vocant omnes Scythas. *Etiamsi* Sacas *Græci malunt scribere, quàm* Sagas. *Pomponius quoque infra*, Scythæ, *inquit*, sunt Androphagæ, & Sagæ distincti regione. Vbi sol non quotidie vt nobis, sed primum verno æquinoctio exortus, autumnali demum occidit, & ideo sex mensibus dies, & totidem aliis nox.) *Plinius contra sentit lib. 4*. Semestri luce, *inquit*, & vna die solis auersi non vt imperiti dixere, ab æquinoctio verno in autumnum semel in anno, solstitio oriuntur iis soles, brumaque semel occidunt. Albani & Molchi.) *Scribendum non* Molchi, *sed* Moschi. Amerdi & Pestici.) *Scribendum* Amardi & Pæsici *seu* Pæsicæ, *vt Ptolemæus, & infra Pomponius. Sunt qui* Amordos *eos scribăt, sed Strabo & Stephanus* Amardos, *ea gens est Hircana*, *vnde Ptolemæo quoque* Amardus *amnis in Caspium delatus*. Cambyses ex radicibus Corsici montis.) *Legendum arbitror* Coraxici, *non* Corsici. *Sunt autem montes* Coraxici, *quos vt ait Plinius lib. 6. quidam* Heniocos *dixere*. *Ptolemæus tamen vocat montem* Caspium, *vnde* Cambyses *oritur*. *Nihil mirum quod eos montes, qui* Tauri *partes aut laciniæ sunt, alij aliter, vt in Plinio quoque diximus, appellauere*. *Subit nunc locus in Plinij sexto deprauatus, cap. 9. vbi de* Araxe *ait*, Auctusque amne Musi & ipse, vt plures existimauere, à Cyro defertur in Caspium mare. *Scribendum enim videtur, non* Musi, *sed* Cambusi, *hoc est*, Cambyse. *Nam &*

Borusthenem

Borusthenem, *pro* Borysthene, *veteres dicebant, & alia aquè huiusmodi per* u *libentius, quàm per* y. *Pomponius*: In idem littus, *inquit*, elabitur Cyrus & Cambyses, ex radicibus Coraxici mōtis vicini editi, & in diuersa abeunt, perq; Hiberas & Hyrcanos, diu & multum distantibus alueis defluunt. Post non longè à mari eodem lacu accepti, in Hyrcanum sinum vno ore perueniunt: *etiam si Ptolemæus ostia eorum se iungit.* Laxartes & Oxos.) *Scribēdum* Iaxartes *per* i. *non per* l, *ex Plinio, Strabone, Ptolemao, Qu. Curtio, Marcellinoq;. Et paulo pòst*, Surdianorum regionibus.) *Scribe* Sogdianorum. Iuxta Dacas primum inflectitur.) *Scribe* Dahas, *non* Dacas. Inter Amardos & Pesicasos aperitur.) *Legendum*, Inter Amardos & Præsicas os aperit, *iisdem autoribus.* Indos quosdam à rege Boiorum dono sibi datos.) *Plinius, A rege* Sueuorum, *non* Boiorum. *In quibusdam tamen Pomponianis codicibus, nec* Boiorum *nec* Sueuorum, *sed ineptißimè* Lydorum. *Pliniana lectio similior vero est, quòd* Sueui *longè lateq; imperitabant, maioremq;, vt ait Tacitus, Germania partem obtinebant. Erant &* Boij *Heluetiis attigui, vnde* Boemi, *siue vt idem Tacitus appellat*, Boiemi.

EX INSVLIS OCEANI.

SEptem minimè inter plures etiam messes.) *Legēdum*, Septem minimū, interim plures etiam messes. Angustis inter se ductæ spaciis.) *Scribendum*, diductæ. *Plinius*, Modicis, *inquit*, inter se diductæ spaciis, *vbi de* Orcadum Ebudumque *numero plura quadam notauimus: vti hoc loco non* Emodes, *sed* Ebudes *fortasse legi poßit, nisi quòd contra Germaniam eas cōstituit.* Ebudes *verò contra Galliam potius habentur, vltra Hiberniam ac Britanniam, si Ptolemao credimus. In Plinio quoque septem scribuntur* Nemodes, *siue, vt nunc legitur*, Acmodæ. Cenæas, qui ouis auium palustrium & auenis tantum alantur.) *Plinius non* Cenæas, *sed* Oonas. Feruntur, *inquit*, & Oonæ insulæ, in quibus ouis auium & auenis incolæ viuant. *Idem erratum & in Solino apud quem* Oceanos *scriptum est. Dicuntur autem* Oonæ, *id est*, ὠὸναι *Græcis* ἀπὸ τῶν ὠῶν, *hoc est, ab ouis.* Tile Belgarum littori.) *Scribendum* Thule, *ita enim Græci appellant, & apud nos Claudianus, vt sicubi aliter scriptum est, nō ratione aut doctorum vsu id, sed vel incuria scribentium, vel imperitia Grammaticorum obtinuisse videatur. Diximus & aliis locis, qua per* ου *diphthongum Graij enunciant, seruari hoc & à nobis. Qua verò illi per* y, *hac per* u, *parte plurima veteribus efferri cōsueuisse.* Talge in Caspio mari.) *Ptolemæus* Talca.

EX INDIA.

GAnges in Hæmo Mediæ monte conceptus.) *Scribendum vel in* Hæmodo Indiæ monte, *vel vt Ptolemæus*, in Imao Indiæ monte conceptus. *Etenim* Imaus & Hæmodus, *montes: bi sunt omnibus.* Indus ex monte Caroparnaso.) *Scribendum* Indus ex monte Paropamiso, *ex Strabone, Ptolemao,*

lemao, cæteris. Et infra paulo, Copem Agasinom Hydaspen.) Scribendum non Copem, sed Cophen, aut Cophenen, sed & Acesinem quoque, nõ Agasinom, iisdem autoribus. Item de Taprobane: Pars orbis alterius Hyprachus dicitur.) Stribe Hipparcho, id est, ab Hipparcho. Sethis per Carmanios, supra Sandis & Coros effluunt.) Plinius oppidum Carmaniæ Zethin, & (vt vetusti codices habent) Cethin vocat. Ptolemæus flumina hæc, Andanin & Corium appellat, vt ad hunc modum scribi posit: Cethis per Carmanios, supra Andanis & Corios effluunt. Item de Arabia, Carmaniis contrariam partem magnæ.) Scribendum, Carmanis cõtrariam partem Macæ: Plinius, Ptolemæus, cæteri. Sunt & Macæ in Libya. Alterum signum vndique Arabes incingunt.) Scribe Sinum, non signũ. Itẽ de Arabico sinu, Cara, Arabia, Gandamus.) Stephanus Carræ Carrarum: Ad mare, inquit, rubrum sunt Carræ, cognomines iis, quæ sunt in Mesopotamia, Crassi nobiles interitu. De Arabia emporio Ptolemæus. Tertiũ loci nomen haud comperi. Hieropoliticium.) Scribo Heroopoliticum. Ita enim vocatur sinus ab vrbe, quam Heroum opidum Plinius, Græci Heroopolin vocãt omnes. Collaca Philopteris & Phiomalis.) Scribendum Colaca, vt sit Colax Colacis promontorij eius nomen. Item Philoteris, & Ptolemais, ex Plinio, Ptolemao, Stephano: vt in Plinio monstrauimus. Diorige.) Scribendum est Dioryge. Vox ea & Græca est, & familiaris Straboni, fossas & alueos manufactos significans. Cornutæ Tragapomenes equinis auribus.) Scribendum aut hic Tragopanades, ex Plinij libro 10. vbi hanc ipsam describit auem, aut lectio Pliniana corrigenda, Tragopomenes. Verbum autem, Equinis auribus, iungendum cum sequenti, hoc modo, Et equinis auribus Pegasi. Plinius, Pegasi equino, inquit, capite volucres. Cum Iachanum regem Alexandriæ.) Scribo Lathurum siue Lathyrum, ex Plinio, Strabone, cæteris, qui de hoc ipso Eudoxo & rege tradunt hæc. Vt Græci vocant Theon.) Addi potest, Ochema, vt legas, Theon Ochema, hoc est deorum vehiculum, ex Plinio, Strabone, cæteris, id est, θεῶν ὄχημα. Dorcades domus, vt aiunt, aliquando Gorgonum.) Plinius libro 6. Gorgones, inquit, insulæ narrantur, Gorgonũ quondam domus. Synaptodes inflexi lentis cruribus.) Scribendum Himantopodes, ex Plinio, Solino, cæteris, qui eos à loro vocant Loripedes, id enim ἱμὰς significat. ob id adiecit Pomponius, lentis cruribus, quasi loreis diceret: nam & genus auium ex eodem argento ita nominatur Plinio. Lixio flumini Iuno proxima.) Scribendum, Lixo flumini Iunno proxima, id est, λύγξῳ. vt libro quinto Plinij docui.

FINIS.

REVERENDISSIMO PATRI, AC ILLVSTRI PRÆSVLI, DOMINO IOANNI QVINONI, SALMANTICENSIS ACADEMIÆ PRÆFECTO, FREDENANDVS PINTIANVS,

Rhetoricæ, & vtriusque linguæ in eadem Academia professor, perpetuam felicitatem.

LEGISTI *illud minuti auctoris, Præsul amplissime*, Exiguum munus cùm dat tibi pauper amicus, *&c. Opusculum enim paucis his diebus, horis succisiuis, tumultuaria opera, benè malè contextum, ad munificentiam tuam affero. Cùm enim proximis Vacunalibus exposuissem Pomponium Melam Geographum studiosis quibusdam adulescentibus, qui id à me cùm à publicis scholis feriarentur, enixè petiere, non satis habens quod efflagitauerant præstitisse, Obseruationes quoque in eum, & si aliis curis studiisq. occupatus, composui. Simul vt pleniore obsequio demererer amantes mei, simul vt homo Hispanus (quod in castigando Seneca aliquot ante annis feceram) Hispano rursus auctori moribundo ac prope conclamato, opis ipse etiam pro virili parte aliquid afferrem. Scripsit ante me in eum Hermolaus Barbarus Patriarcha Aquileiensis eximia vir eruditionis, Castigationes Alexandro Sexto Pōtifici Maximo dicatas. Annotauit pauca quædam Mariangelus, vir & ipse egregia litteraturæ. Nec defuerunt alij, conantes laudabili sanè omnes proposito mederi auctori clarissimo, quem intelligebant nisi tempestiuè succurrerēt, non multo pòst periturum. Tot enim vlceribus scatebat, tot erat vomicis, cacoethibus carcinomatis, vt cū Catullo sic loquar, externatus, vix vt multi chirurgi,*

& quidem artis peritißimi, ne dum vnus aut alter curando ei sufficere posse viderentur. Plurima in eo verba desiderabantur, nec singula modò verba, sed versus interdum aliquot. Quædam redũdabant, falsò ei attributa; alia præpostero ordine, alia mendosißimè scripta legebantur. Multis imperitorum Grammaticorum, sacrificulorumq; glossematis, ineptis item impudentium castigatorum appendicibus refertus erat. Quæ omnia qua potui diligentia, partim solus post tot censuras, vt reor, sanaui; partim in meliorem conditionem redegi, ad accuratiorem magisq; exactam disquisitionem renocata. Ita tamen in omnibus iudicium interposui meum, vt liberum vnicuique relictum vellem suum. Huius igitur quicquid est libelli nuncupatio, multis quidem de causis, sed duabus potißimum amplitudini tuæ debebatur Præsul eximie: Tum vt lecto in ipsis initiis tuo nomine, fauorabilior esset apud Salmanticẽses tuos, qui te vt communem patrem amãt, vt iustum ac beneficum Principem, summisq; fortunæ, honoris, ingenij, virtutis, ornamentis præditum colunt & obseruant. Tum etiam quòd libellus ipse à te viro Græca ac Latina eruditione prædito, facundia planè Romana, acri sublimiq; ingenio comprobatus, emittetur ductu auspiciisq; tuis, improbatus remeabit ad dominum, vt clausus (quod summus poëta ait) tenebris & carcere cæco det pœnas temeritatis suæ. Vale.

Salmanticæ, Anno M. D. XLIII.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

LOCA ad oram asterisco * cum numeris notata, infrà ab auctore augentur, retractantúrue: quod est hominis verè humani, non errores suos mordicus tuentis. Nam vt Mimus ait Publij Syri, *Discipulus est posterior dies prioris.* Et Solon vnus in septem Græciæ sapientibus: *Αεὶ γηράσκω πολλὰ διδασκόμενος.* Hoc volui, nescius ne esses. Vale, & Schotti in augenda re litteraria, libros è situ eruẽdo vindicandoque studium: nostramque in excudendo fidem diligẽtiamque vt studia tua, quà possim, libris optimis incredibili sumtu edendis promoueam, libens amplectere. Antuerpiæ.

FREDE-

FREDENANDI NONI PINTIANI
IN POMP. MELAM
CASTIGATIONES.
IN LIBRVM PRIMVM.
PROOEMIO.

QVEM persequi longa est magis) *Scribo*, quod persequi longa est magis, *&c. Nam & paulo pòst sequitur*, quod si non ope ingenij orantis. Nunc autem vt quæque erunt clarissima.) *Dele verbum* autem *ne intra pauca verba repetatur inutiliter*. Additis his quæ in natura regionum incolarumque.) *Delenda quoque videtur præpositio, vt verba sint pauciora, sensus elegantior.* *1 *2

EX MVNDI DIVISIONE.

QVIA sic iacet) *Hæc verba Pomponij non puto, nec si putarem, ita legendum censerẽ, sed* qua sic iacet, *hoc est, qua porrigitur ab* Ortu *in* Occasum. Atque intrat.) *Scribe* Vtque intrat, *cum maiore littera & cum distinctione, vt sit initium alterius sensus*, Vtque intrat tum longè lateque, *cõiunctim. Sic paulo post*, Quo quum est acceptum, ingens iterum & magno se extendit ambitu. *Et in summa Africæ descriptione*, Vtque inde procedit, ita media præcipuè. *Et in Italia*, Atque vt procedit, mediam se perpetuo Apennini iugo attollens, *reliqua*, Ingens iterum & magnum & paludi.) *Aldi exemplaria*, Ingens iterum & magno se extendit ambitu, & paludi, *&c. Sed hæc lectio quòd ab antiqua procul abeat non placet. Propius verò est, vt legatur*, Ingens iterum, & magnæ paludi, cæterùm exiguo ore, coniungitur. *reliqua falso addita videntur.*

EX SVMMA ASIÆ DESCRIPTIONE.

ORA eius cum alueo Nili amnis ripis descendit in pelagus.) *Scribendũ reor* ripa, *non* ripis, *vt sit sensus, Asiam ipsam descendere vnà cum alueo Nili amnis, ripam factam, vt paulo pòst.* fit ripa qua Tanais est. Spectant enim etiam Meridiem Indi.) *Lego*, Spectant enim & Meridiem Indi. *vt infrà:* Spectant & Septemtrionẽ Scythæ. Deinde Aria & Gedrosis.) *Strabo, Ptolemæus, Stephanus, Plinius*, Gedrosia *enunciant non* Gedrosis. *vnde gentile nomen* Gedrosij *Stephano. Vt corrigendus sit Plinij codex in quo* Gedrosi *ferè semper pro* Gedrosij *scriptum est. Reprehenditurq; Dionysius Byzantius à Stephano, quòd* Gedrosos *appellet non* Gedrosios. *Strabo aliquando* Gedrosenos *vocat, sed dubito an sit vitio exemplaris. Arrhianus historicus* Gedrosios *semper. Dicuntur etiam per c. & duplex ss.* Cedrossi *Stephano.* Illic Caspiani Scythis proximi.) *Et si non me fugit à* Caspia *deduci posse* Caspiani, *vt à* Cardia, Cardiani, *auctore Ste-*

phano; malo tamen hic legere Caspij quàm Caspiani. ex Strabone, Ptolemæo, Stephano, Plinio. Item ipso Pomponio infra in tertio, Intus, inquit, sunt ad Caspium sinum Caspij. Nec fuerit alienum, admonere duplices esse Caspios Straboni in Selectis: quosdam magis occidentales Cadusiis, prope mare ab ipsis cognominatum Caspium & Cambysen fluuium; alios verò Parthis vicinos, quorum sint Caspiæ portæ. Candari & Paricani.) Scribo Gandaræ. Paricani ex Stephano & Plinio. Gandaros Plinius nominat. Stephanus Gandros. Hecatæus eodem auctore Gandaras. Sunt & Gandaræ Ptolemæo Indiæ populi. Coamani, Rophanes.) Legendum fortè non Rophanes, sed Ochani, ex Plinio sexto, capite 16. vbi Ochanos refert cum Pharmacotrophis, Bomareis, Coamanis, & aliis quorum hic mentio. Super Scythas Scytharumque deserta, ac super Caspium sinum.) Scribendũ cum minore littera, super Scythas Scytharumque deserta, & coniunctim cum superioribus. Quæ autem statim sequuntur abiuncta præcedentibus & cum maiore littera vt incohent nouum sensum sic legito: At super Caspium sinum, & reliqua: vt singula referas ad singula. Ad Scythas Scytharumq; deserta. Gandaras, Paricanos & reliquos quos subtexit. Ad Caspium sinum Comaros, Massagetas, Cadusios & alios. Ad Amazonas autem & Hyperboreos, Scythas, Cimmerios, Heniochos, &c. Libuit etiam addere vsum duarum in Pomponio vocum, Super, & vltra. quem video ignorari à plerisq; etiam eorum qui se pro doctis gerũt. Nam cùm ab exterioribus gentibus locisue Oceano finitimis, procedit ad interiora, super exteriores gentes positas esse ait interiores. Cum verò è contrario ab interioribus ad exteriora, vltra interiores ait esse exteriores. Non tamen hoc ita perpetuum est, vt non aliquando secus cadat. Nihil enim sine exceptione; sed ferè hoc obseruat Pomponius. Exemplum & hic habes & in his quæ sequuntur passim occurrent. Corsitæ, Phoristæ, Riphaees.) Expensis syllabatim dictionibus puto legendum, Cercetæ, Coraxi, Phthirophagi. ex Geographis omnibus gregatim, & ipso præcipuè Pomponio in fine huius primi voluminis. & paulo antè: Cimmerij, Scythæ, Heniochi, Georgi, legendum est ordine inuerso, Scythæ, Cimmerij, Heniochi, Georgi, ex Plinio libro sexto, ca. 13. Vltra eos, inquit, planè iam Scythæ, Cimmerij, Cissianthi, Georgi, &c. & Strabo Cimmerios à Scythis sedibus suis pulsos tradit & Scythas à Græcis. Mardi, Antibarani.) Aldus, Mario Antibarani. Scribo Macrones, Tibarani. Ex Strabone, Stephano, Plinio, Herodoto, Xenophonte, Dionysio Periegete, Marciano, Marcellino, Apollonio Rhodio, Valerio Flacco & omnibus ferè Græcis ac Latinis non Geographis modò, sed historicis etiam ac poëtis, qui de Boreali Asiæ plaga prodiderunt. Semper enim Macronas, Tibaranos, & Mosynæcos, vt finitimos inter se coniungunt. Nec me fugiunt, quæ de Mardis Plinius & alij tradunt. Macronas Apollonius primo Argonauticon Macricas appellat, sic dictos, vt eius enarratores exponunt, quòd sint coloni Euboensium. Euboea enim Macris alio nomine dicta est, quòd sit longa & toti prætenta Boetiæ, vt secundo volumine refert Pomponius. Hi postea Sanni dicti, si quid Strabo & Stephanus veri crepant. Nam Xenephon in fine quarti, & initio quinti de Cyri ascensu, Macronas alios à Sannis facit; quos Drilas ipse nominat, referente

referente Arrhiano in Periplo Ponti Euxini. Sed & ipse Arrhianus Sanos *distinguit à Macronibus, quos tamen ipse non* Macronas, *sed* Machelonas *appellat. Plinius quoque Xenophonti & Arrhiano subscribit libro sexto. At* Tibarani *etiam* Tibareni *& quidem frequentius dicuntur. Orpheus in Argonauticis* Stybarenos *vocat.*
10 Armenij Commageni.) *scribendum cum duobus m m.* Commageni *ex Strabone & Ptolemæo.* Myrrani Vegeti) *Loco illius* Murrani *posset non absurdè substitui* Morimeni. *Est enim* Morimena *præfectura Cappadociæ Straboni* xij. *quam vnà cũ Lycaonia memorat, de qua mox paulo Mela.* [* *Sed magis est vt* Margiani *legatur. Nam eodem auctore Margiana toti Assyriæ prætenditur.*] *Posset autẽ pro* Vegeti, Eneti *legi, qui sunt Paphlagoniæ populi, ab Homero & omnibus fere Geographis nobilitati, à quibus Veneti Adriatici sinus fluxisse credũtur. Sed super omnia sedet duas has voces barbaras planè esse, & ex illarum numero, quæ non pauca huic operi irrepserunt, temeritate quorundam, qui nihil pensi habentes, ineptias suas pro glossematis bonis auctoribus affigunt: Itemq; librariorum ignorantia qui eas statim auctoris lectioni inserunt. Cuius nota sunt, in Gallia* Elusaberris; *in Thracia,* Tritonice; *in Scythia,* Terrestria, Sexolitæ; *in Lesbo* Ciraua; *in Oceano Septẽtrionali* Satmali, *& alia his comparia monstra, quæ propriis locis æstimabuntur.* *1

Rursus ex his quæ Meridiem spectant eædem gentes interiora littora tenent.) *Quoniam hæc verba negocium multis exhibent, libuit non nihil eis lucis afferenti admonere lectorem, pronomẽ illud,* eædem, *antedictos populos referre,* Indos, Arianos, Arios, Gedrosios, Persas. *Ordinem verò in recensendis Asiæ gentibus hunc obseruasse* Melam. *Disseruit de ora Asiæ Orientali & eius habitatoribus: Deinde de Meridiana, & Septentrionali. Reliquum videbatur monstrare à quibus interiora incolerentur. Incipiens igitur à Septemtrione dixit habitari à multis variisq; gentibus Gandaris, Paricanis, &c. Postea versus ad Meridiem, exponensq; à quibus mediterranea tenerentur, ait easdem gentes incolere interiora, quas non multo antè dixerat tenere oram, hoc est* Indos, Arianos, Arios, Persas, Arabas *vsque ad sinum Persicum: quem veluti vmbilicum facit in hoc gentium Asiæ tractatu. Existimo itaq; verbum illud* littora *adulterinum esse: aut si manus legatur* interiora littorum, *sicuti paulo ante* interiora terrarum *dixerat. Locus sit æstimationi.* Super hunc sunt Parthi & Assyrij, super illum alterum Babylonij, & super Æthiopas Ægyptij ripis Nili, &c.) *Super sinum Arabicum esse Babylonios falsum propalam est, vel vnica Strabonis auctoritate, vt cæteri in re comperta omittantur. Is in tertio Geographicũ nenõ:* Deinceps, *inquit,* sunt mare versus quidem Persæ, & Susij, & Babylonij, descendẽtes ad mare Persicum. *Quapropter ne cogamur Pomponium in ius vocare, restituenda sunt in pristinum situm verba, tum luxato & præpostero ordine scripta, tum etiam corrupta. Lego igitur sic:* Super hunc sunt Parthi, Assyrij & Babylonij: super illum alterum & super Æthiopas Ægyptij, *&c. ex omnibus Geographis & historicis: & ex ipso Pomponio qui de sinu Persico loquens libro tertio:* In parte, *inquit,* quæ pelagi ostio aduersa est Babyloniorũ fines Chaldæorumque sunt, & duo clari amnes Tigris & Euphrates [*Ap- *2 *3

pellat

pellat autem Æthiopas Ægypti *qui ab aliis dicuntur* sub Ægypto.]

EX SVMMA EVROPÆ DESCRIPTIONE.

QVA flexum paludis ad Bosphorum redigit.] *Aldus* qua flexum paludis ad Ponticum redigit. *Lego* ad Ponti os redigit. *Appellat enim* Ponti os *Bosporum Cimmerium. Sic supra*, & paludi cæterum exiguo ore coniungitur. Qua Ponto, Propontidi, & Hellesponto latere adiacet.] *Lego* obiacet *non* adiacet *ex familiari loquendi modo Pomponij, vt ex sequentibus constabit*. Latere *autem, quia latera sunt illa Europæ quibus Asiæ obtenditur. De frontibus paulo post.* Nos Tuscum quod Graij Tyrrhenum perhibent.] *Demendum est verbum* quod. Hinc in Ægei partem continens, Thraciæ ac Macedoniæ adiungitur.] *Castigo*, Huic in Ægeum mare continens Thracia: Huic Macedonia adiungitur. *Nam Scythiæ coniungi Thraciam; Thraciæ autem Macedoniam, adeò notum, vt nullo egeat testimonio.* Denique etiam ad Septemtrionem.] *Scribendum*, Eademque etiam ad Septemtrionem.

EX SVMMA AFRICÆ DESCRIPTIONE.

ET qua ad fluuium attingit.] *Videtur præpositio superfluere, vt nō longè post*, peragratisque amnibus quæ mare attingunt, *& alibi*. Dictum est Atlanticum esse Oceanum qui terras ab occidente contingeret. Fastigiatque se molliter.] *Legendum*, fastigat. *Neque enim* fastigiat *verbum Latinum est*. Post Augilas & Troglodytas.] *Ptolemæus* Augilas *modò per* i. *modò per* y. *enunciat. Plinius & Herodotus cum* i. *semper. Stephanus* Augilitas *nominat*. Troglodytas *Strabo sine* l. *semper*, Trogodytas. Ægipanes & Blemmyæ.] *Stephanus vnico* m. *& quinta apud Græcos inflexione* Blemyes, *cui subscribunt Dionysius Byzantius & Theocritus, primam corripientes. Strabo duplici* Blemmyes, *à quo stat Suidas*. Blemyæ *Marcianus Capella vno tantum & prima inflexione*. Intra si credere libet.] *Expende an sit commodior lectio*, Vltra si credere libet, *hoc est, Oceanum versus Æthiopicum*.

EX PARTICVLARI AFRICÆ DESCRIPTIONE.

PRIMÆ partes, illæ Europæ, hæ Africæ.] *Rectius vt sentio*, illa Europæ, hæc Africæ. Tingi oppidum] *Ptolemæo* Tingis *est, quam Cæsaream nominat. Straboni* Tiga; *Stephano* Tingios; *Plinio* Tingi. Parma elephantino tergore execto.] *Legendum puto*, parma elephantini tergoris excedra. *Est excedra siue excetra durities ferro inuicta; telis impenetrabilis, quasi sine cæde, quòd cædi nequeat, vnde & per æ diphthongū magis ex etymologia scriberetur. Nisi mauis deductam à* Cedo, *quòd non cedat, etsi hoc genus etymologiæ parum Quintiliano placeat. Hydra itaque illa Lernæa, multiceps malum*, excedra *vocata est à Plauto in Persa; & à Cicerone secunda Tusculana. Plinius libro vndecimo capite xxxvij*. Elephantorum, *inquit*, tergora impenetrabiles setas habent. *Plinij vetustus Codex, qui in publica Salmanticensis academiæ bibliotheca asseruatur*, non setas *habet, sed*

sed scasedras, *vt legendum videatur* excedras. *Hoc enim melius, quàm quod Hermolaus emendat* quasi setas, *insipida nimis castigatione. Hinc &* Cetra *genus scuti, ex corio præduro facti, quòd non cedat.* Hunc Abylam, illum Calpen vocant] *Sic quidem Strabo, & Plinius* Abylam: *at Ptolemaus & Dionysius Byzantius permutatis literis efferunt* Alybam. Addit fama nominis fabula.] *Scribe* nomini *non* nominis. Tamuada fluuius.] *Ptolemaus* Thaluda. *Plinius* Tamuada. Ruficada.] *Lego,* Rusadir, *ex Plinio quinto. Ptolemaus* Rhyssidiron *vocat. Nam* Rusicada *infrà dicetur in Africa propriè dicta, vbi & à Ptolemao locatur. Plinius in Numidia constituit.* Mulucha ille quem diximus amnis est ingẽtium olim regnorum terminus.] *Rectius Aldus,* Mulucha ille quem diximus amnis est, nunc gentium, olim regnorum terminus. *Nec enim procedit Mauritanias appellari à Mela* ingentia regna, *de quibus paulò antè dixerat.* Cæterùm regio ignobilis, vix quicquam illustre sortita.

EX NVMIDIA.

CIRTA procul à mari, nunc Sittianorum colonia.] *Ordo verborum vitiatus est & verba ipsa mendosa. Legẽdum videtur,* Cirta colonia procul à mari, cognomine Sittianorum. *Neque enim* Cirta *deducta fuit à Sittianis, sed ab illis cognomen accepit, dictaq́; est* Sittianorum. *Plinius quinto:* In mediterraneo colonia Cirta, Sittianorum cognomine. *Marcianus quoque* Cirta *colonia mentionem faciens, non addit Sittianorum. Vnde autem* Cirta *& alia Africa loca dicta* 1* *fuerint* Sittianorum, *ostendit Appianus libro quarto bellorum ciuilium.*

EX AFRICA PROPRIE VOCATA.

RVSICADE.] *Ptolemaus* Rusicada. *Plinius* Rusicade. Et Tabraca.] *Ptolemaus cum aspiratione in prima* Thabraca. Etiam nunc tam priorum excidio rerum.] *Lego,* nec tam priorũ excidio rerum: *vt particula illa* etiam *redundet.* Hadrumentum] *Ptolemaus, Stephanus, Strabo, Plinius, Cornelius Tacitus omnes sine aspiratione. Sed Ptolemaus* Adrumittos *enunciat, Stephanus tum* Adrumetos, *tum* Adrumeton. *Strabo* Adrume. *Cornelius Tacitus, & Plinius cum* n. *in penultima* Adrumentum.* Vltra est Oea oppidum.] *Ptolemaus* Eoam *profert trium syllabarum. Sed prior lectio verior.* Et Cinyphs.] 1* *Scribendum sine vlla aspiratione* Cinyps, *etiamsi in obliquis eam habeat. Nam apud Græcos nomina finita in* ps. *in obliquis per* p. *efferuntur, præter quædam quæ* b. *habẽt. Notatur hoc nomen* Cinyps *quod in obliquis per* ph. *flectitur. Ita Technicus, Theodorus Prodromos & Moschopulus, antiquißimi & probatißimi Grammatici. Herodotus quoque, Plinius, & Claudianus,* Cinyps *in recto, nec aliter proferunt.* Qui cõtra Cyrenaicos missi.] *Aldus* Cyrenicos: *scribo* Cyrenæos. *Nam à* Cyrene *gentile nomen* Cyrenæus *deducitur.* Cyrenaicus *possessionem significat, auctore Stephano. Etsi non hoc ad obrusam seruetur.*

EX CYRENAICA.

In littore promontoria sunt Zephyrium, & Naustathmos portus Paretonius. Vrbes Hesperia, *&c.*] *Corrupta omnia, & inuersa, vel potius euersa. Legendum arbitror,* In littore promontoria sunt Zephyrium & Cataeonion. Naustathmos portus. Vrbes Hesperia, *&c. Ante omnia* Paretonium *nullo modo tolerari potest. quia Cyrenaica, quæ hic describitur à Mela, finis est Catabathmos, vt statim ipse subiicit, & Plinius scribit quinto. Catabathmos porto totam claudit Africam, & aperit vel Aegyptum secundum ipsum, vel Mareotin Libyam conterminam Aegypto, cuius finis est Paratonium, vt tradit Plinius libro quinto. Ergo cùm antedicta Cyrenaica ciuitates sint intra Catabathmon,* Paraetonium *autem sit vltra Catabathmon octoginta millia passuum Plinio, & in Marcotide Libya, siue Marmarica, vt Ptolemaus appellat, non in Cyrenaica, cõsequitur nullo hic modo legi posse* Paretonium. *Probabilior lectio* Cataeonion, *quod est promontorium citra Catabathmon, Cyrenaica Pomponio, Marmarica Ptolemao.* Naustathmos *autem portus est Ptolemao & Straboni: sed neutra terminatione* Naustathmon. *Praterea* Hesperiam *vrbem Ptolemaus; & Ammianus Marcellinus* Hesperidas *nominant;* *1 *Plinius* Hesperidum, *Stephanus* Hesperidem, *qua postea dicta fit* Berenice.* Quia id solum optimum est] *Conuenientior lectio,* opimum est. Quanquam in familias passim & sine lege dispersi, nihil in commune consultant, tamen quod singulis, *&c. Legendum diuersa dispunctione, &* dispersis *non* dispersi. *hoc modo:* Quanquam in familias passim & sine lege dispersis nihil in commune, consultant tamen, *&c.* Atlantes solem execrantur & dum oritur & dum occidit.] *Scribo,* Atlantes solem execrantur dum oritur. *reliqua redundant, ex Herodoto, Diodoro & Stobao, titulo de Legibus & Moribus. In quo etiam vitiose* Apharantes *pro* Atlantes *scriptum inuenias.* Apud Garamantes etiam armenta sunt, ea quæ obliqua ceruice pascuntur.] *Hoc* Troglodytis *congruit, de quibus statim ante disseruit, non* Garamantibus. *Nihilominus sunt &* Garamantibus *sua armenta, qua tamen non obliqua ceruice pascuntur, sed retro ambulantia, ob eandem causam quam hic exponit Mela. Quorum vtrumque à Plinio traditur, illud libro xi. capite xxxvij. hoc libro octauo capite de Bubus. Certumq́ habeo vtrumq́ etiam à Mela memoria proditum esse, si eius opus integrum, non fragmentum ad tempora nostra descendisset. Multa enim verba plurimis in locis desiderantur, quod liquebit singula diligentius rimanti, & cum aliis auctoribus, Gracis prasertim, conferenti. Praterea quod subiungit, nulli Garamantum esse certam vxorem, & ex his qui tam confuso coitu nascuntur, quos pro suis alant, forma similitudine agnosci, falsum est:* Ausensibus *enim hoc tribuit Herodotus, nõ* Garamantibus. *Quam ob rem non sit mihi fraudi si interdum in rebus tanto vetustatis situ obrutis, audaculus fuero. Complusculos itaque hos versus cõmuto, resarcio, legoq́ ad hunc modum:* Troglodytæ nullarum opum domini strident magis quàm loquuntur. Specus subeunt, aluntur que serpentibus. Armenta habent,

quæ

quæ obliqua ceruice paſcuntur, nam pronis directa in humum cornua officiunt. Apud Garamantas etiam armenta ſunt quæ retro ambulantia paſcuntur. Apud Auſenſes nulli certa vxor, *&c. Herodotus in Melpomene de Auſenſibus:* Iidem, *inquit*, promiſcuè cum mulieribus non vnà habitantes, ſed pecudum more concumbunt. Vbi apud mulierem puer robuſtus factus eſt, apud quem virum habitare ſuſtinet (nam tertio quoque menſe viri conueniunt) eius filius cenſetur. *Sic Laurentius conuertit, haud ſane rectè. Debuit enim vertere non*, apud quem virum habitare ſuſtinet, *ſed* cui viro ſimilis eſt, *Græcè.n.eſt* cui venerit, *hoc eſt*, cui ſimilis extiterit. *De cætero, etſi de Troglodytis Mela dicat ſerpentibus ali, paſtoralem tamen eos vitam agere, dimicare pro paſcuis, & oues habere, mulctariq́ oue qui cum Regina concubuerit, Strabo prodit.* Quos pro ſuis colant.] *Caſtigo*, quos pro ſuis alant. *Parentum enim eſt alere filios, filiorum colere parentes.* Augilæ Manes tantum Deos putant, *&c.*] *Aut ego erro, aut noſter Mela hic etiã errat, & quidem ita manifeſtè, vt nulla eum aduocatione defendi poſſe putem. Error tamen eſt memoriæ, ideoq́; ignoſcendus. Porro ſi ſemel Melam erraſſe conſtiterit, eodem errore tenebitur Triumuiratus ille Plinij, Solini, Martiani. Duo enim poſteriores è Plinio hoc mutuati, Plinius è Pomponio, vt veriſsima ſit ſententia illa tertij Naturalis hiſtoriæ,* haud alium eſſe fidei proniorem lapſum quàm vbi falſæ rei grauis auctor exiſtit. *Sed diſpiciamus prius an vera prodiderit Pomponius. Nam eius cauſa diligenter excuſſa, idem ius erit cæterorum. Subtexam autem Herodoti verba, à quo Pomponius fœneratus videtur. Ea ſunt ex Melpomene ad hũc maximè modum.* Auſcliyſarum quod ad occidẽtem vergit contingunt Naſamones, grandis natio, qui ſub æſtatem relictis ad mare pecoribus conſcendunt ad locum Augila, decerptum palmulas. Nam palmæ illic & permultæ ſunt & ſpacioſæ & fructiferæ omnes: ex quibus vbi palmulas præmaturas decerpſerunt, ad ſolem ſiccantes, maturè faciunt, deinde lacte maceratas ſorbillant. *Ex his Herodoti verbis planũ fit, diuerſos eſſe* Naſamonas *ab* Augilis, *& aſcendere ſolitos Naſamonas ad vrbem in mediterraneo Augila, ad decerpendas tantum palmulas. De eiſdem rurſus Naſamonibus Herodotus:* Naſamonibus, *inquit*, mos eſt cùm quis primùm duxit vxorem, prima nocte vt ſponſa ſingulos conuiuas obeat veneris gratia, & vt quiſquis cum ea cõcubuit, donũ det illi, quod ſecum habet domo allatum. Iureiurando ac diuinatione tali vtuntur. Per eos viros qui iuſtiſſimi atque optimi apud illos fuiſſe dicuntur, iurant, illorum ſepulcra tangentes. Diuinant ad ſuorũ accedẽtes monumenta, & illic vbi preces peregerint indormiunt: vbi quodcunque per quietem inſomnium viderint, eo vtuntur. *Hæc Herodotus: quæ omnia, vt patet, Mela compilauit: ſed quod Herodotus de* Naſamonibus *ſcripſit, Mela* Augilis *dedit, lapſu videlicet, vt dixi, memoriæ. Nam cùm legiſſet in Herodoto Naſamonas aſcendere ſolitos ad Augilas, quod Naſamonum erat, tranſtulit ad Augilas, Naſamonum conterminos. Ad hæc* Naſamonas *eſſe non* Augilas *qui Manes tantum Deos colant, Dionyſius Byzantius con-*

firmat: qui Romanorum armis deletos tradit Nasamonas, *quòd Ioui nullam reuerentiam cultumq́; impertirent. Illud non præterierim in exemplaribus Herodoti formis excusis* Ægila *semper legi pro* Augila, *testante id etiam Stephano, qui notat eam dictionem neutralis esse generis, &* Augilitas, *vt dixi, populos nō* Augilas *nominat: Sed* Augilarum *& qui statim sequuntur,* Gamphasantum *vicinitas admonet, ne grauer alterum etiam errorem notare duorum in litteris clarorum hominum. Quorum alter est Stephanus celeber inter Græcos vrbium scriptor, qui mendosum Herodoti exemplar nactus pro* Gamphasantes, Garamantes *scripsit, aitq́; Garamantas cunctorum hominum occursum effugere, nullumq́; admittere commercium; quod falsum est.* Gamphasantum *enim hoc est non* Garamantum. *Alter est Laurentius Vallensis optimè de Romano sermone meritus, nunquámque sine honoris præfatione nominandus, qui in tralatione Herodoti in eundem incidit errorem,* Garamātas, *vt in corrupto inuenit exemplari, pro* Gamphasantas *reddens. Nam si* Garamantes, *vt ipse vertit, omnium hominum commercium aspectumq́; refugiebant, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem sese audentes, quomodo Plinius tradit* Garama *clarissimum esse oppidum* Garamantum, *omniaq́; Romanis armis superata & à Cornelio Balbo triumphata; & cur Silius in tertio inter cæteras gentes exercitus Annibalis* Garamantas *commemorat. Quin & Herodotus nō multo post* Garamantas *gentem esse ait insigniter magnam: quod sine occursu & commercio hominum, qua ratione fieri potuerit, non video.*

EX PARTICVLARI ASIÆ DESCRIPTIONE.

Ex Ægypto.

Vsque ad Elephantidem vrbem Ægyptiam.] *Scribendum* Elephantinen *non* Elephantidem. *Neque enim in vniuersa AEgypto aut regio est aut vrbs, quæ* Elephantis *appelletur.* Elephantines *autem vrbis & insulæ AEgypti, omnes, & dij, & homines meminere. Vt erret vir doctus & multæ lectionis Hermolaus, qui in Plinio, & aliis Latinis auctoribus mendis scatentibus* Elephantidem, *vt veram legitimamq́; lectionem agnoscat.* Deinde semel iterumq; diuisus ad Delta & Metilin.] *Legendum quidem erat* Metêlin *penultima producta, non* Metilin: *si ea hic ciuitas redderetur, quam idem putat Hermolaus, à qua* Metelites nomos *seu* perfectura *Ptolemæo, Stephano, Plinio. Sed cū ante Hermolaum* Meliñ *corruptè legeretur, ipse pro* Melin, Metilin *substituit, nulla neque auctoritate, neque vt ego puto, ratione. Re igitur diligentiore cura animaduersa, puto legendum,* à Delta & Memphi, *hoc est, post Delta & Mēphin. Nam Mela, vt ipse inter initia testatus est, clarissima quæque loca consectatur.* Memphis *autem, teste Marcellino libro xxvij. magna fuit vrbs. & Strabo libro xvij. magnam populosamq́; fuisse affirmat, & secundam post Alexandriam, regiamq́; AEgyptiorum, astipulante etiam Plinio. Cæterum tria hæc loca à Mela hic memorata,* Cercasorus, Delta, & Memphis, *propinqua sibi mutuo fuere, Herodoto auctore in Euterpe. Plinius quoque* Memphin *vrbem prope Delta fuisse his verbis monstrat.* Arsinoitæ inquit (duo hi sunt) & Mem-

Memphitæ vſque ad ſuum Delta peruẽniunt. Confirmat hoc ipſum Diodorus ſecundo, Memphin aſſerens circa Delta conditam eſſe. Quin & Strabo Memphin à Delta tribus ſchœnis abeſſe ſcribit. Schœnus autem, vt hoc quoque in tranſitu & paucis notetur, xl. ſtadia agit Straboni in vndecimo. Herodoto ix. Plinio xxx. Diuiſio autem Nili quoniam rés videtur digna cognitu, nec longa eſt fabula, aut à propoſito aliena, ſic ſe habet. A Catadupis vſque ad Cercaſorum, vno tantum alueo peruenit. Deinceps tripartitus fit alueus, quorum qui tendit ad Auroram Peluſiacum; alter qui ad Veſperam Canopicum oſtium dicitur. Tertius quo recta Nilus meat delatus per ſuperiora, in acutum Deltæ proficiſcitur: Dehinc medium Delta ſcindẽs, in mare euadit, & Sebenniticum nominatur. A quo duo alia diuiduntur oſtia, quorum alterum Saiticum, alterum vocatur Mendeſium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicon nominantur, non ſunt natiua oſtia ſed defoſſa. Hæc ex Herodoto in Euterpe fere ad verbum. Ex quibus patet ad Cercaſorum primam Nili diuiſionem fieri in ipſo Deltæ acumine. Deinceps relicto à tergo Delta & clariſſima vrbe Memphi; quæ abeſt à Delta, xx. M. paſſuum fit ſecunda, poſtremò tertia. Nam ſi ad Delta legatur, vt vult Hermolaus, ſequeretur illud abſurdum, ad Delta fieri primam ſecundam & tertiam Nili partitionem. Locus enim ille acutus apud Cercaſorum vnde prima partitione triplex fieri Nilus incipit, Delta propriè vocatur. Si igitur prima partitio ad Delta fit, deinde ſemel iterumq́; vt Pomponius ait, ad Delta diuiditur, ergo omnes tres partitiones fiunt ad Delta; quod rationi & communi ſenſui repugnat. Fitque maior vel quòd nihil ex ſemet amittit, vel quòd plus quàm ſolet accipit, vel quòd minus quàm debet emittit.] Hæc verba procul dubio non ſunt Melæ, ſed lectoris volentis compendio amplecti ante dictas incrementi Nili cauſas: quæ in margine libri ſcripta, librariorum inſcitia Pomponianæ lectioni inſeruit. Quatuor ferè ſoli iugera ſua ſede occupat.] legendum videtur non. IIII. ſoli iu- 2*
gera, ſed xxxij. Nam quadrata erat Pyramis, & frontes ſingulæ octona iugera occupabant, auctore Herodoto in ſecundo. Item non ſua ſede ſcribendum puto, ſed, qua ſedet. Nam & Aldus, quæ ſedem occupat legit, vt in deſcriptione Bithyniæ: trans amnem ſedet in ceruice peninſulæ Cyzicum. Et in Thracia: & in radice magnæ peninſulæ ſedens Lyſimachia. & libro tertio in Hiſpania: & tres aræ quas Seſtianas vocant in peninſula ſedent. Viginti millia paſſuum in circuitu patens.] Erratum rurſus in numero, ſcribendumq́; quadringẽta quinquaginta millia paſſuũ. ex Diodoro libro primo, prodente patêre hunc lacũ ſtadiorum tria milia ſexcenta, quæ faciunt cccc. l. M. paſſ. confirmante id quoque Herodoto in Euterpe ad verbum. Domos mille] Scribendum ter mille, ex eodem Herodoto. quarum dimidia pars erant ſubterraneæ, reliquæ illis ſuperpoſitæ. Suis litteris peruerſæ vtuntur.] Dictio ſuis ſuperfluit, vt in eo quod ſequitur; & extra ſua tecta capiunt: redundat enim ſua. Trecenos & triginta reges ante Amaſin 3*
& ſuprà.] Scribendum videtur, trecentos & quadraginta reges ante Anyſin & Sethon, ex Herodoto: ſecũdo. Tredecim milium annorum ætates.] legẽdum fortaſſe, totidem hominum ætatibus: aut ſi placet numerum annorum retinere,

& ætates hominum in annos resoluere, lege xi.M.cccxl.annorum ætates, *vtrumque ex Herodoto in secundo.* Quater cursus suos vertisse sydera, ac solem bis iam occidisse, vnde nunc oritur.] *Lego* quater cursus suos vertisse solem, ac bis iam, &c. *reliqua superfluunt ex Herodoto secundo. Præterea videntur hic deesse aliquot verba ad complementum sensus, ex eodem Herodoto euidetissimè. Ea sunt,* & bis illinc ortum esse vbi nunc occidit. *Alioquin non* quater vertisse *sol cursus suos, sed* bis tantum *intelligeretur.* Bubastis, Elephantis, & Thebæ.] *Legendum,* Bubastis, Elephantine, Thebæ: *vt supra ostensum est.* Centum aulas habent.] *Videtur scribendum,* habentes *non* habent, *vt constet sensus.* Dena armatorum milia effundere.] *Lego*, ducenos armatos effundere, *neque est necesse addere* milites. *De cætero hunc locum fuisse à me primo castigatum ex nono Iliados, cùm quartodecimo abhinc anno Pomponium Salmãticæ publicè enarrarem, testis est vniuersa Salmanticensis Academia, sicuti illum etiam in relatione Thraciæ, lib. 11. cap. 11.* manentque dominos proci. *pro quo ego substitui,* Mœrẽdo minus profici. *Hi postea ab auditoribus meis inuulgati, & subinde in multorum aures transmissi, dominum, vt fieri assolet, mutauere.* Pelusium Arabiæ ipsas oras secat.] *Duæ dictiones priores superioribus adiungendæ. Deinde seorsum, & per maiorem litteram legendum:* Ipsas oras secant, Canopicum, &c. Bolbiticum.] *Ptolemæus, Stephanus, Plinius, Diodorus, Herodotus,* Bolbitinũ, *non* Bolbiticum. *Strabo tantum alternat, modò* Bolbitinum, *modò* Bolbiticum *proferens. Illud æstimatione dignum, Herodotum cõtra reliquos fere omnes* Bolbitinum *inter falsa Nili ostia numerare.* Sebenniticum.] *Sic quidem Strabo, & Diodorus scribunt. At Ptolemæus, Stephanus, Herodotus cum y. in tertia à fine* Sebennyticum. Mendesium.] *in Plinio* Mendesicum *legitur, sed perperam. Nam Strabo, Ptolemæus, Stephanus, Herodotus, Diodorus, Thucydides,* Mendesium *omnes, nemo* Mendesicum, Phatmiticum.] *Strabo vltimo* Phatniçum *vitiose, vt reor, pro* Phatniticũ. *Ptolemæus* Patmeticum, *sicut in Pomponio legebatur, antequã correctores manus in eum iniicerent.* Tanicum.] *Legendum* Taniticum, *ex Strabone, Ptolemæo, Marcellino, Plinio scripta lectionis. in quo tamen perperam Hermolaus* Tanico *legit, reclamante etiam Analogia. Nam vt à* Sais Saiticum *testibus Stephano, & Herodoto, & à* Naucratis Naucratiticum *ex Plinij scripto exemplari, sic à* Tanis *vrbe,* Taniticum. *Porro hoc* Taniticum *ostium, Herodoto & aliis* Saiticum *est: Strabone quoque id tradente libro vltimo.*

EX ARABIA.

Vt è summo vertice à quarta vigilia ortum solis ostentet.] *Cùm sint duo montes* Casij, *alter Arabiæ, alter Syriæ, quod Pomponius tribuit Casio Arabiæ; Plinius, Marcellinus, cæteri, Casio Syriæ assignant. Quapropter verba hæc in Syriam transferri debẽt & monti Casio adnecti. Inhumanũ enim est malle errores tam supinos Pomponio, quàm librariorum ebriosæ oscitationi impingere. Cæterùm Herodotus secundo* Casium, *neutra terminatione non* Casius *nominat.*

Ex

EX SYRIA.

Qua tangit Arabas cum Phœnice.] *Dispunge & scribe cum maiore*, qua 1*
tangit Arabas. Tum Phœnice, &c. 2*

EX PHOENICE.

Litteras & litterarum operas.] *Probabilior lectio*, litteras & syderum operas. *Plinius quinto:* Ipsa, *inquit*, gens Phœnicum in gloria magna litterarum inuentionis, & syderum, naualiumque ac bellicarum artium. Regnum prœliumque commenti.] *cui non pellucet tria illa verba* regnum prœliumque *enarrationem esse illorum quæ statim ante præcesserunt*, classe confligere, imperitare gentibus; *à librariis per ignorantiam versibus aucloris immissa.* Nunc annexa terris defecit, quando ab impugnante quondam Alexandro iacta sunt opera.] *Scribo*, nunc annexa terris ab impugnante quondam Alexandro iacto opere. *reliqua redundant. Pari breuitate Plinius*: nunc, *inquit*, Alexandri oppugnantis operibus continens. *Persuasum quoque habeo verba illa protinus sequentia*, vici tenent vlteriora: *nō esse Melæ, sed alicuius qui eam fortè oram lustrauerat. Cuiusmodi homines solent plerumq; bonos auctores ineptis expositionibus additamentisq; inquinare, insolentia quadam & friuola in paruis iactantia. Ceu verò nesciamus pulcherrimè nobis Dionysium poëtan totum terrarum orbem depinxisse sine huiusmodi peregrinationibus, vt ipse de se fatetur: & non tradat Strabo, ad situm terrarum cognoscendum plus momenti afferre auditum, quàm visum.* Ab ea ad promontorium Euprosopon.] *Legendum*, Ab ea ad promontorium Theuprosopon, *ex Ptolemæo & Strabone, quorum interpretes ineptè transtulerunt* dei facies. *Vidit hoc ante me Mariangelus, vir cum primis eruditus, & diligens.* Inde iam non obliqua pelago sed aduersa adiacens à terra.] *Scribo*, obiacens, *ex familiari consuetudine loquendi Melæ, vt dixi. Postrema quoque duo verba demenda* Paltos, Berițos.] *Scribendum cum y. in secunda* Berytos, *ex Strabone,* 1*
Stephano, Ptolemæo, Plinio. Lycos, & Hypatos, & Orontes.] *Castigo*, Lycos, 2*
& Labotas, & Orontes, *ex Strabone.*

EX CILICIA.

Myriandros & Cilices. At in recessu.] *Sincerior lectio*, Myriandros & Ci- 3*
licia. In recessu, &c. Tunc ingenti vrbe celebris Issos fuit.] *Lego*, Isso, *non* Issos. *vt infra*: Pyrathus Isso prior.] *Scribendum*, Pyramus Isso propior. *vt non multo post*: sed Celendris Sarpedoni propior. *solet hoc subinde fieri à Pomponio, vt propinquitas distantiaq; locorum inter se constet lectori.* Olim à Rhodiis Argiuisque possessa.] *Videtur legendum* Achiuis *non* Argiuis *ex Strabone. xiiij.* Totus autē angustus.] *Scribo*, augustus *nō* angustus. Interque ea Celendris & Natidos.] *Legendum* Celenderis *ex Strabone, Ptolemæo, Pausania. Item* Nagidos, *nō* Natidos, *ex Stephano, & Strabone. Cuius interpres* Agidos *perperam transtulit, pro* Nagidos. *Cui tamen errori materiam suppeditauit vitiosum*

tiosum

tiosum exemplar, in quo scriptum erat, ἵσιν ἄγιδες, pro, ἵσι Νάγιδος, littera ν. quæ est prima nominis, adiuncta antecedenti verbo ἵσι.

EX PAMPHILIA.

Oestros & Cataractes.] *Strabo & Ptolemæus* Cistros *non* Oestros. *quorũ auctoritati nulla debet officere Etymologiæ ratio: At Ptolemæus* Catarrhactes *cum duobus rr.*

EX LYCIA.

Syde portu.] *Scribendum videtur per ι in prima*, Side, *ex Stephano, Ptolemao, Strabone, Plinio, & Pomponio paulò antè. Sed Pamphiliæ* Side *est, non Lyciæ. Quapropter puto hic pro* Side, *substituendum* Lyde, *ex Ptolemao, qui ita nominat maritimum* Lyciæ *oppidum. etsi in Latinis Ptolemai codicibus* Chide *scriptum sit.* Idem autem & totas, vt dictus est, dicitur, etiam qua spectat orientem.] *Lego*, Idem autem & Taurus, vt dictum est, dicitur, *&c.* Flumen est Lymira & eodem nomine ciuitas.] *Scribendum contrauersa orthographia, in prima cum i, & in secunda cum y. Limyra ex Ptolemao, Strabone, Stephano. Qui error corrigendus etiam in Plinio. Nec enim satis intelligo, quid sibi voluerit Hermolaus, qui è contrario, quàm præcepi, scribat hanc dictionem in quinto Plini. castig. cũ y. tenui in prin. & iota in secunda*, Lymira. Sic præter Patarã non illustria.] *Scribo*, Patara *non* Pataram. Patara Patarorum *enim inflectitur non* Pataræ. *Similis errandi occasio multis Graecè imperitis in* Arbela, Gaugameia, Abdera, *& huiusmodi. Sed cui post Hermolaum non sit venia, qui* Pataram *&* Gaugamelam, *quasi fœminina sint, legit in sexto Plinij.* Xanthos flumen & Xanthos opidum.) *Lego*, Xanthos flumẽ & oppidum*: cætera redundant; astipulante etiam Plinio.* Et quæ Lyciam finit vrbs Telmisos.] *Ptolemæus cum e. lõgo in penultima*, Telmessos, *Stephanus, & Strabo cum* i*: Omnes tamen cum duobus ss.* Telmissos *aut* Telmessos.

EX CARIA.

*1 Habitatur incertæ originis.] *Error in ordine verborum, & ipsa vt sentio deprauata verba. Quæ etsi variis modis possent castigari, placet tamen legatur*, Habitatores regionis incerti. Alij indigenas, sunt qui Pelasgos.] *Corrigendũ puto*, Illi indigenas, *&c. hoc est, ipsi Cares prædicant se Autochthonas siue indigenas. Herodotus primo:* His, *inquit*, non consentiunt Cares, sed se prædicant indigenas. Pedalium & Crya.] *Legendum fortè* Cryassos, *potius quã* Crya, *ex Stephano, cui ciuitas est Cariæ* Cryassos*: vt à promontorio, quod solet fieri, nomen acceperit ciuitas. Nam* Crya *Lyciæ est, non Cariæ, teste Stephano, & Ptolemao: in quo vitiosè leges* Caria *qui locus est Laconiæ. pro* Crya. Thissamissa cognomẽ est.] *scribendum reor*, Tymnissus, *ex Stephano.* Inter eos oppidum Larumna.] *Lego* Hylarimna, *ex eodem Stephano. Mendum idem in Plinio.* Tum tres ex ordine sinus Thymnias, & Schenus.] *Legendum videtur sine aspiratione* Tymnias *ab oppido Cariæ* Tymno, *Stephano. Item* Schœnus *per œ. diphthongõ, ex vulgata Græcia nomenclatura.* Thymniæ promontorium Aphrodisium est.] *Scribo*, Tymniæ promontorium aphrodisias est, *ex Plinio V. & Liuio VI. de bello Macedonico. & infrà:* Schenus ambit Hilam.] *Legendum puto*,

Schœnus

Schœnus ambit Liden, *ex Plinio. Sic enim in eo legebatur antè castigationes Hermolai, qui ex Mela correxit in Plinio* Hilam; *Ego è contrario lectionem Plinij defendo, & Melam è Plinio castigo, Herodoti auctoritatem secutus, cui Lide mons est Cariæ, à quo nomen, vt coniectare licet, accepit & oppidum. Quid si in Pomponio & Plinio neutro modo legendum, sed* Hydrela *in vtroq; ex Stephano & Liuio? quibus vrbs est Cariæ* Hydrela. Bubessus cynotum, Gnidus in cornu peninsulæ.] *Castigo*, Bubessus, Cyon. Tum Gnidus, *&c. ex Stephano, cui* Cyon *vrbs est Cariæ. Nec probo Hermolaum, qui in castigationibus Plinij*, Cynotum *in Pomponio agnoscit. Item videtur legēdum* Bubassus *potius, quàm* Bubessus *ex Stephano, & Plinio, quibus* Bybassos *vrbs est Cariæ.* Vrbes Mindus & Bargylos.] *Scribendum* Myndos *cum y. &* Bargylia, *non* Bargylos, *ex Strabone, Ptolemæo, Stephano, & Plinio.*

EX IONIA.

Dictum olim Branchide nunc Didymi.] Didyma *legendum genere neutro. Sic enim locus, & oraculum dicitur Straboni, Stephano, Pausaniæ.* Vtcunq; Ioniam vocant vrbem Hyppin.] *Scribendum per i. in prima* Hippin. *Cæterùm locus est ambustus, & verbis, vt suspicor, diminutus. Qui si non sanescet, certè meliorescet, si sic legatur.* & quondam insulam, nunc autē vrbem, Hippos. *ex Strabone, Stephano, Plinio.* Moxque vt maiore circuitu.] *Commodius, vt reor, legetur*: Moxque vt maior est circuitu. Ibi à fugitiuis condita Phygela.] *Sine aspiratione* Pygela. *Strabo, Stephanus, Xenophon, Liuius, Suidas Etymologos. Nec ignoro à Dioscoride appellari* vinum Phygeliten; *& à Plinio, & aliis, nominari oppidum* Phygela, *sed Suidas hanc litem dirimit.* Pygela, *inquit*, quam vulgo dicunt Phygela. *quasi diceret castrensi verbo imperitiorum hominum, & litteraturæ minus polita.* Angustisque ceruicibus reliqua extendit. Inde latius abit in peninsulæ faciem.] *Lego*, angustisque ceruicibus, reliqua extendens in latum, abit in peninsulæ faciem. Hinc Teos, illinc Clazomena, & quia terga iungunt confinio adnexa maris, diuersis frontibus diuersa maria prospectant.] *Scribo*, Hinc Teos, illinc Clazomenæ. Qua terga agunt, confinibus adnexæ muris, diuersis frontibus, &c. In ipsa peninsula est Coryna. In sinu Smyrnæo est Thermodon amnis.] *Locus est ex deprauatissimis huius operis, vt mirum non sit Hermolaum in eo allucinatum, Plin. Castig. libro v. & alios Hermolai auctoritatem secutos. Castigo*: In ipsa peninsula est Smyrna in sinu Hermeo. Est Hermus amnis.] *Mouet me, quod procul à verisimili est, prætermissam à Mela in hoc tractu, aut* Smyrnam *vrbem celeberrimam, & à cunctis scriptoribus decantatam, Homeri patriam, Metropolin quōdam totius Asiæ, &, si Philostrato credimus in vita Apollonij; & Aristidi in Monodia in Smyrnam, pulcherrimam omnium ciuitatum quæ sub cœlo sunt, habita præsertim paulò antè mentione sinus Smyrnæi: aut etiam* Hermum *amnem, à nullo Geographo silentio suppressum, in cuius locum subrogatus est à corruptoribus* Thermodon *Paphlagoniæ longo inde*

spatio dissitus. Porro Hermeo *legere malui, quàm Smyrnæo; non quod me præteriret celebrari sinum* Smyrnæum *à Strabone, Plinio, & paulò antè Pomponio, sed quod puto in sinu Smyrnæo cõtineri alium minorẽ sinum,* Hermeũ *dictum, ab* Hermo *fluuio ab omnibus, vt dixi, memorato in eum emittente: à quo, & circumiacens campus dictus sit* Hermeus, *Straboni, Stephano, Herodoto, Plinio. Nec hoc mirum, quum* Elaiticus *sinus, pars sit* Adramyttini *Straboni xiij. &* Crisæus *pars sit Corinthiaci, etsi aliqui malint eundem esse* Crisæum, & Corinthiacum, *& in nonnullis aliis hoc ipsum accidat. De sinu verò* Hermeo *in quo sita est* Smyrna, *& de conditore Smyrnæ, & vnde dicta sit Smyrna, Herodotus plenissimè in vita Homeri. Quem locum Latinis repræsentauit elegantissimo carmine in Ambra sua Politianus noster vir summi ingenij, & multæ eruditionis. Illud obseruandum, ab* Smyrna *duci nomen gentile* Smyrnæus, *possessiuum verò* Smyrnaicus, *auctore Stephano, quem si audimus,* Smyrnaicum *nominabimus sinum, non* Smyrnæum. Et Leuca.] *Lego,* Est Leuca. *vt figuratè repetatur sæpè verbum,* est. *vt solet Pomponius.* Est Smyrna, Est Hermus, Est Leuca. Extra eum Phocis.] *Dele dictionem* eum *ex vsitato more Pomponij. & scribe* Phocæa *per diphthongon æ. in penultima, ex Strabone, Stephano, Herodoto, Xenophonte, & omnibus.*

EX ÆOLIDE.

Supra Caicus inter Eleam decurrit.] *Scribendũ* Elæam, *cum æ. diphthongo in penultima ex Ptolemæo, Stephano, Strabone. Cuius interpres, confusis in vnum duobus nominibus, pro* Elæa ciuitas *diuisim, vt est in exemplari Græco ipse coniunctim* Elæapolis *malè vertit.* Quæ Archesilan tulit.] *Sine aspiratione* Arcesilan, *omnes.* Tum in promontorio est Canna oppidum.] *Scribe vel* Cane *cum vnico n. numero vnitatis, genere fœmineo: vel* Canæ *numero plurium, vtroque enim modo dicitur ex Strabone, Stephano, Plinio. In Græcis Ptolemæi exemplaribus* *1 Cæne, *pro* Canæ *vitiose scriptum est.* Quarũ clarissima est Cistena.] *Scribo,* Cisthena *cum aspiratione in secunda: siue* Cisthene, *ex Strabone, & Plinio. Meminit & Isocrates in Panegyrico.* Campus Thebe nomine.] *Scribendum* Thebes, *non* Thebe, *ex Strabone, Stephano, Herodoto, Plinio, Xenophonte circa finem Ascensus Cyri, & quarto Græcarum historiarum. Meminit & Liuius in bello Macedonico.* Adrimittion, Astyram, Eressam.] *Lego* Adramyttion *per a. in secunda & y. in tertia, &* Astyra, *nõ* Astyrã. *Est n. neutralis generis, &* Chrysam, *non* Eressam, *ex Strabone, & Stephano, Plinio quoque libro quinto.* Thebe, *inquit* Astyra, Chrysa. *vt vitandus sit Hermolai error, qui in Pomponio* Eressa *legit, non* Chrysa, *in quinto Plinianarum Castig. cap. xxx. Porro* Adramyttion *prius scribebatur cum d. in secunda. Postea verò in t. dictum est* Atramyttion, *& sic scripsisse Thucidem testatur eius enarrator. Mos n. est Atticorum, vt in* Entelechia *& aliis vocibus Græci notant Grammatici, qui de Dialectis scripserunt.* Ætolorum colonias.] *Lege* Æolum colonias, *ex Strabone, etsi Asson à Methymnæis deductã tradat ex auctoritate Myrsili; Stephanus verò à Mitylenæis ex Alexandro Cornelio.*

præterit.

præteriit hoc Hermolaũ, qui in quinto Castig. Plin. Æolorũ colonias *in Pomponio legit, non* Æolum. Hic Sigaũ fuit.] *Scribe sine diphthongo,* Sigeũ *& non multo post;* Rhoetea littora & Rhoteon *cum, æ, diphthongo in prima, ex Strabone, Stephano, Thucydide, Herodoto, Homero. Nec intelligo cur idem Hermolaus in quarto libro Plin. Castig.* Sigæum, *& in quinto* Rhoetæum *cum æ. diphthongo vtrunque in secunda syllaba scribat, nisi incuria sit, vt credo, librariorum.*

EX BYTHINIA.

Abydos & Lampsacum.] *Legendum* Lampsacus *non* Lampsacum *ex Geographis omnibus gregatim, præter Plinium, in quo idem error. Item ex Thucydide, Athenæo, Demosthene, Apollonij quoque expositores.* Lampsacos *aiũt* Pityea appellabatur *Et Valerius Flaccus secundo,* transmissaque puppi Lãpsacos Ogygij. *Ouidius quoque primo Tristium:* Et te ruricula Lampsace tuta deo, *& infra.*

In ceruice peninsulæ Cyzicum.] *Idem error cum proximo, Legendum enim* Cyzicus, *non* Cyzicum, *quod præter omnes, qui de Situ orbis tractant, vel Ouidij versus illi proclamant primo Tristium:* Atque Propontiacis hærentem Cyzicon oris, Cyzicon Hæmoniæ nobile gentis opus. *& Propertius tertio* Frigida tam multos placuit tibi Cyzicus annos. *Controuersus huic error in eo, quod nõ multo post sequitur.* Trans Rhyndacon est Dascylos. *Scribendum enim* Dascylion, *non* Dascylos, *ex Strabone, Stephano, Ptolemæo, Herodoto, Xenophonte tertio* 1* *Hellenicõn. Corrigendum idem vitium in Plinio.* Deinde priores terræ iterum iacent.] *Lego,* obiacent, *vt ante monui.* Europam ab Asia stadiis quinque dilterminat.] *Scio hanc lectionem Strabonem habere assertorem, sed cum constet Melam magnum ex professo Herodoti esse depeculatorẽ, & Plinium Melæ; scribãtq́; Herodotus in Melpomene & Plinius, nõ* quinque *stadiis, sed* quattuor *Bosphorum Thracium Asiam ab Europa dirimere; malo hic legere* quattuor stadiis, *quam* quinque. *Neque enim Hermolai sententiã probo, qui libro quinto Castig. Pli. c. xxxij. Plinij lectionem emendat ex Strabone & Pomponio. Ego contrario Pomponium ex Plinio & Herodoto corrigendum censeo. Strabonem qui diuersæ fuit opinionis, valere sinens.* Templi numen Iupiter, conditore Iasone.] *Sic Hermolaus casti-* 2* *gauit, sed elegantior, vt sentio, festiuiorq́; lectio erit.* Templi numen Iupiter, conditor Iason. *Cæterùm quia Hermolaus addubitat, & coniectura magis, quàm vllius auctoris testimonio,* Iasone *castigauit, quum ante* Eiaso *legeretur, fulciamus illius castigationem auctoritate alicuius illustris scriptoris. Is est Polybius, qui in quarto scribit Iasonem è Colchide redeuntem apud Chalcedonem vrbem duodecim diis primùm sacrificasse.* Sed quia contra minus quam ad læuam & dextram abscessit.] 3* *Scribendum puto,* sed qua intrat minus, qua ad læuam & dextram abscessit, *vt sit sensus, longo rectoq́; limite extentum esse Pontum, sed qua intrat minus, qua verò ad læuam, &c.* Breuis, atrox, nebulosus.] *Si hæc verba menda vacarent, sibi ipsi repugnaret Pomponius, breuem appellando Pontum, quem paulo ante dixerat, longo rectoq́; limite extentum. Legendum igitur non* breuis, *sed* breuibus, *vt alibi*

alibi etiam docuimus, confirmante id Ammiano Marcellino libro xxij. Omnis, *inquit*, circumfluo ambitu Pontus & nebulosus est, & dulcior æquoribus cæteris & vadosus. *Facit etiam quod statim sequitur:* Et quia nõ profundus est.] *Lego:* & qua non profundus est. Ex colentiũ ſęuo admodum ingenio Axenus.] *Scribo Græca terminatione* Axenos, *ex Plinij & doctorum vulgata consuetudine.* Ab Argiuo, vt ferunt Hercule datam.] *Legendum* ductam, *aut quod magis arridet* deductam, *vt non ita post* à Thenistagora Milesio deductum oppidum: *& in Thracia,* deinde à Milesiis deducta Calatis.

EX PAPHLAGONIA.

Et Acitoro Phryxi filio posita Cythoros.] *Aldus*, & à Citisoro Phryxi filio posita Cytoros. *Scribendum quidem diuersa orthographia*, & à Cytissoro Phryxi filio posita Cytoros: *ex Herodoto qui* Cytissorõ *Phryxi filium appellat, & Apollonio Rhodio, eiusque interpretibus, libro secundo*, Cytissoron *etiam nominantibus. Sed quia in Apollonij scriptu emendatisq; codicibus* Cytoros *legitur, non* Cytissoros, *& itẽ Strabo & Stephanus* Cytoros *enunciẽt; inclinat animus vt* Cytoro *hic legatur potius, quàm* Cytissoro. *Stephanus addita d.* Cydtoros *profert, nec alius.* Tum Cimolis accolitur.] *Aldus*: Tum Cinobus & Coliris. *Hermolaus castigauit*, Tum Cimolis accolitur. *Nos legendum putamus*, Tum Cinolis, Anticinolis, *ex Strabone, & Arriano in Periplo.* Et quæ Paphlagoniam finit Armine.] *Scribendum cum aspiratione in prima & e. breui in penultima* Harmene, *ex Strabone, Ptolemæo, & Arriano: quamuis Ptolemæus sine aspiratione scribit: Hermolaus autem qui* Armine *agnoscit cum i in secũda, vbi id legerit, ipse viderit. Ptolemæus certè, quem aduocat tam Græcus, quàm Latinus, itẽ Stephanus* Armene *legunt, sine aspiratione.*

EX TITVLO CHALYBES.

Secundum Halyn vrbs est Lycasto.] *Plinius* Lycastum *in sexto. Interpretes Apollonij in secundo* Lycastia, *tres fuisse scribentes Amazonum vrbes ad amnem Thermodontem*; Lycastiam, Themiscyram, Chalybiam. In eo fuit oppidum Themiscyrum.] *Scribe* Themiscyra, *non* Themiscyrum *ex Strabone, Stephano, Ptolemæo, Herodoto, Plinio. Habetur nihilominus* Themiscyrum, *sed promontorium, non vrbs, Apollonij enarratoribus in secundo.* Ideo Amazonum vocãt.] *Sensus est: Post amnem Thermodontem esse campũ in quo fuit Themiscyra oppidum & Amazonum castra, vnde campus ipse dictus sit Amazonum. Confirmat hoc Appianus libro Mithridatico.* quicunque, *inquit*, circa Thermodontem fluuium terram incolunt, quæ Amazonum appellatur. *Strabo quoque vndecimo tradit* Themiscyram *camposq; Thermodonti proximos atque imminentes montes, Amazonum dictos esse. Nam si* Amazonium *admitteretur, putarẽ eam dictionem ad Aeolidis Cymen magis pertinere, quæ dicta est alio nomine* Amazonium, *auctore Stephano.* Vltra Carambin Mossynoeci.] *Arrianus in Periplo* Carabin *profert.*

profert, non Carambin. *Item scribendum* Mosynoeci *cum vno s. & correpta prima ex Strabone, Stephano, Herodoto, Stobæo. Quod si aliquando cum duplici inuenitur apud Apollonium, Valeriúmue Flaccum, aut alios poetas, iure suo illi vtuntur ratione syllabæ. Fugit hoc Hermolaum qui in sexto Pli. cum duplici ss. semper scribit* Mossynoeci. Inedia diei totius afficiunt.] *Da veniam, quæso, humane lector; libet enim hic tantillum considere. Non est cantandum*; res breuis agitur. *Æstimemusq; an ius nobis aliquod siue ciuile, seu honorarium competat aduersus nostrum Melam. Videtur enim (quod cum bona venia tanti viri dictum sit) non percepisse mentem Apollonij Rhodij quem hoc loco transtulit. Verba Apollonij, quoniam librarij nostri Græcis formis carebant, Latinè subtexam, sed cum fide.* Miser, *inquit*, *(in secundo libro de Mosynoecorum rege loquens)* Nam si in iure dicundo quippiam peccauerit, ad famem illo die includentes habent. *Mela verba illa.* ad famem illo die, *pro* illius diei *accepit. At Apollonij enarratores contra intelligunt, eo ipso die quo contra ius pronunciauerit, in carcerem trudi, quoad fame pereat: Citantq; suæ expositionis assertores Ephorum & Nymphodorum. Addo ego astipulari interpretibus Apollonij, Nicolaum de Moribus gentium, referente Ioanne Stobæo.* Discheri, Buxedi.] *Lego*, Bechires, Buzeres; *ex omnibus Geographis, Historicis, & Poëtis: quibus citandis subinde supersedeo, fastidio parcens.* Atque inde se in sinu aduersi littoris flexu attollens.] *Castigandum puto*, atque inde se in summum aduersi littoris flexum attollens. Hic sunt Colchi: Hinc Phasis erumpit.] *Lego*, Hic Phasis erumpit; *vt sit tritum dictionis schema, Melæ maxime* Hic Colchi. Hic Phasis. Hic oppidum. Hic Phryxi templum. Hic orti montes. A Thenistagora Milesion.] *Scribo* Themistagora, *ex Herodoto, apud quem frequens eius mentio.* Coraxici, Caucasi.] *Legendum* Caucasij. *Nemo aliter.* Ignaris quæ terra esset.] *Melius*, ignaris qua terra esset. Terrestria, Sexsolitæ.] *Voces sine dubio Barbaræ, quas expositionis gratia super litteratas totidem positas, aut alias fortè ab errone scilicet aliquo & peregrinatore indocto adiectas, indoctior librarius pro legitimis habuit, reiectis veris ac litteratis. Quæ temeritas maximas doctissimis etiam viris tenebras offudit, vestigantibus per summos labores quæ inuestigari nequeunt. Has inquam duas voces in tabulis Ptolemæi, quas Modernas appellant, inueni, vbi describitur littus sinistrũ ponti Euxini. Quin &* Tritonicen *legi; de qua infra Melæ, in initiis Thraciæ.* Achæi, Cercetici.] *Lego*, Cercetæ, *non* Cercetici, *ex Strabone, Ptolemæo, Plinio, Marcellino. Meminit & Alexandrinus Hesychius, in quo vitiose scriptum est*, Cercetæ gens Indica *pro* gẽs Scythica. *Dionysius Byzantius* Cercetios *nominat, Nam* Cerceticus *possessiuum potius est, quàm gentile nomen, vnde* Cerceticus portus *Ptolemæo.* Etiam in confinia Mæotidis Syndones.] *Videtur scribendum distinctè*, & iam in confinio Mæotidis Sindi *cum i.* Scindi *enim non* Syndones *sunt Straboni, Stephano, Marcellino, Trogo Pompeio. Valerio Flacco.* Degeneresque, *inquit*, ruunt Sindi glomerantque paterno Crimine, nunc etiam metuentes verbera turmas. Syndos in Syndonum finibus.] *Legendum, vt dixi,* Sindorum *non* Syndonum.

Syndonum. *Praeterea* Sindicus portus *redditur in hoc tractu à Ptolemaeo, &* Sinda *vicus, non* Syndos. *Strabo quoq;* Sindicum *portum & ciuitatem celebrat.* 2* *Necnon & Plinius* Sindicam *ciuitatem.* Quam duobus alueis in lacum & in mare profluens Corocondamam penè insulam reddit.] *Sic Aldi praeferũt exemplaria, propius veritatem. Et minus adhuc mendose legeretur,* Corocondama palus insulam reddit. *Caeterum locus est corrosus & mancus, multisq; verbis apertissimè cassus. Potest autem iactura resarciri ex Strabone, nunquã satis laudato scriptore, si ad hunc modum legatur:* quam duobus alueis, altero Anticites amnis in lacum profluens Corocondametin, altero lacus ipse in mare peninsulam reddunt. *Alioquin non fit mihi verisimile aquas corocondametidis lacus ita esse libratas, vt quod videntur significare verba auctoris, altero alueo profluant in Maeotidem, altero in Pontum: quod tamen ipsum si fieret, non iam esset peninsula, vt vult Mela, sed iusta insula. De lacu verò* Corocondametide *Stephanus, & Strabo. Cuius verba precium operae legentium absoluent: totam enim hanc controuersiam dirimere videntur. Plinius etiam de hac peninsula in sexto, quam ipse* Eionem *nominat.* Nisi vbi aperitur.] *Scribendum puto,* nisi vbi aperit os, *vt alibi de sinu Caspio:* inter Amardos & Paesicas os aperit. Toreatae, Arrichi, Phicores.] Toretae, *non* Toreatae. *Stephanus, Dionysius, Ptolemaeus. Cui* Toretice *promontorium est, à Toretis nimirum gente. At Strabo in vndecimo* Toreatae *profert. Itẽ Ptolemaeus cum vno tantum r.* Arichi *At Strabo. Stephanus, Plinius* Arihechi *per duplex, & penultima producta; etsi in Strabone etiam Graeco cum i. in penultima mendose legatur, vt docet Stephanus, qui* Arrhechi *in Strabone legit penultima producta.* Phycari *verò Plinio in sexto cap. vii. gẽs Maeotica est, sed codex scriptus* Phycori *habet. Romana exemplaria* Phyceres. Et ostio fluminis proximi Iaxamathae.] *Scribendum sine vlla aspiratione* Iaxamatae *ex Ptolemaeo, Plinio, Marcellino.* Regna Amazonum.] *Plinius,* connubia Amazonum. Foecundos pabulo ad alia steriles nudosque campos tenent Budini. Geloni vrbẽ ligneam habitant.] *Nullo modo procedit haec lectio. Nam Herodotus, à quo omnia haec hausit Mela, contraria omnino de Budinis prodit, regionem habitare omni genere arborum frequentem. Puto ergo desiderari in hoc loco verbum* Nomades *communi iam & insanabili librorum omnium peste. Nam de Scythis Nomadibus Herodotus scribit, quod hic Mela Budinis accõmodat, neque arare, neque serere, sed terram habitare omni arbore nudam. Legatur igitur meo periculo sic:* Nomades foecundos pabulo, ad alia steriles nudosque campos tenent. Budini Gelonon vrbem ligneam habitant; *ex Herodoto in Melpomene ad verbum. Lege deinde pronuncia.*

Iuxta Thyrsagetae Turcaeque.] *Lego* Thyssagetae, Iurcaeque, *ex Herodoto in Melpomene: Cui* Iyrcae *sunt, non* Turcae. *Idem vitium in Plinio, apud quem tamen nulla ratione Hermolaus* Turcae *agnoscit.* Thyssagetas *Valerius Flaccus,* Thyrsagetas *nominat; Stephanus cũ Herodoto* Thyssagetas. Ad Arymphaeos vsque permittitur.] *Lego* Argippaeos *cum i. in secunda & duplici pp. & ae. diphthongo in penultima, ex Herodoto in Melpomene, etsi Hermolaus* Arymphaeos *defendat apud Plinium ex Solini auctoritate, maliteq; Plinium castigare ex minutulis*

scriptis, auctoribus superq; Latinis, quàm ex Herodoto Græco, illustri & antiquissimo historico, apud quem credibile magis est resedisse vera gentium & locorum nomina, quàm apud Latinos præsertim ignobiles, insuperq; innumeris mendis deformatos, vsque adeo vt ab ipsis qui composuerunt, si reuiuiscerent, opera sua agnosci nequirent. Zenobius hos Orgempeos *appellat. Plinius scriptus eodem propè quo Herodotus, modo,* Argempheos *ostentat.*

IN LIBRVM SECVNDVM.

EX SCYTHIA EVROPÆA.

VT vltra ne visum quidem intendentium admittant.] *Lego* ne visum quidem incessumve admittant, *ex Herodoto euidentissimè in Melpomene.* Quia gryphi sæuum & Pertinax ferarũ genus.] *Herodotus libro proximè citato* grypas *appellat, quinta inflectione. Latini addita aspiratione* gryphas *nominant, sicq; in Plinio legendum libro septimo, præsertim cum Herodotũ citet, à quo vt dissentiret inflexu nominis, nulla erat causa.* 1* 2* 3*

Et sunt infesti attingentibus.] *Duæ priores dictiones ociosæ.* Ab eis Essedones.] *Herodotus,* Issedones. *Item Stephanus, qui ab Alcmane nominari ait* Assedonas, *nec ab alio. Inueniri etiam cum e. correpta in secunda, nec deesse qui vocent* Issidos. *Ptolemæus cum Herodoto* Issedones. In paludem vergentia Satarchæ tenent.] *Scribendum videtur,* In pontum vergentia *non* in paludem: *quia subdit paulo pòst,* refugientia vsque subsequens littora, quæ Satarchæ & Taurici tenent. *Sed tolerari potest.* paludem. *Nam angustam illam ceruicem, seu isthmũ, inter sinum* Carcinitẽ & Mæotin, *attingentẽ vtrumq; mare, qui vocatur* Taphræ *(vt paulo pòst subiungit)* Satarchæ *habitant, auctore Stephano in dictione* Taphræ. *Quare in quarto Plinij libro, vbi ait Taurica populos claudi ab occidente Cherhonneso, ab ortu Scythis Satarchis, corrigẽdus est mẽdosissimus locus, legendũq;* nõ ab ortu Scythis, Satarchis *sed* habitata Scythis Satarchis. *Pudẽdo Hermolai errore, qui ait non in totũ displicere sibi priorẽ lectionẽ, quũ in vniuerso terrarũ situ nihil pronũciari possit absurdius quã Tauricã claudi ab oriẽte Scythis Satarchis. Cæterũ libuit hic testari me ab Hermolao quoties occurrit liberè dissentire, nõ vt detractã ei velim* Hęrentẽ capiti cũ multa laude coronã, *à qua re semper mores mei abhorruerunt, sed honorãdæ veritatis causa. Cuius dignitas apud hominẽ verè philosophum, hoc est, qui bona fide sapientiã colat, quàm cætera omnes rationes præpõderare debet. Nec cõmittendum fuit, vt quæ falso tradita sunt ab homine quãtũmuis docto, sed qui in omnibus collimare non potuerit, credulo lectori imponerent. Sed vt ad rem redeam. Stephanus* Satorchæos *appellat, nisi mendosus sit codex: Ptolemæus* Satarchæos: *Valerius Flaccus* Satarchas. *In Græcis Ptolemæi exẽplaribus mendose, vt reor* Sartache oppidũ *scriptũ est pro* Satarche, *quod & Latini codices coarguunt.* In Bosphorum Cimmericũ oppida.] *Aldus,* In Bosphorũ Cimmerica oppida, *rectius puto, vt sit à Cimmeriis possessa conditáue. Verba sunt Strabonis libro 11.* Nam Cimmerij olim potentiã in Bosphoro maximã habuere, vnde & Cimmerius Bosphorus appellatus est. Hi sunt qui ad Ponti dextrã mediterraneã regionẽ habitantes vsq; in Ioniã excurrebant. *Sed super omnia placet legatur*

In Bosphorum Cimmerij, quorum oppida, &c. *vt tres diuersas Taurica partes, tribus populis assignet. Vergētem in paludem Satarchis, In Bosphorum Cimmeriis, In Euxinum Tauricis. Nam & Ptolemao oppidum est in mediterraneo Taurica* Cimmerium. Carambico quod in Asia diximus patet aduersum.] *Castigo*, Carambicò quod in Asiæ diximus parte, aduersum. *vt Plinius, tum alibi, tum in sexto, cap.xxx.* ex aduerso in Asiæ parte Macrobij. Subit tum ripam mare.] *Admonendum duxi Lectorē; appellari* ripas *à Mela, littora qua recta tendunt, nec vllis finibus inflexa curua ve sunt, à similitudine riparum in fluuiis qui in terram non excurrunt. vt libro tertio de Lusitania.* frons illa aliquandiu rectam ripam agit. *& in eodem libro de Gadibus.* eaque angusto spacio & veluti flumine à continenti abscissa, qua terris propior est penè rectam ripam agit. *& in India:* Primò recedentis oras æqualiter impellit, & vt non intret aliquantum patens sinus erat, sed quas ripas influxerat bis irrumpit. *& de ora exteriore Africa:* Vasta omnia, vastis præcisa montibus, ripæ potius quam littora. Taphræ nominatur.] *Ptolemaus* Taphros. *Stephanus numero & vnius & plurium* Taphre, *&* Taphræ. *Herodotus in quarto* Taphros *cum Ptolemao. Cum sit igitur Mela tam constans Herodoti affectator, vt nihil quod possit, non ab illo desumat, mallem hic legeretur* Taphros, *quàm alio modo.* Nam Gerros inter Basilidas & Nomadas euoluitur.] *Duos promisit, alterum tātum fluuium reddidit. Apparet igitur locum esse truncatū, & verba omissa librarij indiligentia. Resarcietur tamen ex Herodoto in quarto, & Plinio item in quarto. Cuius verba ex capite xij subieci.* Nam Gerrhos Basilidas & Nomadas separat, Hypacyris per Nomadas & Hylæos fluit. Hypacyris *enim legendum in Plinio, non* Hypanis, *quod Hermolaus non vidit. Constabit hoc apertè conferenti Herodotum cum Plinio, & Pomponio. Illud addo,* Gerron *cum duplici rr. scribi Stephano, Herodoto, Plinio, Mela: cum vno tantum Ptolemao, & Valerio Flacco.* Hypacyrin *autem* Hypacarin *aliquando Herodotus nominat, si mendum non est in exemplari.*
4* Terra tum longè distenta excedens, tenui radice littori adnectitur.] *Verbum* excedēs, *videtur esse superuacuum.* Secundum Borysthenida & Olbida Græca oppida egreditur.] *Lego,* secūdum Borysthenida, Olbiam, Græcum oppidum egreditur *ex Ptolemao cui Borysthenis & Olbia idem oppidum est. Coniungit autem Mela duo eiusdem oppidi nomina, nulla interiecta aut copula, aut disiunctione, peculiari quodam more, quem nonnunquam ab eo seruari obseruaui, notabiturq́ cum vsus poscet. Caterum Strabo, Stephanus, Plinius* Borysthenem *vrbem, non* Borysthenida *appellant, qua &* Olbia *dicta sit &* Olbiopolis, *condita à Milesiis, ideoq́* Miletopolis *etiam appellata. Hermolaus mēdosa hac Mela verba pro sinceris citat, in Plinianis Castigationibus.* Et quam matrem, eius accolæ appellant.] *Ita legendum, vt verbum* eius *superioribus adiungatur, non inferioribus: intelligasq́ paludem matrem Hypanis vocari. ex Herodoto in Melpomene.* Cui Exampeo cognomen est.] *Herodotus modo* Hexampæon *cum aspiratione in prima & per a diphthongon in tertia, modo sine vtroque* Amaxampeon, *in Melpomene.* Intra

Vt cap. seq. de Grunoe. & in fine ca. 2. infra.

Callipidas

Callipidas Axiacasque descendit.] *Rectius legetur*, inter Callipidas, *&c.* Hos ab Istricis Tyra separat.] *Lego*, Hos ab Istriis Tyra separat. *Nam ab Istro vrbe Thracia, qua ab aliis* Istropolis, *ab Arriano in Periplo* Istria *dicitur*, Istrius *gentile nomen deducitur, auctore Stephano. Ab* Istria *autem* Istrianus. *Est & in Ionio gens* Istri, *à qua possessiuum nomen fit Istricus, eidem.* Apertis in Germania fontibus, alio quàm desinit nomine exoritur.] *Dispiciendum an legi potius debeat,* Adnoba Germaniæ monte, alio quàm desinit, *&c. ex Plinio quarto. Ruffus Festus in tralatione Dionysij:* Abnoba mons Istro pater est, cadit Abnobæ hiatu: Flumen, in Æoos autem conuertitur axes. *Meminit quoque Ptolemaus* Abnobæ *quem ipse* Aunobam *nominat.* Auro cincta pro poculis gerunt.] *Legendum videtur,* pro econculis gerunt, *ex Herodoto in Melpomene, non longè à principio.* Hæc sunt apud eos ipsos pietatis vltima officia.] *Melius:* Hæc sunt apud eos ipsius pietatis vltima officia. Sarmatæ auri & argenti maximarum pestium ignari.] *Scribe,* Satarchæ, *non* Sarmatæ, *vt ex Solino castigauit Mariangelus. De Satarchis paulò antè dictum.* Atque vt illa 5*
pecorum durant.] *Legendum,* pecori durãt. Binisque poculis qui plurimos retulere perpotatis interlocantur.] *Mariangelus pro* interlocantur *substituit* inter loquentis *aut* inter iocantis. *Ego neutrum probo: sed scribendum, vt reor,* binisque poculis qui plurimos retulere perpotantes, interiungunt. *Est enim* interiungere *eandem rem interposito spacio repetere.* Pocula vt Essedones parentum, ita inimicissimorum capitibus expoliunt.] *Lego,* Pocula inimicissimorum capitibus expoliunt, *reliqua inuectitia sunt. Neque enim Essedones pocula ex parentum capitibus expoliunt; sed simulacra faciunt, vt ex Herodoto dictũ est, & suprà in Taurica mentione.* Myrmecium, Panticapeum,] *scribe cum æ. diphthongo in penultima* Panticapæum, *ex Strabone, Ptolemao, Stephano; Ptolemaus tamen* Panticapæa *profert.*

EX THRACIA.

Deinde à Milesiis deducta Calatis.] *Nemo scribit Calatin Ponti vrbem à Milesiis deductam, immo Strabo grauissimus auctor ab Heracleensibus deductã tradit.* 1* *E contrario Istropolin vrbem siue Istron. (nam vtroque modo dicitur) Milesiorum esse coloniam, Strabo, Herodotus, Plinius affirmant. Palam ergo est, vt pleraque alia, sic hac quoque verba transposita esse, & quod Aristidi, vt aiunt, dandum erat, datum esse Lysimacho. Lege igitur:* Istro proxima est Istropolis à Milesiis deducta: deinde est Calatis. *Hermolaus non potuit ex hac nassa exire. De reliquo* Callatis *per duplex ll. scribitur à Ptolemao, sed* Callatiam, *non* Calatin *appellat. Arrianus in Periplo* Callantram. Et portus Caria, & Tiristris promontorium.] *Totum hunc locum sic lego:* Istro proxima Istropolis à Milesiis deducta. Deinde est Calatis: Est portus Caria: Est Tiristris promontorium: *qua dixi figura. Ptolemaus* Tiristriam *appellat promontorium, non* Tiristrin. *Arrianus in Periplo* Tetrisiam. *Item portus eidem non* Caria *est sed* Caron *Graca genitiui termina-*

tione. Cariam *enim regionem nominat, portum* Caron. Et nisi amplior foret similis fuit. Hic Bizone motu terræ intercidit.] *Ea distinctione legito, vt verbum* fuit *ad inferiora applices, legaturq́ in totum sic:* & nisi amplior foret similis. Fuit hic Bizone. Motu terræ intercidit. *Sequitur enim eadem figura.* Est portus Crunos. Vrbes Dionysiopolis. Odessos. Messembria.] *Scribendum verbis permutatis, & alia orthographia.* Est portus Crunoe. Dionysopolis. Vrbes Odessos, *&c. more quem diximus, inculcatis duobus eiusdem vrbis nominibus.* Nam Crunoe & Dionysopolis, *eadem est Stephano. Qui disiunctim* Διονύσου πόλιν *nominat, vt* Κωνσταντίνου πόλιν. *Coniunctim autem* Dionysopolin, *Ptolemæus, Arrianus, Appianus. In Plinio vtrunque nomẽ corruptè scriptum inuenio. Præterea* Odessos *cum e. in penultima Stephanus & Strabo enunciant: cum y. Ptolemæus: cum i. Appianus, modo codex non sit maculosus. Item* Mesembria *cum vno dumtaxat s. scribendum ex Ptolemæo, Stephano, Strabone, & Herodoto. qui tamen*
2* *per a. in secunda* Mesambriam *nominat.* Atque vbi Pontus alterum sui flexum angulo finit magna Apollonia.] *Scribendũ videtur* magno *potius, quàm* magna, *vt referas ad angulum non ad Apolloniam, quam nemo (quod occurrat) in hoc tractu* magnam *appellat. Angulum verò statim antè dixerat ampliorem altero opposito in Colchis.* In promontorium quod Thinniam vocant.] *Ptolemæus* Thiniada *vocat cum vnico n. Astipulante etiam Arriano, nisi quod cum y. scribit primam. & littus non promontorium facit. Stephanus quoq;* Thynias *profert. Sicq́ scribendum in Mela, quicquid dicat Hermolaus.* Halmideson & Phileas.] *Legendum puto* Halmideson & Phrygiam, *auctoritate motus Arriani in libro totiens citato,* Phrygiam *scribente distare ab Halmideso cccxxx. stadia.* In propontide Selymbria.] *Herodotus sine m.* Selybria *in sexto.* Perinthus, Bathynis, Amnesque qui interfluunt Erginus & Atyrus.] *Legendũ permutatis verbis.* Perinthus. Amnesq; qui interfluunt Bathynis, Erginus & Atyras. *ex Ptolemæo qui tamẽ non* Bathynis *sed* Bathynias *nominat.* Tũ Rheso regnata quõdam pars Thraciæ.] *Scribendum arbitror longè diuerso modo.* & Terei regia quondam arx Bizie, *ex Plinio libro quarto capite xi.* Oppida, *inquit,* Selymbria Perinthus. Intus Bizya arx regum Thraciæ, à Terei nefasto crimine inuisa hirundinibus. *Quorsum enim hic mentio Rhesi, Tragici regis nullo, aut prælio, aut saltem scelere nobilitati. At Terei in Thracia nemo non meminit. Præterea quum hic ex professo de Thracia agat, quid attinebat subiungere,* pars Thraciæ. Et Bysanthe Samiorum.] *Scribe* Bisanthe *per i. ex Stephano, Herodoto, & Plutarcho in Alcibiade: dicta alio nomine* Rhædestõ, *auctore Ptolemæo Græco & Latino: vt dubitẽ corrigendus ne sit Plinius, in quo pro* Rhædeston *scriptum est* Resiston *libro quarto capite xij. ex castigatione Hermolai. Nam codex vetus Salmanticensis Acad.* resiston *planè ostendit. liberum sit vnicuique iudicium.* Et ingens aliquando Cypsella.] *Scribo per vnicum l.* Cypsela, *ex Stephano, & Strabone in Selectis. Cui est etiam neutralis generis; astipulante proprio nomine* Cypseli *Tyranni Corinthij; & eodem nomine alia in significatione. semper enim cum vnico l. scribitur. Herodotus*

certè

certè & Pausanias sic scribunt. In codice quoque Salmanticensi vetusto sic scriptum inuenies. Ptolemaus Gracus vna, & Latinus cum duplici, sed procul dubio vitiose, vt in hac parte fides habenda non sit Hermolao, qui in quarto Castig. Plin. cap. xi. cypsella *foemininum putat & cum duobus ll. scribit.* Et in radice magnæ peninsulæ sedes Lysimachia.] *Lego,* & in ceruice magnę peninsulę sedens Lysimachia. Ceruices *enim appellari solent* isthmi *siue* angustiæ peninsularum, *vt Plinius in quarto de Peloponnesi isthmo*; donec in quinque millium passuum interuallum exesis vtrinq; lateribus angusta ceruice Peloponnesum contingat Hellas. *Ptolemaus quoque, & Georgius Gemistus* Pallenes isthmum *ceruicem vocant. & Pomponius supra in Ionia*: angustisque ceruicibus reliqua extendens in latum, *&c.* Frontem eius Mastusiam.] *Considerandum an sit melior lectio,* promontorium eius Mastusiam, *ex Ptolemao & Plinio.* Ob multa memorabilis est. In ea flumen Ægos.] *Aldus,* ob multa memorabile est. In ea flumen Ægos. *Lego,* ob multa memorabilem. Est in ea flumen Ægos, *quia sequitur statim.* Est & Abydos. Est regio. Sunt Protesilai ossa, *cõsueto schemate. Caterùm huius ciuitatis nomen non ex parte sed integrum transmisit ad nos Marcellinus,* Ægos potamos *relinquẽs vt apud Gracos inuenit, melius fortasse quàm Pomponius, Pliniusq;. Praterea legendum puto* fluuij Ægos naufragio classis Atticæ insignes. *Omnes enim Graci auctores qui huius vrbis meminere, numero plurium vocant, Strabo, Stephanus, Plutarchus, Xenophon. Aristoteles etiam primo Meteoron, & complures alij quos ne in re aperta tundam, consulto pratereo, semperq; praposita dictione* Ægos. *Quapropter & hic, & in Plinio libẽtius legerim,* Ægos fluuij, *quàm retro. Hermolaum autem quis non miretur, qui libro iiij. cap. xi. Plin. Cast. legit in Pomponio* flumen Ægon, *dubitatq; sit ne* Ægon *scribẽdum, an potius* Ægos. *quum nullus sit auctor qui vel somniauerit quidem hanc vrbem appellari* Ægon; *sed omnes vno consensu* Ægos potami *appellent. Strabonis interpres in fine sexti nolens Plinium ac Pomponium imitari* Capræ fluuium *ineptè vertit.* Diuisas spacio pelagoque terras.] *Stultus sensus, & Mela indignus. Nam quod diuiditur pelago, diuidi etiam spacio necesse est. Lego itaque* diuisas Hellesponti pelago terras. *Nam & angustum mare fretúmue, dici etiam solet* pelagus. *vt in Hispania.* Aperit deinde se angustissimum pelagus. Est & portus Cœlos.] *Sic Plinius etiam* Cœlos. Cœla *tamen Ammianus, fortè melius: vt ab Atheniensibus, qui in Cherroneso frequẽtes erant, inditum fuerit hoc nomen. Nam* Cœle *siue, quod idem est* Cœla *vicus fuit Attica, clarus morte Thucydidis, auctore Graco scriptore Marcellino. Nec praterierim* Cyllam *vrbem locari in hac ora à Ptolemao, etiamsi Hermolaus* Cœlam *legit nõ* Cyllam, *cui suffragari videntur Latini Ptolemai codices.* Est Eleus.] *Dupliciter scriptum inuenio, sine diphthongo & cum diphthongo æ. in secunda. Cum diphthongo scribunt Ptolemaus, Stephanus, Thucydides. Sine diphthongo Strabo in Selectis, Pausanias, Herodotus, Arrianus, Xenophon, Plutarchus, Philostratus, Demosthenes, & alij. Hermolaus hanc vrbem vocari à Strabone tradit* Elæussam. *Ego* Elæussam *insulam nosci à Strabone, cate-*

risq; Geographis prope Ciliciam scio; vrbem Thraciæ ita ab vllo nominatam nescio. Apud Strabonem vno duntaxat loco libri xiij. legi in exemplari Græco clusa *commutatis literis pro* Elæus *proculdubio vitiose. Nam si* Elæussa *diceretur hæc vrbs, ex tot, quos mox antè citaui, auctoribus aliquis ea ita nominasset. Itaque in hac traditione ab Hermolao non sto.* Præuectisque Mastusiam.] *Melius* prætenuectis, *vt supra in Troade:* quod præteruectos sinus excipit non paruus. *& non multo antè:* & Titiltris promontorium, quod præteruectos alter ponti, *&c.* Iugo facie vallis includitur.] *Castigandum,* iugo Pallenes includitur. *Nam secundum Pomponium, & sinus Melas, & tota Thracia Pallene terminantur. Est autem* Pallene Cherronnesus *& vrbs, & mons auctoribus Apollonio in primo, & eius Enarratoribus: præterq; Dionysio Byzätio, qui iugi Pallenes meminit. Alioquin Mela & in his quæ longè porriguntur absque montium mētione vtitur hoc nomine* iugū, *vt in tractatu Cypri.* Cyprus, *inquit,* ad ortū occasumq; se immittens recto iugo inter Ciliciā Syriamq; porrigitur. Circa Hebrū Cicones] *Lego,* Citra Hebrū Cicones. *sequitur enim,* trans eundē Doriscos. *confirmatur quoq; auctoritate Herodoti.* Zone, Tū Scœnas fluuius.] *Permuta verba,* Tū Zone. Scœnas fluuius. Turris quam Diomedis vocant.] *Expendendum an sit aptior lectio,* Tinda quam Diomedis vocant. *ex Plinio & Stephano.* Philippi, Appolonia.] *Scribe cum vno p. & duplici ll,* Apollonia. *ex omnibus.* Inter Strymona & Athon turris Calarnæa.] *Sic Hermolaus castigauit, cùm prius* Calamea *legeretur. Mihi Hermolai commentum non placet: neque puto hic reddi à Mela* Calarnan *oppidum ignobile, & cuius præter Stephanum à nullo fiat mentio. sed vrbem clarissimam* Stagira; *siue vt Herodotus vocat,* Stagiron, *illustrem alumno Aristotele, & à nullo prætermissam: Sed nescio quo aduerso, & vrbis ipsius, & Aristotelis fato, apud plerosq; scriptores deprauatissimè scriptam. Nam apud Ptolemæum* Stantira *pro* Stagira *positum est, & apud Plinium atrox adhuc etiam post tot censores menda memoriæ inclytæ vrbis officit. Sed libuit eius verba in gratiam Plinij studiosorum subiicere ex libro quarto capite x.* Acanthus, *inquit,* Istria, Grastonia. *In codice vetusto bibliothecæ Salmanticensis Academiæ suprà citato sic legitur:* Acanthus, Sinis, Tagira, Sitone. *Scribendum:* Achanthus. Singus. Stagira. Sithonia: *etsi Hermolaus in Plinianis Castigationibus* Grastoniam *defendat, non rectè.* Achanti, & Singi *vrbis, vnde dictus* sinus Singiticus, *&* Sithoniç *magna apud omnes mētio. Pari malo apud Melam* turris *vitiosissimè scriptum est pro* Stagiros. *Pro* Calamea *autem, vt antea legebatur, substitui posset* colonia: *multæ enim erant in Macedonia coloniæ,* Dion *apud Ptolemæum. At* Pella, Orestæ, Cassandria, Philippi *apud Plinium in quarto. Loqui autem hic Melam de* Stagiro, *siue* Stagiris *nisi probauero, non recuso quin in pistrinum dedar. Sed prius quam id probem, visa est mihi res digna æstimatione, an hic pro* Calamea *substitui possit,* clara alumno, *vt Aristotelis nomen prætermissum sit librarij culpa. sicuti permulta alia in hoc opere siue denso quodam & frequenti erroribus senticeto. quod tam ex his quæ præteriere manifestum est, quā ex futuris liquebit. Mouet me quòd Mela ciuitates quæ claros viros*

aut

aut tulerunt, aut etiam sustulerunt, honorificis verbis memorare solet. Hoc fecit in vrbe Aeolidis Pitane *vnde fuit Arcesilas: Hoc in* Abderis *Thraciæ vnde Democritus: Hoc in* Mileto Ioniæ, *vnde Thales Astrologus, Timotheus musicus, & Anaximander Physicus: Hoc in* Calaurea insula, *vbi periit Demosthenes. Hoc in* Rudiis *vrbe Italica natali Ennij poëta nobilitata. Credibile igitur mihi sit hoc idẽ fecisse Melam in vrbe* Stagiro *patria Aristotelis, tanto illis, & cæteris philosophis omnibus præstantis. Sequuntur statim verba quæ probant legendum hic* Stagiros *non* turris. *Ea sunt:* Portus Caprullon.] *Lego*, portus Capros cum insula. *ex Strabone in Selectis tradente* Capron *portum esse Stagiri vrbis cum insula parua cognomine. Quis igitur in animum inducat, meminisse Pomponium portus Stagiri, prætereita ipsa vrbe, cuius est portus, tanta præsertim, propter alumnum, claritatis. Præterea sitam esse* Stagirõ *inter* Strymonem *fluuium &* Athon *mõtem, vbi Mela eam statuit: auctores sunt Strabo in Selectis & Ptolemæus, quod adhuc magis astruit castigationem nostram.* Vrbs Acanthos & Oesima.] *Omnia turbata & permista. Neutri n. harum vrbium conuenit situs in quo locantur, inter Strymonem & Athon.* Acanthus *.n. inferius est,* Oesima *superius.* Acanthus *ad Meridiem inter promontorium Nymphæum & Derrbin in sinu Singitico.* Oesyma *ad septentrionem inter Nessum & Strymonem fluuios, in sinu Strymonico, auctoribus Ptolemæo, & Strabone in Selectis. Castigandus igitur sic totus hic locus:* Vltrà Nestos fluit, interque eum & Strymona vrbes sunt Philippi, Apollonia, Amphipolis, & Oesyma. Inter Strymona & Athon Stagiros, Portus Capros cum insula. Inter Athon & Pallenen Acanthos. Scolos & Olynthos. Scolos *inquam lego, non* Cleonæ *vt Hermolaus legit, qui pro* Celeona *antiqua lectione* Cleonæ *suffecit. Ego* Scolos *defendo ex Strabone, qui in septimo* Scolõ *ait fuisse vnam ex vrbibus propinquis Olyntho. Thucydides item in quinto, vt vicinas sibi vrbes Scolon & Olynthon coniunctim memorat. Nam* Cleonæ *Hermolai non sunt inter Athon & Pallenen, sed in ipso monte Atho cum aliis quattuor vrbibus*, Dio, Holopyxo, Acrothoo, & Thyso, *quas Xerxes perfosso Atho insulares fecit, auctore in Polymnia Herodoto: qui* Stagiri *&* Acanthi *cõiunctim etiã ipse meminit; vt vrbiũ inter se propinquarũ.* Verũ totus est.] *Dele verbũ* est. Factus freto nauigabili peruius.] *Hæc etiam verba recidenda Pomponij enim breuitati satis fuit dixisse:* à Xerxe in Graios tendente perfossus transnauigatusque. In summo fuit oppidum Acroathõ] *Ptolemæus* Athos acrõ. *Strabo in Selectis* Acresthooe. *Stephanus* Acrothynoe. *Thucydides, & Plinius* Acrothos. *Herodotus* Acrothoos. Vt quinque vrbiũ sedes sit.] Quattuor. *non* quinque *Strabo in Selectis. Ea sunt*, Aphytis, Mende, Scione, Sane. *Herodotus in Polymnia octo.* Potidæa, Aphytis, Neapolis, Ægæ, Therambos, Scione, Mende, Sane. *Sed teneamus morem nostrum subueniendi, quotiens occurrit, Plinio malè in hac parte ab Hermolao habito. Is libro quarto capite x.* Oppida, *inquit*, Nissos, Phileno, Mende. *In promptu est quid Hermolaus dicat. Nos sic castigãdum censemus:* Oppida Sane, Aphytis, Scione, Mende. *ex citatis auctoribus.* Angusta satis vnde incipit.] *Legendũ existimo,*

angustus Isthmus vnde incipit. *Nam de Isthmo Pallenes & Ptolemaus, & Pausanias in Atticis, & Georgius Gemistus Hellenicōn primo, Plinius quoque quarto libro, capite x.* & in Pallenes Isthmo quondam Poridæa, nunc Cassandria. *etsi Hermolaus aliter legat. Quem prioris veræq; lectionis potuerunt admonere verba illa quæ paulo antè præcedunt*, Oppida Pallene Phlegra. *In quibus (quod est notandum) videtur Plinius imitatus Pomponij morem, copulandi duo nomina propria, de quo dixi. Nam* Pallene *&* Phlegra *idem sunt, Stephano, & Straboni in Selectis.* At vbi laxius patet.] *Scribo* latius, *non* laxius. *Nam* Late patere *frequens est apud omnes locutio, non* laxe.

EX MACEDONIA.

1.* Cum Macedonum populi quot vrbes habitant.] *Aldus* Tum Macedonum populi quod vrbes habitant, *minus vitiose. Lego,* Tum Macedonum populi cl. vrbes habitant, *ex Plinio & Martiano. Causa deprauationis fuit supina, librariorum semper, nonnunquam etiam correctorum ignorantia, cœlum terris miscentium, & mare cœlo. Primum enim vt conicio, duo elementa* cl. *librarij in vnum,* d. *confuderunt. Deinde correctores nescientes quid d. solum significaret, numerus enim immodicus videbatur, adiecta q. fecerunt* qđ. *Postremo alij malum, quod Thucydides ait, malo curantes,* quot *scripserunt cum nota interrogationis, vbi nulla est interrogatio.* In littore flexus Mecybernæus.] *Strabo in Selectis* Mecybernam *quam ipse Olynthiorum nauale facit,* Mecypernam *nominat per p. in penultima. Castigandus obiter Thucydidis Græcus codex, in quo diuisim scriptum est* me Cybernæus, *quod mendum Laurentium summum alioqui virum in errorem egit,* non Cybernæos *transferentem pro* Mecybernæos. Inter promontoria diuidit Canastreum. *Castigo,* inter promōtoria Derrin & Canastræum; *ex Ptolemæo, Stephano, & Strabone in Selectis. Sciendum autem sinum quem Ptolemæus, Stephanus, & alij* Toronæum, *siue* Toronaicū *appellant ab vrbe Torone, nominari à Mela* Mecybernæum *à* Meciberna *oppido eiusdem sinus, de quo paulo antè. Porro sinum* Toronæum *duobus promontoriis* Derri *&* Canastræo, *includi, præter Ptolemæum, & Strabonem in Selectis, Stephanus etiam testatur in dictione* Torone. Et portum qui Copos dicitur.] *Scribendū* Cophos *ex Strabone in Selectis, prodente* Derrin *promontorium esse propè portum* Cophon *nomine, & oppositū esse* Canastræo *alteri promontorio, inter quæ duo promontoria claudatur* sinus Toronæus *vt dictum est. Rursus à Berri inchoari* Singiticū sinum, *& finiri promontorio montis* Atho *vergente in orientem. Est &* Cophos *portus Atticæ Xenophonti secundo Hellenicōn. & infra.* Canastræo promontorio Scione proxima est.] *Licet idem sit sensus, mallē tamen hic legeres* Canastræum promontorium Scione proximum est. *vt à more suo & consueto dicendi modo non discedat Mela. Cuius, vt dixi, peculiares sunt hæ admonitiones ad dirigendum lectoris animum. vt in Cilicia,* Pyramus Isso propior; *& mox;* sed Celendris Sarpedoni propior. Ingens inter maria sinus est.] *Emendo,* ingēs hinc Ther-

maicus

maicus sinus est: *ex omnibus Geographis & Historicis, nihil enim inter omnes notius Thermaico sinu. Confirmat hanc castigationem quod statim sequitur,* Axium & Peneum fluuios in Thermaicum sinum emittere, *quod Ptolemaus etiam tradit. Item statim redditur vrbs* Aloros, *quam esse in intimo recessu sinus Thermaici auctor est Stephanus. In quo tamen librarius imperitus pro* Thermæus sinus, Hermeus *scripsit. Cæterum non fuerit mihi fraudi paucis notasse ex Strabone in Selectis sex continuos sinus haberi in hac ora, à Meridie in Septemtrionem, quo dicentur ordine: Maliacum,* Pagasiticum, Thermaicum siue Thermæum, Toronæum *vel* Toronaicum, *alio etiam nomine* Mecybernæum; Singiticum, *& postremū* Strymonicum. *Qui omnes promontoriis diuidūtur hoc pacto,* Posidium *promontorium Maliacum diuidit à Pagasitico.* Sepias *Pagasiticum à Thermaico.* Canastræum *Thermaicum à Toronæo siue Mecybernæo.* Derris *Toronæum à Singitico.* Nymphæon *Singiticum à Strymonico. Sinum autem quem Pomponius* Thermaicum *vocat, Strabo, Stephanus, Herodotus,* Thermæum *dicunt. Ptolemaus & Plinius* Thermaicum *cum Pomponio. Eadem diuersitas in* Toronæo, *ab aliis* Toronaico *dicto, ab aliis* Toronæo. Etiam per Thessalos Peneus excurrit.] *Legendum cum disiunctione, &* iam per Thessalos Peneus excurrit. *Vidit hoc Hermolaus. Nos addimus Peneum fluuium diuidere Macedoniam à Thessalia Straboni. At Cæsari in Commentariis* Haliacmonen *amnem.* Ante Axium Thessalonice est, inter vtrunque Cassandria. [*Superius facta est mentio* Cassandriæ *in fine Thraciæ, vbi Potidæam retulit. Eadem enim est* Potidæa *cum* Cassandria. *Nec est altera Cassandria. De ea verò nullo modo potest hic intelligi. Tum quod superuacua esset repetitio, tum quod Cassandria in ceruice est Pallenes, hæc verò vrbs de qua hic agitur, longè illinc remota est, inter fluuios Axium & Peneum. Quamobrem legendum hic videtur, non* Cassandria, *sed* Chalastra, *quæ vrbs est Macedoniæ, parua quidem, sed celebris in sinu Thermaico, cuius Stephanus, & eo referente Strabo, itemq; Herodotus, Plinius, Lycophron, multiq; alij meminere, quos ne sim onerosus, prætereo. Patet autem euidenter legēdum hic* Chalastra. *Nam Strabo in Selectis tradit Axium fluuium inter Chalastram & Thermen in sinum Thermaicum emittere. Porro* Therme *eadem est cum* Thessalonica *à Cassandro rege condita & sic dicta à nomine vxoris* Thessalonicæ; *licet Stephanus aliam Etymologiæ rationem sequatur. Hæc autem ante Axium fluuium sita est, teste Ptolemæo, & hoc loco Pomponio: sequitur igitur Chalastran post Axium esse, finitima Thessalonicæ, Axio fluuio ab ea disterminatam. Accedit adhæc, quod Strabo in Selectis tradit, Cassandrum regem oppidula quædam vicina, transtulisse Thessalonicam ad habitādum, hoc est, Chalestram, Aeneam, Cisson. Cæterùm Strabo* Thessaloniceam *nominat referente Stephano, scribitq;* Haliam *prius dictam.* Chalestram *autem cum a in penultima Stephanus, & Plinius. Strabo in Selectis & Herodotus in Polymnia cum e.* Chalestram. Cydna, Azoros.] *Scribo,* Pydna, Aloros. *ex Ptolemæo, & Strabone in Selectis.* Nam Azoros Pelagonon *diuersa res est. Hic vrbes maritimæ sinus Thermaici referuntur, in cuius intimo recessu, vt dixi, est* Aloros, Derris.]

Antiqua

Antiqua lectio Icaris *praeferebat. Hermolaus pro* Icaris Derris *supposuit ex Ptolemaeo, Plinio, Stephano, à quibus ait* Derrin *locari prope* Pydnam, *quod salua maximi Hermolai pace, falsum est: Desideroq́ue in re Hermolai ingenuitatem, & in prodendo fidem. Nam* Derris *Promontorium est Ptolemaeo, & Stephano procul à Pydna, finis vt dixi sinus Toronaici, Boream versus, & principium Singitici.* Derrin *autem vrbem Macedoniae nusquam puto ostendet mihi Hermolaus.* Derram *solùm in Plinio legimus, vbi de Macedonia differit, in quo, vt constat, paria ferè sunt errata cum verbis. Quomodo autem legendum in eo sit, quia non poterat paucis ostendi, distuli in aliud opus, in quo dicata opera res mihi erit cum Plinio. Caeterùm ego pro* Icaris, Ichnae *substituo, nobilem vrbem in ora sinus Thermaici, prope* Chalastram, Pydnam, Aloron: *quas hic recensuit Mela. Colligitur id ex Stephano, Herodoto, Plinio apertè.* A Peneo Sepias, Cordynia, Meliboea.] *Legendum existimo,* A Peneo Sepias, Dorion, Trachin Meliboea: *ex Cosmographis, & Historicis omnibus. Lucanus quoque noster in sexto:* Quae tetigit Phylace, Pteleonque, & Dorion ira, Flebile Pieridum, Trachin precioque nefandae Lampados Herculeis fortis Meliboea sagittis. *Malè enim pro* Corinthia *vt prius legebatur, substituerunt* Cordynia, *qui hunc librum suis sacris initiauerunt. Sed quia ad hunc locum ventum est, & Hermolaus in Plinij Castigationibus Lucanum nostrum incessit, quòd in versibus paulo antè dictis allucinatus sit, & pro* Dotiō *quae est Thessaliae vrbs,* Dorion *posuerit, examinemus quàm diligentissimè fieri possit, quanto id Hermolaus iure fecerit. Ego certè nullo puto. Nā cui obsecro vel medioeri iudicio praedito persuaderi possit, Lucanum tantum virum, Romae scribentem, hoc est, in vrbe mundi domina; eruditissimis illis temporibus, in poëmate eximio, quod vniuerso orbi legendum proponebat, bellum litteris mandās maximum omnium quae vnquam fuerunt, ita inconsideratum, & consilio praecipitem deuiumq́ue extitisse, vt similitudine nominis in pudendum errorem raptus, pro* Dotion *Thessaliae* Dorion *Achaiae acceperit: praesertim loca exequens Thessaliae, in qua bellum quod prodebat, gestum fuit, & vnde nomen operi suo asciuit. Quam obrem ego ita censeo: quum in Graecia multa sint loca non duplicia solùm, sed triplicia, & plura, eodem nomine dicta, vt,* Thebae, Argos, Orchomenos, Pteleon, *& huiusmodi; ita duplex etiam* Dorion *fuisse: alterum Peloponnesi; alterum Thessaliae, praesertim cùm scripta Plinij & Romana exemplaria* Dorion, *non* Dotion *propalam habeant, & ita ostendat codex vetus Bibliothecae Academiae Salmanticensis, & codices etiam suos sic habere Hermolaus ipse fateatur. At nulla mentio* Dorij *Thessaliae apud Geographos. Quid mirum? Multa enim à Geographis praetermissa, apud Poëtas, Oratores, & Historicos legimus; neque enim illi in opere tam vario ac diffuso omnia complecti potuere. Nam & ipse Hermolaus ad confirmandum* Teniam *oppidum esse Arcadiae, nullius Geographi testimonium inueniens, vna tantum Ciceronis auctoritate contentus fuit, & ea ab angulo petita non satis illustri, etsi in omnibus Ciceronis exemplaribus, non* Tenia, *vt Hermolaus legit, sed* Tene *habetur. Cur igitur & nos non tanti esse clarissimum vatem putemus, cui vel soli* Dorion *etiam esse in Thessalia credamus.* Dorion *vbi Lucanus*

canus ait excæcatum Thamyrin,*non fuit* Thessaliæ,*cuius loca nunc refert Lucanus*, *sed* Peloponnesi. *Meminisse debuit Hermolaus,homo inter poëtas tandiu versatus, vsitatissimum esse poëtis morem,vt cùm nominum similitudo inuitet,confundant sæpe fabulas,vt Virgilius*: Quid loquar aut Scyllam Nisi,*&c.& Propertius*: Quid mirum in patrios Scyllam sæuisse capillos, Candidaque in sæuos inguina versa canes. *& ipse etiam Lucanus paulo infra hunc locum,de quo dimicamus, pro* Thebis Phthioticis Thebas Bœotias *posuit*: Veteres,*inquit*, vbi fabula Thebas Monstrat Echionias. *quod eius interpretes non latuit.nec finis exemplorum. Sed vt redeamus ad Melam. Desiderari in eo puto verbum*,promontorio, *vt legendum sit*: A Sepiade promontorio,*vt non ita post*: A promontorio Sepiade per Demetriam & Boion,*&c.* Hinc non longè est Olympus.] *Castigo*, Hic nobilis Olympus. *Nam dixit statim antè*;penè nihil ignobile ferunt: *& succedit paulò pòst*: Hic sacro nemore nobilia Tempe. Carminumque fontes obiacent.] *legendum*, Obiacet, *vt sit principium sequentium*: *vel,quod magis placet*, Adiacet. Et dum Myrthoum pelagus attingat.] *Scribendum* Myrtoum *sine aspiratione*: *ex Strabone & Ptolemæo, & cæteris.* Ac proximè spaciosa est Hellas nomine.] *Scribo*,ac proximè spaciosa & Hellas nomine. Mari vtroque & Ionio magis.] *Libentius legerim*,sed Ionio magis. Quis vt fibris,littora eius incisa sunt.] *Lego* fimbriis *non* fibris; *sequitur enim* platani folio similis. *& pleraque arborum & herbarum folia fimbriata sunt. Plinius libro xxi.capite xv.de vrtica*: Caule quoq; mordaci, fimbriatis foliis. Simul quod tenui tramite.] *AEstimandum an in hoc loco potior lectio sit* termite *quã* tramite,*quia assimilat Peloponneson folio platani:vt perstet in imagine.Nec immemor sum sequi infra*,angusto tramite Helladi Peloponnesum annecti,*sed ratione dicta,magis hic placet* termite. In latus effũditur.] *Scribo*,in latũ effunditur. In Macedonia prima est Thessalia.] *Legendum*, A Macedonia:*hoc est,post Macedoniam*: *neque enim regreditur in Macedoniam, sed ea finita, transit ad referendas Græciæ prouincias,quarum prima est* Thessalia. *Nam etsi Ptolemæus Macedoniæ Thessaliam contribuere videatur, simul de vtraque disserens, quod alias facere solet, minores regiones maioribus inserens (ne cogatur paruis etiam terminos assignare,quod fuisset tum ei tum etiam lectori onerosum,& non nimis necessarium) diuersa tamen est Thessalia à Macedonia. Quin Strabo solos* Thessalos *appellari* Græcos,*&* Hellenes *Apollodori testimonio scribit*: *& Arrianus historicus libro secundo equitatum Thessalicum à Macedonico separat. Strabo quoque in Selectis Peneum fluuium disterminare tradit Macedoniam à Thessalia.Cæsar Haliacmonem vt dixi.Quid nónne & ipse Mela hoc manifestè monstrauit in superioribus,cùm dixit*: in eum Axius per Macedonas, & iam per Thessalos Peneus excurrit.

In Græcia Doris,Locris.] *Duæ priores dictiones superfluũt, adiectæ ab his qui persuasum habebant, Thessaliam, Magnesiam, Phthiotida ad Macedoniam pertinere, non ad Græciam,decepti auctoritate Ptolemæi malè intellecti.* Aliquando Iolcos.] *Hæc verba,ni fallor,Pomponij non sunt.Nam paulò antè testatus est dicturum*

se de locis atque vrbibus quæ mare non abluit. Porro Iolcon vrbem esse maritimam, nemo nescit. Citare auctores in re comperta quid attinet? Satis sit pro omnibus Strabo: Iolcos, inquit, iamdudum diruta iacet, quo ex loco Pelias Iasonẽ ac nauem Argo foras emisit. & infrà paulò: Supra Demetriadem autem vrbem Iolcos stadia septem ad mare iacet. In Magnesia Antronia.] Scribendum Antron, non Antronia, ex Strabone, Stephano, Homero. Pindus & iuxta situm Erineon.] Expende an legendum sit, Pindus, Bœon, Cytinium, Erineos. Doris enim tetrapolis erat vt scribunt Strabo, & Thucydides: etsi Stephanus tripolin tradit, modò codex menda vacet, quod nõ puto. Erineos autem non Erineon proferunt Stephanus, & Ptolemæus: Qui etiam Cyteinium vocat, cæteri Cytiniũ. Idem in Doridis tetrapoli pro Pindo Lilæam substituit. In Plinio quoque libentius legerim Erineos, quàm Erineon. In Laconide Therapne.] Stephanus prima afflata & postrema cum mn. & numero plurali Theramnæ, aitq; putare quosdam eandem esse cum Sparta. Nihilominus locum etiam esse alium eodem nomine, in quo Castor & Pollux colantur, dictum à Græco verbo θεραπεύειν, hoc est, colere. Stephano astipulantur Plinius, & Strabo, nisi quòd postremam per pn, Strabo pronunciat, Therapnæ. In Achaia atque Elide quondam Pisæ Oenomai.] Legendum puto inuersis dictionibus, Pisæ Oenomai quondam. vt Mela cum Plinio conueniat. Cui vt suppetias ferremus libenter incidimus in hanc mentionem. Is libro quarto: Pisa, inquit, eorum quondam oppidum præfluente Alpheo amne. Corrige: Pisa Oenomai quondàm oppidum, &c. Vnde apparet legendum hic Pisa, non Pisæ. Nam Pisę vrbs Italiæ, multitudinis numero dicitur. Peloponnesi verò Pisa vnitatis numero, ex Strabone, Stephano, Diodoro. Lucanus quoq; noster: Hinc Tyrrhena vado frangentes æquora Pisæ. & Statius quarto Thebaidos: depressæ populus subit incola Pisæ. & septimo: Oenomaum sua Pisa refert. Accedit Demetrij Triclinij nobilis Grammatici auctoritas, qui in enarratione Pindari appellatam ait Pisam Peloponnesi à Pisa filia Endymionis. Sed & Pindarus ipse Pisam numero singulari nominat. De Pisa regia Oenomai Strabonis verba sunt in octauo: Tractus autem ipse Pisæ plurimum nominis consecutus est, in primis propter principes ipsos longé latéque potentes, Oenomaum scilicet, eiusque successorem Pelopem & illius filios complures. Salmoneus quoque hoc loco imperitasse traditur. Certamine gymnico & singulari sanctitate ipso quidem tamen simulacro quod Phidiæ opus est maximè nobile.] Lego mutato loco illius particulæ quidem: Certamine quidem gymnico & singulari sanctitate, ipso tamen simulacro quod Phidiæ, &c. In ea sunt vrbes Psophis, Tenea.] Scribo Tegea, non Tenea, etsi aliter sentiat Hermolaus. Nam Mela, vt sæpe dictum est, celeberrima quæque refert; Tegea autem, nobile oppidum est Arcadiæ, Geographis omnibus, historicisq; ac poëtis, & in primis Homero: vt credibile non sit in relatione Arcadiæ omissa esse à Mela, qui locorum veluti flores delibat. Et Orchomenon.] Scribe Orchomenos, non Orchomenon, ex Strabone, Ptolemæo, Pausania in Bœoticis, & Homeri interprete. Idem error castigandus in Plinio.

in Plinio. Montes Pholoe, Cyllenius.] *Lego* Cyllene, *non* Cyllenius; *ex Strabone, Stephano, Plinio, & Halicarnaseo Dionysio, adiecta etiã ratione vnde sic dicatur, libro primo.* Cyllenius *enim possessiuum est, non proprium nomen.* A Sepiade promontorio per Demetriam & Boion & Phthelcon, & Echinon ad Pagaseum sinum cursus est.] *Scribendum* Demetriada, *non* Demetriam *ex Ptolemao, Strabone, Stephano, & Plinio. Item,* Pteleon *non* Phthelcon *ex Strabone, Stephano, Plinio, Homero. Item non video quomodo hic* Boion *vt Hermolaus castigauit defendi possit; quum sit* Boion *vrbs in mediterraneo Doridis Ptolemao.* Doris *autem nullam partem occupat in hac ora Magnesia quam refert Mela, vt planum est ex Ptolemao & cateris. Quapropter cõmodius hic legetur, vt sentio,* Boebon *quàm* Boion: *Est enim* Boebos *Stephano, Thessalia vrbs, quam ab Homero vocatam ait* Boeben. *Quo in loco temperare mihi non possum quin profitear nescire me, quare Stephanus idem, tradat* Boion *vrbem Doridis nominari ab Homero* Boeben, *quũ* Boebe *Homerica in Thessalia ab ipso Homero reddatur, cum* Iolco, *& aliis ciuitatibus Thessalia. Ad hac res est non vulgaris quastionis, cur Mela dicat cursum esse à Sepiade promõtorio ad sinum Pagaseum per Demetriadem; cùm Demetrias ipsa sit, vt placet Ptolemao, in sinu Pagaseo, quem Ptolemaus ipse Pelasgicum appellat. Nimirum sequitur Mela opinionem Artemidori, qui, teste Strabone libro nono, procul à Demetriade submouet sinum Pagaseum ad subdita Philocteta loca. Sciendum praeterea in nomine huius sinus magnam esse inter auctores differentiam. Ptolemaus, vt dixi,* Pelasgicum *appellat: Plinius* Pagasicum. *Strabo in Selectis, & Stephanus* Pagasiticum, *Mela* Pagaseum. Ille vrbem Pagasam amplexus.] *Lego plurali numero* Pagasas, *non* Pagasam, *ex Strabone, Ptolemao, Herodoto. Erratum idem in Plinio.* Et quia Minyæ Colchida petentes inde Argo nauem soluere memoratur.] *Desideratur procul dubio hic nomen* Aphetæ. *Locus est Thessalia in situ Pagasitico, vnde vltimò Argonauta soluerunt. Scribe igitur sic:* Aphetæ quia Myniæ Colchida petẽtes, *&c. ex Strabone, Stephano, Herodoto, Apollonio, qui tamen vt littoris meminit, non vt vrbis.* Maliacus & Opuntius grandes sinus.] *Immò legendum,* non grandes sinus. *Nam in ora Locrorum sunt ambo à duabus eorum ciuitatibus* Malieo *&* Opunte *nominati. tota autem illa Locrorum ora vix excedit ducenta stadia, auctore Strabone in nono: èx quibus quadraginta tantum stadiorum est sinus Opuntius, vt idem Strabo tradit libro eodem.* Thermopylæ, Opoes.] *Scribo* Opûs *cum circumflexo, non* Opoes, *vt legit Hermolaus: Poëta enim perfectis vtuntur; Oratores cõtractis. Denique sic Ptolemaus, sic Strabo, sic Pausanias, sic Plinius, sic omnes proferunt.* Persarum maxima clade pernotus.] *Scribendum* maximè, *non* maximâ. Rhamnus parua, illustris tamen quod in ea fanum est Amphiarai & Phidiaca Nemesis.] *Et hũc locum comminutum esse, & corrosum, multaq; deesse verba pro comperto habeo. Nec enim in oppido Attica Rhamnũte, fuit fanum Amphiarai, sed in agro Oropi. qui locus celeberrimus alioquin est, medius inter Boeotios & Atticos, magnarumq; vtriusq; contentionum materia. Sic inuenies apud Pausaniam in Atticis: Sic apud Strabonem, qui*

loco nomen dedit Psaphis : *Sic apud Plinium , qui libro xvi. apud Thebas periisse Amphiaraũ tradit. Strabo in nono ,* Græa, *inquit,* Oropo vicina est & Amphiarai sacellum. *Demetrius quoque Triclinius in enarratione Pindari auctor est, apud Oropum Bœotiæ terram Amphiaraum absorbuisse & Oropi fuisse eius oraculũ, certaminaq; illic celebrari solita , quæ ab eius nomine* Amphiaraia *vocarentur. Quam ob rem puto resarciri posse hunc locum si sic legatur:* Rhamnus & Oropus paruę; illustres tamen , quòd in hac fanum est Amphiarai, in illa Phidiaca Nemesis. *Fefellerunt hæc Solinũ.* Thoricos, Brauron olim vrbes.] *Legebatur antea;* Thoricos, Brauronia olim vrbes: *Hermolaus castigauit,* Thoricos, Brauron ion. *&c.* Vsque ad Megaram Atticæ.] *Lego* Megara *genere neutro, non* Megaram, *ex omnibus.* Scyronia saxa sæuo quondam Scyronis, *&c.*] *Scribendũ* Scironia, *vel per duplex rr.* Scirrhonia, *semper cum i. in prima ex innominato apud Græcos scriptore , de signis aquarum & ventorum ; qui ait petras in Megaride* Scirrhonidas *appellari . Est autem nomen eis inditum à latrone* Scirone, *quem ab eis Theseus in subiectum mare præcipitauit , auctore in eius vita Plutarcho, & Diodoro in quinto. Latronem Plutarchus modò* Scironem, *modò* Scirrhonem *appellat cum i. vt dixi in prima. Aristoteles secundo Meteorω̃n , ventum qui à petris dictus est* Scirronem *cum ei. diphthongo nuncupat : quam Orthographiam secutus est etiam eius enarrator Alexander Aphrodiseus. Pausanias in fine Atticorum latronem* Scirona *vocat cum i. tantùm.* Itemq; *Herodotus in Vrania* Scironida *viam in Isthmo à* Scirone *latrone nominatam scribens . Euripides in Heraclidis petras* Scironidas *cum ei. diphthongo appellat. Quem secutus Alexandrinus Hesychius* γλωσσόγραφος, Scirõ, *inquit*, ἀργέστης dicitur; videtur autem à petris Scironidibus flare. *Licet in Hesychio nõ* ἀργέστης, *sed* ἀρχίτις, *perperã scriptum sit. Strabo quoque in initio noni , & petras* Scironidas *& latronem* Scironem *eadem diphthõgo scribit.* Hoc loco, *inquit,* res Scironis & Pityocãptæ à poëtis memorantur , qui partem eam regionis quæ montana dicitur depopulabantur quos Theseus peremit. Ab his iugis procellas cientem à læua Argesten, Scironem Athenienses cognominarunt. Post petras Scironidas promontorium imminet Minoa. *Hæc Strabonis verba adduxi , vt laborantibus Latinis eius codicibus opem ferrem, in quibus partim interpretis culpa , partim librariorum, malè scripta erant. Quin & Nicander in Theriacis, & eius enarratores* Scironem *cum eadem diphthongo scribunt. Orthographiam hanc tam morose præter consuetudinem meam prosecutus sum, quòd recentiores litteratores , velut coniuratione facta ad vnum omnes in suis lexicis per y. scribunt. Præterq; in cunctis ferè Latinis auctoribus non aliter inuenias; inter quos est etiam Seneca conterraneus noster; vt ego quoque castrensi verbo vtar , quinto Naturalium quæstionum.* Hoc illi cognomẽ est, quia quinq; millium spacio, *&c.*] *Temporibus Melæ quid significaret* Isthmos, *& dictionis eius Etymon puto fuisse omnibus luce clarius. Itaque nullum erat operæpretium auctori graui, & verborum parcissimo, ea docere quorum nemo ignoratione teneretur: Aut si omnino stabat sententia, tãto sua tempora beneficio afficere; cur non supra*

suprà anteuertit in Cherronneso Thracia,cuius angustias dixit appellari Isthmum. *Legendum itaque vt opinor sic :* Hic quinq; milium passuum spacio Ægeum mare ab Ionio submouens, *&c. reliqua superfluunt.* Cenchreæ,fanum Neptuni,ludi,quos Isthmicos vocant celebres.] *Emendatior lectio*: Cenchreæ, fanum Neptuni ludis quos Isthmios vocant celebre. *Strabo in octauo :* In Isthmo,*inquit*, Neptuni quem Isthmium vocant,templum eminet, picearum arborum luco circunclusum , vbi ludos Isthmios Corinthij celebrare soliti sunt. Et Cherfonnesus & Scylleon.] *Scribendum cum æ.diphthongo* Scyllæon,*ex Strabone,& Stephano,à Scylla Nisi filia nominatum,vt iidē tradunt. In Ptolemæo* Scilliō *vitiose.* Ad vesperum Chenolates,& Araxos.] *Scribendum alterutro modo , aut* Chelonites,*quod mallem ex Ptolemæo ; aut* Chelonatas *declinatione Dorica ex Strabone.qui error & in Plinio castigandus. Cæterùm aduertendum attentiore cura verba quæ post hæc protinus leguntur , confuso turbatoq; ordine scripta esse,non qualem tenuisse Pomponium mōstrarent puto eius exemplaria,si nō trūcata,vt dixi,& tot lacerata plagis ad nos peruenissent. Naturalis enim ordo narrandi deposcebat , vt expositis promontoriis continuò subiiceret sinus ipsis promontoriis inclusos, deinde nobiliores populos,ciuitates,portus & fluuios quos sinus ipsi cingerent. Videntur igitur quæ post sequuntur verba permutato ordine scribenda hoc contextu:* Ad vesperum Chelonatas & Araxos. His littoribus appositi sinus. Inter Scyllęon & Maleam Argolicus. Inter hanc & Tænaron Laconicus. Hinc ad Acritam Asinæus. Inde ad Ichthyn Cyparissius. Habitant ab isthmo ad Scyllæon Epidaurij, Æsculapij templo inclyti,& Troezenij, fide societatis Atticæ illustres. Portus Saronicus, & Schoenus, & Pagonus. Oppida autem Epidaurus & Troezen & Hermione. In Argolico sunt noti amnes.*reliqua.* Portus Saronicus.] Saronem *locum esse Troezenis Stephanus scribit. Is nimirum portus est* Saronicus *Pomponio.* Et Pagonus.] *Scribo* Pogonos *ex Strabone,& Herodoto: Strabonis interpres* menti *vertit , quod etsi vox ea Latinè significet;retinere tamē priscum nomen debuit,nō interpretari;magna si aliter fiat, occasione allucinandi studiosis.* Gythius.) *Lego* Gythium, *terminatione neutra,non* Gythius,*ex Ptolemæo,& Polybio in quinto,qui cum i. in secunda scribunt. Stephanus cum ei.diphthongo: Xenophon secundo Hellenicon & Pausanias variant, modò per i.simplex, modò cum diphthongo. Castigandus in transcursu Græcus Ptolemæi codex : in quo duabus ciuitatibus deinceps positis* Gythio *&* Trinasso,*posteriorem ait esse nauale Lacedæmoniorum:quum sit è contrario* Gythion *siue* Gytheum *nauale Lacedæmoniorum,non* Trinassos, *vt testantur Cicero tertio Officiorum, Liuius in Bello Macedonico, Polybius, & Strabo. Cuius interpres nescio quid sibi volens,pro* ἐπίνειον,*hoc est,nauale*,emporium *conuertit*. *Nec* Trinassos, *vt hoc quoque notem in Ptolemæo rectè scriptum est cum duobus ss. & accentu in prima. Scribendum enim cum vnico s. & accentu in vltima ; sic dicta à tribus insulis exiguis è regione ipsius vrbis, auctore Pausania in Laconicis.* In Asinæo flumen Pamissum, In Cyparissia Alpheus.] *Scribe* Pamisus, *non* Pamisum, *& cum*

vno s. tantùm ex Strabone, Pausania, Plinio, Ptolemæo; apud quem tamen mendosè Panisus, *pro* Pamisus, *& Latinè, & Græcè scriptum est. Legendum præterea* Cyparissio, *non* Cyparissia, *de sinu enim loquitur. & infrà*: Hinc Cyparissus; Illinc Asine.] *Scribe*, Huic Cyparissus, Illi Asine. Messenij Pyliique terras colunt, & ipsa pelago Pylos adiacet.] *Tres fuere vrbes Pyli.* Pylus Messeniæ, *regni Nestorei, alio nomine* Coryphasium. *Alia* Arcadiæ *patria Nestoris. Tertia* Eleæ *regionis prope petram* Olcniam. *Hac ex Homeri expositore. Cæterùm plaga ab vtraque parte Alphei fluuij* Pyliorum terra *dicitur. Et cùm sint tres Pyli, vt dixi;* Pylus, *Nestoris patria (quæ &* Triphyliaca *dicitur &* Lepreatica & Arcadica*) à mari remota est stadiis xxx: Reliqua mari propinqua. At Pylum Nestoris regiam Homerus in principio tertij libri Odyssea, mari propinquam facit. Item Ptolemaus in ora eam locat. Cui contributa erant nō solùm alia Pyli, sed etiam sex amplius vrbes.* Enneapolin *enim fuisse Pylum enarrator Homeri prodit, hoc significasse scribens, nouem illas sedes quas in littore Pyliorum Homerus fuisse tradit. De qua Ouidius*: Nos Pylon antiquā Neleia Nestoris arua, *&c. Et Strabo omnia loca Nestori subdita quæ fuerūt tria,* Olympia *cuius pars Pisa; &* Triphylia, *&* Cauconia, *& vniuersam illam plagam vsque ad Messenem* Pylum *appellasse Homerum refert. Legendum ergo in Mela*: At ipsa pelago Pylos adiacet. *hoc est Pylios interiora colere: At ciuitatem Pylon Nestoris regiam, mari propinquam esse.* Maris id nomen est angusti & velut freto lacus ore frequenti incidens inter Ætolos, *&c.*] *Scribēdum puto:* Maris id nomen est, angusto ore velut freto, latiore fronte, incedēs inter Ætolos, *&c. posset etiam legi,* angusto ore velut fluuio, *vt de Gadibus*: Eaque à continenti angusto spacio & veluti flumine abscissa. *& in Cilicia*: Ibi ingens amnis ingenti fronte se extollens. In eo ad Septentrionem spectare littora incipiunt.] *Sincerior lectio:* Ab eo ad Septentrionem, *&c. Similis menda castigata est suprà*: In Macedonia prima est Thessalia., *pro* A Macedonia prima est Thessalia. Et notior aliquando nomine Calidon & Euenus.] *Scribo,* & notiora aliquando nomina Calydō & Euenus. *Lucanus in sexto*: Et Meleagræam maculatus sanguine Nessi. Euenos Calydona secat.] *Scribendum enim cum y. tenui in secunda ex Strabone, Stephano, Homero, & omnibus.* Facit sinus qui angustis faucibus.] *Legendum fortasse,* Facit situs, quippe angustis faucibus. *reliqua.* Et quæ minus mille passibus pateant.] *Polybius in quarto vix sexcentis passibus scribit patere os sinus Ambracij: Cui subscribit Strabo, paulò maius faciens quattuor stadiorum. In Plinij impressis codicibus locus hic mutilatus habetur.* Maximeque, *inquit*, nobilitatus Ambracius sinus, faucibus spaciosum æquor accipiēs. *Codex vetustus:* Maximeque nobilitatus Ambracius sinus faucibus passuum. *Numerum autem librariorum incuria præteriit. Legendum igitur in Plinio.* passuum d. *Verùm expendamus exactius an hæc verba Pomponij aliò magis pertineant: Nam auctore Thucydide libro secundo, os sinus Corinthiaci, siue, vt ipse nominat,* Crisæi, *quod Pomponius paulò antè* Rhion *vocauit, septem est stadiorum: quæ cùm propius accedant ad Millenarium.*

Millenarium numerum, videntur Rhio *potius conuenire, quàm ori sinus Ambraciy, atque illuc esse transferenda, vt fortasse hic positus sit alienus numerus; Illic desideretur proprius, & legendum sit hic*; angustis faucibus quingentorum passuum. *Illic*: angusto ore & quod minus mille passibus pateat, latiore fronte, &c. Ambracia Aeacidarum regia Pyrrhique Butroton vltra est.] *Quid attinebat addere* Pyrrhi, *post verbum illud* Æacidarum? *quasi Pyrrhus non fuerit vnus Aeacidarum. Quod vel illo Silij versu constat*: Hic spolia Æacidæ; hic Epirotica signa. *Puto igitur scribēdum*: Ambracia Æacidarum regia, Epirique Buthrotos vltima; *vt postremum verbū*, est, *redundet, vsitatissima Melæ consuetudine claudēdi regiones his vocibus*, Finis, Terminus, Vltimus, *& huiusmodi. Esse autē vltimam vrbem Epiri* Buthroton, *occidentem versus, Ptolemæus, vt cæteris supersedeam, tradit. Scribitur autem* Buthrotos *cum aspiratione in media Stephano, Straboni, Ptolemæo. & neutra quidem terminatione Ptolemæo & Straboni*; *in* os *autem Stephano desinit, qui per t. exile in secunda proferri à Lepido tradit* Butroton. Parthini & Dassaretæ.] *Lego*, Partheni *ex Stephano, qui à* Partho *vrbe Illyria gentile nomen deducit Partheni. Sic etiam proferunt Plinius tertio, & Appianus in Illyrico. Strabo solus* Parthini *sed vitiose, sicut &* Tibarini *in eodem legitur corruptè, pro* Tibareni, *& pleraque huiusmodi. Eadem quoque menda in Cæsaris Commentariis.* Dasaretios *verò Strabo in septimo cum vnico s. & tertia Græcorum inflexione nominat. Stephano, & Polybio per duplex, & prima declinat. & i in penultima* Dassaritæ *sunt. Ptolemæo cum Strabone, sed cum duabus ss.* Dassaretij. *Plinius* Dassaretas, *sed corruptè, vt reor, appellat. Videtur autem Strabo, quos alias nominauerat* Dasaretios, *rursus diuerso nomine* Sesarasios *dicere. Adeo auctores alij ab aliis, nonnulli etiam à se ipsis dissentiunt.* Sequentia paulatim Encheleæ.] *Lego*: Sequentia Taulantij, Encheleę. *Nam* Taulantij *in hoc tractu populi sunt adeò clari, vt à nullo non celebrentur. Earum vrbes sunt* Dyrrhachium, & Apollonia *Ptolemæo. Stephanus &* Taulantios *&* Taulantinos *vocari ait. Procopius* Talantios *appellat, si nō est vitium in exemplari.* Encheleas *autem Strabo* Enchelias *nominat. Stephanus* Encheleas *&* Encheleos *&* Engelanas. Phæaces.] *Fuit quando putaui legendum non* Phæaces, *sed* Phrygi. *postea legi in Appiano secundo bellorum ciuilium* Corcyræos, *hoc est, Phæacas habitasse vrbem Dyrrachium: ampliandum itaque censui iudicium. Phrygorum meminit etiam Appianus eodē libro, quos* Phrygas *tamen, non* Phrygos *nominat.* Vrbiū prima est Oricum.] *Sic Ptolemæus & Plinius neutra terminatione. At Stephanus ex auctoritate Hecatæi, & admirādi, vt ipse appellat, Artemidori* Oricos *enunciat, quos secutus Lucanus*; Et qui Dardaniam, *inquit*, tenet Oricon. Narona, Tragurium.] *Lego* Naro, *non* Narona, *ex Strabone septimo.* Inquantum res transeunt.] *Aliena verba, non Melæ.* Amnes autem Æas, & Nar.] *Italiæ fluuius est* Nar, *vrbem* Narniam *ab eo nominatam alluens, teste vel summo Poëta in septimo, & Seruio in eum. Item & Claudiano. Quapropter* Naro *hic legendum, non* Nar, *ex Strabone, Stephano, Plinio, Appiano in Illyrico: qui nomen dedit Naroni ciuitati de qua mox aute. Nec Pomponius*

mius Nar *scriptum reliquit;vt Hermolaus sentire videtur, sed librariorum est ac correctorum ea culpa.* Et Danubius qui iam dictus est Ister.] *Legendum puto,* & alius ab eo qui iam dictus est Ister. *Nam suprà de Istro qui in Pontum decurrit dictum fuit. Cuius an sit alueus hic Istria fluuius, magna inter antiquos scriptores contentio fuit. Quam si vellem ad longum persequi citatis vtriusque opinionis fautoribus, alterum esset opus. Maior pars negat, inter quos Diodorus in quinto, deceptos, qui esse tradant, vocis vnitate putat.* Tergestum intimo in sinu Adriæ.] *Ptolemaus* Tergestum *nominat. Strabo, Plinius & ipse Pomponius infra* Tergeste.

EX ITALIA.

Sinistra parte Carni & Veneti colunt.] *Aldus,* Sinistram partem. *Vide an legendum sit,* Ad sinistram partem: *nam sequitur,* Ad dextram sunt sub Alpibus Ligures. Inde citus prosilit.] *Aldus,* Inde tam citus prosilit. A Pado ad Anconam transitur Rauennam.] *Verba tum cõuersa, tum etiam deprauata. Castigo,* A Pado transito ad Anconam, Rauenna Ariminum, *&c. locutione honesta & à doctissimis etiam non fastidita, vt Cornelio Tacito,* regnata ciuitas, *& ipsi Mela in Hispania,* & quo magis penetrator angustior: *& Cæsari in Commentariis,* Circuitis castris, Inita hyeme: *& Ammiano Marcellino;* Tanai transito, *libro xxxi. & plura huiusmodi. Legendum præterea* Anconem, *non* Anconam, *ex Geographis omnibus, & poëtis. Lucanus:* Illinc Dalmaticis obnoxia fluctibus Ancon. *& Silius:* Stat fucare colus, nec Sidone vilior Ancon. *Anconis autem hic habetur mentio quòd sit terminus inter Gallicas, de quibus nunc agit, & Italicas gentes, de quibus postea dicturus est.* Fanestris colonia.] *Legendum puto non* Fanestris colonia, *sed* fanum Fortunæ. *Sic eam Ptolemaeo, sic Strabone, sic Plinio, sic omnibus nominantibus. Stephanus* Fanam *vocat, si quod vereor, menda non sit in exemplari. Alioquin à Fano* Fanẽsis *possessiuum magis ex Analogia, quàm* Fanestris *fieret. Animaduertendum autem diligenter,* Senogalliam *vrbem, quæ non multo post librariorum culpa reddita est, post hæc verba* Fanum Fortunæ *locandam esse, ex Strabone, Ptolemaeo, Plinio. Nam Mela* Æsin *fluuium inter* Fanum *&* Anconem *statuit. Porro Strabo eundem* Æsin *fluere ait inter Senegalliam & Anconem; ergo inter* Fanum *&* Æsin *est* Senegallia. Flumen Metaurus atque Æsis.] *Strabo cum a diphthongo* Æsis. *Ptolemaeo Asia nominatur, si codex, quod dubito, sincerus est. Præterea cùm sint duo fluuij, melius legetur* flumina *siue* fluuij, *quàm* flumen. Et illa in angusto illorum duorum promontoriorum è diuerso coeuntium inflexi cubiti imagine sedens.] *Lego longè aliter;* At illa in angusto illo Cumeri promontorij è diuerso coeuntis inflexi cubiti, *&c. Neque enim Strabo, Plinius ve, qui de Anconis situ disserunt, duo illi promontoria attribuunt, sed vnum tantum quod Plinius* Cumerum *nominat, fortè à*
1;**coeundo dictum.* Hanc enim prægressos.] *puto redundare verbum* enim. In quibus Numana.) *Scribo,* in quo, *videlicet,* Piceno. *Sic enim vocatur regio Picentium Plinio in tertio.* Adria, Truentum.] *Ptolemaus* Truentinum: *Strabo*
Druentum

Druentum *fluuium & oppidum.* Idem ei fluuio qui præterit nomen est.] *Melior lectio:* Id ei à fluuio qui præterit nomen est. Ab eo Senogallia maritima.] *Ostensum est vbi locanda sit* Senegallia. *Nunc addo Ptolemæo esse* Senamgallicam, *Straboni* Senegalliam: *Plinio* Senogalliam. *Silio* Senē *in octauo*, & Senonum de nomine Sene. *In xv. autem* Senamgallicam: qua Sena relictum Gallorum à populis traxit per sæcula nomen. *Restituto autem in proprium quem dixi locum verbo* Senegallia; *sequitur proximè* Maritima *nomen oppidi, cuius meminit Ptolemæus. Insigni tamen in eo siue librariorum siue correctorum errore. duorum enim oppidorum nomina miscentes, vnum fecere,* Cupram maritimam *scribendo. Causa erroris, quòd propè erat altera* Cupra *cognomine* montana, *ad cuius differentiam putauerunt hanc dictam esse* maritimam. *Est etiam* Maritima *oppidū infr. in Narbonensi.* Dauni autē Tifernum amnem.] *Legendum puto,* Daunij habent Tifernum amnem: *vt in Hispania:* Sequens Iliciranus Alonem habet & Lucētiam. *Ptolemæus permutatis prioribus syllabis* Fiternum *nominat; vt nescio an mendose, sic scio, fieri hoc subinde apud auctores. & vt vno interim ex multis exemplo contenti simus, vrbem Pisidiæ,* Sagalassum, *Straboni, Stephano, Ptolemæo, dictam, Arrianus historicus* Salagassum *nominat. Nec est dubitandum de fide codicis impressi; sic enim habent duo scripti & vetusti codices quibus vtor familiariter. Hermolaus verò qui in Plinij quinto emendat legitq́;* Sagalessus *cum e. in tertia syllaba, vnde id acceperit, nescio. Strabo certè, cuius auctoritate nititur, & cæteri, quos legerim,* Sagalassus *omnes, nemo* Sagalessus. Lucrinum Theanum.] *Lego* Larinum, *non* Lucrinum *ex Plinio. Stephanus, vt arbitror,* Larinam *vocat. In quo falso* Lauiniorum esse, *scriptum est, pro* Dauniorum. *Meminit &* Larini *Ptolemæus, sed in* Frentanis *collocat, vicinis Dauniorum.* Teanum *verò sine vlla aspiratione scribendum. Estq́; duplex* Teanum: *alterum* Apulum *de quo hic Mela; alterum* Campaniæ, *quod Plinius appellat in tertio* Sidicinum *sed corruptè, vt opinor. Videtur enim legendum* Sindicenum *à* Sindicenis *gente, quæ defecit Straboni quinto: etsi Hermolaus in tertio Plin. Castig.* Sidicinum *legat, quod non probo.* Extra Sypuntum, vel vt Graij dixere Sypius.] *Ptolemæus, & Strabo* Sepûs *nominat, accentu in vltima circunflexo, non* Sypuntum. *Strabo dictam à Græcis ait* Sepius *eodem accētu in vltima à* Sepiis *in id littus eiectis. Proinde ex eorum auctoritate lego in Pomponio:* Extra Sepus, vel vt Graij dixere Sepius. *Stephanus, quod miremur, cum i. in prima* Sipus. Brundusium, Valetium.] *rectè qui pro* Valetium *substituerunt* Valesium. Hydrus mons tum & Salentini campi.] *Legendum opinor* Hydrus, Soletum, & Salentini campi. *Plinius:* Ab Hydrunte, *inquit,* Soletum desertum. *Præterea Ptolemæus, Strabo, Stephanus, Pausanias, Plinius etiam alibi,* Hydrus *omnes efferunt. Strabo cum i. in prima, cæteri cum y.* Et vrbs Graia Gallipolis.] *Scribendum videtur:* & vrbs Gallica Gallipolis. *Plinius in tertio:* In ora, *inquit,* Senonum Gallipolis, quæ nunc Anxa. *Erit igitur* Gallipolis *dictio composita, ex voce Græca & Latina; quod etsi rarò, aliquādo tamen fit: vt in* Epitogium *&* Epirrhedium *mō-*

Ptolemaus Campaniæ, *Strabo* Latio *attribuit. In cuius Græco codice atrox mēda inoleuit libro quinto, καὶ σύης, σατρατόντιόν τε καὶ οὐελίτραι. Legendū reor* & Soessa, Clostra, Antiumque & Velitræ. *ridicula interpretis tralatione.* Citra Tiberim in hoc latere sunt.] *quattuor postrema verba redundant. Dictum fuerat suprà,* Hinc in Thuscum mare flexus est, & eiusdem terræ latus alterum. Vltra Pyrgi, Anio, Castrum nouum.] *Mariangelus non* Aniohit, *sed aut* Halium *legit ex Strabone, aut* Alsium *ex M. Catone, Dionysio, Plinio, Antonino, Ptolemao.* Grauiscæ, Cossa.] *Ptolemaus numero plurium* Cossæ. *Stephanus, & Plinius numero vnitatis* Cossa. *Virgilius in decimo* Cosæ, *cum Ptolemao sed vnico s. & prima breui.* Quique vrbem liquere Cosas. *Strabo alternat.* Telamon, Populonia.] *Ptolemaus, Strabo, Plinius, Stephanus,* Populonium. *Virgilius tamen in decimo,* Populonia: Sexcentos illi dederat Populonia mater. Deinde Luna Ligurum & Liguria.] *Mariangelus ex Ptolemao, & Plinio* Tigulia, *non* Liguria *rectè.* Sabatia & Albigaunum.] *Legendum* Albingaunum *ex Strabone, & Plinio. In Ptolemao deprauatè scriptum est* Albigaunum, *pro* Albingaunum. *Sicuti & aliud antè oppidum* Albiniminion, *cùm legendum sit,* Albion Intimelion *ex Strabone in quarto apertè; reddita causa quare vtrunque ita appelletur. Castigandus itaque Plinius, in quo* Albion Intemelium *legitur pro* Albion Intimelium. Tum Paulon & Varum.] *Lego,* Paulon & Varus, *ex Strabone & Ptolemao, adde etiam, si placet, Vibio Sequestre.*

EX GALLIA NARBONENSI.

Gallia Lemano lacu.] *Strabo cum a. in fine, & cum duplici n.* Limennam *appellat, Ptolemaus cum vno n. & e. longo in fine* Limenè. *In Strabonis quarto, vbi de Rodani, & Araris coitu disserit, oscitantes librarij μεγάλης scripserunt, pro λιμένης. Rodanus enim Lemano lacu excipitur Plinio, & Pomponio auctoribus.* Auenio Cauarum.] Cauaros *tertio ordine nominat Ptolemaus:* Cuaros *Strabo:* Cauares *Plinius.* Arecomicorum Nemausus.] *Strabo, & Ptolemaus cum i. in secunda* Aricomicos: *Ptolemaus sine c.* Aricomios, *& item Strabo, qui aliquando adiecta s. postrema syllaba* Aricomiscos *nominat.* Secundanorum Aurausio.] *Scribendum,* Arausio, *ex Strabone, Ptolemao, Plinio.* Sextanorum Arelatæ.] *sic quidem Strabo cum a. diphthongo in fine. Ptolemaus tamen neutro genere* Arelatum. Septumanorumque Blytera.] *Ptolemaus* Bætiræ. *Strabo* Biltera. *Plinij vetustus codex* Beterre. In littoribus aliquot sunt cum aliquibus nominibus loca] *Mallem legeres* littore, *quàm* littoribus. *vel si places scribe* in littore eius. *Dictio etiam*, aliquibus, *ociosa est.* Nicea tangit Alpes.] *Scribendum cum a. diphthongo in media,* Nicæa, *ex Strabone, Ptolemao, Stephano.* Tangit oppidum Deceatum; tangit Antipolis.] *Scribendum videtur,* Tangit oppidum Deciatiorum Antipolis. *vt superfluat verbum* tangit *secundo positum, ex Ptolemao, cui* Antipolis, Deciatiorum *vrbs est. Strabo* Deceitas *appellat primo flexu. Plinius modò* Deceatas; *modò* Deciatas. *Posset tamen retineri antiqua lectio,*

si Deciatum *legas ex Stephano, cui vrbs est Italia* Deciatum. Maritima Anaticorum Stagno assidet.] *Legendum fortasse nō,* Stagno assidet: *sed* Stagnum Astromela. *Cuius, vt celebris, mentio apud Plinium, & Stephanum: qui nō* Astromella *nominat, sed* Mastramelle, *tum stagnum, tum ciuitatem eiusdem nominis per a. in tertia à fine, & duplex ll. & ita in Plinio legendum videtur.* Post cursū in Meridiem abducto, hac intrat.] *Scribendum reor,* hanc intrat; *hoc est Narbonensem. quod innuit Strabo his verbis:* Deinceps de Aquitanis & de attributis illis gentibus Gallicis numero xiiij. dicendum est, quæ inter Garumnam & Ligerin habitant, ex quibus nonnulli Rhodani amnis assumunt regionem camposque Narbonenses. *& Cæsar in Commentariis, lacu Lemano, & Rodano fluuio Prouinciam Romanorum ab Eluetiis dirimi ait.* Ex Gebennis demissus Arauraris.] *Strabo* Rauraris: *Ptolemæus* Araurias *siue* Araurios. Secundum Blyteras Obris fluit.] *Legendum vt dictum est,* Bilteram, *ex Strabone, & Ptolemæo. Cui* Orobis *fluuius est, cæteris cum Pomponio* Obris. Exiguus vadusque: & ingentis alioquin aluei tenens.] *Lego,* exiguus vadosusque, & ingenti se alioquin alueo tendens. Thelis & Thicis vbi accreuere immania fiunt. Ruscino, *&c.*] *Sic Aldus. Lego,* Thelis & Thicis vbi accreuere immania. Sunt Ruscino, *&c.* Tum inter Pyrenæi promontoria portus Veneris est in sinu salso, *&c.*] *Scribo diuersa & lectione, & dispunctione:* Tū in Pyrenæi promontorio templum Veneris, & in sinu salso Ceruaria, *&c. Nam omnes in hoc tractu* Pyrenæi promontorium, *& in eo* templum Veneris *noscunt, nemo* portum. *Præterea an sit dictio illa,* salso, *adiectitia, dubito.*

EX HISPANIA.

in ea littora quæ Occidenti sunt aduersa.] *Posset etiam legi, & commodius* obuersa. Argento auroque tam abundans.] *Aldus,* argento auroque: & tam abundans. *Scribo,* argento auroque etiam abundans. *Nam quia tribuerat Hispaniæ copiam ferri, plumbi, æris; ne quis putaret eorum tātum metallorum copiam habere, adiecit* argento etiam auroque abundare. Et ideò Bætica maria vtraque prospicit.] *Duæ primæ dictiones falso additæ sunt.* Ad Occidentem Atlanticum, ad Meridiem nostrum.] *Scribo,* ab Occidente Atlanticum; à Meridie nostrū; *vt libro primo:* Tribus hanc è partibus tangit Oceanus. Eous ab Oriente; à Meridie Indicus; à Septentrione Scythicus. *Parmenda protinus:* Sed latere ad Septentrionem, fronte ad occasum.] *Lego,* sed latere à Septentrione, fronte ab occasu. In Bætica Astygi.] *Ptolemæus* Astygis. *Plinij vetus codex* Astygi, *vterq; cū y. in penultima. Idq; exposcere videtur Etymologiæ ratio.* A Ceruaria proxima est rupes, quæ in altū Pyrenæū extrudit.] *Emēdatior lectio,* quā in altū Pyrenęus extrudit. *Nā magis est rationi consentaneū, magisq; è sensu cōmuni, quod minus est extrudi à maiore, quàm retro.* Deinde Thicys flumē ad Rhodā.] *Stephanus* Rhodē, *quod idē est; Ptolemæus* Rhodipolin, *Strabo* Rhodopen. *Alioquin* Rhodope, *vrbs est Ioniæ, Stephano.*

Præterea

Præterea in codice vetusto Plinij Ticher est hic fluuius, nō Tichis. Clodianum ad Emporia.] *Ptolemæus* Emporias. *& item Silius*: Phocaicæ dant Emporiæ. *Plinij quoq; vetus codex nō aliter legit. Stephanus vrbē* Emporiū *Masiliensiū ædificium, Galliæ attribuit nō Hispaniæ.* Quæ inter exigua spacia.] *Probatur lectio,* quę intra exigua spacia. Blāda, Illuro.] *Ptolemæus* Diluro: *Stephanus* Illurgia *penultima producta. Plinij codex antiquus* Iluro. *Omnes cū vno l.* Betullo, Barchino.] *Ptolemæus cū æ. diphthongo in prima, & vnico l,* Bætulo: *&* Barcino *sine aspiratione Ptolemæus & Plinius: etsi Plinius* Barcine *appellat, non* Barcino. Inter Subur & Tholobin maius.] *Hic etiā hæreo, habeā ne pro legitimis hæc verba, an potius pro nothis, & subdititiis.* Tulcis eā modicus amnis super.] *Scribendū videtur* sursum *potius, quàm* super. *sequitur enim confestim:* Ingens Iberus deorsum. Serabin, & Duriā, & Sucronē.] *Scribendū* Satabin *cū æ. diphthongo in prima ex Ptolemæo: qui sequentē fluuiū* Turulin *nominat, nō* Duriā. *Alij* Turia *dicunt.* Valentiā & Saguntū.] *Non omittendū Ptolemæū, & Pliniū neutra terminatione in recto nominare* Saguntū: *Stephanū* Saguntos. *Cui subscribit Silius in tertio*: Quod tanto cecidit molimine Graia Saguntos. *& in primo:* Mandati summa est, dum stat remeate Sagūtos. Alonē habet & Lucentiā.] *Legendū videtur* Alonas, *non* Alonē *ex Ptolemæo.* Lucentiū *quoq; nō* Lucentiā *Plinius vocat: Ptolemæus* Lucētos. *etsi codices Latini* Lucentū *legāt. vnde coniicio Græcū codicē castigandū, & pro* Lucentoe *substituendū* Lucenton. Et vnde ei nomē est Illicen.] *Plinius cū vno l. & diuersa desinentia* Ilici. *Ptolemæus cū duplici,* Illicitatus. *Codices Latini addunt* portus. *quod si admittimus sinus etiā* Illicitatus *appellabitur, non* Illicitanus, *vt paulò antè.* Hic iā terræ magis.] *Legendū,* Hinc iā terrę magis. In illis oris ignobilia sunt oppida.] *Ita dispūge vt tria prima verba superioribus adiūgas.* Virgi in sinu Virgitano.] *Ptolemæus,* Vrce. *Plinij vetus codex* Murci, *seruante adhuc oppido priscum nomen, etsi longius aliquanto submoto à mari.* Extra Abdera, Suel, Hexi, Menoba.] *Strabo & Stephanus cum e. in secunda* Abdera. *Ptolemæus & Plinij vetus codex cum a. in eadem* Abdara. *Item Ptolemæus* Hex, *non* Hexi. *Plinij antiqua lectio verso afflatu in s.* Sex. Mænoba *quoque Ptolemæus per a. in prima*: *Plinius scriptus* Menuba *cum e. in prima & u. in secunda. Strabo cum æ. diphthongo in prima & o. in secunda* Mænoba. Salduba, Lacippo, Berbesul.] *Ptolemæus post Malacam* Saducam *fluuium in ora refert, à quo fortè oppidum fuit cognomine. Alioquin* Salduba *oppidum est eidem Ptolemæo in mediterraneo Turdulorum.* Barbesola *quoque Ptolemæo est, non* Berbesul. *Plinij scriptum exemplar* Barbesula. Aperit deinde angustissimum pelagus.] *Puto omissum à librariis verbum* terras, *vt in operis aditu, de Oceano*: Hoc, *inquit,* primū angustū nec amplius .x. M. passuū patens terras aperit. *Vel scribe, si magis placet:* Aperit deinde sese angustissimū pelagus: *vt in Bithynia*: Hinc iam sese ingēs pontus aperit. Atq; inde ingressus, totus admodū peruius prope quantū patet sinus, & specus vltra est.] *Hæc lectio ipsa se indicat. Scribendum enim permutato ordine*; atque inde

ingressis totus admodum peruius, propè quantum patet specus est. Sinus vltra. In eoque Cartheia.] *Scribendum* Carteia *sine vlla aspiratione, ex Strabone, Ptolemæo, & omnibus gregatim Græcis ac Latinis.* Et quam transuecti ex Africa Phœnices habitant, atque, vnde nos sumus Cingenteratum Melaria.] *Sic antiqua habent exemplaria. Scribendum puto* Poenij *non* Phœnices, *vt paulo antè de Carthagine Hispaniæ:* quam dux, *inquit*, Pœnorum Asdrubal condidit. *& Barcino apud Ausonium Punica vocatur. Cõfirmat etiam hanc lectionem, quod Ptolemæus* Melariam, *siue vt ipse appellat*, Mentaliam *in Bastulis locat, qui, vt ait, Poeni cognominantur. De cætero Hermolaus pro* Cingenteratum, *vt antè legebant exemplaria, quod verbum nos Barbarum & falso Pomponianæ lectioni interiectum putamus,* cingente freto *supposuit, castigatione vt sentio friuola & vix cohærente.* Et Bello & Besippo.] Belo *cum vno l. Ptolemæus, Strabo, & Stephanus. Item* Bæsippo *Ptolemæus cum æ. diphthongo in prima, sed interius non in ora.* Oram freti occupat.] *Lego* occupant, *vt referat antedicta oppida* Carteiam, Melariam, Belonem, Bæsipponem.

EX MEDITERRANEI MARIS INSVLIS.

Non longè accolitur Aria.] *Stephanus* Ἄρεος νῆσον, *hoc est*, Martis insulam *nominat. Apollonius secundo Argonauticon* Aretiada. *Plinius* Ariam. Thynnias Mariandinorum finibus proxima.] *Ptolemæus, & Stephanus cum vno n.* Thynias, *quæ alio nomine dicta sit* Daphnusia, *&* Thyne, *&* Thynis, *&* Thyneis. *Strabo* Thynia *nominat, & ipse cum simplici n. Castigandum idem vitium in Plinio:* Quam quia Bithyni incolunt Bithynida appellant. *Plinius* Bithyniam, *non* Bithynida *appellatam ait libro quinto.* Et aliquando creditæ dictæque concurrere, & Cyaneæ vocantur & Symplegades.] *Hæc oratio planè talis est, vt ipsa suo indicio tanquam sorex pereat: proinde credo mutato verborum textu reponi posse in commodiore statu sic:* Cyaneæ vocantur, aliquando creditæ concurrere, dictæque inde Symplegades. *Plinius ob eandem causam &* Planetas, *hoc est, errabundas appellatas scribit, libro sexto. Quo in loco cùm antea mendosè legeretur* Planiteæ, *Hermolaus* Planetę *substituit: quasi à verbo* πλανάσθαι *i.* errare, *inditum fuerit eis nomen. vnde & Erraticæ stellæ dictæ sint* Planetæ. *Sed fœdus hic est Hermolai error, ac vix ferendus in homine multo minoris doctrinæ & lectionis. Castigare enim in Plinio debuit* Planctæ, *non* Planetæ, *ex Strabone primo, Herodoto in Melpomene, Homero Odyssea xij. Apollonio Argonauticôn quarto: Zeze Grãmatico in commentariis in Lycophronem: Aristotele in libro de admiranda auditione, & Homeri interprete, scribente Cratetem deducere id nomen à verbo* πελάζειν, *id est*, accedere; *propter assiduum accessum occursationemque fluctuum in ipsas petras; aut secundum alios quòd terræmotibus quassarentur, vt Delos.* In Propontide tantum Proconesus habitatur.] *Scribendum cum duplici n.* Proconnessus, *vt* Myonnesus, Hallõnesus, Peloponnesus, *& huiusmodi, à consuetudine quadam temere exorta geminandi n. litteram, auctore Strabone tredecimo libro.* Eressos, Ciraua.]

Ciraua.] *Mariangelus expuncto verbo barbaro* Ciraua, Methymna *subiicit.* Camyros Ialysos.] *Ptolemaus, Stephanus, Herodotus, Homerus, cum dupli i ss.* Ialyssos. *Strabo, Dionysius Byzantius, Thucydides, Pausanias vno tantum* Ialysos. In sinu, quem maximum Asia recipit propè media Cyprus.] *Commodior lectio*, medio *quàm* media : *vt illud summi poëta de Creta:* medio iacet insula ponto. *& Silius:* Addiderat medio geminas consurgere ponto Ægates. *& Mela ipse de Creta:* Super eas iã in medio mari ingens. Quia etiam subter aliena tecta sedem ponere licet.] *Mariangelus antiquam lectionem retinet,* super aliena tecta, *ex Strabone rectissimè.* In tantum mutatæ.] *Aldus,* in tantum mutatæ rei. Meninx & Cercinna.] *Scribe cum vno n* Cercina, *ex Strabone, Ptolemao, Dionysio, Plinio scripta, & Romana lectionis, itemq́; Cornelio Tacito libro primo.* Contra Carthaginis sinum Tarichiæ & Ægathes.] *Scribendum videtur* Tarichea *e. breui in penultima, ex Stephano, qui multa sic loca nominari scribit.* Ægates *verò dua sunt insula inter Siciliam & Africam, insignes victoria nauali Lutatij consulis aduersus Carthaginenses, auctoribus Liuio, Floro, Silio, & Polybio apud* Ægusam *insulam hanc victoriam partam tradente. Vt fortè quam Graci appellarunt* Ægusam, *nostri* Ægates *dixerint, etsi in numero sit differentia, quod sape contingit. Nam* Cassiterides *plures insula sunt Hispania in Oceano occidentali; Stephano tamen vna est* Cassitera. *Semper autem sine aspiratione inueni* Ægates. *De hac Lutatij victoria Silius:* Addiderat geminas medio consurgere ponto Ægates, laceræ circum fragmenta videres Classis, *&c. vt nesciam qua ratione Hermolaus AEgatem numero singulari legat in Plinio, cũ sint, vt ex proximo Silij versu patuit, dua. Idẽ Hermolaus agnoscit vt legitimam sequentem Pomponij lectionem:* Romana clade memorabiles : *qua nullo modo procedere potest, vt planum est ex paulo antè dictis, de victoria Lutatij consulis aduersus Carthaginenses ad Aegates. Legendum ergo alterutro modo, aut* Punica clade memorabiles; *aut, quod magis arridet,* Romanæ classis victoria nobiles. Polyægos, Scyathos, Halonesos.] *Scribendum* Sciathos *per i. in prima ex Ptolemao, Strabone, Stephano: &* Halonnesos *cum duobus n. qua dixi ratione.* Scyathon prospicit, Cicyneton amplectitur.] *Cum aspiratione in postrema* Cicynethon *Strabo: & Lego* Scyron, *non* Scyathon, *nam* Sciathos *paulò antè dicta est. Quod autem ait* Scyron prospicit, Cicynethon amplectitur, *à Strabone mutuatus videtur in nono.* Promontorium Geræston & Caphareum.] *Scribe cum a. diphthongo in media* Geræston. *Estq́; rectus eius nominis* Gerçstos, *Ptolemao, Straboni, Stephano. Nonnunquam autem Strabo* Geraston *enunciat. Itemq́; Homerus & Homerũ secutus Valerius Flaccus:* Surgis ab ostrifero medius Neptune Gerasto. *Praterea codices Aldi* Caphaream *legunt, non* Caphareum, *vt scribendum videatur* Capharea *Graca terminatione, qua etiam dixit* Geræston. Cœneum extrudit.] *Cum e. simplici in prima & a. diphthongo in secunda* Cenæum *Ptolemaus, & Strabo.* Septies die, ac septies nocte.] *Scribo,* septies die ac nocte, *ex Strabone, Plinio, Seneca, & omnibus. Res est comperta vel paruis*

litterarum

litterarum mysteriis initiato. In ea sunt oppida Hestiæa.] Sic quidem Stephanus, & Homerus; at Xenophon secundo Hellenicon sine diphthongo Hestiea. Pausanias Istiæa sine aspiratione & cum diphthongo a. in penultima. Thucydides Hestia trisyllabωs. nec in vllius dictionis Orthographia maior auctorum dissensio. Etiam nunc in Ægeo Phitiusa.] Scribo Pytiusa ex communi nomen clatura multarum Græciæ insularum, à frutice videlicet pineo. In Myrtoo Cythera cõtra Maleam emissa.] Aldus minus corruptè Enussa. Mariangelus, & ante eum Hermolaus, Oenussa legunt, ex Plinio, & antiquorum codicum fide. Sed neuter attigit veram lectionem. Scribendum namque Oenussę numero plurali ex Pausania in Messenicis. Post Actitã, inquit, portus est Phœnicus, & prope eum insula Oenusę. Sunt & altera Oenussæ Chio finitima, plures tamen insulæ sunt, non vna, vt falsò Hermolaus putauit, deceptus Stephani deprauata lectione, in quo falsò scriptum est, νῆσος προσεχὴς χίῳ: hoc est insula admota Chio, pro νῆσοι προσεχεῖς χίῳ, quod est insulæ admotæ Chio, vt liquet euidentissimè ex Herodoto in primo, & Thucydide in octauo. Quorum auctoritatem ne sequeretur Stephanus causam non habuit. In Orthographia dissentiunt. Herodotus & Thucydides per duo ss. Pausanias & Stephanus cum vno tantum scribunt. Prote, Hyria.] Luxatum esse puto verborum ordinem. nulla enim insula est Hyria præter Zacynthon, quæ aliquãdo dicta est Hyrie, auctore Plinio in quarto. Legendum itaque videtur Zacynthos Hyrie, more vsitato Melæ, vt diximus, ad cap. 1. lib. 11. Olearos, Ægina, Cathon.] Lego Oliaros per i. in secunda ex Strabone, Ptolemæo, Stephano: vt mendosè scriptũ sit, vbicunque aliter scriptum inuenitur. Præterea Cothon non Cathon legendum ex Stephano, & Plinio. Thera, Hyaros.] Scribo Gyaros ex Strabone & Stephano. Hippuris, Donysa.] Lego Donusia, non Donysa ex Stephano, tradente translatam fuisse à Baccho in eam insulam Ariadnam, persequente illam patre Minoe. Vnde appellata fuit forma possessiua Dionysia, sed postea corrupto nomine dictam esse Donusiam. Legendum igitur apud summum poëtam Donusiam, non vt antehac legebatur, Donysam, nam ratio carminis synizesi figura defenditur.

Cianos.] Legendum videtur Ceos, ex Strabone; aut Cios ex Ptolemæo, apud quem falsò in Græco exemplari scriptum reor Cia pro Cios facili lapsu scriptorum, duobus elementis o: & s. cõfusis in vnum a. etsi Hermolaus legit in Ptolemæo Ciam, cui equidem non assentior. Icaria, Pinaria. Stephanus, Plinius & cæteri ferè omnes Icaros: Strabo variat. Pinaræ nullus meminit præter Pliniũ, apud quem tamen in codice vetusto Pyrana legitur non Pinara. Lebynthos, Calydne, Asine.] Scribe per i. in secunda Lebinthos, ex Strabone, & Plinij codice scripto. Pro Asine autem fortè reponẽdum Casiæ. Nam à Caso vna Sporadum complures adiacentes insulæ dictæ sunt Casiæ Straboni, Stephano, Homero. Ab eis Sicynus.] Videtur scribendum Sicenus, penultima producta ex Strabone, & Stephano, Ptolemæus per i. in eadem Sicinos sed vitiosè puto. Hypanos, Cythnos, Siphnos, Seriphos.] Aldus: Hypanos, Sipanos, Seriphos. Scribo: Cythnos, Siphnos, Seriphos: ex Ptolemæo & Strabone. apud quem in Græco codice Cythros, pro

Cythnos

Cythnos falso scriptũ est. In Plinio quoque Citanos deprauatum pro Cythnos.

Paros, Scyros.] Scyros insula nobilis rege Lycomede, & latebris Achillis suprà reddita est. Quapropter hic Syros melius quàm Scyros legetur, quam Homerus Psyriam nominasse creditur. Clara Pherecyde alumno, cognomẽto Rhabio, ex Strabone & Stephano. Eadem menda in Ptolemæo Græcè. Aduentu Europæ.] Lego, auectu Europæ: vt illud Lucani: nec fortior vndis Labitur auectæ pater Isidos. Neque enim Europa sponte sua aduenit in Cretã, sed rapta & auecta à Ioue. Posset etiam legi aduectu. Plinius aduectionem dixit libro nono, capite primo, sed melior significantiorq́ prior lectio.

Tũ statione atq; morte.] Scribo, Tali statione, &c. fuit hic Talus æreus gigas, solus ex sæculo illo æreo superstes, quo narrãt fabula donatã à Ioue Europã ad custodiam Cretæ insulæ: tanta pernicitatis, vt singulis diebus vniuersam insulæ oram ter lustraret. Is quum appulsos in Cretam Argonautas post raptam Medeam, aditu insulæ arceret, carminibus veneficijsq́ Medeæ extinctus est, auctore Apollonio in quarto Argonauticon. Meminere etiam Orpheus, Zenobius, & Lucianus in Philopseude. Item ex nostris Catullus. 1* Vrbium notissimæ Gnosos.] Cum duplici ss. Gnossos Strabo & Ptolemæus. Cydon, Manethusa, Dictynna.] Lego Marathusa ex Plinij vetusto codice, hoc est, fenicularia. Nam & insula est apud Clazomenas hoc etiam nomine à Copia feniculi, vt tradunt Stephanus, Thucydides, Plinius. Dictamnum quoque Ptolemæus non Dictynna. Dictynnæi promontorij meminit Strabo. Iuxta est Asticla.] Rectè qui pro Asticla subrogauerunt Astypalæa. Nam de insulis Rhodo propinquis hic agitur. Astypalæa verò inter Con, Rhodon, & Cretam ponitur à Strabone. Scribendum autem Astypalæa cum ypsilon in secunda & æ. diphthongo in quarta ex omnibus, item ex Etymologia. Naumachos, Zephyre, Crise.] Vetus Plinij codex Naulochos, non Naumachos: & Chryse scribo: quo nomine habetur alia insula in India. Poscit id quoque Etymologia. Celaduse, Absyrtis.] 2* Scribendum numero plurali cum æ. diphthongo in postrema Celadusæ ex Plinio in fine tertij. & Absyrtides non Absyrtis. Licet Hermolaus antiquam lectionem retineat. Sed numero plurali Absyrtides, non Absyrtis, vt Hermolaus legit, Ptolemæus, Strabo, Stephanus, Plinius, omnes. Æstria Asine.] Legendum fortasse nõ Æstria Asine, sed Scardona, auctore Ptolemæo: vt librarij ex vna dictione, quæ illorum est diligentia, duas fecerint. Electrides.] Electridæ primo ordine, Stephanus. Pachynum vocatur quod Græciam spectat.] Strabo, Ptolemæus, Stephanus, Dionysius Byzãtius Pachynus in recto, nõ Pachynum. Item Ruffus Festus: In matutinos Pachynos producitur ortus. Idem error castigandus in Plinio. Lilybæon quod in Græciam.] Dionysius Lilyben nominat. Pelorum quod in Italiam vergens.] Scribo Pelorus, non Pelorum ex Ptolemæo, & Marciano. Pelorias est Straboni & Stephano. Variat Solinus, modò hoc, modò illo nomine vtens. Thucydides quarto, & Dionysius Byzantius Peloris, Silius Pelorus nominat libro xiiij. arenosa tollit se mole Pelorus. Tauromenium, Catinam, Megarida.] Scribo Catanen, non Catinam: & Megara, non

Megarida *vtrunque ex Strabone, Stephano, Ptolemeo, Thucydide, Xenophonte secundo Hellenicon. à quibus in Orthographia Græcarum dictionum libentius sto, quàm à Plinij & Pomponij & Latinorum auctorum deprauatissimis exemplaribus. Nec apud me rationes Hermolai in contrarium vllius sunt ponderis.* Megarenses *antè* Hyblæi *dicti Straboni, Stephano, Thucydidi. Dissentiunt Ptolemæus & Pomponius.* Tauromeniũ *penultimã producit, scribitur enim cũ ei. diphthongo Stephano. Nec video cur Hermolaus* Taurominium *pronunciet; non* Tauromenium. Iacta in Alphæum amnem.] *Scribendum sine vlla diphthongo* Alpheum. *Habet tamen apud Græcos diphthõgum ei. in penultima, quæ solet apud nos verti in i. vel e. longum. ex Strabone, Stephano, Pausania, & omnibus.* Heraclea & Therme.] *Stephanus & Plinij vetus codex* Therma *singulari numero: Ptolemæus* Thermæ *plurali.*

Leontini.] *Ptolemæus* Leontium. Centuripinum.] Centoripa *cum o. in secunda & neutro genere Strabo, & Thucydides.* Centuripæ *cum u. in eadẽ & diphthongo æ. in extrema Ptolemæus.* Quia in media admodum ortus.] *Cõsiderandum, an sit melior lectio diuisim* ad modum, *hoc est*, ad mensuram. In Siculo freto est Æęe, quã Calypso habitasse dicitur.] *Homerus decimo Odyssea, & Apollonius quarto Argonauticon* Circen *scribunt habitasse insulam* Ææam, *non* Calypso. *Quos secutus Virgilius tertio Æneidos* Ææam *appellauit insulam Circes, noto versu. vbi Ææe nomen est insulæ, non cognomen Circes, vt Seruius Grammaticus putauit. Neque enim* Circe *dicta est* Ææa, *aut vnde putat Seruius, aut ab insula quam habitauit, sed ab Æa vrbe Colchorum, auctore Strabone in primo. Quia verò Vlyxes vtranq; amauit, & insulæ quas habitauerunt in eodem sunt mari Tyrrheno non longè à se dissita, Pomponius pro* Circe *accepit* Calypso. *In quẽ errorẽ incidit etiam Aristoteles secundo Ethicorum non longè à fine, quod Aspasius quoque eius interpres notauit. Propertius etiam in tertio* Calypso Ææam *appellauit, non quòd* Ogygia *insula quam habitauit, alio nomine dicta sit* Ææa, *& ab insula cognominata sit ipsa* Ææa. *Nam insulam quam* Calypso *incoluit, Homerus* Ogygiam *nominat in septimo Odyssea; Apollonius* Nymphæam *in quarto; & ab vtroque dissentiens Callimachus* Gaudon: *nemo* Ææam. *Dicta est igitur à Propertio* Calypso Æea *ab eadem vrbe Colchorum* Æea, *in qua regnauit* Æetes *frater Calypsus*, Solis *enim ambo filij fuerunt, secundũ quosdam, referente celeberrimo apud Græcos Grammatico Zeze in Lycophronis expositione: licet Homerus Odyssea septimo Atlantis filiam* Calypso *faciat, non Solis, & Homerum secutus Apollonius in quarto. Meminit & Ææx insulæ quam Circe habitauit, Procopius historicus in primo. Porro ab Æa siue Ææa Colchorum vrbe, deduci gentile nomen* Ææus *Stephanus docet. Addo ex interprete Homeri in decimo Odyssea* Ææam *insulam fuisse prius, quod nunc est promontorium* Circæum *ab illa denominatum, ex quorundam opinione.* Propius Italiam Galata & illæ septem quas Æoli appellant: Osteodes, *&c.*] Osteodem *neque Strabo, neque Plinius, neque quod sciam alius inter Aeolias numerat: quapropter existimo erratum esse in ordine verborum, legendumq́;* Propius Italiam Galata, Osteodes, & illæ septem, *&c. Scribendum autem cum aspiratione*

tione in postrema Galatha, *ex Ptolemao & Plinij vetere codice, quamuis Ptolemaus cum c. in principio* Calatha. Lipara, Veracia, Didyma, Phœnicussa, Ericussa. Ætna perpetuo flagrat igne. Hiera, & Strõgyle.] *Sic Aldi habẽt exemplaria. Scribendũ arbitror,* Lipara, Hicesia, Didyme, Phœnicussa, Ericussa, & quę perpetuo flagrãt igne Hiera & Strõgyle: *ex Strabone, Ptolemao, Plinio, Marciano, Solino, & Homeri interprete in decimo Odyssea, qui* Hilcesiam *pro Euonymo ponit inter Aeolias. Ptolemaus vtranque locat prope Siciliam. Vel si magis placet lege:* & quę, vt Ætna perpetuo flagrant igne Hiera & Strongyle, *ex Diodoro. De perpetuis harum incendiis prater citatos auctores meminere etiam Apollonij Rhodij expositores in quarto. Illud non omittendum, cateris vnitatis numero esse* Didyme. *Pausania verò plurium numero* Didymę. *Item insulas illas* Ericussam, & Phœnicussam *à Ptolemao* Ericode, & Phœnicode *appellari, non etiam à Strabone vt Hermolaus somniauit.* At Pithecusa, Leucothea, Ænaria.] Pithecusæ *plurali numero Strabo, Ptolemaus, Stephanus. Quorum Strabo & Ptolemaus cum simplici s. semper* Pithecusæ; *Stephanus cum duplici. Ouidius quoque numero plurali:* Colle Pithecusas habitantium nomine dictas. *Praterea videtur legendum permutato dictionum ordine:* Pithecussæ, Ænaria, Leucothea. *vt seruet morem suum sape iam inculcatum, coniungendi duo locorum propria nomina. Nam* Pithecussæ *alio nomine dicta sunt* Ænaria, *ab stati ne nauium Aenea, auctore Plinio libro tertio.* Pandataria.] *Stephanus & Plinij antiquum exemplar: Sic Cornelius Tacitus libro xiiij. & Varro in tertio De re rustica cum e. in tertia* Pãdateria. *Ptolemaus cum o. magno in eadem* Pandatoria. *Strabo* Pandaria, *si codex vitiatus non est, quod vereor.* Phytonia Parmaria.] *Lego* Pintõ *non* Phytonia, *ex Martiano, & Plinio. Cuius verba deprauata vt posthac emendatè legantur, libuit subtexere ex libro iij. capite vj.* Etiamnum, *inquit,* angustias eas arcentibus insulis paruis quæ Cuniculariæ appellantur, itemque Phitonis fossę à quibus fretum ipsum Taphros nominatur. *Scribendum ex vetusto Plinij exemplari:* etiam num angustias eas artantibus insulis paruis, quæ Cuniculariæ appellantur, Itemque Pintonis & fossæ. *Romana exemplaria* Pintoñ & fossæ *legunt, non minus probanda lectione. Nec me mouet Ptolemaus, qui eam insulam* Phintonem *nominat: multis enim Graci aspirant, qua Latini per tenuem efferunt, & è contrariò. Sciendum tamen* Pintonem *siue mauis* Phintonem *insulam, non esse ex earum numero qua sunt citra Tiberis ostia, quas hic Pomponius refert, sed ex illis qua vltrà sunt. Quamobrem inter Transtiberinas locanda est, errore librariorum hîc posita. Praterea legendum videtur* Palmaria *non* Parmaria *ex Plinio & Marciano à palma arbore, vnde &* Phœnicussa *inter Aeolias nominata, & dua alia eodem nomine in sinu Libyco prope Carthaginem Stephano. Astipulatur etiã Varro libro De re rustica tertio:* Hoc, *inquit,* ita fieri apparet in insulis propinquis Pontiæ, Palmariæ, Pandateriæ. Dianium, Iginium, Cerbania.] *Plinij vetus exẽplar & Romana lectio, itemq; Marcianus* Igilium *legunt, non* Iginium *vt Hermolaus agnoscit: haud sanè, vt mihi videtur, rectè. Quapropter legẽdum*

puto Ægilium *siue* Ægilion. *vt quemadmodum dicta est altera insula* Ægilos, *id est* Capraria; *ita hac forma diminutiua appellata sit* Ægiliō, *id est*, Capellaria, *&* minor Ægilos. Carbaniam *putat Hermolaus eam esse quæ à Plinio dicta sit* Barpona. *Cui nec assentio omnino, nec dissentio. In alterutro erratum constat, in vtro incertum.* Duæ grandes fretoque diuisæ Ethrusco.] *Non esse attentandum verbum* Ethrusco *persuadere videtur Plinius in tertio*: In Ligustico, *inquit*, mari est Corsica, quam Græci Cyrnon appellauere, sed Thusco propior. *Nihilominus pēdeo animi, dubiusq; sum* Taphro *ne hic an* Ethrusco *legendum ex eodem Plinio: Cuius verba paulò antè relata sunt*: Itemque Pinton & fossæ, à quibus fretum ipsum Taphros nominatur. Inter latera tenuis & longa.] *Melior lectio*, sed longa. *Caterùm hac verba non videntur conuenire* Corsicæ *sed* Sardiniæ, *de qua statim subiicit. quæ ideò dicta est* Ichnusa *&* Sandaliotis, *quòd longitudine & laterum angustia soleæ siue humani vestigij effigiem exprimat, Stephano, Pausania, Plinio, Solino, Marciano & reliquis.* Vbi Aleria & Marianę colonię sunt.] *Scribe* Mariana, *non* Marianæ *ex Ptolemao, Plinio, Solino.* Nisi quòd in Occidentem quam in Orientem angustius spectat.] *Corrigendum puto*: nisi quod ab Occidente quam ab Oriente angustius patet, *ex Plinio in tertio*: Sardinia, *inquit*, ab Oriente patens, *&c. quæ verba refert etiam Marcianus.* Vrbium antiquissimæ Calaris & Sulchi.] *Sunt qui* Calaris *probēt, inter quos est & Hermolaus. Nos cōtrà ex Strabone, Stephano, Ptolemao, Pausania, Marciano, Plinio, vtique scripto,* Caralis *defendimus; sic vbi aliter scriptū sit perperā scriptum asserentes. Stephanus* Caraliam *nominat. Praterea Strabo aspiratè* Solchi: *Ptolemaus sine aspiratione* Solci: *Plinius* Sulci: *Pausanias* Sylci, *etsi in eo mendose* Syllus, *pro* Sylcus *scriptum leges. Sed quoniam hac Corsica & Sardinia relatio, ita cōfuse & præpostere scripta est, vt neutri quod suum est, redditum videatur; visum est faciendum, vt subiicerem quo pacto restitui fortasse in integrum pōßit. Scribendum igitur, vt reor, hoc verborum conceptu*: Quarum Corsica littori propior par & quadrata vndique, præterquā vbi Aleria & Mariana coloniæ sunt, à Barbaris colitur. Sardinia Africum pelagus attingens, inter latera tenuis, sed longa; nisi quod ab Occidente quàm ab Oriente angustius patet, & nusquam non aliquanto spaciosior, quàm vbi latissima est Corsica, &c.

Baleares in Hispania.] *Ptolemaus cum duplici ll & i. in secunda* Baliarides: *Strabo* Balerides *cum vno tantum l. Stephanus* Bliarides. Iamno, & Mago.] *Ptolemaus* Iamna, *non* Iamno. In maioribus Palma & Polentia.] *Ptolemaus* Palma & Polentia *cum duplici ll: Strabo*, Palama & Potētia. Aliúdne quod verius.] *Neminem esse tam obtusi iudicij puto, cui nō suboleat, hac verba non esse Pomponij, sed lectoris, fabulosum putantis quod de natura terra* Ebusitanæ *auctores prodidere.*

IN LIBRVM

IN LIBRVM TERTIVM EX ORA HISPANIÆ EXTIMA.

VNC ad alios aliosque inuicem.] *Scribendum reor*, nec ad alios aliosque inuicem. Vndique si vt doctioribus placet, vnum animal est.] *Castigo*: vtique si vt doctioribus placet mundus animal est. *Solinus capite xxvi.* Physici autumant mundum animal esse, eumque ex variis elementorum corporibus conglobatum esse. Neque eodem assiduè tempore, sed vt illa surgit.] *Sincerior, vt arbitror, lectio erit*: Namque eodem assiduè tempore, vt illa surgit, &c. Extra. Iunonis ara templumque est. In ipso mari monumentum Geryonis.] *Castigatius magisq; è Pomponij elegãtia & nitore*: Extra Iunonis ara templumque, & in ipso mari monumentum Geryonis. Cuneus ager dicitur.] *Verbum illud* ager, *supposit判itiũ videtur. Nam Plinius in tertio sine vllo additamento* Cuneum, *hoc promontorium nominat. Occasionem dederunt errori, si error est, verba Strabonis in initio tertij malè tralata. Quid si legendum non*, ager dicitur, *sed à* Græcis dicitur? *vt prætermissum sit librarij indiligentia, nomen promontorij Græcum*, Sphen: *sic enim* Cuneus *vocatur Græcè. Nam Martianus Latinus auctor Græco maluit quàm Latino nomine hoc promontorium demonstrare*. per Sphenis, *inquit*, frõtem circuitu sacri promontorij, &c. In Cuneo sunt Mirtylis.] *Ptolemæus per ypsilon in prima, & iota in duabus vltimis*. Iulia Myrtilis. Sinus intersunt, & est in proximo Salacia.] *Scribo*, Sinus intersunt. Vrbes, in proximo Salacia. *vt in Gallia exteriore*: Belgarum Treueri. Vrbes opulentissimæ: In Treueris Augusta. *frequens est in hoc ordine Mela.* In altero Vlyssippo.] *Ptolemæus* Olios Hippon *diuisim, hoc est*, Olis equile. Et Tagi ostium.] *Lego*, ad Tagi ostium: *vrbes enim testatus est se relaturum non fluuios, sed in transitu dixit ad Tagi ostium sitam*. In medium ferè vltimi promontorij latus effluens.] *Emendatius ni fallor scribetur*: è medio ferè vltimi promontorij latere fluẽs. Frons illa aliquandiu rectam ripam habet.] *Lego*: rectam ripam agit. *vt de Gadibus*: qua terris propior est penè rectam ripam agit. Auo, Celandus.] *Ptolemæus*, Auus *non* Auo. Nebis, Minius.] *Strabo cum æ. diphthongo in prima* Næbis; *Sine diphthongo Ptolemæus. Vtitur autem iure suo Mela hoc etiam loco, inculcatis duobus nominibus eiusdem fluuij. Nam* Næbis, *&* Minius *idem est, auctore Strabone. repugnat tamen Ptolemæus.* Et cui obliuionis cognomen est, Limia.] *Variant codices in nomine huius fluuij. Strabonis exemplaria modò* Limæam *habent cũ æ. diphthongo in media, modò* Limiam, *primo vtrunque*

ordine Græcorum. Variat item Plinij vetus codex. Flexus ipse Lambriacam vrbem amplexus.] *Legendum existimo non* Lambriacam, *sed* Abobricam, 2* *quam in hoc tractu vt insignem vrbem famigerat Plinius.* Recipit fluuios Iernam & Viàm.] *Aldus* Læron *non* Iernam *legit*. Hierna *porro cum aspiratione in prima promontorium est, non fluuius Straboni in tertio. Sed sciendum eam dictionem, vt pleraque alia in Strabone, deprauatam esse, legendumq́; in eo non* Hierna *sed* Nerium, *quamuis Hermolaus diuersæ sit opinionis. Patet id ex alio loco eiusdem auctoris in eodem ipso libro.* Extremi, *inquit*, Artabri incolunt circa Nerium promontorium quod Occidentalis & Septentrionalis est lateris. *Neque id promontorium dictum est alio nomine* Artabra *vt Strabonis vitiosa tralatio persuasit credulis lectoribus, sed Artabrorum populorum promontorium est* Nerium. *Denique de* Hierna *promontorio aut fluuio nusquam mentio;* Nerium *promontorium omnes ferè celebrant, Strabo, Ptolemæus, Plinius, Pomponius. Sed Strabo & Ptolemæus* Nerium *nominant; Plinius & Pomponius* Celticum. *Causa diuersitatis in nomine est, Celticos populos extremum illum angulum habitantes dictos esse cognomine* Nerias, *auctore Plinio. Quod si diuinandum est fluuium esse in eo tractu monti cognominem*, Orbium *libentius scripserim ex Ptolemæo.* Per quæ eos Tamaris.] *Ptolemæus* Tamara. Secundum Arotebrarum portum.] *Strabo non* Arotebras *appellat, sed inuersis litteris* Arotrebas. *Cui lectioni fauet non Plinij modò vetus codex, sed ipsa etiam Plinij sententia.* Et ibi, *inquit*, gentem Artabrum quæ nunquam fuit, manifesto errore. Arotrebas enim quos ante Celticum diximus promontorium hoc in loco posuere, litteris permutatis. *Quibus Plinij verbis non puto refutari opinionem Melæ, & si paulò pòst* Artabros *ponat. Nã qui à Plinio refelluntur ex* Arotrebis Artabros *fecerũt mutatis litteris, vt ex Plinij verbis liquet. At Mela vtrosque refert &* Arotrebas, *&* Artabros. Tamarici Nerij quæ incolunt.] *Scribendum videtur* Neriæ, *non* Nerij, *ex Plinij scripta & Romana lectione.* In ea primùm Artabri sunt & Ianassum Celticæ gentis.] *Castigo*, In ea primi Artabri sunt, etiam num Celticæ gentis. *Nam paulo antè dixerat Celticos populos longè tenere oram Hispaniæ quæ occidentem spectat vsque ad Celticum promõtorium communem angulum vtriusque oræ Occidentalis & Septentrionalis. Nunc autem referens populos septentrionalem oram incolentes, ait primos in ea esse Artabros populos, nec pertinere ad sequentes gentes, Astures Cantabrósve, sed esse adhuc Celticæ gentis antedictæ.* Admixtum mare.] *Legendum*, admissum mare. Mearus & Narius.] *Ptolemæus*, Metarus, & Nabius. Et sunt Augusti nomine sacræ.] *Lego*: Eæ sunt Augusti nomine sacræ. At ab eo flumine quod Saliam vocant.] *Cùm Pomponius post* Saliam *fluuium statim* Cantabros *ponat, ab Occidente pergens in Orientem, & Plinius è contrariò ab Oriente in Occidentem post* Cantabros *continuò* Sangam *fluuium statuat, videntur vterq; eundem fluuium agnoscere, siue* Saliam *illum, seu* Sangam *nomines. Est igitur nominis differentia, non rei: vt vel in Pomponio legendum sit* Sanga, *vel in Plinio* Salia. *Et Plinij quidem codex vetus* Sanga

Sanga *ostentat: in quam lectionem vt magis inclinem, facit, quòd illius regionis incolæ fluuium hunc appellant* Saia *corrupto nomine: Nec mihi in hoc loco Hermolaus satisfacit.* Vsque adeò semet & terras angustantibus.] *Lego:* Vsque adeò semet terris angustantibus. Et Origeuiones quosdam Nesua descẽdit.] *Scribendum reor:* & Aurigeuos & Caristos Nerua descendit: *ex Ptolemæo, & Plinio. Legitur tamen in Ptolemæo aliquando* Nesua, *quam lectionem rursus videntur approbare, qui loca illa habitant* Nansa *lingua vernacula vsq; in hodiernum vocantes. Plinius* Origenos *vocat populos non* Aurigeuos. Tritium Tobolicum.] *Ptolemæus* Tritium Tuboricum. Deinde Iturissam & Easonem.] *Ptolemæus cum vno s.* Iturisam. *& per œ. diphthongon in prima* Oeasonẽ. *Strabonis codex Græcus* Idanusam *nominat; Interpres* Oedasunen *reddit, fortasse rectius, ex emendatioribus exemplaribus. Plinius non* Oeasonem *sed* Olarsonem *appellat. Nec ob id credam cum Hermolao, vitiatum esse Ptolemæi codicem. Parum enim efficax ea ratio est. ego potius crederem vitiũ in Plinio resedisse.* Varduli vna gens.] *Lego,* Varduli vltima gens. *Semper enim huiusmodi fine terminat prouincias Mela, vt sæpe dictum est. Vide sup. lib. 2. ad finem cap. 3. de Macedonia.*

EX ORA GALLIARVM EXTIMA.

VT hominem optimam & gratissimam diis victimam crederent.] *Scribo,* vt hominem opimam & gratissimam diis victimam cæderent, *vt libro secundo de Tauris populis:* Immanemque famam habent solere pro victimis aduenas cædere. *Confirmat etiam quod statim sequitur.* Atque vt ab vltimis cædibus temperant.] *legendum potius,* atque vt ab humanis cædibus temperant. *Quod autem sequitur,* deuotas *scribo* deuotos, *vt subintelligas,* homines. *Nam aliàs quod vestigiũ obsecro erat feritatis abolitæ, delibare victimas, quas mactare erat pietas?* Cum mortuos cremant ac defodiunt apta viuentibus olim.] *Legendum,* cum mortuis, *non* cum mortuos, *ex obseruatione Mariangeli.* Exactio crediti deferebatur ad inferos.] *Scribo* differebatur ad inferos. *Valerius Maximus:* Vetus ille mos Gallorum occurrit, quos memoriæ proditum est, pecunias mutuas quæ his apud inferos redderentur, dare. Nam à Pyrenæo ad Garumnam Aquitania.] *Lego,* Aquitani *non* Aquitania: *quia præcessit,* Populorum tria summa nomina, *& sequitur* Celtę, *&* Belgæ. Ab eo ad Sequanam Celtæ.] *Ptolemæus* Secoanam: *Strabo* Secuanam. Aquitanorum clarissimi sunt Ausci.] Ausci *cum duobus* *ss.* *Strabo & Ptolemæus etsi Hermolaus in Plinianis Cast. alter scribat.* Celtarum Hedui.] *Strabo & Ptolemæus sine aspiratione; Sed Ptolemæus cum æ. diphthongo in prima* Ædui. *Strabo ferè cum e.* Edui, *nonnunquam tamen cum œ. diphthongo* Oedui. *Stephanus cum Ptolemæo, sed* Ædusios *nominat, si error non est in exemplari. Cornelius Tacitus vndecimo* Eduos *sine aspiratione & diphthongo vocat. Vrbem eorum* Augustodunum *Ptolemæus & Marcellinus nominat. Proinde non est quòd eam quis dictionem mutare attentet.* Belgarum Treueri.] *Ptolemæus* Trebiri;

Trebiri; *Strabo & Cornelius Tacitus de moribus Germanorum* Treuiri. In Treuiris Augusta.] *Puto desiderari verbum* Treuirorum, *legendumq́; ex Ptolemao* Augusta Treuirorum, *vt differat ab aliis vrbibus eiusdem nominis. Nam &*
1* Ausciorum Augusta *est. Proinde quod sequitur:* In Auscis Elusaberris.] *legendum* in Ausciis Augusta. *ex eodem Ptolemaeo, expuncta peregrina & Barbara dictione* Elusaberris. *Sunt tamen nonnulli & ingenio & doctrina praestantes viri, qui censeant scribendum hic* Elusa *pro* Elusaberris, *quòd* Elusates *in Aquitania celebrentur à Caesare tertio Commentariorum de bello Gallico, & à Plinio in quarto. Sed mihi apud Plinium diuersi esse videntur* Elusates *ab* Ausciis, *neque posse ex eo colligi* Elusam *vrbem esse* Ausciorum. *praesertim cùm Ammianus Marcellinus* Elusam *in Narbonensi statuat, non in Aquitania, cuius sunt populi* Auscij. *Nihil itaque ex priore sententia muto.* Ad postremum magni freti similis nec maiora tantum, *&c.*] *Totum hunc locum sic lego ac dispungo:* Ad postremũ magni freti similis, non maiora tantùm nauigia tolerat, verùm etiam more pelagi saeuientis exsurgens, iactat atrociter, vtique si aliò ventus, &c. Quia cùm videatur editior aquis obiacet, vbi se fluctus impleuit, *&c.*] *Hunc item locum diuerso modo & scribo & percipio sic:* quia cùm videantur editiora quibus obiacet, vbi se fluctus impleuit, illa operit, nec vt prius tantum abeunt. Pertinentque ad vltimos, *&c.*] *Lego* pertinet; frons *videlicet, non* pertinent. A Santonibus ad Osismios.] Santones *penultima lõga Ptolemaeus & Stephanus; At Strabo cum o. paruo & diuerso ordine* Santoni. Nec portu quem Gesoriacum vocant quicquam habent notius.] *Ptolemaeus per i. in prima & duplex s. & duplex item r.* Gissorrhiacõ. *Item* habet *lego, non* habent, *vt referatur ad illud* frons. Vbi campos impleuit Fleuo dicitur.] Fleuum *Plinius vnum ex ostiis Rheni appellat. Est etiam castellum Germaniae trans Rhenum Cornelio Tacito in sexto.*

EX GERMANIA.

Oceanico littore obducta est.] *Lego*, Oceani littore, &c. Corpora ad consuetudines laborũ.] *Scribendũ puto*, corpora assuescendo labori. *vt verbũ sit verbo simile*, bellando, assuescendo. Syluarũ Hercinia.] *Strabo* Ercyniã *sine aspiratione scribit: Ptolemaeus, Eratosthenes, & alij Graeci auctores* Orcynium *auctore Caesare in sexto Cõmentariorum.* Montiũ altissimi Taurus & Rhetico.] *Cornelius Tacitus libro duodecimo montẽ* Taurum *cũ Pomponio nominat. Idem tamen in xiiij.* Taunũ, *non* Taurum. Nisi quorum nomina.] *Aldus*, & alij quorum nomina. Moenis & Lupia.] *Scribo* Moenis & Lupias *ex Strabone, & Cornelio Tacito.* Amisius, Visurgis.] *Ptolemeus*, Amasius & Visurigis: *Strabo, Plinius, Cornelius Tacitus* Visurgis *cũ Pomponio.* Amasias *tamen est Straboni:* Amisia *Cornelio Tacito.* Acre mare.] *Scribo* hac re mare. Ac saepe transgressis.] *Hac verba aliquem quidem sensum habent, friuolum tamen & parum necessariũ: itaq; pro alienis ferè habeo.* In eo sunt Cymbri & Teutoni.]

Scribo

Scribo Cimbri *cum i. in prima, ex Ptolemao, Strabone, Plutarcho, & omnibus.* *Item* Teutones *non* Teutoni *ex Ptolemao, & Plutarcho.*

EX SARMATIA.

QVA retro abit vſque ad Iſtrum flumen immittit.] *Lego* immittitur; *vt in Thracia,* à Pontici lateris fronte vſq; in Illyricos penitus immiſſa. *Nam in agendi ſignificatione in Creta:* ad Orientem Sammonium promontorium, ad Occidentem Criumetopon immittit. *Poſſet etiam legi, nec male,* init. *vt infrà de Arabico ſinu:* Init penitus introrſusque dum Ægyptum, &c. Vt inde expedita in ictus manu quæ exeritur virile fiat pectus.] *Non ſapit hæc oratio candorem Melæ, nec breuitatem illam quæ ſemper doctiſſimis quibuſque ſummæ fuit curæ. Lego igitur paucioribus verbis, ſenſu eodem:* Inde expedita in ictus manus, virile fit pectus, *cætera ſuperfluunt; adiecta puto ab ineptis, vt aiunt, gloſſatoribus.*

EX SCYTHIA.

FERE omnes etiam in vnum Sagæ appellati.] *Si in his verbis non eſſet deprauatio, ſibi ipſi repugnaret Mela. Nam quum dixiſſet* ferè omnes, *ineptè adiectum eſſet,* in vnum. *Caſtigandum ergo exiſtimo,* Per ſe omnes etiamnum Sacas appellant, *ex Plinio & Herodoto.* Terra anguſta.] *Lego* auguſta, *non* anguſta. Donec vitio gentium temperatus eſt.] *Lego* temeratus eſt: *Aldus,* turbatus eſt. Amardi & Pæſici.] *Stephanus* Paſarcæ: *Ptolemæus* Paſicæ.

Etiam ad fretum Derbices.] *Scribe disiunctim:* Et iam ad fretum Derbices. *Stephanus tamen per duplex cc. & æ. diphthongum in fine,* Derbiccæ, *Apollonij auctoritatem ſecutus: aitq; appellari à Cteſia* Derbios, *vel* Terbiſſos. *Dionyſius Byzantius* Dercebios *nominat. Strabo vndecimo modò* Derbeces *penultima producta; modò* Berbyces *cum y in eadem, ſi vacat menda exemplar. Ptolemaus cũ Stephano* Derbiccæ. *Sed in relatione Mediæ* Dribyces. *Sicq; habet vetus Plinij codex.*

Duobus exit in Caſpium Araxes Tauri latere demiſſus.] *Verba illa,* Araxes Tauri latere demiſſus, *ſenſum inchoant diuerſum. Per præcedentia verò fluuius ſignificatur, cuius nomẽ librariorum incuria omiſit. Hunc putamus eſſe fluuium,* Rha: *Tum quòd facilis fuit librarij vbique dormitantis lapſus vna duntaxat ſyllaba præterita; tum quòd Mela duobus alueis tradit exire in Caſpium ſinum, quod de* Rha *flumine apertè teſtatur Ptolemæus. Præterea ſi quis rem diligenter examinet, inueniet ex magna fluuiorum copia qui in Hyrcanum mare emittunt, ſex tantùm qui famam habeãt delegiſſe Melam, quos memoriæ proderet, Duos in ſinum Caſpium emittentes, totidem in Hyrcanum, poſtremos duos in Scythicum. Denique* Rha *fluuius plagæ Septentrionalis Tanaidi vicinus, auctore Marcellino, clarus eſt & celeber; vel quòd diſterminat Sarmatiam à Scythia, vt ſcribit Ptolemæus; vel radice cuiuſdam herbæ vegetabilis, quæ in eius ſuperciliis gignitur ad vſus multiplices medelarum: vt idem Marcellinus tradit.* Quamuis intuearis manifeſtum.] *Rectius Aldus,* manifeſtus. In ſubiectam non declinet ſtatim vnda.] *Lego* in ſubiecta, *vt ſub-*

vt subintelligas loca, *astipulantibus etiam Aldi exemplaribus.* Ex radicibus Co-
raxici mōtis vicinis editi.] *Deest verbum* fontibus, *ex Aldo, vt sit*, vicinis fon-
tibus editi. Perque Iberas & Hyrcanos diu & multum, &c] *Legendum vi-
detur* perque Armenios & Albanos, &c. *Plinius in sexto*: Flumina per Alba-
niam decurrunt in mare Casios & Albanos. Deinde Cambyses in Cauca-
siis ortus montibus: Mox Cyrus in Coraxicis. *Strabo vndecimo*: In medio
planicies est fluminibus irrigua præsertim Cyro, qui ortum ex Armenia
trahens, mox dictam planiciem intrat, atque Aragum amnem è Caucaso
defluentem recipiens euadit in Albaniam, inter quam & Armeniam in
mare Caspium erumpit. *Et paulò pòst idem Strabo*: Cyrus autem qui per Al-
baniam fluit, & alia flumina eum augentia terram fœcundiorem exhibēt.
Hæc Strabo. In cuius tralatione vitiose scriptum est Aragum, *pro* Aragonem, *vt
habent Græci codices. Sed potest etiam legi*, per Iberas & Albanos. *Nam Ptolemæo*
1 * *auctore* Cyrus *per totam Iberiam & Albaniam fluit, diuidens illas ab Armenia.*

EX INSVLIS HISPANIÆ ET SEPTENTRIONIS.

His oris quas angulo Bæticę.] *Videtur desiderari præpositio*, ab. *vt sit*: ab an-
gulo Bæticæ. Annorum quis manet numerus.] *Falso hæc quoque verba
Pomponio obtruduntur.* Adeo agri fertiles.] *Scribo*, adeo agri fertilis, *vt in
India*: & tam feracis soli vt mella frondibus defluant. Gallicenas vo-
1 * cant.] *Vide an legi etiam commodè queat* Gallicinas, *vt* fidicinas, Lyricinas.
carmina enim illis tribuit. Scire ventura & prædicare.] *Lego*, prædicere, *non*
prædicare. Ita aliarum opum ignari magis.] *Scribo*, ita alienarum opum
2 * ignari magis. Vltro corpora infecti.] *addenda est, vt puto, dictio*, glasto, *à li-
brariis prærerita, vt sit*: vltro corpora glasto infecti. *Cæsar quinto Commentario-
rum*: Omnes verò se Britanni vltro glasto inficiūt, quòd cæruleum efficiat
colorem, atque hoc horridiore sunt in pugna aspectu. *Meminit & Plinius
libro xxij. cap. j.* Causas & bella contrahunt, ac sic frequenter inuicem in-
festant.] *Aldus*, Causas autem bellorum & bella contrahunt. *Lego*: Causas
autem bellorum ex libidine cōtrahunt ac se frequenter, &c. *vt suprà in Ger-
mania*: Bella cum finitimis gerunt. Causas eorum ex libidine accersunt.

Non equitatu modò aut pedite.] *Lego*, peditatu *non* pedite. Curribus
Gallicè armati.] *Scribendum videtur alterutro modo*; *aut*, curribus Gallicis ar-
mati; *aut*, curribus Gallicè armatis. Magis quàm aliæ gentes aliquate-
nus tamen gnari.] *Hæc etiam verba non rectè Pomponio ascribuntur*; *magis vi-
dentur hominis defensantis honorem Iuuernæ, quem dolebat tanti auctoris elogio im-
minutum.* Contra Germaniam proiectæ.] *Aldus* Vectæ *rectius*: *Plinius vni-
tatis numero* Vectis. Et Satmalos quibus magnæ aures.] *quæ malum* Sat-
malos *vox est? Nempe ex earum nota, quæ ab imperitis Agyrtis interiecta, pulcherri-
mum hoc opus non paucis in locis contaminauere. Strabo Græco & litterato nomine*
Enotocoetas *appellat*: *Plinius corrupto etiam nomine* Fanesios *vocat libro quarto,*
vbi

vbi fortè non Fanesios, *sed* Panusios *legendum, quòd toti auribus contegantur. Sed hoc arbitrarium sit.* Talga in Caspio mari.] *Plinius in sexto* Tazata: *Ptolemæus* Tachalca, *sic enim præfert codex Græcus, Latinus* Talcha *legit. Hermolaus sine aspiratione* Talca. Diis parata existimantes diis que seruanda.] *Particula* que *delenda. & expende an potior sit lectio*, parta; *quàm* parata. Hæc à Scythico promontorio apposita.] *Melius*, exposita. Scythæ sunt Androphagi.] *Aldus* Androphagæ *cum æ. diphthongo in postrema. Scribe* Androphagœ *cum œ. diphthongo, terminatione Græca ex Herodoto, cui perquàm familiaris vox est* Androphagœ. Longè ab eo Taurus attollitur.] *Verbum* longè *putamus aut redundare; aut si nō redundat, significare* in sublime & excelsum. *Nam videtur hic Mela repetere & apertius dicere quod de Tauro monte in Lycia prodiderat:* Taurus ipse ab Eois littoribus exurgens vastè satis attollitur. *Facit igitur initium & originem montis Tauri, promontorium Tabin. Plinius quoque libro quinto ab Eois littoribus venire asserit Taurum montem. & paulò antè.* Ab iis in eorum recursus inflectitur.] *Lego*, Ab iis in Eoum mare cursus inflectitur. *Plinius in sexto, capite xvij.* A Caspio mari Scythicoque Oceano in Eoum cursus inflectitur, ad Orientem conuersa littorum fronte.

EX INDIA.

AB Occidente indefinita.] *Legendum* ab Occidente Indo finita. *Res nota ex Strabone, Ptolemæo, Plinio, Arrhiano, & omnibus. Notauit hoc etiam Mariangelus.* Immanes & serpentes aliqui, vt elephantes morsu atque ambitu corporis afficiant.] *Nihil muto. Tantum moneo legi etiam posse:* Immanes & serpentes alit, vt elephantes morsu atque ambitu corporis conficiant. Arundinum fissa internodia.] *Aldus* scissa. *Videtur legendum* singula, *ex Plinij septimo libro:* arundines, *inquit*, tantæ proceritatis, vt singula internodia alueo nauigabili ternos interdum homines ferant. *Nam quid attinebat in demonstrando illarum arundinum vsu adiicere aut* scissa, *aut* fissa? *Num admonendus erat lector non præstare illum vsum, nisi prius scinderentur?* Veluti nauitas.] *Scribendum fortè* veluti nauiculæ. *Solinus* vt lembi. *Nam Plinius eos qui illis internodiis feruntur, non appellauit nauigantes, sed homines; vt liquet ex verbis paulò antè allatis.* Lino alij vestiuntur, aut lanis.] *Elegantior lectio*: Lino alij vestiuntur: alij lanis. At vbi senectus aut morbus incessit.] *Mariangelus*: Alij vbi senectus, &c. Oras tenent ab Indo ad Gangen Palibothri.] *Locus mendis creberrimus, & ordo verborum vitiatissimus. quem si velimus sensum aliquem commodum elicere, perinde ac putre & ruinosum ædificium demoliendum habemus. Demoliamur igitur diis benè iuuantibus. Nam, vt subueniamus eximio auctori iam propè animam agenti, committēdum est aliquid vel gyris & carcere dignum. Lego igitur permutatis prius verbis, deinde etiam castigatis ad hunc modum*: Oras tenent ab Iolide ad Indū Nysæi; ab Indo ad Gangen Palibothri. A Gange magis, quàm vt habitetur exæstuat. *Verbum illud* Nysæi *cum æ. diphthongo in*

penultima

penultima scribendum, auctore Stephano, ab vrbe Nysa *Indicarum clarissima, de qua, & monte eius* Mero, *statim antè disseruit; hoc enim melius quàm vt legatur* Nisi, *vt alij sentiunt. Nec* Iolide *lego, sed* Colide. *Est autem* Colis *promontorium ob immensam altitudinem; alio nomine dictum* Aornos; *vel vt alij proferre malunt* Aornis, *hoc est auibus inaccessum, cuius multi meminere, & inter alios Plinius in sexto: apud quem tamen mendosè pro* Coliacum, Colaicum *legitur. Inter hoc promontorium & Indum fluuium sitam esse vrbem* Nysam *præter Geographos, Arrianus Historicus, & apud nos Curtius tradunt. Item* Palibothreni *lego, non* Palibothri, *ita gentile nomen formante Stephano. Ipsam autem vrbem Arrianus semper cum m. in secunda* Palimbothra *enunciat. Nec aliter in duobus vetustis codicibus, quos (vt dixi) domi habeo, inuenitur. At Ptolemæus, Strabo, Stephanus, sine m. omnes cum th. in vltima* Palibothra. *Hermolaus autē sine aspiratione scribit in sexto* Palibotra, *contra antiquorum omnium auctoritatem.* Ab Iolide ad Cu-
1 *dum recta sunt littora.] *Scribo, vt dixi,* A Colide. *De* Cudo *nihil comperi. Sed materiam nobis grauissimus auctor Strabo subministrat emendandi etiam huius loci,* Coniacos *scribens populos esse Indiæ maximè Orientales, postremosq; illius plagæ. Quid si non* Cudum *sed* Tabin *etsi duriuscula correctione legendum est? Alioquin malè cohæreret quod statim sequitur:* Tabis promontorium est quod Taurum attollit. *Nam videtur Pomponius repetere quæ antea dixerat, hoc est* Tabin, Gangen, & Indum, *vt rursus exponat pluribus, quæ antea delibauerat tantùm.*

Timidique populi & marinis opibus affatim dites.] *Scribo,* nudique populi, sed marinis opibus affatim dites. *& ita Aldus rectè. Dixit enim paulò antè:* vbi magis, quàm vt habitetur exæstuat. Tamos promontorium est
2 *quod Taurus attollit.] *Legendum,* Tabis promontorium est quod Taurum attollit: *ex ipso Pomponio suprà, & Plinio in sexto, capite xvij. Nec* Tabis *finis est lateris septentrionalis Asiæ, &* Tamos *orientalis. Nam si quis rem exactiore cura expendat, inueniet Celticum Hispaniæ promontorium initium esse lateris Septentrionalis totius terræ, & finem eiusdem lateris esse Scythicum promontorium. A quo rursus incipit latus orientale, & finitur* Tabi *promontorio. A Tabi verò excurrit latus meridianum vsque ad promontorium* Hesperion ceras: *à quo accipit initium latus occiduum & terminatur antedicto Hispaniæ promontorio Celtico. Quattuor itaque sunt promontoria totidem Totius habitabilis anguli,* Celticum, Scythicum, Tabis, Hesperion Ceras; *quattuor latera eiusdem habitabilis includentia.* Collis alterius partis angulus.] *Scribo,* communis vtriusque maris angulus. In Hæmodo Indiæ monte.] Emodum *montem siue* Emodos *montes, nam vtroq; modo dicitur, nemo cum diphthongo scribit. Aspirationem autem hoc nomen inuenio habere aliquando, aliquando non habere. quod & melius, si Græcos Grammaticos audimus.* Fit omnium maximus, & alicubi latius, quando angustissimè fluit, decem milia passuum patens.] *Lego non* decem milia, *sed* octo millia passuum patens, *ex Plinio, Marciano, Solino. Præterea cùm iidem Marcianus & Solinus Plinij assidui asseclæ, & quæ scripserunt omnia à Plinio mutuati, nescio an*

addam

addam impudenter, nulla auctoris per quem profecerant mentione. Cùm ergo Marcianus & Solinus maximam & minimam Gangis latitudinem notauerint, miretur quis, cur in Plinio in relatione Gangis fluuiorum maximi, & vt ita appellem regis, nulla sit mentio maxima eius latitudinis, neque item in Pomponio, eodem in vtrumq; malo grassante. Equidem ita censeo; Librariorum culpa omissa esse verba, quibus maxima eius fluuij latitudo explicaretur, idq; tam in Plinio, quam in Pomponio. Legendum igitur in Pomponio vt reor sic: quando latissimè viginti millia passuum & alicubi latius, quando angustissimè fluit octo millia: *ex Solino, vt dixi, & Marciano, & quod attinet ad angustissimum fluxum etiam ex Plinio. Modicam latitudinem Strabo facit* C. *stadiorum, asserente id etiam Plinio. Profunditatem nusquam minorem xx. passuum vterq; Item* amnium maximus *libentius legerim, quàm* omnium. Cophen, Acesinen.] Cophen *in recto Arrianus in vtraque compositione:* Cophes *Strabo & Plinius.* Ad Tamum insula est Chryse.] *Legendum vt monui* Tabin. Nec quisquam circum eam esse traditur.] *Legendum* isse *non* esse: *hoc est,* circumisse, lustrasse. *Schema est Tmesis.* Contra inde illa ostia sunt quæ vocant Solis.] *Locus etiam corruptissimus, & tantum non deploratus. Castigo:* Contra Indi ostia insula est, quam vocant Solis, *ex Arriano historico in Indica conscriptione, prodente hanc Solis insulam, quam ipse* Nasacalam *nominat, in ora Ichthyophagorum esse. Porrò idem Arrianus auctor est super Ichthyophagos habitari interiora à Gedrosiis. Rursus Ptolemæus scribit Gedrosios ab oriente terminari Indo amne. Ergo videtur colligi ex Arriano & Ptolemao & Pomponio contra Indi ostia esse insulam Solis. Meminit etiam huius insulæ Plinius in sexto his verbis:* Deinde Ichthyophagi tam longo tractu vt viginti dierum spacio nauigauerint. Insula Solis, & eadem cubile Nympharum rubens, in qua nullum non animal absumitur incertis causis. *Accedit Plutarchi auctoritas in libro de Montibus & fluminibus,* Indum *scribentis magno impetu decurrere in Ichthyophagorum terram. Cæterùm vt hac quoque parte iuuemus studiosos Plinianæ lectionis, putamus antè dicta Plinij verba vitiosissima, vt reor sic esse restituenda:* & eadem cubile Nymphæ Nereidis, *ex eodem Arriano in eadem Indica historia, narrante Nympham quandam Nereidem eam insulam tenuisse: Etsi ego pro comperto habeo Plinium verborum parcissimum & suprà quàm dici possit breuem, non scripsisse* Nymphæ Nereidis, *sed* Nereidis *tantùm. Sic libro nono:* Nereidũ falsa opinio *& in eodem,* complures in littore apparere Nereidas: *& paulò pòst,* Nereidas verò multas. *& libro xxxvi. capite v.* Nereides supra Delphinos & Cete, & Hippocampos sedentes. *Verbum ergo est aductitium* nymphę, *& expositio illius* Nereidis. *Deinde procedēte vlterius incuria & inscitia ex* Nymphæ Nereidis, *factum est* Nympharum rubens. Adeò inhabitabilis vt ingressos, *&c.*] *Lego,* ideo inhabitabilis quod ingressos, *&c.* Et inter ipsa ostia rara tenet regio] *Scribendum puto:* At inter ipsa ostia rara viret regio, *astipulante Arriano in historia Indica.* Inde ad principia Rubri maris pertinent inuia atque deserta humus.] *Legendum* pertinens, *non* pertinent.

Quorum Tuberonem & Arusacen notissima accepimus.] *Scribo*, Tonderon & Arosapen, *ex Plinio libro sexto capite xxiij. tam ex scripta quàm Romana lectione.*

EX SINV PERSICO. CAP. VIII. In ipso Carmanij nauigantiũ dextra positi.] *Rectior lectio*: In ipso nauigãtium Carmanij dextra positi. *Nam sunt etiam* Carmanij *in illa ora antequam intres sinum Persicum*. Cethis per Carmanios.] *Plinius* Zetis *meminit oppidi* Carmaniæ *&* Sabis *fluuij*. *Sed sit ne idem cum hoc Pomponij an diuersus, parum constat*. *Plinij vetus codex* Chetis *legit, non* Zetis. *& paulò antè:* Et quo magis penetrat angustior.] *Legendum* penetratur, *non* penetrat: *vt in Hispania de sinu Sucronẽsi*, maior hic & magno satis ore, pelagus accipiens, & quo magis penetratur angustior Setabin & Duriam, &c. Andanis & Corios.] *Ptolemæus* Carios, *non* Corios. Inde tenuis riuus despectus emoritur.] *Lego* in pertenuis riuos dispersus emoritur. *posset etiam legi* dispessus. Maiorem Sabæi tenent partem. Ostio proximam & Carmanis contrariam partem Macæ, quæ inter ostia ostenditur.] *Scribendum arbitror*, Maiorem Sabæi tenent partẽ. Ostio proximam & Carmanis contrariam Macæ, Partem quæ inter ostia extenditur, *&c*.

Aliquot sunt in medio insulæ sitæ. Ogyris quod in eo, *&c*]. *Videtur legendum*: Aliquot sunt in eo insulæ, Sed Ogyris quod in ea, *&c*. *Hanc insulam Strabo libro xvj*. Tyrrhinẽ; *Arrianus in Indica historia* Hoaracta *nominat*.

EX SINV ARABICO.

Vrbes sunt Carræ, & Arabia, & Gandamus.] *Proposito semper ob oculos Melæ instituto exequendi clarissima quæque, sic lego*: Vrbes sunt Carna, Mariaba, & Agdamu. *Primam ex Strabone, cui est* Carna *magna Mineorum vrbs; Meminit & Ptolemæus: Secundam ex eodem, metropolin Sabæorum, qui cùm sint Arabum ditissimi, verisimile est metropolin eorum à Pomponio celebratam esse: Tertiam ex Ptolemæo. De* Mariaba *& Stephanus, in quo vitiose scriptum est metropolin esse* Sabinorum, *pro* Sabæorum. *Idem* Carnam, Carnanam *nominat, & à Sunio* Carnaniam *appellari ait. Posset etiam, & fortasse rectius, pro* Carræ *substitui* Gerra. Sabæi *enim &* Gerrhæi *omniũ Arabum ditissimi sunt, Straboni libro xvj. Nec me fallit memorari à Ptolemæo Arabia emporium in Arabia Felici, & à Stephano Plinioq;* Carras *vrbem, & Carræorum latissimos & fertilissimos campos in eadem; sed nõ ideò prioris sententiæ pœnitet.* Ab intimo angulo prima Beronice.] *Ventum est ad locum longè omnium in vniuerso opere laboriosissimum, maximis implicatum erroribus, ac penè dixerim Barathrum, & Chaos quoddam, neque enim ordo tantum ciuitatum luxatus est, & deprauata nomina; sed vt suspicor, Barbara insuper aliquot vocabula intermissa sunt. Statui nihilominus vires experiri, & si impares animo, & cum septemcipiti Hydra congredi. Primũ igitur per partes quid de singulis sentiam strictim dicam; Postea subiungam quomodo in totum legendum mihi videatur. Igitur vbi posita est vrbs* Beronice, *poni* Arsinoe *debuit, & è contrariò, auctoribus Ptolemæo, & Plinio. Nã post* Heroopolin *statim constituunt* Arsinoẽ.

Præterea iidem auctores, itemq; Strabo & Stephanus Berenice *per e. in secunda enunciant, non* Beronice. *& infrà.* Inter Heroopoliticum & Scrobilu.] *Minus corruptè legetur* vltra Heroopolin & Cambysu *ex Plinio libro sexto capite xxix. & infrà.* Deinde inter promontorium Moronenon & Coloca Philoteris.] *Scribo non tanto lectionis detrimento:* Deinde muris Hormos & ad Monoleum lacum Philoteris, *Ex Ptolemæo qui post* Arsinoem *meridie versus collocat in hoc tractu* Μυὸς ὅρμον, *hoc est*, muris stationem: *quod nomen pro dimidio vertit Mela, quod fecit in* Ægos fluuiis *vrbe Thraciæ, &* Νότου κέρας *promontorio Africam Asiamq; disterminante, vt mox dicemus.* Μυὸς ὅρμον, *in hoc tractu omnes celebrãt, nec minus* Philoterida *vrbem Satyri ædificium. Quam Strabo, Ptolemæus, Plinius, Stephanus* Philoteram *appellant; Apollodorus referente Stephano* Philoterida, *quem secutus videtur Pomponius. De* Monoleo *verò lacu ad quem sita est* Philoteris, *Plinius in sexto. Posset etiam legi non minus commodè:* Deinde inter promontorium Drepanon & Colobon Philoteris, *&c. ex Ptolemæo, qui inter hæc duo promontoria statuit* Myos hormon, Philoteram, Berenicen, & Ptolemaidem Theron. *De* Colobis, *id est*, debilibus seu curtis, *vt Strabonis vertit interpres, Strabo ipse libro xvj. Sed ampliemus iudicium, crescente subinde, vt in dubiis fieri solet, coniectura; consideremusq; an neutro modo legendum sit, sed sic potius:* Muris promontorium & Ænon antè dicta Philoteris, *ex Plinio libro sexto capite xxix. vt quod Græci* ὅρμον *dicunt, hoc est,* stationem, *Mela interpretatus sit* promontorium. *Potest enim fieri, vt quod est* promontorium, *sit aliquãdo etiam* statio nauium. *Legendus igitur in vniuersum totus hic locus ad hunc maximè modum:* In altera ab intimo angulo vltra Heropolim & Cambysu prima Arsinoe. Deinde Muris Hormos, & ad Monoleum lacum Philoteris, & Ptolemais, & Berenice, & alia Berenice. Tũ silua, *&c. ex citatis auctoribus. Sed vt retineamus morem nostrum subueniendi pro tenuitate nostra clarissimo auctori Plinio, innumeris adhuc plagis discerpto; Sciendum* Ptolemaidẽ *vrbem paulò antè dictam, appellatam esse cognomento,* ἐπὶ θήρας, *hoc est,* ad venatus; *in Plinio autem vitiose legi* ἐπιθυρίας, *ex castigatione Hermolai. Nam quis, obsecro, tã Opicus & Græcè amusos qui* θήραν *nesciat Græcè significare venatum, potius quam* θυρίαν. *Denique & Plinij vetus codex* ἐπὶ θήρας *habet, & à Ptolemæo* Ptolemais θηρῶν, *hoc est, venationum nominatur, & à Strabone* xvj. πρὸς θήραν, *id est, ad venationem. Et in eodem libro:* Sunt, *inquit*, plures θῆραι, *id est, venationes. Non omittendum antè quam ad reliqua transeamus, Strabonem contra cæteros, Post* Heroopolin *constituere* Philoteram, *deinde* Arsinoẽ. *Ptolemæus enim & Plinius prius* Arsinoen, *deinde* Philoteram. Quod ex Nili alueo dioryge abductus,] *Scribo* dioryche *nõ* dioryge. Diorychos *enim inflectitur, nõ* Diorygos, *ex omnibus gregatim tã antiquis, quam recentioribus Grammaticis. Sic etiã Herodotus in Polymnia & aliis libris: Sic Thucydides in primo: Sic Strabo in vndecimo: Sic omnes. Sicubi verò apud ipsum Strabonem, aliúmue auctorem aliter scriptum inuenitur, perperam scriptum est. Vt non parum incessendus sit Hermolaus vir Græcè ac Latinè iuxta doctus, qui in quarto*

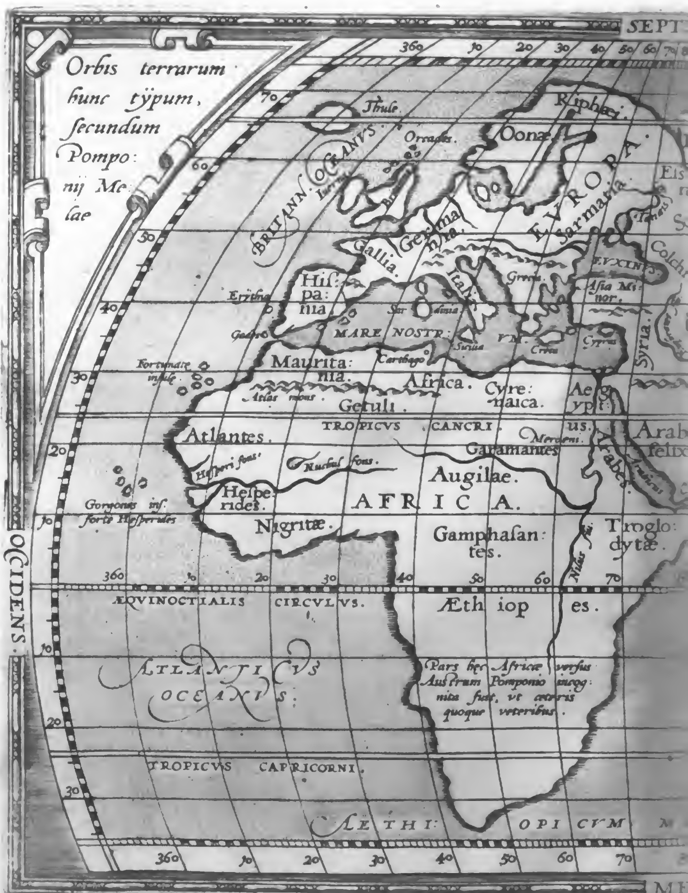
Plinia-

Plinianarum Castigationum, dioryge *legit in Pomponio, contra præcepta Græci sermonis & vsum auctorum.* Extra sinum verum inflexus & nō Rubri maris.] *Castigo*, Extra sinum, verum inflexu etiamnum Rubri maris. Hi quos ex facto quia serpentibus vescuntur, Ophiophagos appellant.] *Lego*, Hos quia serpentibus vescuntur Ophiophagos appellāt; *reliqua superfluunt. Eadem breuitate vsus est Plinius in sexto, vbi de* Ophiophagis *loquitur*. Quos paruos admodum & veneni præsentis.] *Melius* sed veneni præsentis. In magno examine volantes Ægyptum tendere.] *Lego inuerso præpositionis loco*, magno examine volantes in Ægyptum tendere. Pugnaque confici.] *Aldus* pugnas. *Scribo* pugnantes. Ipsum promontorium quo id mare clauditur, à Cerauniis saltibus inuium est.] *Locus ex numero eorum qui insigniter in hoc opere corrupti sunt. Nam quid oro* Cerauniis *Epiri montibus; aut Cerauniis illis quos dixit primo libro in* Caspium *pelagus obuersos, cū mari Rubro? Restituitur autem, ni fallor, si legatur hoc modo:* Ipsum promontoriū quo id mare clauditur Ceras austri Asiæ vltimum est. *Par enim erat, cùm Asiæ terminum in mediterraneo Nilum statuisset, idem in ora facere, ne distinctio disterminatioq́; duarum orbis, & quidem maiorum partium remaneret imperfecta, cæcaq́;. Quæ res nonnullos mouit vt nollent Asiæ & Africæ terminum Nilum facere, sed sinum* Arabicum *& isthmum* Pelusij, *ex quibus est celeberrimus auctor Strabo primo* γεωγραφουμένων. *Cuius verba quod attinet ad* Austri Ceras, *vt ipse appellat, materiam suggesserunt huic meæ castigationi. Ea sunt ex libro xvj.* Postea Elephas mons in mare expositus, & fossa & Psygmu portus ingens, & Cynocephalorum aquatio, & Notu ceras vltimum huius oræ promontorium. Cùm verò ad Meridiem deflexit, negat se vlterius portum aut aliorum locorum descriptionem habere, quòd incognita sint. *Hæc Strabo. Cuius interpres promontorij nomen latinè vertens* Austri cornu *reddidit, non rectè. Meminit eius promontorij & Ptolemæus, vltimum penè illius oræ & ipse faciens. cuius etiam interpres non felicius quàm ille Strabonis* Noti cornu *transtulit. Præterea vltimum Asiæ promontorium esse* Notu *siue* Austri ceras *planum faciunt Pomponij verba quæ protinus sequuntur: Nam proximos ipsi promontorio facit Aethiopas Meroen habitantes: Meroe autem* Nili *insula est: Nilus Asiæ terminus est. Item mirandum non est Melam præpostero ordine nominasse* Ceras Austri, *cùm Strabo, Ptolemæus, Anno,* Austri *siue* Notu ceras *nominent. Fecit hoc & in vrbe Thraciæ, quam ipse* flumen Ægos *nominauit, cùm cæteri omnes* Ægos fluuios *appellent verso dictionum ordine. Nisi fortè hoc etiam inter cætera deprauatum est, vt pro* Austri *siue* Notu ceras, *quod Mela scriptum reliquit, præposterè positis verbis* Ceras austri *librarij scripserint.*

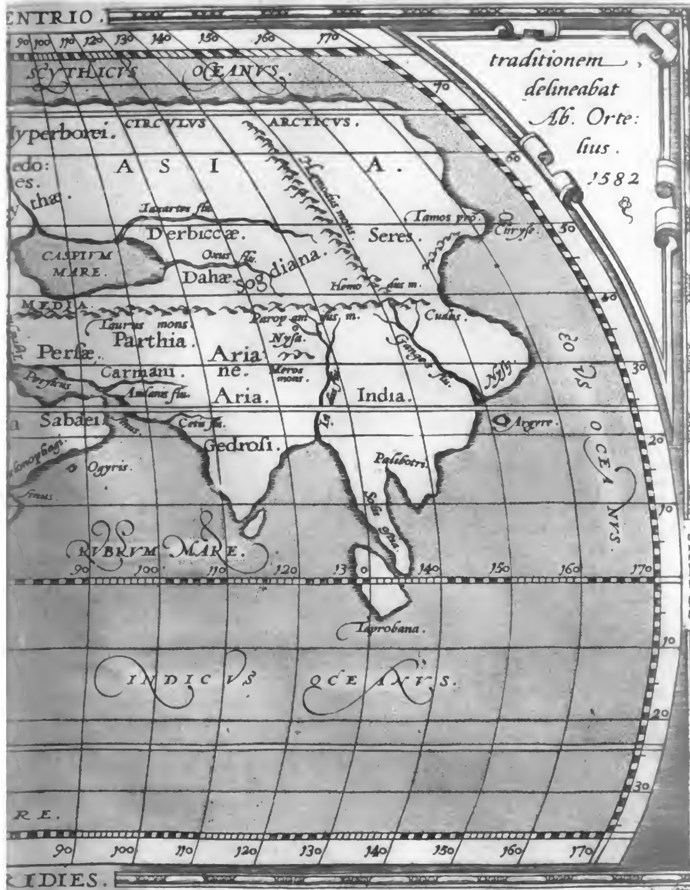
EX ÆTHIOPIA.

Æthiopes vltrà sedēt. Mœroēni habent terram quam Nilus, &c.] *Scribendum reor:* Æthiopes vltra sunt Meroen habitantes, quam Nilus. *Nam à* Meroe *gentile nomen* Meroites *fit non* Mœroenus, *Stephano, & Straboni.*

Quia

Orbis terrarum hunc typum, secundum Pomponij Melae
SEPT
OCCIDENS.
Thule.
Orcades.
BRITANN. OCEANVS
Oonae.
Riphaei.
EVROPA.
Sarmatia
Gallia.
Germania.
Hispania
Italia
Graecia.
EVXINVS.
Asia Minor.
Colchis
MARE NOSTR.
Cyprus
Syria.
Creta
Carthago
Erythia
Gades
Fortunatae insulae.
Mauritania.
Africa.
Cyrenaica.
Aegyptus.
Atlas mons.
Getuli.
TROPICVS CANCRI.
Atlantes.
Garamantes
Arabia felix
Hesperi fons.
Nuchul fons.
Augilae.
Hesperides.
AFRICA.
Gorgones ins. forte Hesperides
Nigritae.
Gamphasantes.
Troglodytae.
Nilus
AEQVINOCTIALIS CIRCVLVS.
Aethiopes.
ATLANTICVS OCEANVS.
Pars haec Africae versus Austrum Pomponio incognita fuit, ut ceteris quoque veteribus.
TROPICVS CAPRICORNI.
AETHIOPICVM

NTRIO.
SCYTHICVS OCEANVS.
traditionem, delineabat Ab. Ortelius. 1582
Hyperborei.
CIRCVLVS ARCTICVS.
ASIA.
Derbiccæ.
Seres.
CASPIVM MARE.
Dahæ.
Sogdiana.
MEDIA.
Taurus mons.
Parthia.
Perſæ.
Carmani.
Ariane.
Aria.
India.
Sabaei
Gedrosi.
Ogyris.
Cudus.
Argyre.
Palibotri.
Taprobana.
OCEANVS.
RVBRVM MARE.
INDICVS OCEANVS.
RE.
IDIES.

Quia ex Ægypto aduenere dicti Automolæ.] *Scribo per œ. diphthongon in fine* Automoloe *ex Herodoto, & Stephano.* Parumque veneratiores veluti optimarum alij virtutum.] *Hunc etiam locũ pessimè à librariis, correctoribúsue, aut vtrisq; habitum, si non restitui, saltem in meliorem statum redigi posse censeo, sic scriptum:* Eorumque veneratione mollitus Æthiopum aliorum victus. *Habeo huius castigationis auctorem Herodotum in Euterpe, tradentem aduentu horum Automolorum factos esse Aethiopas meliores, ac mansuetiores: imbutos moribus & disciplinis Aegyptiorum.* Apud hos plus auri quam Persis est.] *Castigo:* Apud hos plus auri quàm æris est, *Ex Herodoto, & his quæ protinus sequuntur.* Et quia vt libet vesci volentibus licet.] *Lego,* & quibuslibet vesci volentibus licet. *Nam inepta erat ratio, ob id vocari* mensam Solis *quod volentibus vesci liceret. non enim ea ratione sic dicta est, sed quia, vt protinus subdit, ea quæ passim apponerentur, videri vellent nasci subinde diuinitus: quod ab Herodoto, vt pleraque omnia, desumptum. Proinde quod sequitur.* Et quæ passim apposita sunt. *rectius legeretur:* quod quæ passim apposita. Vt folia etiam proximis decisa frondibus.] *Legendum existimo.* vt folia etiam proximis decidua montibus *posset etiam legi* decussa. Tragopomenes.] *Plinius in nono* Tragopanades: *Solinus* Tragopæ. *Fortè scribendum non* Tragopomones, *sed* Tragopogones, *hoc est, præter cornua, hircinam etiam barbam habentes. Nam Ptolemæus in India:* Hic, *inquit,* ferunt esse gallinas barbatas. *& Plinius inter aquilarum genera,* barbatas *etiam enumerat.* Et equinis auribus pegasi.] *Plinius, & Solinus.* equinis capitibus. Cæterùm oras ad Eurum sequentibus.] *Legendum videtur,* Corum, *non* Eurum. *Monstrat enim oram Africæ porrectam ab Oriente in Occidẽtem. Flat autem Corus ab Occasu solstitiali inter Fauonium & Septentrionem, Græcè* Ἀργέστης, *Plinio in secundo, & Vitruuio in primo. Fefellit hæc menda Plinij doryphoros Solinũ, & Marcianũ. Emendationi nostræ fauent verba Plinij libro vj. capite xxix.* A Moselite, *inquit,* promontorio Atlanticum mare incipere vult Iuba, præter Mauritanias suas Gadis vsque nauigandum Coro. Caperet ne terra circuitũ, an exhausta fructu sine fine Africa se extẽderet.] *Lego,* an exusta æstu sine fine Africa se extenderet: *vt supra de sinu Caspio:* idem ne Oceanus an tellus infesta frigoribus, sine ambitu ac sine fine proiecta, *&c.* Verùm etsi Hanno Carthaginensis.] *Particula.* si. *redundat. &* Anno *sine aspiratione cum duobus* n. *scribunt Græci.* Sed commeatu defecisse memoratum retulerat.] *Verbum* memoratum, *ociosum mihi videtur. vel lege si placet,* memoratur retulisse. *Ipse auctor paulò pòst.* Hoc Anno retulit. Alij labris etiam cohærentibus, nisi quod sub naribus etiam fistula est.] *Dictionum ordinem vitiatum esse puto, scribendumq;:* Alij labiis etiam cohærentibus, naribus etiam.. nisi quod subest fistula, *ex Plinio, & Solino.* Per quam bibere auent, sed cum incessit libido vescendi, grana singula frugum passim nascentiũ absorbere dicũtur.] *Locus est mutilatus: Lego,* per quam bibere auenæ calamis, & cum incessit libido vescendi grana singula frugis eius passim nascentis

absorbere dicuntur, *vt* bibere *sit modi infiniti, ex Plinio, & Solino.* Vt quædã cõtineri ne reluctẽtur vix vinculis possint.] *Cur quadã poterant, quadam non poterãt, si omnes erãt asperis efferisq; moribus, vt paulò antè dixit? Rectior ergo lectio,* vt captæ cõtineri, *&c.* Longo tractu lõgis littoribus.] *Emendatius, vt puto,* longo tractu longi littoris. Hinc opinio ea fidem cepit.] *Permutato ordine melius:* Opinio ea hinc fidem cepit. Et nomine Hesperio.] *Scribo* Hesperij. *Nihil* Hesperiis Æthiopibus *apud cunctos Geographos notius.* Alit & flumen & minora quidem eius modi tamen generis animalia.] *Aldus & breuius & minus corruptè:* Alter purum & minora, *&c. Scribendum reor* Aluntur minora quidem, *&c. & paulò antè,* Nuchul ab incolis dicitur.] *Hermolaus in Plinianis Castigationibus libro quinto*, Nuluch *in Põponio legit, non* Nuchul.

Aliis omnibus in Oceanum vergentibus.] *Videtur deesse coniunctio*, que, *legendumq; cum maiore littera:* Aliisque omnibus in Oceanum vergẽtibus. *Potest etiam legi* amnibus *non* omnibus *: sicq; habent Aldi exemplaria. Vitruuij verba libro octauo, quoniam mirè cum his Pomponij congruunt, subieci:* Ex Mauritania autem caput Nili fluere ex eo maximè cognoscitur, quod ex altera parte montis Atlantis sunt alia capita itẽ profluentia ad Occidẽtis Oceanum: Ibique nascuntur ichneumones, crocodili, & aliç similes bestiarum, pisciũq; naturæ, præter Hippopotamos. *& paulò antè*: Deinde ex lacu Heptabolo sub mõtes desertos subterfluens per meridiana loca manat & influit in paludem quæ appellatur Coloe. Iterum se vbi ad eoa processerit. [*Aldus:* iterum se vbi ad ea possit. *fortè,* iterum se vbi adiri possit. Verùm graue & pergrande caput.] *Lego,* verùm prægraue caput. *reliqua superfluunt ex Plinio, & Solino.* Contra eosdem sunt insulæ Gorgones.] *Mariangelus* Gorgades *magis probat, cui vt subscribam sunt causa, quod in Plinio scripto totiens citato* Gorgades *legitur, & in Pomponio antè correctores,* Dorcades *scriptum erat vero propius. Martianus* Gorgones *nominat, sed error est, vt puto, librarij, non auctoris.* Cui Hesperu ceras nomen est.] *Scribendum videtur,* cui Hesperion ceras nomen est, *ex Plinio, Solino, Marciano, Philostrato in vita Apollonij.* Sunt, *inquit, Marcianus,* Gorgones insulæ aduersæ promontorio quod vocatur Hesperion ceras. *Ptolemaus* Hesperiu ceras *appellat, vt subintelligatur* sinus. *Nam* Hesperius sinus *est etiam Ptolemao. Caterùm in Pomponio nihil mutandum censeo, quia Plinius in quinto, promontorium hoc* Hesperu *etiam nominat, etsi in Plinianis exemplaribus tam scriptis, quam impressis* Hesperum *falso legatur, &* Anno *in Periplo, magnum sinum* Hesperu ceras *vocat, sicuti & alterũ* Notu ceras, *cuius Ptolemaus, vt super. cap. dixi, meminit.*

EX ATLANTICI MARIS INSVLIS.

In arenis mons est satis, *&c. Scribendum puto,* in arenis mons est Atlas. *Nam omni ratione caret, Melam, cum aliis montibus non ita celebribus nomina reddiderit, innominatum reliquisse montem totius Occidentis clarissimum, fabulis memorandum,*

morandum, quique Oceano occidentali nomen dederit, deniq; ab omnibus decantatissimum. De Atlante autem loqui hic Melam euidentius est, quàm vt mõstrari egeat.

De se consurgens.] *Scribo,* dense consurgens, *sicq; habent Aldi exemplaria. Confirmat hanc lectionem Herodotus, qui Atlantem densum esse pressumq;, hoc est, succinctum & minimè in lacinias, ramentáue diffusum scribit.* Hinc iam lætiores agri amœnique saltus. Terotæ & Berini ebore abundant.] *Turpis etiam hæc est, & impudẽs verborum deprauatio. Nemo enim è toto Geographorũ Historicorúmve cœtu auctorem dabit, qui referat non modo populos* Terotas *&* Berinos, *sed ne tenuè quidem illorum similitudinem aut vestigium aliquod. Quapropter sic corrigendum censeo:* Hinc iam lætiores amœniq; saltus Terebintho arbore abundant. *Nam præter Syriam & alia loca, in quibus nascitur* Terebinthus *arbor, nasci etiam in Africa Dioscorides auctor est libro primo. Item amœnam esse arborem, nec frondiperdam idem Dioscorides prodit. Plinius quoque inter arbores enumerat quæ montes amant, quibusq; folia nunquam decidant: quæ qualitas præcipua est amœnitatis arborum causa.* Et vbique quæ tinxere clarissima.] *Hæc verba puto falso esse adiecta: Tum quod non videantur necessaria, quia statim antè dixit,* efficacissimis ad tingendum; *tum etiam quod Plinius libro nono capite trigesimo sexto vbi Getulicæ purpuræ meminit, nõ tribuit ei hanc palmam.* Et adeo fertilis etiam.] *Verbum* etiam *redundat, præcessit enim mox antè,* cæterum solo etiam ditior.

Sed quædam profundat etiam nata.] *Scribo,* sed quædam profundat sponte nata. *vt non multò antè:* Contra fortunatæ insulæ abundant sponte sua genitis. Et signum quod fabulæ clarum prorsus ostenditur.] *Aut verbum* quod *superfluum est, aut legendum* quoddã. Et donec effossa repleantur eueniunt.] *Melius* deueniũt, *vt de Imera Siciliæ fluuio:* alio ore in Libycũ, alio in Thuscum deuenit. Procul à mari Gildano, Dulbritania.] *Scribendum fortasse* Silda, Volubilis, Prisciana. *ex Ptolemæo & Plinio.* Et Lyxo flumini Lunxo proxima.] Lynxo *ciuitas in recto & cum y. in prima nominatur Artemidoro, referente Stephano;* Lynx *ipsi Stephano est etiam cum y, à Barbaris Strabone auctore appellata* Tinga. *Artemidoro, eodem teste,* Linga *dicitur. Eratosthenì* Lexon *cum e. longo, modo Strabonis exemplar non sit vitiosum. Plinio* Lixos *nominatur & vrbs, & fluuius tam scriptæ, quàm impressæ lectionis. Romana etiam exemplaria nõ aliter legunt. A Ptolemæo* Lix *appellatur fluuius, ciuitas autem* Lixa.

Colonia & fluuius Gna.] *Legendum,* Colonia & fluuius Zilia, *euidentissimè ex Plinio libro quinto, Ptolemæo quarto, & Strabone vltimo. Plinius* Zili *vocat, Strabo* Zelin *e. longo, Ptolemæus* Ziliam. *Plinij vetus exemplar* Zulil *habet; Romana impreßio* Zubil. *Habetur tamen fluuius* Agna. *sed procul ab hoc tractu à Ptolemæo redditus, & à castigatoribus tum corruptus, tum imprudenter huc tralatus. Cæterum antequam finis opusculo imponeretur; admonere lectorẽ libuit, in eo quod libro 2. in* Italia *dixi pro* Fanestris colonia *legi posse,* Fanũ Fortunæ *ex Strabone, Ptolemæo, Plinio, sic eam nominantibus: magisq; ex Analogia fieri à* fano Fanensis *quam* Fanestris, *addubitare me nunc an prior lectio mutanda sit. Tum quod eodem* 1*

iure quo à campus campestris *& multa huiusmodi, eodem & à* fano *deduci possit* fanestris, *&* fanensis, *magis esse gentile nomẽ, quam possessiuum videatur. Tum etiam quod Plinius in tertio* Fanum *coloniam esse tradat, &* coloniæ Iuliæ Fanestris *mentio habeatur à Vitruuio libro quinto. Itaque rem in medium relinquo.*

Hæc sunt, humanissime lector, quæ mihi homini duplici professione, & aliis occupationibus, tum publicis, tum domesticis distento, digna visa sunt, quæ in Pomponium, eiusdem mecum nationis scriptorem, annotarem. Non tantum mihi assumo, vt putem auctorem, præter cæteros qui ad tempora nostra descenderunt, miserabiliter deprauatum, pristino statui reposuisse: Nec enim opus vndique absolutum, & vt dici solet, sartum tectum promitto. Erunt proculdubio non pauca quæ nos subterfugerint: Ea viri doctrinis excellentes, quorum vbi studia liberalium disciplinarum sunt in honore, magnus est hac tempestate prouentus, in lucem eruẽt. Ego in postremo terrarum orbe propè dixerim relegatus, omnibus litterarum præsidiis destitutus, ocio ad scribendum, copia emendatorum codicum, consuetudine vel mediocriter doctorum, spe omni aut emolumenti aut honoris, aut obscuræ saltem grati animi significationis; multis insuper solicitudinibus & anxietatibus vexatus, quæ mihi ab inuidis, ingratis, perfidis, & sceleratissimis hominibus conflata sunt; quod tamen inter tot difficultates mediocri diligentia, ingenio, lectione, consequi potui, ad communem studiosorum vtilitatẽ in medium protuli. Idq; quam paucissimis verbis fieri potuit. Ne (quod plerique omnes auctorum expositores libenter factitare solent) ego quoque in Pomponium (breuissimum alioqui scriptorem) longas conderem Iliadas. Iam verò genus orationis ad hæc mussitanda placuit neglectum, humile, ac planè rusticanum, ad vulgarem, popularẽq; sensum accommodatum ficos, ficos, & scapham, vt Comicus ait, scapham vocãs: Vel pro materia, Ornari *enim* res ipsa negat, contenta doceri; *vel quod non vt gloriam aliquam aucuparer, susceptus est à me hic labor; sed eo duntaxat animo, vt quod patriæ, pietati, officium deberem, quoquo possem modo dissoluerem. Quam obrem si quam mihi laudem ex emissis operibus comparari posse sperem, aliunde quæsita si contigerit, non erit ingrata: ex præsenti Commentariolo nullam mihi deposco.* Sed veniam pro laude peto, laudatus abunde, Non fastiditus si tibi lector ero.

FINIS.

PRÆTERMISSA IN MELAM.

LIBRO PRIMO.

Cap. I. Dahæ. Super Scythas] *Sic interpunge*; Dahæ ſuper Scythas, Scytharumque deſerta. At ſuper Caſpium ſinum. *&c.*

Cap. III. Forma littorum] *à Gloſſa eſt, ideóque ἀθετίζω.*

Latere adiacet] *Malim* obiacet, *vt & cap.* XII.

A Tanai media] *Fortè rectius* à Tanai ad media ferme, *&c.*

Deniqueetiam] *Pintianus* eademque etiam. *Malim*, dehincque etiam.

Cap. V. Tergore execto] τὸ exſecto, *aliis delendum videtur. ego* tecto *tentabam. Exempla in mundo ſunt: & è littera accreuiſſe, vt ſolet, videtur à priore voce: Salluſt. lib.* IIII. *Hiſtor.* De pecore coria recens detracta quaſi glutino adoleſcebant. *vel* Cetera *ex* excetra, *quod in* MS. *eſt faciendũ*; *vt* Cetera Graius.

Fama nominis fabulam] *Fortè*, addit famæ nominis fabula.

Cap. VI. Mirum admodum] *Gloſſema in inſulam deportetur: & mox illud*, non differentia marinis, *irrepſit ex ora. Lege igitur*, & infixæ cautibus anchoræ: aliáque huiuſmodi ſigna, *&c. Horat.* I. *Carm. Oda* XI. Quæ nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare Tyrrhenum. *& Mela de Araxe lib.* III. *cap.* V. Frangit ſe ſubinde ad oppoſita cautium.

Cap. VIII. Fidei inclytæ] *Concinnius fort.* fide inclyta, *vel* inclytum.

Quanquam in familias paſſim] *Melius*, Quíque *ex compendiis litterarum natum mendum.* Pro ſuis colant] alant *Pint. reponit. Plinius tamen ſeruos* benè cultos *libro* XVIII. *ex Catone dixit, pro*, *bene habitos, aliíque.*

Cap. IX. Africæ miſſis] *Leg.* emiſſis. *Et ſtatim*: Sed cùm diu ſimplex.

Ad Delta & Metilin] *à gloſſa eſt, ideò delendum.*

Viginti millia] *Plinius lib.* V. *cap.* IX. Ægyptus ſuper ceteram antiquitatis gloriam XX. M. vrbium ibi Amaſi regnante habitata præfert; nunc quoque multis etiamſi ignobilibus frequens: celebratur tamen Apollinis, mox Leucotheæ, & Dioſpolis magna: eadem Thebæ portarum C. nobilis fama, copioſa Indicarũ Arabicarúmq. mercium, Nilo proximũ Emporium.

Vtique vt Homero] *Malim*, quæ, vt Homero dictum eſt.

Cap. XII. Defecit quando, *vſque ad* Et adhuc opulenta] *Dicam quod ſentio: non videntur Pomponiana. De Phœnicib. Plinius lib.* IX. *cap.* XII. Ipſa gens Phœnicum in gloria magna litterarum inuentionis, & ſiderum naualiumque ac bellicarum artium. A Peluſio Chabriæ caſtra: Caſius mons, delubrum Iouis Caſij, tumulus Magni Pompeij, Oſtracine.

Adiacens à terra] *Quid ſi*, ſed aduerſa adiacens terra grandem, *&c.*

Cap. XIII. Iſſos fuit] Iſſo fuit, *lego, auferendi caſu. Infrà*, Totus auguſtus, *non* anguſtus.

Cap. XV. Infeſtata olim Chimæræ] *De Aetna eadem Agell. lib.* XVII. *cap.* X.

*cap.*x.*& D.Hieron. ad Furiam, apud quem pro* Olympus, *fort. leg.* Chimæra. Non Ætnæi, *inquit*, ignes, non Vulcania tellus, non Vesuuius & Olympus tantis ardoribus æstuant, *&c.* Deinde dextero latere] *Scripserat Mela*, dehinc, *vel* dein dextero, *vt sup.cap.* III.

Cap. XVI. Mindus, Aryanda] Caryanda, *leg.censeo.*

Cap. XVII. Ad promontorium] *Malim*, At promont. *& deleo*, quod. *Et mox ex Pintiano*: aug.q.ceruic.reliqua extendens, in latum abit in peninsulæ faciem. *Et cap.initio*, flexum inchoans, *leget qui me audiet.*

Cap. XVIII. Æolis facta] *Melius*, dicta.

Caussa nominis iactatur] *Verbum à glossa est, & redundat.*

Qua fluit, latera sint] *leg.* quàm fuerant latiora sint.

Cap. XIX. Deinde priores terræ iterum iacent] *Dele* iacent, *& lege:* Dehinc propiores terræ iterum. *vt sup. cap.* XIII. Isso propior. *Sic lib.* II.*ca.*III.

Fontes obiacent] *dele*, obiacent.

Sed quia contra minus, quàm ad] *Fortè*, Sed qua contrahitur, qua ad læuam, *&c.*

Cap. XX. Quidem colonia] *Melius*, quædam.

Cap. XXI. Vltra Carabin Mossynocci] *Alij*, Vltra Tibarenos Mosynocci: *alij*, Vltra Mosynocci: *& mox*, inedia conficiunt. *Lector arbitrabitur. Post paullo*, in sinum aduersi littoris flexus attollitur.

Idem aliubi] *Redundat* aliubi, *& mox* appositi *lego.*

Viri pedibus inhærent] *Vide an non redundet* inhærent. *Multa enim ex glossa in Melam irrepsisse nemo, paululum modò humanior, nec admodum in eius lectione hospes, inficiabitur.*

Primi Mœotici gynær·] *Leg.opinor*: Primi gynærocratoumenæ, Amazonum. Deinde Nomades, fœcundos pabulo, *&c. & mox*, campos Budini: *absque* tenent. Turcæque] *Turcarum, gentis Scythicæ ad Caucasum montem meminit Euagrius Hist. Ecclesiasticæ lib.*v.*vbi de Iustino Imp.& lib.vlt.cap.*XIV. *vbi de Mauricio Cæsare: Nicephorus lib.* XVIII. *cap.*20.*&* 30. *Pintianus hic & in Plinio* Iurcas *reponit, ex Herod. Melpomene. Iudicent eruditiores.*

Libro secundo.

Cap. I. Europa est modò] *Sic interpungo*, Europa est: modò sinistro lateri nauigantium opposita, Rhiphæis montibus (nam & huc illi pertinent) proxima, cadentes, *&c.*

Intendentium] *Pintian.*incessúmue: *Propius à vero*, incedentium. *lege Macrobium lib.* II. *cap.* XV. *Somnij.*

Patet aduersum] *Freden.* parte aduersum. *Melius*, par & aduersum.

At ille qui Scythiæ] *Lege meo periculo:* At Ister qui Scythiæ.

Totum braccati corpus] *Ouid. De Ponto*: Pellibus, & laxis arcent mala frigora braccis. *ἰλλωπισμὸς autem est, vt inf. de Britannis*, vitio corpora infecti.

Pecorum

Pecorum durant, ita diu] *Fortè,* vt illa perdurant, ita hi statam sedem agunt. *& inf.* vbi vino permiscuere, *ex Herod. Melpom. leg. coniicio, &* annis singulis: *ex eodem.*

CAP. II. Magna Apollonia] *An ferri potest,* magna? *an potius* magno *legend.? Et sup. interpunge:* Fuit hic Bizone, *& inf.* Est in ea flumen Ægos.

Exit, & incuruis] *Lege,* exit, incuruis littoribus obt. *Et post:* & in radice peninsulæ sedens Lysimachia. *Vulgati enim,* sedes, *& pro* magnæ, imagine *leg. coniicio, vt inf. cap.* IV. inflexi cubiti imagine sedens.

Nauigata maria] *Melius* nauigato mari. *Et inf. vbi de Xerxe, glossemata puto:* à Xerxe in Graios tendente perfossus & freto nauigabili peruius.

In ea flumen] *Interpunge,* Est in ea fl.

Sunium vocatur] *Expressit hunc locum Seneca Tragicus Hippolyto* —pars illa diu Vacat immunis, qua curuati Littora Ponti Sunion vrget. *Suspicor autem in Mela, gentili suo, legisse,* vaste Ponti littus impellit. *vide inf. cap.* III.

Eximia est Ænos] *Fort.* Extra est Ænos.

CAP. III. A Peneo Sepias *&c.*] *Scrib.* A Peneo ad Sepiada Erymne Melibœa, *& sup.* Pydna, Aloros, Heraclea. *Et mox,* Hic est Olympus. *Reliqua lituram patiantur.*

CAP. IV. Ad Anconam] *Lege,* Ad Anconem transitor; Rauenna Ariminem. *Vel* transitur *ferri potest.* Et illa in angusto] *Repone:* At illa in angulo duorum promontoriorum ex diuerso coëuntium.

Tum Paulon] *Scrib.* Tum Padon & Varus. *Et statim:* Sed Varus quia Italiam finit, aliquanto notior.

CAP. V. Octauianorum colonia] *Dele* Octauianorum, *& illud,* post.

Halycidon] *Leg. reor,* Lacydon *ex Eustathio. Aestimationi locus.*

Asperas posita] *τὸ* posita *obelo fodio, vt glossema* Gentes *ἀπὸ κοινοῦ repetēdum; & verbum aliquod exaudiendum: Quis enim concisum Mela dicendi genus non obseruauit? Infra verò,* has intrat; *& post:* ingentis alioqui aluei tenens, *etiam expungo. A librariis enim intempestiuè intrusa sunt ex scholiis.*

CAP. VI. Tam abundans] *Rectius,* auroque etiam abundans. *Pro* Tholobin, *alij* Thalabin *reponunt.*

Amnis super] *Alij* sursum *legunt, cui* deorsum *altera ex parte respondeat. Amicus quidam meus,* subit: Ingens Iberus *tentabat.*

Et quàm transuecti] *Dele coniunctionem,* &. *Pro* Cingentera Tum. *Pet. Chiaconus Toletanus, Hispaniæ ornamentum,* in gente ea: Mellaria, Bello, & Besippo. *vt Tartessius Mela sit, non, vt hactenus creditum, Mellaria oriundus: alioqui Mellarius vel Mellariensis dictus esset. Ambros. Moralis Cordubensis, Historicus Regius, qui & eam oram lustrauit,* Interamnium *pro* Cingenteratum, *quòd duo amnes illic concurrant, leg. videri monuit. Eruditus lector arbitrabitur. Cùm hæc scripsissem, tristis nuncius Roma allatus, Chiaconum immatura morte præreptum. Semper enim immatura mors eorum qui bene de R. P. merentur, videri solet. Equidem*

hominem tametsi numquam visum, singulari amore ex litteris prosequebar, quem admiratio excitarat. Erat in eo summum ingenium, memoria tenaciss. iudicium singulare: Linguam Latinam, & Graecam, omnémque Antiquitatem ita callebat, vt peregrinus homo, ciues ipsos, quae hactenus in tenebris sepulta iacuerunt, multa Romae docuerit. Philosophiam verò, non Sophisticis contaminatam, Mathematicásq. disciplinas, & Iurisprudentiam, ita perdidicerat, vt in singulis excellere, nihilque aliud omni vita tractasse videretur. Quae quidem adiumenta ad diuinam Philosophiam attulerat, vt summa omnia ab illo sperentur, ni sint qui eius labores improbitate quadam nobis inuideant, & apud se βιβλιοτάφοι recondant. Erat sanè in homine summa εὐστοχία: in rares illustrandis auctoribus natum. Docebit id Plinius & Isidori Origines, seu Etymologiae: in quo fontes tanquam digito indicauit: & de Theologis, Cassianus, Ambrosius, & Tertullianus, quem iam affectum reliquit. Ius etiam Pontificium mirificè illustrauit, repurgatis ex fontibus riuulis ipsis, qui turbidè hactenus decurrebant: quod opus Gregorij XIII. Pont. Max. vigilantissimi Pastoris beneficio pij omnes efflagitant. Sed vsurpabo hic illud Varronis; & LIB. MER. Eulogium tribuam: Illum, quia terra non cepit, caelum recepit.

CAP. VII. Et quòd ibi Achilles] *Melius* Sed quod. *& pro* Cirana *Accursius Mariangelus* Methymna *substituit. Ego* Arysbe *muto, transpositis ferè litteris.* Pharos Alexandriae] *Plinius lib. XXV. cap. II. emendante Sigism. Gelenio viro vndecumque doctiss.* Cùm etiam quae rigatur Aegyptus illa non esset, postea fluminis limo inuecta. Tantùm enim Aegypto, aggerente Nilo, accessit, vt Pharos insula, quam Homerus aetate sua vnius diei cursu à continente abesse scribit, postea littorali vrbi Alexandriae ponte iungeretur.

Euripon vocant] *Video Graecis* Εὔριππον *scribi geminata consonante, Aristot. IX. Ethicor. ad Nicomachum, & Aeschini orat. in Ctesiphontem:* πλείους τροπὰς ποιούμενος τοῦ Εὐρίπου παρ' ᾧ ᾤκει. *De morte Aristotelis in Eurippo, Philoponus, & alij.*

Aliâs leto Demosthenis] *Interpungendum,* inter ignobiles alias.

Paros, Syros] *Pherecydes hic, de quo Pint. in Castigationib.* Syrius *fuit, prorsae inuentor. Plinius lib. V. cap. XXIX. & lib. VII. cap. LVI. Appuleius lib. II. Floridorum, & Isidorus Originum lib. I. cap. XXXVII. qui ex illis emendandus est. De Graecis Strabo extremo lib. X. Diog. Laërtius & Suidas, qui & ipse ex Strabone restituendus. Fuit verò hic Atheniensi Pherecyde longè antiquior.* Esse accolae ostendunt] *Lego,* etiam accolae: *Ex compendiis litterarum, vt fieri amat, natus error.*

Calypso habitasse] *Annotaueram Aristotelis II. Ethicorum ad Nicomachum* μνημονικὸν ἁμάρτημα, *Calypsoni ea tribuentis, quae Circes sunt, Eustathium scholiasten secutus. Post, inspecto Homero, Vlyssis esse didici, gubernatorem hortantis vt Charybdim viret.* Ὀδυσσ. μ. *versu 217.* Σοὶ δὲ κυβερνῆθ' ὧδ' ἐπιτέλλομαι, *&c.*

LIBRO TERTIO.

CAP. I. Anhelitu ne suo mundus] *Legen. Plutarchus de placitis Philosoph. II. cap. III. & Seneca in Natur. quaestion.*

Doctio-

Doctioribus] *Stoicis scil. auctore Solino capite* XXVI.

Vnum animal] *Lego*, Vtique si, vt doct. placet, viuum animal est, ac sint depressi, *ex Ouid. Metamorph. & Strabone libro* I.

Et lucus] *Forte*, locus. *Et mox* à littore *glossam olet*.

Cui obliuionis cognomen] *vide Plutarch. ἐν αἰτίοις Ῥωμαικ. 34. num. Straboni lib.* III. *λιμαῖος καὶ λήμμος, vbi & Βελιῶνα, pro ὀβλιουιῶνα malè legitur. Plinio* Limæus *lib.* IV. *cap.* XXII. *Natur. hist.*

Deinde Iturissam] *Hodie* Sanguessam *in Nauarra regno plerique indigetant, patriam Michaelis Lerga, iuuenis eruditiss. & in Græcis litteris, quas apud Complutenses profitetur, apprimè versati: quod ego alterum à Mich. Verino Hispaniæ lumen aliquando futurum auguror, superesse modò queat: Illi, patriæ illustrandæ, lampada trado, in iis, quas molitur, Variarum lect. libris. Ptolemæus enim & Antonini Itinerarium vltra Pampelonam* Iturissam *collocant*.

CAP. II. Apta viuentibus olim] *Fortè*, grata viuentibus. Olim.

Summa nomina] *Prior vox redundare mihi videtur.*

Aliquantum plenior, *&c.*] *Leg.* aliquanto plenior, & quanto procedit, eo latior: ad postremum. *Reliqua superant.*

Cùm videantur editiora quis obiacet] *Quidam ad Opticen confugiunt; quæ docet propter aquæ διάφανον minora quæque longè maiora; recta, incurua, & vice versa apparere: adeóque quæ alioqui non viderentur, aquæ splendore & radiorum iactu sub aspectum cadere. viden. Strabo lib.* I. *Geograph. ad illum Homeri versum Odyss.* I. *ὀξὺ μάλα προϊδὼν μεγάλου ὑπὸ κύματος ἀρθείς. & Seneca* Natural. *quæst. lib.* VII. *cap.* XXVI. *& lib.* III. *cap.* XXV. *Cælius Rodogi. lib.* IX. *cap.* XXII. *Antiq. lectionum.*

CAP. III. Et ad insitam feritatem] *Lego*, & ab insita feritate. *Mox*, ad consuetudines laborum, *malim* adsuetudine lab.

CAP. IIII. Atque vt habiles sint] *Melius*, ad quæ. *Et sup. paullò*, & ne statis quidem, *dele coniunctionem*, &.

CAP. V. In Asiatico littore] latere, *malim*.

Multi in eo sinu] τὸ sinu *redundat*, *& mox* fluunt.

Tigres ferunt vtique Hyrcaniæ] *Duo postrema verba superant, & ex Virg. desumpta* —Hyrcanæque admorunt vbera Tigres. *vide Plinium lib.* VIII.

Ambiguum aliquamdiu fuit] *Scrib.* aliquando.

Homerumque] *Strabo lib.* I. *Geograph. καὶ ἄλλως δ' ἐμφαίνει τὸ κύκλῳ περιεῖναι τῇ γῇ τὸν Ὠκεανόν, ὅταν οὕτω φησὶν ἡ Ἥρα.*

Εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης
Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν. τοῖς γὰρ πέρασι πᾶσι συνάπτειν λέγει τὸν ὠκεανόν. τὰ δ' ἔσχατα πέρατα κύκλῳ περίκειται. ἔν τε τῇ ὁπλοποιΐᾳ τῆς Ἀχιλλέως ἀσπίδος κύκλῳ περιτίθησι τὸν Ὠκεανὸν ἐπὶ τῆς ἴτυος. *Loca autem exstant Iliad.* ξ. *versu* 200. *& Ιλιαδ. σ. vers. 606.* Sic certior tradit] *Totum locum sic lego*: sic certior: Testem rei Q. Metellum Celerem adducit, eumque *&c.*

Indos quosdam] *Idem Strabo lib.* I I. *non credidit Herodoto, Heraclidi Pontico, & Posidonio eadem Corn. Nepoti affirmantibus.*

CAP. VI. Apud alios insanabilia] *Dele priora verba. Et mox*, prædicere *leg. & fortè* didita, *vt Virg. & Tacitus, vel* debita. *Nihil tamen demutare ausim.*

Altero Germaniam] *Fortè* Iuuernam. *& mox:* à tergore obducta: se in diuersos *&c. Suprà,* proiecta, *non* profecta: *vt inf. hoc cap.* contra Germaniam proiectæ, *vbi tamen &* prouectæ, *vidi qui leg. censerent.*

Et quædam] *Dele* quædam: *& statim illud,* & bigis *abundat.*

Esse & Sarmalos] Otomegalos *leg. monui. Memini qui ab ingenio reponerent:* esse & alios quibus, *&c.*

Promontorio apposita] *Fortè* ab Colida, *pro* apposita *scripsit Mela: &* Sacæ *legi Herod. suadet Polymnia.*

Seres intersunt genus plenum iustitiæ ex] *Aliâs:* Seres interius sunt gens iusta, & commercio quod rebus in sol. relictis absens peragit, notissima. *Et seq. cap.* India non Eoo tantùm. *Quidam tamen,* Nouissima India, *leg. contendunt.*

CAP. VII. Serpentes aliqui vt] *Lege:* Serp. alit, qui elephantes morsu atque ambitu conficiant. Veluti nautas] *Credo ex Plinij illo* nauigantes *huc intrusum. Mox dele* quædam, *& sup.* in eo *redundare videtur.*

Famam huic præc. putant quod] *Puto glossema.*

CAP. VIII. Toto corpore hirsuti] hirti *malim, vt & infrà cap.* X. *& Plinius lib.* VI. *cap.* XXXI. *& alibi sæpe.* Vt alij amnes sed deficit] *Hæc Pomponianæ lectioni inserta videntur, vel assuta potius.*

Contrariam partem Macæ] *Rectius,* Contrariam Macæ frontem, quæ inter ostia extenditur.

CAP. IX. Candæi habitant: Si quos] *Ad Pintiani coniecturam adde, legi posse concinnius,* Candæi habitant: quos Ophiophagos vocant. *Et pro coniunctione* & veneni, *aduersatiuam malim* sed.

CAP. X. Meroeni habent terram] *Dele* terram, *&* habent, *pro* habitant, *venustè. Alij tentant,* qui Meroën habent quam Nilus, *&c. Næuius in Tarentilla apud Fl. Carisium lib.* I I. *Gramm.* Vbi isti duo adolescentes habent, qui hic ante parta patria peregrè prodigunt?

Hanno exploratum missus] *Qui hic* commentario, *pro* memoratum *reponunt, Plinij se auctoritate tueri possunt lib.* V. *cap.* I. Fuere & Hannonis Carthaginensis ducis Commentarij, Punicis rebus florentissimis explorare Africæ ambitum iussi: quem secuti plerique è Græcis nostrisque ad alia quædam fabulosa, & vrbes multas ab eo conditas ibi prodidere, quarum nec memoria vlla nec vestigium exstat.

Non se mari] *Malo,* non se mare, sed commeatum defecisse retulerat. *Sup. paullo* etsi *expungo.* Sub naribus etiam fistula] eis *malim quàm* etiam. *Et mox* per quam bibere auenis, & cùm incessit libido.

Alit &

Alit & flumen & minora] *Lego*, alit & fl. minora. *Vel*, aluntur plura & minora quidem. *Aliter paullo Freden. Pintianus.*

Ad Eoa processerit] *Quid Pintianus reponat in promtu est. Forte* ad Eoam cesserit, *vel* ad Auroram cesserit: *nam hoc verbo post paullo vtitur.*

Mons Atlas] *Leg. Augustinus lib.* XVIII. *De Ciuitate Dei, cap.* VIII. *& Vitruuius lib.* VI. *cap.* X.

CAP. XI. Satis de se] *Fort.* Spatiose. *Pintianus*, satis dense. *Non improbo.*

Quum aliæ] *Rectius* alios. *Et mox:* inflexis lenti cruribus, *libentius legerim, Si per S. P. Q. litterarum liceat.*

Et vbique quæ tinxere] *Fortè*, vbi quæque tetigere clarissima *absque coniunctione*, &c. Fertilis etiam] *lego commutato ordine*, adeò fertilis, vt frugum etiam genera, *&c. Mox*, profundat ex se nata, *malim: sup. enim* sua sponte genita *vocat.* Signum quod fabulæ] *Prouocabulum* quod *abundat: aut* quondam *scriptum Mela reliquit.*

Τέλος τῶν παραλειπομένων, σὺν θεῷ.

AND. SCHOTTVS
CHRISTOPH. PLANTINO
omni bono de R.P. merito, εὐπράττειν.

AIN' *verò, Plantine, Corn. Valerium, & Theod. Langium fuisse? Nuper etiam Theod. Pulmannum? O tristem nuncium! quo ita percussus sum, vix vt apud me sim. Illis enim Louanij Grudiorum in Græcis Latinísque totum biennium publicè priuatimque operam dedi: hoc verò Antuerpiæ meæ iucundißimè sum vsus, homine in illustrandis, & ad vetera exemplaria comparandis poëtis antiquis diu multúmque versato. Quantum enim otij ab aliis rei domesticæ negotiis suppeditare poterat, omne id ad vitam legendo, scribendóque ex Varronis præcepto, procudendam conferebat. Langius omnem in Græcis litteris ætatem consumpserat, quas Burdigalæ apud Gallos, annos fere decem professus est; reliquo tempore in Gymnasio trilingui Busleidiano, collega Pe. Nannij viri doctiß. qui Latinæ Eloquentiæ & Philosophiæ doctor erat; Huic Corn. Valerius succenturiatus, ita fideliter prouinciam subiuit, nihil vt purius aut tersius dici, quàm ab illo, posse videretur. Disciplinarum eum orbem, quem Græci ἐγκυκλοπαιδείαν vocant, Latinis litteris conscripsit: quo nihil sanè in eo genere hactenus prodiit accuratius, nec aliud puerorum manibus teritur, apud omnes ferè nationes, aut frequentius, aut vtilius. Iam Comment. linguæ Latinæ in manibus habebat affectos, & inibi vt abs te, qui reliqua elegantiß. typis sæpenumero beasti, excuderentur. Sed hinc scena rerum inuersa; factiones seceßionésque exortæ: hinc finitimarum*

timarum vrbium odia, strages, direptiones, vastitas agrorum, belli calamitas nata, quæ, vt ille ait,

Postquam pluris annos arua caluitur;

Ingens fames & inedia subsecuta: ex qua, vt fieri amat, pestilitas, interneciones, cædes: doctorum hominum, quorum semper Louanij frequens concursus erat, fuga. Quæ quidem senem quotidie spectantem mirificè angebant, vt iam ad cælestem patriam commigrare seriò optaret, vbi beati sempiterno æuo fruantur. Videbat enim R. P. faciem commutatam; Galliæ Belgicæ (quod Deus ne siuerit) ruinam animo præceperat: studiorúmque exsilium impendere, quod omen & Deus auertat, diuina mente cygneáque cautione præsagiebat: Quod omnium totius orbis Academiarum amœnissimum Musarum fuerat domicilium, nunc militibus refertum, nihil præter tympana & tubas sonare ex animo dolebat. Equidem de me affirmare hoc possum, non mediocriter affici me (ἄνθρωπος γὰρ εἰμι) cùm illorum obitu; tum loci illius interitu; quibus quantum id est, quod discendo, docendóque sumus consecuti, acceptum referimus. Nec interim iniucunda recordatio Genij illius soli, cælique Louaniensis: vt facilè augurer fore, vt nusquam gentium studiis aptiorem locum videam: quod & exteri ipsi non inuitè agnoscunt: ij præsertim, qui Galliæ, Italiæ, Hispaniæ, Germaniæ, & Britanniæ Academias lustrarunt, verum id esse vi veritatis ingenuè confitentur. Alibi quidem collegiis opes affluentiores; alibi fortasse studiosorum frequentior numerus, sed otiosorum. Est vbi singulæ disciplinæ vberius doceantur; at nusquam, credo, gentis humanitas maior, vel ciuium in litteratos vehementior affectus. Nusquam cæli clementia salubrior: nusquam omnes simul disciplinæ tanta diligentia fidéque, reiectis quæ ad inanem ostentationem & Sophisticen pertinent, docentur, quàm Louanij. Iam verò mœstus recolo illas non de vulgo animas, vita, doctrináque Theologos, Latomum, Dorpium, Tapperum, Driedonem, Hesselium, Alardum, vtráque insignes, Sonnium, Iansenium, Lindanum, Curtium: & è familia D D. Francisci & Dominici, Sasboudum, Titelmanum, & Backerium: quósque ipse audiui, Bayum, Hunnæum, Molanum, Baliolanum, & Grauium. Recordor Iuris legúmque peritos, Damhouderios, Vanderanos, Molinæos, Leoninos, Wamesios, Ramos, Zuerios: Mathematicorum memini; Gemmæ, Beausardi, & Zeelstij. Occurrunt medici, Gemma filius, Tremelius, Biesius, Dodonæus, Pantinus, Bruhelius: Philosophi verò acutissimi, Beueri, Crocardi, Othones, Lyrani. Obuersantur & Eloquentiæ professores, linguarúmque And. Balenus, Goclenius, Nannius, Barlandus, Ceratinus, Paludanus, Leopardus, Oliuarius, ceteri: nam hi fere libris editis, in vulgus noti sunt. Omitto præstantissima ingenia eorum, qui è Grudiis, vt olim ex equo Troiano meri heroës, doctissimi prodierunt; Lipsium, Carrionem, Canteros, Giselinum, Fruterium, Gifanium, Duzam, Torrentium, Leuineium, Papium, Modium, ceteros: qui rem litterariam mirificè exornant, & Belgij decus gnauiter tuentur, nec, vt spero, intermori sinent, quin potius aliò migrantes Musas, tamquam è fuga, obtorto collo retrahent. Aliorum igitur interitum eo fero constantiùs: cùm,

Quòd sciam nihil in vita proprium mortali datum,

vt ait Lucilius: eáque nobis lege vitæ vsuram datam, non mancupi; sed vt deposi-

tum ni-

tum nihil cunctando reddamus: tum quòd illorum laudibus hi succrescant; qui si Reip. tranquillitas & secunda aura afflabit, nomen illorum facilè obscurabunt. Accedit ad hæc; te etiam, Plantine, ita studia libris elegantiss. formulis, & emendatissimè edendis prouehere, pomœriáque quàm latissimè proferre, vt barbaries sequioris sæculi minimè metuenda sit, & publicum dumtaxat bonum respicere ipse, & priuato commodo longè anteponere videaris. Tot enim labores pro R. P. litteraria exanclasti, vt, quod ex M. Tullij oratione pro M. Aemilio Scauro laudat Asconius, flagrantes studio laudis, in spem impuleris, posse virtutem sine præsidio Fortunæ, quò contendisset LABORE ET CONSTANTIA peruenire. *Macte igitur, & perge litterarum studiosis facem industria tua diligentiáque accendere: nec te à benemerendi officio, rebúsque gerundis abduci quorundam improbitate aut calumnia patiaris. De me si fortè scire aues; non omnino cessamus:* Serimus arbores, quæ alteri sæculo prosint: *conamur saltem. Obseruationum libros è Græcis Latinisque auctoribus cudimus: vbi maturuerint, ad te mittam, vt si genio ipsi suo, vel nulla re alia; industria saltem tua in excudendo commẽdentur, & in apertum referantur. Senecæ quoque Controuersias cum antiquissimo M. S. ex Bibliotheca Ant. Couarruuiæ V. C. comparaui: vnde & Græca omnia, hactenus à doctis efflagitata, & incredibili studio quæsita, quòd in editis nec vola, nec vestigium appareat, quantum de characteribus semilatinis coniectando fieri poterit, reponemus. Reliqua prætereo: adhuc enim messis in herba est. Interim Deum* O. M. precor, veniam petens vt quæ egi, ago, axim, verruncet benè; *vt ille ait: In hac tamen studiorum peregrinatione, more maiorum suscepta, cum Varronis illo Sesquiulysse:* Metuo ne me quoque, cùm domum iam ab Ilio cessim reuertero, præter canem cognoscat nemo. *Iuuat tamen,*

Neptunum procul è terra spectare furentem:

aliorúmque naufragia intueri, quàm eâdem naui iactari malo: & vt ait Sophocles, κἂν ὑπὸ στέγῃ Πυκνᾶς ἀκούειν ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί. *Sed de Repub. vt nunc tempora sunt, pax. Studia tractemus, & rectum clauum teneamus, vt nos aliquando vixisse posteris testemur. Vale, vir optime, & me amare perge. Salutem à me Raphelengio, & Moreto, generis: Abr. quoque Ortelio & Corn. Pruenio ciuibus meis carissimis. A. D.* III. *Nonas Maias.* CIƆ. IƆ. LXXXI.

BB FRED.

FRED. NONI PINTIANI RETRACTATIONES QVORVNDAM LOCORVM IN POMP. MELAM.

QVAM *sit operosa, & ad errandum procliuis ac parata materia, Orbis situm tractare, Pomponius Geographus, in quem secundò scripturus sum, satis ostendit; in ipsa confestim præfatione testatus*, opus se aggredi impeditum, facundiæ minimè capax, & perplexi satis ordinis. *Plinius etiam initio tertij Historiæ naturalis, eandem rem dicturus, quasi veniam petens, si quid proderet quod esset à veritate dissentaneum; infinitum id opus existimari ait, nec temerè sine aliqua reprehensione tractatum. Nullum esse genus in quo venia iustior sit: si modò minimè mirum est hominem genitum non omnia humana nouisse. Nos igitur cùm homines simus, & nihilo (vt dici solet) vicinis nostris meliores, mirandum non est, si in Commentariolo, quem non multo ante in Pomponium Melam, auctorem quidem eximium & memorandum, sed malignitate temporum longè omnium deprauatissimum, tumultuaria opera composuimus, aliqua scripserimus, quæ censuram recipiant, retractarique egeant. Sic Hermolaus Barbarus singularis vir doctrina, vt veteres omittam, in Plinianis castigationibus multa prius dixit, quæ postea in secunda editione damnauit: sic etiam post Hermolaum alij, quos tædij vitandi gratia prætereo. Accedit alia nostrorum temporum peculiaris causa: Tot enim sunt vbique alienorum laborum insidiatores, vt nisi contra Horatianum præceptum, qualemcumque parturieris fœtum, è vestigio edas, dicam, an abortias? in promtu sint mille Corycæi, qui illum adhuc in vtero maturescentem per occultos cuniculos, artésque fraudulentas extractum, impudentissima fronte sibi vendicent. Quæ mihi satis superque huius rei perito vnica maturandæ editionis, vel præcipitandæ potius, ratio fuit. Sed vt ad institutum veniam; quæ aut non satis rectè dicta in Pomponium visa sunt, aut omissa, quæ dici non inutiliter potuere, paucis attingam.*

LIBRO PRIMO EX PROOEMIO.

I. Quem persequi longa est magis, quàm benigna materia] *Dixi commodiorem videri mihi lectionem*, quod prosequi, *quàm* quem persequi. *vt illud* quod *referat* opus: *non* ordinem, *quoniam sequitur paulò pòst:* & quod si non ope ingenij orantis, aut ipsa sui contemplatione, *&c. Huic meæ sententiæ plerique reclamant, & priorem lectionem retinère malunt. Ius ergo liberum optionis esto, sequatúrque vnusquisque quod sibi visum sit magis ad mentem auctoris accedere.*

II. Id quo facilius sciri possit atque accipi] *Duo vltima verba, non esse auctoris persuasum habeo. quid enim aliud hic,* accipi, *quàm* sciri?

Ex summa

Ex summa Asiæ descriptione. CAP. II.

I. *Dele in scholiis meis verba illa:* Sed magis est vt Margiani legatur, nam eodem auctore Margiana toti Assyriæ prætenditur.

II. *Item dele postrema illa eiusdem tituli verba:* Appellat autem Æthiopas Ægypti, qui ab aliis dicuntur sub Ægypto.

III. *Et paulò antè scribe ad hunc modum. Lego igitur*: Super hunc sunt Parthi, Assyrij, & Babylonij, super illum alterum & super Æthiopas, Ægyptij. Ripis Nili amnis & mari proximus iidem Ægyptij possident.

Ex Particulari Africæ descriptione. CAP. V.

I. *Exponens verba illa Pomponij*; Extat rei signum; parma elephantino tergore execto] *Emendaui:* Extat rei signum, parma elephanti tergoris excetra, *ex auctoritate Plinij lib.* XI. *cap.* XXXVII. *apud quem in exemplari Salmanticensi legitur:* Elephantorum tergora impenetrabiles escasedras habent: *quo in loco dixi pro* escasedras *legendum videri*, excetras. *Nunc illud addo, in antiquissimo Toletano apographo, quo in Plinio emendando vsus sum, non* escasedras *haberi, sed* cetras *propalam. quod adhuc emendationem nostram adiuuat. Et fortè apud Pomponium aptius legeretur diuisa dictione*: parma elephantino tergore, ex cetra. *vnde &* cetram *scuti genus, denominatum crediderim. Sed quia hoc commentum multis non satis placet, in aliam coniecturam, post longam in hac salebra volutationem, deueni, an hic non* execto, *sed* exucto *scribendum sit: hoc est, nullo prius humore madefacto. Plinius de Hippopotamo lib.* VIII. *cap.* XXV. Tergoris, *inquit*, ad scuta galeásque impenetrabilis, præterquam si humore madeat.

NVMIDIA. CAP. VI.

I. Vltra, monumentum commune regiæ gentis. Deinde Icosium & Vthisia vrbes] *Non exprimitur his verbis, quis locus, vrbs'ue fuerit monumentum commune regiæ gentis. Proinde legendum puto permutatis verbis,* Vltra monumentum commune regiæ gentis Icosium; Deinde Vthisia vrbes. *Aestimandum etiam an sit fidelior lectio,* Via, *trissyllabum, quàm* Vthisia *ex Ptolomæo qui* Icosium, *&* Viam *coniungit, in quarto.*

Ex Africa propriè dicta. CAP. VII.

I. Syrtis sinus est centum ferè millia passuum, quà mare accipit, patens: trecenta quà cingitur] *Confirmatur hac lectio auctoritate Plinij, non impressi modò, sed etiam scripti, lib.* V. *cap.* IIII. *Cæterùm Strabo monet me, vt putem scribendum* ducenta qua cingitur, *non* trecenta; *scribens vltimo libro minorem Syrtin patere aditu* LXXV. M. *pass. ambitu* CC. millia. *Maioris Syrtis numerus adeò est apud eundem deprauatus, vt curationem nullam recipiat plaga.*

CYRENAICA. CAP. VIII.

I. Proximis nullæ quidem vrbes stant, tamen domicilia sunt, quæ Mapalia appellantur] *Scribo,* Proximis nullæ quidem vrbes, stata tamen domicilia sunt, quæ mapalia appellantur. *vt hæc sit differentia inter* proximos oræ, *&* interiores. *Illos Mapalia habere stata videlicet domicilia; hos sequentes pecora, vt à pabulo abducta sunt, ita se, ac tuguria sua promouere, vt paulò pòst sequitur. Sic libro secundo de Nomadibus:* Vagi Nomades pecorum pabula sequuntur, atque vt illa pecori durant, ita hi statam sedem agunt. *Et lib. 3. de Sarmatis:* Non se vrbibus tenet, & ne statis quidem sedibus, vt inuitauere pabula, vt cedens & sequẽs hostis exigit, ita res opésq. secum trahẽs.

ÆGYPTUS. CAP. IX.

I. Deinde semel iterúmque diuisus ad Delta, & Metilin, it per omnem Ægyptum vagus] *Quid nos in intellectu huius loci senserimus, in promptu est legere in Scholiis nostris. Postea coniectationem illam iniuimus, num verior sit lectio:* Deinde semel iterúmque diuisus, ac Delta medium scindens, it per omnem Ægyptum *&c. vt* Delta *hic significet; non acutum Delta, sed totam literæ aream, quæ propriè vocatur Aegyptus, spaciúmque inclusum intra duos alueos,* Canopicum *&* Pelusiacum. *Ita Pomponius minus à suo Herodoto submotus erit: Cuius verba, vt dixi, sunt:* Tertius, quo rectà Nilus meat, delatus per superiora in acutum Deltæ proficiscitur. Dehinc medium Delta scindens in mare euadit. *Quòd si verborum ordinem mutari permitteretur, optimè omnium legeretur hoc pacto:* Deinde semel iterúmque diuisus, it per omnem Ægyptum vagus atque dispersus, ac Delta medium, septémque in ora se scindens, singulis tamen grandis euoluitur. *Scio plerosque, qui semel præsumpserunt extare Pomponium, miraturos hanc meam in nouanda immutandáque Melæ lectione audaciam, temeritatémue: Sed si hanc falsò conceptam opinionem exuant, cogitentque vix ad nos tanti auctoris vmbram peruenisse; laudabunt, puto, voluntatem hanc meam, qui quocumque famæ dispendio conor pulcherrimum auctorem, si non in integrum (hoc enim desperandum est) ad figuram tamen aliquam pristini candoris, aut tramam figuræ, vt Persius ait, reducere.*

II. Pyramides tricenum pedum lapidibus extructæ quarum maxima (tres namque sunt) IIII. soli iugera sua sede occupat] *locus est mutilatus, & inuersus. Dixi in Commentario nostro, quæ mihi pro tempore occurrerunt: Nunc illis damnatis, scribendum arbitror ad hunc modum.* Pyramides; Quarum maxima (tres namque sunt) tricenum pedum lapidibus exstructæ, IIII. frontibus octona soli iugera sua sede occupat: *seu,* qua sedet, occupat, *ex Herodoto in Euterpe. Quo auctore non omnes Pyramides tricenum pedum lapidibus extructæ sunt, sed maxima trium. Et* frontibus *scribo, non* ferè. *Cur enim, quod ab Herodoto simpliciter traditur, hic noster maximus eius compilator, astringeret, coërceréteque per hanc voculam* ferè? *Addidi etiam numerum* octona

qui mihi

qui mihi omissus negligentia librariorum esse visus est. lege Herodotum; deinde confer cum Pomponio: & Plinium lib. XXXVI. *cap.* XII.

III. *Nec mihi implet animum correctio illa mea vt pro* Amasin & suprà, *vt prius legebatur*, Anysin & Sethon *substituatur. Nam etsi mentio illa*, CCC. XXX. *regum, tótque annorum & ætatum, cadat in Herodoto statim post reges* Anysin, & Sethon; *tamen quia paulò pòst sequitur mentio* Amasis *clarißimi omnium Aegypti regum, nolo omnino, vt quippiam de antiqua lectione mutetur.*

ARABIA. CAP. X.

I. Hic nisi quà Casio monte attollitur, plana & sterilis] *Aptiorem putamus lectionem*, plana, sed sterilis. *Nam ad planiciem videtur consequi* vbertatem. *In Arabia autem Aegypto contermina, è contrario cessit: Idcirco quadrat optimè aduersatiua, vt vocant Grammatici, particula.*

SYRIA. CAP. XI.

I. Ex operibus eius certè insignia multa sunt, duo maximè excellunt. *Constat quidem sensus etiam si sic legatur; sed nescio quomodo aptior erit, pleniórque lectio, si* quæ *relatiuum adieceris*: Ex operibus eius, quæ certè insignia sunt, duo maximè excellunt.

II. Est non minor Ascalon] *Scribendum* Ascalo. *Sic Pliniani codices antiqui præferunt. vt* Narbo, Naro, Hippo, Anco, *& plura huiusmodi.*

PHOENICE. CAP. XII.

I. Facili commercio permutat, ac miscet] *Duo postrema verba superuacanea mihi videntur.*

II. Lycos & Hypatos, & Orontes] *In expositione mea pro*, & Labotas, *librarij* Helabotas *impresserunt.*

III. Myriandros & Cilices. At in recessu vltimo locus est magni, *&c.*] *lego*, Myriandros & Cilicia: ac in recessu vltimo locus magni, &c. *vt* verbum est *superfluat, vel sic:* Myriandros & Cilicia: Eius in recessu intimo locus est magni quondam, *&c.*

CARIA. CAP. XVI.

I. Caria sequitur. Habitatur incertæ originis] *Dixi corrigendum esse, vt tunc visum est*: Habitatores regionis incerti. *Nunc repudiato consilio, commodiorem duco lectionem*: Habitatorum incerti aborigines: *hoc est, maiores eorum: qui nunc habitant Cariam; incertum est, vnde in eam regionem commearint. Sic Plinius lib.* IIII. *cap.* XXII. Erythræa dicta est, quoniam Tyrij Aborigines eorum, orti ab Erythræo mari ferebantur.

ÆOLIS. CAP. XVIII.

I. Vsque ad ima montis Idæ. Isthmos paruis vrbibus aspersus est]

Isthmos *esse non potest, vbi non est Chersonesus, hoc est, peninsula. Cùm verò hic nulla peninsulæ mentio habita sit, sequitur vt nullatenus hic legi* Isthmos *queat. Scribendum igitur reor*: Is mons paruis vrbibus. *vt paulò post*: Huc ab Idæo monte demissus Scamander exit & Simois, fama quàm natura maiora flumina. Ipse mons, vetere diuarum certamine &c. *Quòd si tibi videatur, non esse elegantiæ Melæ, cùm paulò antè dixerit*, mōtis Idæ, *ilico repetere*, Is mons: *cogita fieri potuisse, vt verbum*, mons *positum fuerit à Lectore supra pronomen* is, *expositionis gratia, & postea in contextum orationis receptum. vt in Bithynia*: quibus à tergo imminet mons Olympus, vt incolæ vocant, Mysius. Is flumen Rhyndacum in ea quæ sequuntur emittit. *Sunt tamen exemplaria in quibus non* Isthmos *scriptum est, sed*, Is primo.

BITHYNIA. CAP. XIX.

I. Quibus à tergo imminet mons Olympus, vt incolæ vocant Mysius] *Cùm Strabo duodecimo, Plinius quinto, Ptolemæus etiam quinto, Stephanus, Theophrastus quoque libro quarto De stirpibus, vno omnes consensu hunc montem* Olympum Mysium *appellent; considerandum est cur Mela scribat*, vt incolæ vocant Mysius. *An legendum*, quem ab incolis vocant Mysium? *an fortè, quod magis arridet, verba illa*, vt incolæ vocant, *adiecta sunt à lectore, qui cùm nesciret, cur dictus esset* Mysius, *putauit peculiare incolarum esse nomen?*

II. Templi numen Iupiter, conditore Iasone] *Admonuimus legendum nobis videri*: conditor Iason. *Nunc vt Ptolemæo opem feramus, scire Lectorem volumus*, Iouem *qui in eo templo colitur appellatum esse cognomine* Vrium: *auctoribus Stephano in dictione* Chalcedon, *& Arriano in Periplo Ponti Euxini, & Ptolemæo in quinto: Apud quem tamen atrox menda inoleuit, à nemine ante me, quod sciam, animaduersa. Nam vbi est*, Templum vriudios, *correctores non intelligentes quid esset* vriudios, Artemidos *scripserunt, hoc est, Dianæ.*

III. Huc atque illuc longo rectóque limite extentus, sinuatus cætera. Sed quia contra minus quàm ad dextram, & læuam abscessit] *Locus est tenebrosissimus, & qui doctos etiam homines diu torsit. Aperui quid sentirem. Nunc displicet sententia, ac dubito, an posset verius sic legi*: Sinuatus cætera; sed quà it contra: Minus quà ad dextram, & læuam abscessit. Mollibus fastigiis, *&c. vt sit sensus: sinuatum esse, qua tendit contrà, hoc est, ab vtraque continente Bosphori Cimmerij, arcus brachia, vt vocant, exprimente; minus autem sinuatum esse, quà ad dextram, & læuam abscessit, mollibus enim fastigiis, &c. Quòd autem curuatura ora sit, vbi diximus, ipse infrà ostendit in Thracia his verbis*: Recta dehinc ora, nisi quod media ferè in promontorium quod Thinniam vocant, exit, & incuruis contra se littoribus obtenditur. *Aut si hæc scriptura displicet, lege eodem sensu sic*: sed qua it contra nimis, qua ad dextram & læuam abscessit, *&c.*

CHALYBES. CAP. XXI.

I. Inedia diei totius afficiunt] *His quæ scripsi aduersus Pomponium, fauent verba Plinij libro sexto, de rege Taprobanæ insulæ:* si quid delinquat, morte mulctari, nullo interimente, sed auersantibus cunctis, & commercia etiam sermonis negantibus.

II. Quæ duobus alueis in lacum & in mare profluens, Corocondamam peninsulam reddunt] *Monui locum hunc esse ambustum, & verbis fraudatum. Emendaui, vt occurrit. video nunc paucioribus verbis posse eundem sensum seruari. Lego igitur:* quàm duobus alueis Anticites in lacum, & in mare profluens Corocondama, peninsulam reddunt.

LIBRO SECVNDO.

SCYTHIA EVROPÆA. CAP. I.

I. Modo sinistro latere innauigantium opposita] *Lego* lateri, *non latere: & Aldus* apposita *agnoscit, non opposita.*

II. Ac Rhiphæis montibus, nam & huc illi pertinent, proxima. Cadentes assiduè niues, *&c.*] *Detrahe coniunctionem*, ac. *& verbum* cadentes, *cum minore litera scriptum, superioribus applica.*

III. Quia Gryphi sæuum, & pertinax ferarum genus] *Herodotus, vt retuli,* Grypas *appellat, quinta Græcorum inflexione. Sed quia Pomponius lib. tertio, de India differens,* Gryphos *eos secunda nostra nominat, & item Plinius lib. septimo cap. secundo: quamquam idem rursus in decimo* Gryphas *vocat, rem in dubium vocatam iudicio Lectorum relinquo.*

IIII. Terra tum longè distenta excedens, tenui radice littori annectitur] *Verbum*, excedens, *vt dixi in scholiis meis, visum fuit superfluere: vt autem nunc ampliem iudicium, faciunt verba illa Pomponij, in Italia:* Ab Alpibus incipit in altum excedere. *Puto nihilo minus verba hic aliquot omissa, vel,* in altum; *vel,* in pontum excedens, *vel aliquid simile.*

V. Atque vt illa pecori durant, ita diu statam sedem agunt] *Dispice an sit concinnior lectio*: atque vt illa pecori durant, ita hi statam sedem agunt: *vt aduerbium aduerbio; pronomen pronomini opponantur.*

THRACIA. CAP. II.

I. Manéntque dominas proci] *Dixi in Scholiis in Aegypto prouincia, legendum hic esse,* mœrendo minus profici.

II. Atque vbi Pontus alterum sui flexum angulo finit, &c.] *Superuacanea & indecens repetitio. dixit enim statim antè:* quod prætervectos alter Ponti angulus accipit. *Monstratur, inquis, finis alterius Ponti flexus & alter anguli. Satis exprimitur verbis illis:* & intimo in sinu. *Itaque aut ego coniectura*

fallor,

fallor, aut multa hic verba redundant, legendúmque omnino sic: & intimo in sinu Apollonia: *Reliqua delenda.*

MACEDONIA. CAPVT III.

1. Tum Macedonum populi, quot vrbes habitant] *Sunt qui hunc locum sic accipiant: Post antedictas gentes sequi populos Macedonum, & esse tot numero, quot sint vrbes, quas habitent: Quàm rectè autẽ sic intelligatur, arbitrio lectorũ esto.*

ITALIA. CAPVT IIII.

1. Et illa in angusto illorum duorum] *Promontorium, in quo sedet vrbs* Anco, *in Plinio appellatur* Cumerum; *sic enim habent vulgati codices. Caterùm Apographon Toletanum, non* Cumero *habet, sed* Cunero; *vt putem neutro modo legendum esse, sed,* Cuneo. *Nam Hispania ora in Occidentem vergens, promontorium habet nomine* Cuneus *à figura dictum, vt postea constabit.*

HISPANIA. CAPVT VI.

1. Blanda, Iluro] *Diximus* Iluronem *appellari à Stephano* Ilurgiam: *sed cùm Ptolemaus statuat in mediterraneo Batica oppidum nomine* Ilurgis, *vocari non absurdè in dubium posset, sit ne potius* Ilurgia *Stephani, qua est* Ilurgis *Ptolemao, quàm qua est* Iluro *Pomponio.*

MEDITERRANEI MARIS INSVLÆ.
CAPVT VII.

1. Tum statione atque morte] *Emendauimus,* Tali statione atque morte: *testimonio multorum auctorum. Nec subiit tunc Platonem citare in Dialogo, qui inscribitur* Minos, *vel* de lege. *Eius verba ex tralatione Marsilij Ficini sunt:* E o planè veluti legum custode per vrbem vsus est Minos, ad reliquam verò Cretam custode Talo. Talus enim ter quotannis pagos omnes lustrabat, leges eorum obseruaturus, tabulis æreis leges sculptas circumferens, vnde æreæ nominatæ sunt. *Hac Plato. Cuius postrema illa verba:* vnde æreæ nominatæ sunt, *perperam vertit Marsilius, homo quidem mediocri ingenio & eruditione, mediocri item Graca ac Latina lingua cognitione praditus, verùm in humanis studiis parum versatus, super quàm asper & durus nimis interpres. Transferre igitur debuit Ficinus:* vnde æreus appellatus est. *sic enim Graca praferunt exemplaria; &* Talus *ipse, vt probaui, aeneus à poëtis fictus appellatúsque est, non leges. sed de erroribus Marsilij in tralatione Platonis, alio loco dicturi sumus vberius.*

11. Et quas Musagoros numero tres, vno tamen nomine, *&c.*] *Plinius etiam cum Pomponio libro quarto cap.* XII. Musagoros *appellat. At in antiquissimo Toletano exemplari, non* Musagoros *habetur, sed* Musagorus, *terminatione Graca. Quare & in Pomponio, vnde mutuatus est Plinius,* Musagorus, *non aliter, scribendum censeo.*

LIBRO

EXTIMA HISPANIÆ ORA. CAPVT I.

I. Neque eodem assiduè tempore, sed vt illa surgit, ac demergitur, *&c.*] *Hæc verba in aliam formam mutaui, retento tamen eodem sensu: nunc ea in statum priorem restituo, Plinium secutus lib.* II. *cap.* XCIX. *de æstibus maris:* Nec vnquam, *inquit*, eodem tempore quo pridie fluunt, vt ancillantes syderi auido, trahentique secum haustu maria & assiduè aliunde, quàm pridie exorienti.

II. Recipit fluuios Hiernam] *Promontorium quod est commune vtriusque lateris Hispaniæ, Occidentalis & Septentrionalis, dixi appellari à Strabone, & Ptolemæo,* Nerium: *à Plinio & Pomponio* Celticum: *Nec, vt sentiunt aliqui, à Strabone dici* Artabram. *Posteà animaduerti tradi à Plinio, à quibusdam appellari id promontorium* Artabrum *lib. quarto cap.* XXI. *Sed loco ita deprauato atque alieno, vt promontorium id statuatur longè ab eo situ, in quo est: quod mihi causa hallucinandi fuit.*

EXTIMA GALLIARVM ORA. CAP. II.

I. In Auscis Elusaberris] *Inter Barbaras dictiones quæ pulcherrimum hoc, & amœnissimum opus inquinauere, connumeraui* Elusaberris. *Verùm tanti apud me ponderis est scriptæ & antiquæ lectionis fides, vt nutare me cogat, nec satis fidere priori meæ sententiæ, etsi non illam damno. Oppidum enim illud* Volcarum Tectosagum *in Gallia Narbonensi, à Ptolemæo & Plinio appellatum* Illiberis, *non sic nominant duo illa antiqua exemplaria, quæ subinde cito, sed alterum,* Illiseberre: *Alterum* Eliseberre: *vt fortè verum nomen sit,* Elusaberris. *& à Tectosagibus fuerit ad Auscios translatum.*

MARE CASPIVM. CAP. V.

I. Syluæ, alia quoque dira animalia, verùm & tigros ferunt, vtique Hyrcaniæ, sæuum ferarum genus] *Luxatus est, vt opinor, ordo verborum: legendúmque,* Syluæ, vtique Hyrcaniæ alia quoque dira animalia, verùm & Tigres ferunt, sæuum ferarum genus.

HISPANIÆ ET SEPTENTRIONIS INSVLÆ. CAPVT VI.

I. Gallicenas vocant] *Considerandum an sit verior lectio diuisa:* Galli cenas vocant. *Nam Gallici numinis oraculum illud erat.*

II. Britannos vltro corpora inficere] *Addendum dixi verbum* glasto, *ex Cæsaris Commentariis, & Plinio lib.* XXII. *in ipsis statim initiis: Nunc repudiata sententia, locum, vt prius erat, relinquo, quod in Cæsaris & Plinij scriptis emendatisque codicibus ea vox minimè legatur, neque omnino Latina sit. Debes hunc locum*

Hieronymo Zuritæ, summa in literis diligentiæ, ac tot planè meritorum, vt nulla eis par laus inueniri possit.

III. In ea quod Sol longè occasurus exurgit, breues vtique noctes sunt: sed per hyemem sicut alibi obscuræ, æstate lucidæ, quod per idem tempus, *&c.*] *Et in his verbis ordinis error est: debent enim sic, vt reor, concipi.* In ea per hyemem; sicut alibi, obscuræ vtique noctes sunt, æstate breues ac lucidæ: quod Sol longè occasurus exurgit, qui per id tempus iam se altius euehens, *&c.*

INDIA. CAPVT VII.

I. Ab Iolide ad Cudum] *Substitui pro* Iolide, Colide: *Emendaui etiam in Plinij sexto,* Coliacum *promontorium: cùm in omnibus excusis exemplaribus permutatis literis scriptum sit* Colaicum. *Nunc addo confirmari hanc meam emendationem fide Apographi Toletani, in quo apertè* Coliacum *legas, non* Colaicum.

II. Tamos promontorium est quod Taurus attollit] *Ostendi legendum esse* Tabis, *non* Tamos. *docui ex Plinio libro sexto, cap* XVII *esse iugum incumbens mari, pudendo errore Solini, qui non perceptis Plinij verbis, neque adito Pomponio,* Tabin *nomen esse maris, non promontorij scribit.*

III. Et alia quidem flumina admittit, sed clarissima Cophen, Acesinen, Hydaspen] *Legendum videtur* Cophenem, *seu* Cophena. *Nam dupliciter declinatur, aut* Cophen Cophenis, *aut* Cophes Cophetis. *Priorem inflexionem Arrianus in vtraque compositione; posteriorem Strabo & Plinius secuti sunt.*

CAP. VLTIMO IN FINE.

I. Ampelusia in nostrum iam fretum vergens promontorium, operis huius atque Atlantici littoris terminus] *Conuenientior, & auctoris elegantia & operis calci lectio, permutatis vltimis verbis;* Atlantici littoris, atque operis huius terminus.

FINIS.

FREDEN.

FREDEN. NONI PINTIANI VITA:
ANDREA SCHOTTO AUCTORE.

FREDENANDUS *Nonius Pintianus, per illustri Gusmanorum gente oriundus, Pintiæ Vaccæorum, quæ vulgo Vallisoletum, natus, patre nobiliss. Præfecto ærarij Ferdinandi Hispan. Regis, puer liberaliter ingenuéque in literis educatus, genio quodam studióque incredibili in linguam Græcam ferebatur: quæ cùm, nullis propositis præmiis, penitus, vt fit, iaceret; in Italiam disciplinarum parentem, tamquam ad mercatum bonarum artium profectus, Bononiæ quæ celebris Academia, substitit; Ioviano Peloponnensi operam dedit & Phil. Beroaldo, summis in litteris (quæ, quia humaniores efficiunt, sic appellantur) viris: breuique tantos in vtraque lingua progressus fecit ob incredibilem, quo flagrabat, discendi ardorem, nihil vt in auctoribus, quicumque nodus incideret, eum remoraretur. Quare assidua lectione sitim explens, patriæ, cui se natum ex Platone didicerat, misertus, Græcam eò coloniam deducere decreuit, comparatis magno ære Græcis exemplaribus, quæcumque venum adferrentur, plurimis etiam calamo exaratis. Domum igitur à studiorum peregrinatione veterum exemplo instituta reuersus, Ferdin. Regis beneficio, quia pater fidem suam in obeundo munere mirificè illi probasset, nec minorem virtutis spem filius concitasset, quam & eruditio augebat; facilè in ordinem militum diui Iacobi, qui cruce in pectore insigniuntur, adscitus est. Nec hoc honore contentus de omni posteritate, nominísque immortalitate cogitans, non otio, aleæ, peni, aut deliciis, vt nobilium vulgus, se dedidit: sed Herculis Prodici in biuio constituti exemplo, Virtutem amplexus, studia litterarum quæ senectutis tædium leuarent, assiduè tractare, omnia in se posita putare, suáque secum Biantis more ferre existimare. Primùm igitur à Franc. Ximenio Cardin. Toletano Archiepiscopo, qui Complutensem Academiam in Carpetanis recens excitabat, honorificè euocatus, in Bibliis illis quatuor linguarum, eiusdem auspiciis editis elaborauit; mox Demetrio Lucæ Cretensi ex Italia olim ab eodem honoris gratia accito, in Græcarum litterarum professione successit. Post accepto secundum brachium vulnere ab Alphonso Castella patricio Complutensi in factione, cuius conscius & ipse Pintianus ferebatur, Salmanticam concessit, quæ inter Hispaniæ Academias facilè princeps est. Nec erubuit cathedram Græcæ linguæ ambire, vt in tam illustri loco versans omnium in se oculos conuerteret, quǽque magno sumptu, periculo, & labore longóque vsu ipse didicisset, gratis & breui compendio cum ciuibus communicaret. Competitores igitur facilè discipulorum suffragiis superauit, quorum oculos tam excellens doctrina præstringebat. Hinc munus Naturalem Plinij historiam publicè explicandi Academia mandauit, quod strenuè magna sui concitata opinione obiuit. Post & Rhetoricæ professio accessit. Scholas igitur ita partitus est, vt antemeridianis horis linguam Græcam, qua maximè Hispania, quæ hactenus caruerat, indigebat; pomeridianis Latinam profiteretur. Obiectantibus igitur quibusdam nobilibus, quod in familiæ tam illustris decora peccaret, qui in*

pistrinum literarium se abdidisset: suas sibi res habere iussit, & fumosis imaginibus valere: se immortalia animo præcipere, & cum Dionysio Syracusarum tyranno inter discipulos tanquam in regno versari videri. Horis igitur subsecivis animum quoque ad scribendum applicauit, vt non cum præsentibus dumtaxat, sed & cum omni posteritate loqueretur: & Pomponium Melam, cùm quòd Hispanus scriptor esset, tum quòd malè à librariis acceptum animaduertisset; in integrum restituere pristinóque nitori reddere tentauit, quà posset à libris Græcisque auctoribus Herodoto præsertim, quo fonte pleraque hauserat. Quæ alea cùm non infeliciter cecidisset, (nisi quòd pauca post retractare, quod est hominis verè humanitate exculti, non puduit) & omnium plausu Mela exciperetur, C. Plinium, qui ab illo vicissim accepisset, pari alacritate aggressus est, impeditum opus, támque varium quàm ipsa Natura est: sed cùm nullo labore frangi, à rectóque nullius calumniis deterreri abducique posset, cum Hermolao Barbaro (bone Deus, quo, & quanto viro!) contendit, paríque facere tentauit, & perfecit. Sæpe enim, vt fit, in re litteraria dissentire ab illo cogebatur: modestè tamen; & veniam præfatus, non reprehendendi id studio facere se, sed omnibus amicitiis veritatem præstare. His enim literariis contentionibus, quæ tamen felle & dentibus carerent, rem literariam crescere, studiáque augeri didicerat: nec vnius hominis esse tam vastum illud Naturæ opus instaurare vsu iam perspectum habebat. In omnibus igitur libris lectionis veritatem constituens, loca ex Græcorum copiosissimo penu deprompta, vt maximè optabat repræsentare non potuit, inopia, quo tum Hispania temporis vitio laborabat, Græcorum characterum. Quiuis tamen libris instructus facilè depromere potest, cùm ille tanta fide diligentiáque digitos in fontes intenderit. Senecam quoque Philosophum, Hispanum, post Erasmum multis millibus meliorem fecit. Non igitur vni Herculi, sibi etiam cum Cerbero tricipiti rem fuisse, familiari sermone vsurpare solebat, cui tres omnium deprauatissimi auctores in partem laborum venissent. Hoc sanè in confesso est, cùm eo Græcas litteras in Hispania & natas, & pæne sepultas: quas ita feliciter iam propagarat, immensis partim docendi laboribus quos per annos XX. libens exanclauit, scriptisq; ad immortalitatem comparatis: partim etiam Bibliotheca sua, quam instructissimam moriens Academiæ Salmaticensi legauit, quæ publicè in archiuis asseruatur. Prodierunt certè ex ipsius ludo, tamquam ex equo Troiano, meri heroës Græcè Latinèq; doctissimi, Leo Castrus Franc. Mendocius, qui post Card. Burgensis, Christoph. Stella, Hieron. Surita, ceteri: qui vel in Repub. doctrinæ laude versati, vel editis in vulgus ingenij monumentis clari sunt, & præceptori eruditionem libenter acceptam referunt: plerique etiam hodie vigent, quos verum me dicere testes appello. Professionis apud Complutenses initio, Moschum poëtam de exscidio Troiæ de Græco Latinum fecit, & Basilij orat. ad nepotes de vtilitate capienda ex litteris: Leon. Aretini versionem recensuit: quæ Ant. Nebrissensi primo præceptori inscripsit. Animaduersiones in Platonis versionem Marsilij Ficini, quas alibi pollicetur, quòd nondum affectæ essent, periisse puto, aut à plagiario interceptas. Scripsit & vernaculè iuuenis admodum, in gratiam ciuium Comm. in Io. Menam, Cordubensem, poëtam ingeniosiss. &, vt tum erant

tempo-

tempora, principem: quòd in manibus omnium esset, à paucis tamen intelligeretur: hausit enim ex Lucano ciue suo, & intimis poëtarum adytis pleraque. Vernacula quoque Adagia, Refranes *Hispani vocant, ad tria millia collegit, propositis etiam studiosis, qui attulissent, pramiis, quæ & liberaliter persoluit, & sæpè auxit: De Italicis & Gallicis multa mutuatus Hispanicè reddebat. Commentarium in eadem moliebatur, seni iam iucundum laborem esse ratus, & à studiis honestam recreationem. Obiit octogenario maior, relictis fortunis omnibus corpori Salmanticensi nobilium, qui pauperum in vinculis conflato are alieno consenescentium pietatis ergò rationem habent, alimentáque suppeditant: magna etiam parte sacrificus egenis: Illi honorificè efferendum nobilium discipulorum humeris celebri pompa curarunt: hi anniuersariis sacris sollemni ritu parentant. Sepultus ad Diuæ Susannæ est, humili sacello (erat enim omnis fastus & gloriæ contemptor) ad portam Riualem, qua ad Tormim fl. itur. Quatuor etiam, nec plura, verba tumulo inscribenda curauit* MAXIMVM VITÆ BONVM MORS. *Prospera sen per ad extremum vsque valetudine vsus, quòd temperanter continentérque viueret, non tamen sordidè. Medicos fortiter contempsit, quos festiuè aliquando elusit, & salsè risit, cùm pharmacum præscripsissent: nec vmquam laborans etiam, consilio eorum vti voluit. Corpore firmo & robusto, validéque compacto, firmis lateribus, statura supra mediocrem, vultu claro & sereno. Cælebs & abstemius semper vixit; frigida, iugis potio. Natura in omnes dicacissimus, vitiorúmque censor acerrimus; summa tamen fidei: nemo enim vanum deprehendit, aut largè promittentem, & pòst tergiuersantem. Habuit & fratres duos summi ingenij viros, in Mathematicis Ioannem, & Ludouicum in Musicis excellentem; hic in mari mediterraneo ex Italia rediens, cùm à Gallis bello Italico triremis oppugnaretur, strennuè pugnans, gloriosè periit. Nos piis Pintiani Manibus, sepulcrum venerantes bene precabamur:*

Barbarus Euganeis illuxit lucifer oris,
  Barbariem pepulit, Phosphorus vt tenebras:
Pintia diues opum meritò se iactat alumno,
  Attica Musa etenim, lumen & Hesperiæ.
Hic FREDENANDE iaces, totus quem vix capit orbis?
  Salue ergo atque vale: molliter ossa cubent.

In patriam: Spirant suaue rosæ. quid mirum? Vallisoletum
Produxit florem beneolentem, ac inter acanthos
Sternuis? omen adest: nares præstinguit vti flos.

Iacobi Saluatoris Margensis:

Barbara iampridem fuerat Hispania, sed mî
  Contigit, vt foret hinc Græcia tota tibi:
Vt foret ille decor Latij gratissimus oris,
  Et foret in patria gloria prima mihi.
Sed nunc chara vale, nostris ornata triumphis:
  Linquo solum, & cupiens astra, volo ad superos.

AVCTORES, A PINTIANO EMENDATI ET ILLVSTRATI.

Latinus numerus librum; Barbarus caput designat.

Τέλος σὺν θεῷ.

AND. SCHOTTI
ANNOTATIONVM
IN POMP. MELAM;
SPICILEGIVM.

DE AVCTORE, LECTORI S.

OLLEMNE illud in Auctoribus interpretandis seruemus, erudite Lector, vt de Pomponij Mela, quem interpretandum suscepimus, patria, quáque tempestate vixerit; & de consilio editionis nostra post tot doctiß. virorum Comment. pauca dicamus. Inscriptio enim veteris manuscripti ex Bibliotheca Diui Victoris Lutetia, qui cum vulgatam editionem olim comparauimus, De Chorographia *est, non* De situ orbis, *vt hactenus editi. Sed illam vt non damno, ita hanc sede sua cur deturbarem nihil caussa visum est. Vixisse autem Tiberij, Caligula, & Claudij Impp. principatu, ex ipso Mela, & Plinio efficitur: cui enim potius quàm ipsi fides habeatur? Hunc enim Britanniam tam diu clausam aperire lib.* III. *cap.* VI. *(liceat enim docendi caussa capitum distinctionem sequi) testatur: quod & Suet. Tranquillus Claudio cap.* XVII. *attribuit. De patria plures ambigunt, nata, vt solet, ex deprauata lectione, quam repraesentabo, opinionum varietate. Nos, si possumus certiora adferemus: sin minus, quod volumus, assequemur; aliis saltem glaciem secabimus, iudiciúmque acuemus: Quemadmodum laudantur, qui medicinam facientes, vt depellere morbum nequeant, dolorem tamen aliqua ex parte minuunt. Sic enim ante Hermolaum Barbarum, qui primus manum operi admouit, libri* II. *cap.* VI. *extremo legebatur:* Carteia, vt quidam putant, aliquando Tartessos, & quam transuecti ex Africa Phœnices habitant: atque vnde nos sumus Cingenteratum, Mellaria & Bello. *Hermolaus vt Mellariensem faceret,* cingente freto *cudit, & excudit: qui error vsque eò propagatus est, vt in hunc vsque diem* Mellariensis *sit habitus: quem & nomen ipsum auxit, quòque veri speciem aliquam prae se ferret,* Mellam *geminata littera nominarunt. At non videbant belli Censores, aut si viderunt, conniuentibus oculis dissimularunt, gentis nomen esse* Mela. *L. enim Annaeus Mela Senecae philosophi frater, & Lucani Cordubensis poëtae pater, à Nerone mori iussus: pluresque hoc nomine in C. Plinio, & Iurisconsultorum libris occurrunt. Aliter non* Mella, *sed* Mellarius, *aut* Mellariensis, *vt Grammat. filij praecipiunt, dictus fuisset. Freden. Pintianus, qui pòst, innumera loca à Barbaro pro deploratis relicta, sanauit, & gentis suae auctor legi & intellegi vt posset, laborauit, homo doctiß. cuius nomen exteris vix fandò auditum; aut si qui fortè doctiores specimen in C. Plinium vidissent, & tanquam ex vnguibus leonem; industriam eius diligentiámque in Melam videre optabant: frustra tamen: quòd etiam apud Hispanos ipsos spisse exemplaria reperirentur. Amplius igitur iacère non sumus passi, sed mancupio meus vt esset, vsu verò omnium curaui. Pintianus inquam, meritò Barbari lectionem damnauit, sed τὸ* Cingenteratum *suppostitiam vocem credidit: Sic igitur ille:* Atque vnde nos sumus Mellaria: *Hactenus Mellariensis Mela est. Elias Vinetus Santo, vir multae lectionis & antiquae fidei in tractandis auctoribus, qui & Melam emendatiorem dedit;* Atq. vnde nos sumus Tingentera: tum Mellaria,

legisse

legisse videtur in vita Melæ, quam his addendam curauimus. Postremò Franc. Sanctius Brocensis, Græcæ Latinæq; linguæ doctor apud Salmanticenses, verius, vt mea fert opinio; atque vnde nos sumus ex gente ea: tum Mellaria, edidit: quam lectionem non insuper habendam, acceptam refert Pet. Chiacono Toletano: quem vnum è III. viris litterariæ R. P. C. iure appellauero: qui cùm in patria, vt fit, sorderet, Romam ingenij sui doctrinæque dignissimum theatrum repperit. Non enim alibi, quòd ea disciplinarum omnium parens sit, maiori in precio præstantiss. ingenia habentur. Carteius igitur Mela, seu Tartessius. Sanctius verò noster iuxta Lepem patriam Melæ collocat, propterea quòd hodiéque Cartaia vicus quidã ignobilis nomen retineat. Ego verò XXX. amplius M. pass. intra columnas metas laborum Herculis colloco: cùm quia Melæ is mos est, vt in prouinciis describendis littora ordine legat, non saltuatim: tum quia celebre olim opidum Carteia, seu Tartessos, hodie Algezira. Nec mihi fraudi sit Melæ gratia, (quem, quod molirer, in sinu gestabam) eam Bæticæ oram lustrasse, diligentiúsque ceteris inuestigasse. Ita enim comparatum est, vt exteri fere incolis ipsius diligentius omnia excutiant. Tartessos verò primùm, deinde Carteia appellata, hinc parua commutatione Cartaia: quod nomen pòst aliò migrauit, Lepem iuxta. Hinc à Tyriis, qui eam bello Sertoriano tenuerunt, Gadir quoque vocatam auctor Sallustius libro 2. Histor. quod Plinius & Solinus de Gadibus referunt: ille lib. IV. cap. XXII. Nat. Hist. hic cap. XXVI. Polyhistoris. Pòst irruptione Arabum, quæ ibi potissimùm ob breuissimum traiectum facta est, Arabicum nomen induit, vt Hispaniæ fere opida, & flumina omnia, Algezira dicta; quod ipsis, insula viridis sonat. Facta autem ea irruptio Aera (hac enim Hispan. Annales ab anno ferè XXXVIII. ante Christi Natalem numerant) septingentesima quinquagesima secunda: Regni Vlith Arabum Regis anno sexto: Arabum verò XCI. Christi DCCXIIII. vt ex Io. Gerundensis, Ant. Nebrissensis, & Roderici Ximenij Archiepiscopi Toletani Histor. Hispaniæ libris, & Arabum Annalibus eiusdem, quæ nondum typis edita in Toletana Bibliotheca asseruantur, didici. Vrbem olim maximam fuisse vestigia indicant: vastata enim, incensa, & solo æquata; præter rudera, ruinas, & nomen vix quidquam reliquum: Tuguria aliquot, quibus à cæli noctisque iniuria, & à latrociniis Maurorum se tueantur opiliones, & bubulci: Armentorum enim ea regio & caprarum admodum ferax. Quàm potens olim, vel ea res argumento est, quòd Hispaniæ Reges, & Gaditani Episcopi, Regni Carteij, vulgo Algeziræ, titulo hodiéque glorientur. Secundo abhinc lapide Mellaria est, quam Tariffam quidam putant appellari. Car. Clusius Carthagenam malè vocat, quæ in Contestanis Tarraconensium vrbs est. Ambr. Moralis, Vegel de la miel indigitat, nomine coniecturam confirmante: licet eam Belonem Melæ esse alij existiment: & Bosippo, fortè Ciclana hodie. Sed hæc nihil ad Tartesson, vbi Arganthonium illum μακρόβιον CLX. vt alij, L. annos regnasse Valer. Maximus lib. VIII. cap. XIII. auctor est; de quo & apud Strabonem lib. III. γηρογεροντομένων, & Lucianum μακροβίοις Anacreon. ἐγὼ τ' ἂν ἔτ' ἀμαλθέης βυλοίμην κέρας ἔτι τὰ πεντήκοντά τε καὶ ἑκατὸν ταρτησσοῦ βασιλεῦσαι. Tantùm de patria Melæ Carteia.

Stylo eius nihil in hoc genere aut breuius, aut purius & clarius. Equidem in ea sum hæresi, vt ne Ciceronem quidem, si Geographica, quæ scribenda susceperat, (lib. 11. ad Att.) absoluisset, elegantius scripturum fuisse putem. Aliud est enim orationem, aliud historiam, aliud terræ situm describere: vt enim illorum dicere & narrare; ita horum depingere & delineare. Sic, qui de agricolatione & re rustica scripserunt, Catonem, Varronem, & Columellam, nemo facilè in eo scribendi genere vicerit. Est enim omnium artium suus dicendi genius, lepos, & venustas: propria cuiusque vocabula, quæ alibi vsurpata gratiam amittant.

Ne quis autem actum agere, singularísque impudentiæ interpretetur post tot tantósque in literis viros aliquid in Melam conari, paucis sic habe: Optare me, vt vbi nostra, quisquis es, cum aliorum vigiliis comparaueris, iustáque lance penderis, tum demum iudices: sic enim æquiorem labori nostro fore confido. Spicilegium Pintiani à Barbaro; nostrum denique à Pintiano vides. Maius quidem facere potui, fateor: at in Hispania peregrinanti & libris defecto, plus satis. ὁδοιπορικοῦ vice, si placet, accipe. Barbarus quidem Italus Alexandro Pont. Max. Hispano inscribsit. Pintianus Hispanus Hispanum scriptorem illustrare studuit. Huic & Oliuarius Valentinus succenturiatus esse voluit, sed post principia latuit. Emendationes, paucas licet, à Pintiano ferè mutuatus est. In explicando peccat non rarò: in nominibus propriis reddendis sæpius: Quæ de caussa Nomenclatorem Pomponianum, *qui vetera nomina & recentiora dictet; ex* Synonymia Geographica *Abr. Ortelij*, v. c. *sibi quisq. componet. Altera verò Oliuarij editio nihilo priore melior: quam tot digreßionibus, auctariis, & corollariis deformauit, vt Cosmographiæ & Geometriæ principia (quæ alibi quàm in Mela didicisse oportuit) intempestiuè hic inculcet. Franc. Sanctij, Hispani quoque, editio ceteris omnibus melior. Germani etiam oræque Septemtrionalis incolæ in eodem elaborarunt. Ioach. enim Vadianus Heluetius breuem & obscurum libellum, magnum illustrémque reddidit Comm. doctis, Iupiter, &, vt ab ea gente fieri amat, laboriosis: Hermolai vnius (nec enim Pintianum fuisse vmquam vel fando acceperat) castigationes fere amplexus est. Vidi & ἀνώνυμον quemdam, qui & Solini Polyhistora eadem opera illustrarat: sed quia corruptam vulg. codicum lectionem est secutus (quam tamen nec vitiatam esse in mentem quidem veniebat, nec quomodo restitui posset, videbat) multa οὐδὲν πρὸς Διόνυσον. Tertius acceßit Christianus Vustisius, qui Regiones in tabulas digeßit, vtili labore memoriæ iuuandæ: editorum tamen hactenus fidem superstitiose secutus est.*

Vnus de Gallis Elias Vinetus, multo nuper, vt dixi, emendatiorem Melam repræsentauit. Qui si Pintianum nactus fuisset, emendationisque rationes reddidisset, nos fortasse ab edendo deterruisset; certè laborem valde minuisset. Britannus quoque opem ferre conatus est Gul. Soonus, qui vt concisum auctorem dilucidiorem redderet, Melam in scenam induxit, & de Geographia cum Auditore veteri Dialogorum more disserentes fecit: Pauca tamen reddit meliora. Indicem ex Ortelij nostri Theatro exscribsit. Quæ cùm ita sint, spero non superuacaneum hunc laborem visum iri post tot Italorum, Hispanorum, Gallorum, Germanorum, Anglorúmque lucubrationes:

tiones: Reliquorum enim conatus, aut minimè dignus, qui à me nominetur, visus est; aut in manus nostras, vel in mentem etiam non venit. Verum autem me dicere intelligent qui harum rerum periti iudices: indocti enim probent nostra, an improbent, cicum non interduim, vt Plautinis vtar: nec me calumniatorum sermones à bene merendi studio deterrebunt: ῥᾷον μωμήσεταί τις ἢ μιμήσεται. Serpsit enim nostra tempestate hoc malum latius, vt ex alieni laboris, quo iure, quâque iniuria reprehensione, nominis famam quidam aucupentur, & aliena vitia quàm sua, cernant acutius: foris Argi, domi Lamiæ: Nonnulli etiam alienis sudoribus tamquam ignaui fuci insidientur: à scribendo verò ipsi, ne inscientiam suam prodant, perpetuò abstineant. Vale, mi Lector; & his candidè fruere.

AND. SCHOTTI ANTVERP. EX POMPONIO MELA SPICILEGIVM.

EX PROOEMIO.

FACVNDIÆ minimè capax] *Impeditum opus esse Naturæ tractationem, Totiúsque Vniuersi descriptionem, nec vllos oratorios colores admittere, Plinius, qui iam periculum fecerat, in erudita illa præfat. Naturalis Hist. testatur:* Nam neque ingenij sunt, *inquit*, capaces, neque admittunt excessus, aut orationes *&c. Et libri* III. *præfat.* Infinitum id opus existimatur, nec temere sine aliqua reprehensione tractatum. Haud vllo in genere venia iustior est: si modò minimè mirum est, hominem natum non omnia nouisse. *Et Cicero* II. *ad Attic. epist.* VI. Γεωγραφικά, quæ constitueram, magnum opus est: ita valde Eratosthenes, quem mihi proposueram, à Serapione, & ab Hipparcho reprehenditur. quid censes si Tyrannio accesserit? & Hercule sunt res difficiles ad explicandum, & ὁμοειδεῖς: nec tam possunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, quàm videbatur. *Huc & Manilij versus pertinet:* Ornari res ipsa neget, contenta docere.

Quem persequi] *Nihil necesse est in* quod *mutare, cum auctoritate libri calamo exarati, qui cum Lutetiæ Melam comparauimus, vulgatam lectionem tuente: tum quòd sensus per se planus est, si operæ, vt iussimus, parenthesi hæc omnia includant, & ad* ordinem *proximè referatur.*

Longa magis quàm benigna materia] *Sæpe hoc nomine questus Mela, Libro* III. *cap.* III. *De montibus Germanorum:* quorum, *inquit*, nomina vix est eloqui ore Romano. *Et:* quorum nomina nostro ore concipi nequeant: *de Cantabris, qui vulgo Biscaini, quorum hodiéque dialectos litteris exprimi commodè non potest. Huc facit & Lucretij de lingua Latina inopia querela, lib.* I.

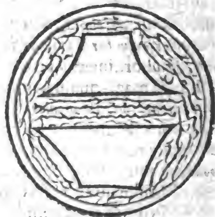
Multa nouis verbis præsertim cùm sit agendum,
Propter egestatem linguæ, & rerum nouitatem.

Atque accipi] *Glossematis fœdatus hic auctor, natura Laconicus; cùm suprà scripta essent post in seriem admissa. Vt & cap.* XII. permutat, ac miscet.

EX CAP. I. *Illud monendum, Capitum distinctionem à Grammaticis esse, vt fere Argumenta in auctoribus: & in manu sc. nostro sæpè à vulgat. codd. diuersam exstitisse. Quæ res mouit fortasse Eliam Vinetum, virum eruditiss. vt perpetua serie hos libros edendos curaret: quòd ferè omnia cohæreant, vt mox cap.* XIII. *nec ὅπη χατ' αἰ satis vndiquaque respondeant. Nihilominus tamen, ne quis, dum capp. hactenus citata occurrent, quærendo fatigaretur; nihil mutandum censui.*

Quidquid id est] *Animatum enim mundum, omníque virtute præditum, adeóque Deum Plato, & Stoïci censuerunt. Mundus ab Aristotele, seu quisquis auctor est, libro De Mundo ad Alexandrum, & Cleomede lib.* 1. *definitur* Κόσμος μὲν ἐστι σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τάυτοις περιεχομένων φύσεων: Mundus est compages constans ex cælo & terra, & cæteris Naturis, quæ in his continentur. *Cicero de Vniuersitate ex Platonis Timæo:* Omne, *igitur*, cælum, siue mundus, siue quo alio vocabulo gaudet: hoc, à nobis nuncupatus sit. *Plato sic:* ὁ δὴ πᾶς, οὐρανὸς ἢ κόσμος, ἢ καὶ ἄλλο ὅ, τι πότε ὀνομαζόμενος μάλιστ' ἂν δέχοιτο, τοῦθ' ἡμῖν ὀνομάσθω. Hoc *igitur* δεικτικῶς *dicebant veteres cælum digito demonstrantes: Interpungendus igitur Ciceronis locus, qui ibidem quem Græci* κόσμον, mundum lucentem *vocat. Apud eundem* II. *De Nat. Deorum Ennius:* Cui, quod in me est, exsecrabor hoc quod lucet, quidquid est. *Hinc illa Plauto, Terentióque familiaria:* Lucescit hoc iam. *Plinius lib.* II. *ex Mela:* Mundum & hoc, quod alio nomine Cælum appellare libuit.

Eademque in duo latera] Eodemque *Hadrianus Turnebus Galliæ lumen emendat, libro* XX. *Aduersariorum cap.* XI. *sed de America nuper Hispanorum nauigatione reperta non rectè exponit, nec enim ea vel de nomine Romanis cognita. Locus difficilis, ex Ciceronis Somnio explicandus.* Omnis, *inquit*, terra quæ colitur à vobis, angustata verticibus, lateribus latior, parua quædam insula est circumfusa illo mari, quod Atlanticum, quod magnum, quod Oceanum appellatis in terris. *Vbi Macrobius lib.* II. *cap.* IX. *Comment. Hemisphæria Oceani alueo in torrida Zona (nec enim Bonæ spei promontoriũ vel fando auditum) diuidi: Ita fieri vt decussatim crucis in modũ Oceanus ambiat globum terræ, à Septemtrione in Meridiem: & ab Oriẽte in Occidentem; efficiatúrq. extenta chlamydis forma quæ suprà angusta, infrà latior. Dionysius Alexãdrinus Terræ globum fundæ comparat, quam chlamydi Macrobius: & magnam insulã vocat, quã paruam Cicero, habita ratione totius Vniuersi, orbiúmq. cælestium: Puncti enim instar: Sic enim ille:*

Πᾶσα χθὼν, ἀπτ νῆσος ἀπείρετος ἐστεφάνωται.
Οὐ μὴν πᾶσα διαπρὸ περίδρομος, ἀλλὰ διαμφὶς
Εὐρυτέρη βεβαῦα πρὸς ἠελίοιο κελεύθους

Σφενδόνῃ

Σφενδόνῃ ἐοικυῖα. *Vbi* ἀξυτέρη *ferri potest, licet* ἐξυτέρη *alij legant: longitudo enim ab oriente Sole ad Occasum: Verùm nunc certiora de terra situ, & Antipodibus comperta Hispanorum nauigationibus & Mathematicorum industria. Vide inf. lib.* III. *cap.* V. *extremo, &* X. *de Antipodibus verò cap.* IX. *lib.* I. *vbi de fontibus Nili Nicagoræ opinionem refert.*

Et quia sic iacet] *Pintianus frustrà est. Nihil tollendum aut mutandum. Intelligendus enim locus ex Arist.* II. *De Cælo, de longitudine in mundo, quæ est à polo Arctico ad Antarcticum: vt latitudo est ab ortu ad occasum.*

Aliquanto] *Immò* Multo, *vt Aristoteli videtur lib.* II. μετεωρολογ. *cap.* V. *& Straboni lib.* I. *Geographiæ.*

Terras aperit atque intrat] *Nihil muto. Sunt enim verba ex Arist. tralata, lib. De Mundo, cap.* III.

In tres partes] *Totidem agnoscit Polybius lib.* III. *Hist. vnde Mela transtulisse videtur.*

CAP. II. Ariane] *Fortè* Carmania *leg. ex Pomponio libro* III. *cap.* VIII. *In* Caspiani *nihil demuto.*

Candari] *Retineo hanc lectionem, ex Ptolemæo lib.* VII. *in regione* Sogdiana.

Bactri, Susiani] *Lege* Sogdiani. Susiani *enim ad Persicum sinum porriguntur. Hic verò mediterraneæ gentes enumerantur. Bactri & Pharmacotrophi Scythicæ gentes sunt, à quibus longissimè Susiani absunt. Monuit hoc Iosias Simlerus in Aethicum Cosmographum nuper Pe. Pithœi* V. C. *beneficio editum.*

Mardi, Antibarani] *Nihil muto Herodoti Thaliæ auctoritatem secutus.*

Interiora littora tenent] τὸ littora *obelo fodi, quòd glossam oleret.*

Et super Æthiopes] Babylonij *ad superiora transtulimus, &* Arabes *in eius locum subiecimus. Paullò aliter igitur locum concepimus atque in Retractationibus Pintianus.*

CAP. III. Hinc in Ægæum] *Pintianus* huic: *Edita lectio magis adblanditur. Interpunctione locum sanaui, adiutus etiam Pintiani* ἀξογίᾳ.

CAP. IIII. Nilo terminata] *Africam Catabathmo terminari auctor Herodotus* Μελπομένῃ, *Sallustius Iugurth. Strabo Geograph. vlt. & Pomponius ipse infrà cap.* IIX. *Sed sunt qui Nilum vsque ad Catabathmon pertinere putent. Aliter verò Ptolemæus lib.* II. *cap.* I. *Africam terminat.*

Et non totus] *Alij* totius. *Malim* totis. *Nusquam, inquit, obtenditur Asiæ littoribus, nec totis littoribus Europæ. Si enim lineam à Nilo in Septemtrionem ducas, nusquam Asiæ littora attinges; Europæ tamen quædam.*

Ob sitim cæli] *Quidam,* situm cæli. *Hinc Prouerbium, Africa semper aliquid noui adfert: quòd ob ferarum dissimilium congressum, tot monstra pariat: & tanta leonum copia, vt vrbes obsidere ferantur; si verè Plinius. Ad hæc tanta illic serpentium vis, vt ceruis idcirco destitutam putarit Herod. Melpomene, Aristoteles, Plinius, Lucanus lib.* X. *& Seneca. Contrà verò ceruos gigni affirmant Philostratus libro* VI. *De vita Apollonij, Virgil.* I. *Aeneid. & Oppianus* II. *Cyneget. Vt & Vrsos Ælianus;*

Herodotus, Liuius, Solinus, Strabo, Iuuenalis, & Maro: tametsi neget Plinius: quod minimè mirandum est, cùm illius & Pomponij ætate nondum satis notum Romanis Aethiopia primum clima vltra æquatorem: vt ex hac Africæ descriptione apparet.

Latè vacat regio] *Virgilium videtur imitatus* III. *Georg.* —& longè saltus lateque vacantes. Habent potius quàm habitant] Habere *tamen sæpè pro habitare. Lib.* III. *cap.* V. Meroëm habent. *vbi* habitantes, *temerè Pintianus. Vide modos Habendi in Aristot. Categoriis. De his gentibus inf. cap.* IIX.

CAP. V. *De Africa vide Plinium lib.* V. *cap.* I. *&* II. *& Solinum cap.* XXX. *& deinceps.* Mulucham *Sallustius Iugurth. inter Mauros & Numidas collocat: Inter duas Mauritanias terminum Plinius.*

Nominis fabulam] *Rectius,* nomini.

Amnis est ingentium olim regnorum terminus] *Antiqua lectio,* nunc gentium, olim regnorum quoque terminus. *Plinius lib.* V. *cap.* II. Amnis Mulucha Bocchi Massæsylorumque finis.

CAP. VI. Cirtha procul mari, nunc Sittianorum colonia, quondam regia domus] *H. Stephanus sic in vett. codd. se repperisse affirmat; & mox;* regum domus: & quum Siphacis foret opulentissima. *Fides sit penes auctorem. Malim tamen Plinij auctoritate, qui hinc exscripsit, minori quàm Pintianus audacia, oblitteratis tantum duabus vocibus, legere:* Cirta procul mari Sittianorum, quondam regia domus Iubæ & Siphacis, cùm foret opulentissima. *Ceterùm* Cirta *scribo, Appianum, Strabonem, & Ptolemaum Græcos secutus. Non illud celabo lectorem, Strabonem lib.* XVII. *extremo Geogr.* μασσανίσσου καὶ τῶν ἑξῆς διαδόχων βασίλειον *facere.*

CAP. VII. Hippo regius] *Sillius Italicus lib.* III. —& antiquis dilectus regibus Hippo. Promuntorium *verò M.S. codd. fere per u præferunt, quasi à* prominendo; & Opidum *simplici p. ab* Ope, *Varro* IV. *De l. Lat. & Cicero de Gloria apud Festum deriuant.*

Bagrada] *Sic Aethicus Cosmographus, vbi mirari se ait, à maioribus inter flumina non relatum. Alij* Brâgada *scribunt:* ὁ Βαγάδρας *Strabo lib.* XVII. *Infrà* Magrada *Hispaniæ fl. nominatur lib.* III. *cap.* I.

Karthago inclyta] *Septingenta hominum millia habitasse Karthagine iam à Ro. obsessa, & dedita, auctor ibidem Strabo, qui* πόλιν ἀντίπαλον τῇ ῥώμῃ *vocat, quam hic,* imperij æmulam.

Atrox] *Hinc* barbaras Syrtes *vocat Flaccus* I. *Carm. &* inhospita Syrtis Littora *Lucanus, qui lib.* IX. *eas describit, vt & Sallustius Iugurth.* ἀπὸ τῆ σύρειν *ab attrahendo dicta, quòd modò arenis congestis vadosæ, rursum depulsis vi tempestatis in præceps sint profundæ: qua varietate reciprocante infamis reddita eius littoris ora.*

Centum fere millia] *Minor Syrtis Plinio quoque* C. M. *pass. aditu;* CCC. *ambitu. Straboni verò lib. vlt. aditu* LXXV. *ambitu* CC. M. *habere. Maior verò* DC. XXV. *ambitu eidem Plinio & Martiano Capellæ, aditu* CCC. XII. M. *pass. diuerso à Mela numero.*

Mineruæ

Mineruæ cognomen] *Hinc* Tritonia Pallas: *Apud Varronem lib.* VI. *De l. Lat. & Probum Gramm.*

Corpore Tartarino prognata palude virago,

quomodo leg. Franc. Sanctius, vtriusque linguæ apud Salmant. professor, putat, tametsi Paluda *Virgo, Homero τριτογένεια est.*

Lotophagi tenuisse] *Discedit Mela & Plinius ab Homero* X. *Odyss. Strabone vlt. Geogr. & Herodoto μελπομένη, qui Lotophagos Syrtim minorem habuisse affirmant. Mox quidam legunt:* & ad promuntoriũ importuoso littore pertinax.

Pacti de integro] *Mancum locum credidit Oliuarius Valentinus. Ego verò nihil deesse puto, cùm ex fide libri* MS. *tum habita ratione breuitatis Pomponianæ, quæ illi cum Crispo communis: qui de his verè laudis amatoribus eleganter Ingurthino, & Val. Maximus lib.* V. *cap.* VI.

CAP. VIII. Ammonis oraculum] *Magnam hic diuinitatis opinionem fuisse auctor Plutarch. de defectu oraculorum, & Herodotus Euterpe, vbi multa de oraculo Iouis Dodonæi:* ἄμμων ὁ χρυσήεσσ καλέονται τοὺς Λιβύας ποιέει. ἐστὶ δὲ καὶ ἐπὶ Διός. *Quod & Alexandrum consuluisse, essétne filius illius, narrat Diod. Sic. lib.* XIII.

Rupes Austro sacro] *Plinius lib.* II. *cap.* XLV. Quin & in Cyrenaica prouincia rupes quædam Austro traditur sacra, quam profanum sit attrectari hominis manu, confestim Austro voluente arenas.

Fons media nocte] *Huius miraculi auctores Herodotus Melpom. Diodorus, Arrianus, Q. Curtius, Augustinus & Lucretius lib.* VI. *& Plinius lib.* II. *cap.* CIII. *Solinus verò cap.* XXX. *de fonte Solis diuersa: Cap.* XXXII. *de fonte non dissimili apud Garamantas. Post, lego,* atque vt illa procedit: *non vt vulgati,* ille.

Portus Paretonius] *Equidem in ea sum sententia, vt nihil temerè in auctoribus antiquis mutandum censeam: malo enim in eam partem peccare quod timidè nimis, modò religiosè, auctores tractem; quàm vt audaculus vel temerarius audiam. Strabone igitur auctore lib.* XVII. Parætonius *retineatur. Sic enim ait:* πόλις δὲ καὶ λιμὴν μέγας πεντήκοντά που σταδίων. καλοῦσι δ' οἱ μὲν παραιτόνιον, τὴν πόλιν, οἱ δ' ἀμμωνίαν. Naustathmon *verò neutro gen. potius leg. facilè largiar Pintiano. Vrbis Paratonij meminit & Orosius lib.* I. *cap.* II. *vbi in Aethico, vnde exscripsit,* Parthenius, *semper legitur. Addam illud* Paræronius, *cum diphthongo scrib. Græca consuetudine.* Stata domicilia] *quæ solo non hæreant, nec fundamenta iacta habeant. mox enim;* vt à pabulo ducta sunt, se ac tuguria sua promouēt. *& infrà lib.* II. *cap.* I. Vagi Nomades pecorum pabula sequuntur; atque vt illa pecori durant, ita diu statam sedem agunt: *& de Sarmatis lib.* III. *Sic* Status dies cum hoste, *Ciceroni* I. *Offic. Plauto Curcul. & Festo.* Statarius miles *Liuio:* Stata forma *Ennio apud Agell.* V. *cap.* XI. *De Mapalibus Seruius in* I. *Aeneid. & Fl. Sosipater lib. Gramm. institut.* I.

Et dum oritur, & dum occidit] *Cogor, velim nolim, vi veritatis Pintiano repugnare: Nihil enim delendum; ex Plinio lib.* V. *cap.* VIII. Atlantes, *inquit,* degeneres sunt humani ritus, si credimus: nam neq. nominum vllorum inter eos ap-

cos appellatio est, & Solem orientem occidentemque dira imprecatione contuentur, vt exitialem ipsis agrisque. *Et Solino cap.* XXXIV. Diris Solis ortus excipiunt, diris occasus prosequuntur: *& Herodotus ipse, Valla interprete, dubiè loquitur, Solem transcendentem.*

Qualia ceteris mortalibus] *Somnia secundum quietem non videre Atlantes Herod. Plinius, & Solinus. Talia de Cleone Dauliensi, & Thrasymede Heraensi Plutarch. de defectu oracul. in fine.*

Strident magis] *Vespertilionum more. Herod. Melpomene, vnde totus hic locus à Pintiano feliciter restitutus est: adde & Plinium lib.* XI. *cap.* XXXVIII. *initio, vbi de Troglodytis; & lib.* V. *cap.* VII. *qui locus etiam mendosus, ab eodem emẽdatus.*

Specus subeunt] *Hinc* Troglodytæ *dicti, quasi cauernas subeuntes. In membranis antiquis* Trogodytas *fere scriptum reperias, & apud Strabonem perpetuò: quam scripturam & Hesychius Alexandrinus agnoscit, qui τρώγλας non secus atque τρώγλας, foramina interpretatur. Vtrumque igitur teneatur.*

Pro suis colant] *Melius* alant, *coalescentibus duabus litteris.*

Satyris præter effigiem] *Plinius hac omnia ad verbum in suum corpus Natur. hist. transtulit lib.* V. *cap.* VIII. *De Satyris & Nicandri Scholiastes in Alexipharmaca. Lucianus in Deorum contione. Vide Turnebum lib.* XIIX. *Aduersar. cap.* IIX.

CAP. IX. Terra expers imbrium] *Hinc eam Nilus inundatione sua irrigat. De Nili nomine Theocriti Interpres εἰδυλ. ζ. Seruius in* IIII. *Georg. & Heliodorus Aethiopica hist.* λόγῳ θ. νέαν ἰλιὺ δ' ἴσως ἐπάγοντο, καὶ Νεῖλον ἐντεῦθεν ὀνομαζόμενος. *Sic & Eustathius in Dionysium περιηγητήν. Vterque etiam in Nili nomine dierum anni numerum mysterio quodam contineri sagaciter obseruauit:* κατὰ δύναμιν τῶν ἐν αὐτῷ στοιχείων ποσούμενον, τὸν τξε ἀριθμὸν συντελεῖ. *De his alibi.*

Meroën late patentem] *Eadem Plinius lib.* V. *cap.* IX. *&* X. *& Solinus* XXXV. *cap. qui dexterum alueum* Astusapen *appellant. Straboni* Ασάπης, *vel* Ασταβόρας *initio lib.* XVII. Astupen *verò ab Aethiopia incolis Nilum vocari, vt inf. lib.* III. *cap.* III. Nuluch *nuncupatum. Legendus & Aethicus, vbi de Asia prouincia. Pòst paulò* Elephantidem vrbem, *vitiosè quidam excuderunt.*

Æstiuo sidere exundans] *Proprium hoc Nilo, cùm flumina omnia feruore & siccitate exarescant: nisi quòd* Inopo, *insulæ Deli fluuio idem accidere compertum. auctor Plinius* II. *cap.* CIII. *& Callimachus in hymno Deli. Hinc Lycophron ex Nilo originem trahere putat. Tigrim quoque & Eufratem simili incremento agros rigare, non tamen stercorare & fecundare, Strabo, Plinius, Solinus, Ammianus & Lucanus.*

Atrox feruensque decurrit] *Efficitque* Catadupa, *seu cataractas, vbi ex altißimis montibus Nilus præcipitat: & gens ea quæ illum locum accolit, propter magnitudinem sonitus sensu audiendi caret. Cicero* VI. *de Repub.*

Glebis infundat animas] *Tibullus lib.* I. *eleg.* VII. *de Nilo:*

Te propter nullos tellus tua postulat imbres,
Arida nec pluuio supplicat herba Ioui.

Claudia-

Claudianus: Felix qui Pharias proscindens vomere terras
Ægyptus sine nube ferax.

Lege Ouid. I. *Transform. Cic.* II. *De Natura Deorum, & Plinium lib.* IX. *cap.* LVIII. *Illud verò maximè stupendum Nili aqua fecundas reddi mulieres, vt ex Aristot. Strabo, & ex Apollodoro Eustathius in* περιηγητὴν.

Siue quòd solutæ] *Variorum hic Philosophorum opiniones recenset ex Herodoto suo. Prima Anaxagoræ: Secunda Aristochij: Tertia Thaletis Milesij: Quarta Nicagoræ est, cùm ait:* Quòd si est alter orbis. *Vide infrà lib.* III. *cap. de Aethiopia, extremo. Ephori verò sententia prætermissa, ceteris verisimilior; cæco quodam alueo ab Oceano fluere, cùm salsas aquas aliquando detulerit: vt ex Theophrasto, & Iuba rege tradit Seneca lib.* IV. *Natural. quæst. Sed quoniam verè Herodotus,* περὶ τῶν τοῦ Νείλου πηγῶν οὐδεὶς ἔχει λέγειν: *& Lucanus:*

Arcanum natura caput non prodidit vlli:

idémque Claudianus affirmet; otio & litteris non abutar in excutienda hîc quæstione maximè ardua; de origine & fonte Nili; caussisque incrementi: *quæ omnia omnium ferè ætatum ingenia exercuit: Hic sudat Herodotus, Diodorus, Strabo, Heliodorus, Plinius, Seneca: & quis non hîc laborat? Sed omnium opiniones singulari Commentario, Deo faciente, aliquando complectemur. Cuius desiderium vt leniam, adscribam quæ ex Lusitanorum, qui eam oram lustrarunt, Chronicis deprompsi. Est palus ingens, cuius longitudo centum amplius leucarum est. Hæc multa flumina ex se emittit, atque adeò in diuersa maria: Hinc oritur Nilus, nunc* Tacui *vocitatus ab incolis Abexiis, qui sunt Presti Ioannis. Recipit duos insignes fluuios Astaboram, & Astapum, nunc* Tarazi, *&* Abagni. Abagni, *pater aquarum sonat apud illos. Ex altero lacu procedit Colæ scil. vt inquit Ptolemæus, nunc* Barçena. *Postea Nilus cùm aliquatenus simplex & ingens processit, scindit se ambitque terram* Sophalam, *cuius est circuitus* DCCL. *leucarum. Huius imperium possidet* Benomotapa: *sic illi Imperatorem vocant. Fortasse hæc illa est Meroë, de qua Mela. Hæc de multis ex Io. Barrosij Lusitani Decad.* I. *libro* X. *Latina fecimus.*

Sol hieme terris propior] *Non enim semper in eadem Eccentrici linea versatur, sed æstate in altissimo & remotissimo loco à terra extollitur:* Ἀπόγειον *seu Augem Astrologi vocant. Hieme verè terris propior est Eccentrici differentia, id est, diametris* XXIIII. *vt placet Ptolemæo. Non esse autem idem centrum Solis, & poli ex Theoricis planetarum didicimus. Hinc etiam Indi & Aethiopes sub Capricorno, quàm sub Cancro magis perusti. Hoc ideò adnotandum putaui, quòd non intellexisse Oliuarium Valentinum, à philosophia alioqui non alienum, videam.*

Etesiæ] *venti sunt anniuersarij, qui post æstiuum Solstitium spirant. Agellius lib.* II. *cap.* XXII. *& Plinius* II. *cap.* XLVII. *De his multa Aldus Manutius Paulli F. ad Iulij Cæsaris Comment. collegit; vbi qui volet, sitim expleat.*

Fitque maior] *Nihil delendum censeo sine libb. veterum auctoritate. Est enim satis apta enumeratio.*

Labyrinthus] *Quatuor toto orbe celeberrimos enumerat Plinius* XXXVI.

 cap. XIII.

capite XIII. Ægyptium *hunc, omnium maximum.* Cretensem, *de quo Ouid.* VIII. *Metamorph.* Lemnium *ex columnis* : & Italicum *à Porsena sepulcri caussa exstructum.*

Farinam calcibus subigunt] *Vt hodiéque Brabanti nostri. Strabo lib. vlt. Geograph. ex Herodoto illud laudat:* ἀληθὲς καὶ τὸ Ἡροδότου· καὶ ἔστιν αἰγυπτιακὸν τὸ, τὸν μὲν πηλὸν ταῖς χερσὶ φυρᾶν· τὸ δὲ στέαρ τὸ ἐς τὴν ἀρτοποιΐαν τοῖς ποσί.

Litteris peruerse] *Vt & Hebræi, Syri, & Chaldæi: de quo legendi qui de Cabala scripserunt.*

Forum ac negotia fœminæ; viri pensa ac domos curant: Onera illæ humeris, hi capitibus accipiunt: Parentes cùm egent, illis necesse; his liberum est alere] *Eleganter hæc Sophoclis cothurnus Oedipo Colonæo; qui de filiis conqueritur, quòd patris curam negligerent, quum virgines Antigona & Ismena* γηροβοσκίαν *præstarent:* Ὦ πάντ' ἐκείνω τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ νόμοις φύσιν κατεικασθέντε καὶ βίου τροφάς· ἐκεῖ γὰρ οἱ μὲν ἄρσενες κατὰ στέγας θακοῦσιν ἱστουργοῦντες· αἱ δὲ σύννομοι τἄξω βίου τροφεῖα πορσύνουσ' ἀεί. *Vbi Scholiastes antiquus ex Nymphodori Barbarica Historia lib.* XIII. Ἔθεσι τὰ μὲν ἐναντίοις, τὰ δὲ ὁμοίοις χρῶνται τοῖς Ἕλλησι. τὸ μὲν γὰρ ἐξίστασθαι τοῖς πρεσβυτέροις τοὺς νεωτέρους, ὁμοτρόπως καὶ ἡμῖν διοικοῦσι. τῶν δ' ἄλλων ἐναντίως. ἐν μὲν γὰρ τοῖς Ἕλλησιν, οἱ μὲν ἄνδρες τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν οἰκονομοῦσιν. αἱ δὲ γυναῖκες, ἔνδον μένουσαι ταλασιουργοῦσιν. ἐκεῖ δὲ αἱ μὲν γυναῖκες ἐν ἀγορᾷ περιπατοῦσι καὶ καπηλεύουσιν. οἱ δὲ ἄνδρες κατὰ τὴν οἰκίαν ὑφαίνουσιν. ὁ γὰρ Σέσωστρις ἐκθηλῦναι τοὺς ἄνδρας βουλόμενος, ἅτε μεγίστης χώρας γεγενημένους καὶ πολλοὺς ὄντας, ὅπως μὴ συστραφέντες ἐπ' ἰσομοιρίαν ὁρμήσωσι, τὰ μὲν ἐκείνων ἔργα ταῖς γυναιξὶ, τὰ δὲ τῶν γυναικῶν ἐκείνοις προσέταξεν· ἵνα μὴ μόνον τῶν ὅπλων ἀναγκαίως στερηθέντες, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀνεθέντες, ἀσμένως ἐπὶ τοῖς ὑπάρχουσι καταμένωσιν. ὅθεν τοὺς μὲν ψιλοὺς εἶναι, τὰς δὲ ἀνιέναι τὰς τρίχας προσέταξε. καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν φέρειν τὰ φορτία, τὰς δὲ ἐπὶ τῶν ὤμων ἠνάγκασε. ἔπειτα δὲ τοὺς μὲν καθημένους, τὰς δὲ ὀρθὰς ἑστώσας οὐρεῖν. καὶ τοῖς μὲν δύο ἱμάτια περιέβαλε, τοῖς δὲ ἕν. ὑπολαμβάνων ἅμα τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκθηλυνεῖσθαι. ὁ δὲ καὶ Λυδοῖς ὕστερον συμπεσεῖν φασιν. *Aegyptij (inquit, interprete Camerario) quod ad cultum senum attinet, ita obseruant vti Græci; in ceteris omnibus ab illorum moribus discrepantes. Nam in Græcia viri forum & iudicia frequentant; at mulieres intra tecta lanam & telam tractant; In Aegypto verò versantur foris mulieres; néntque ac texunt domi viri. Hoc consilium Sesostris rex cepit, vt tali vitæ ratione virilem sexum effœminaret, illisque obedientibus, imperio vteretur: quod se consecuturum putauit, iniunctis virorum muneribus fœminis, & harum, viris. Ita enim non modò inermi corpore, sed & animo molli promtè facturos imperata credidit. Voluit igitur & comam nutrire viros, & mulieres tondere: itémque illos onera capite sustinere, has humeris: præterea viros binas, mulieres singulares tunicas ferre. Postremò stantes mulieres, subsidentes viros, mingere: vt pro vita modo animi quoque eneruarentur. Idem accidisse & Lydis Herodotus lib.* 1. *scribit: & lib.* II. *hos diuersos Aegyptiorum mores ab aliarum gentium omnium moribus, & insuper alios, recensuit.*

Colunt

Colunt effigies] *Quod ridet Satyricè Iuuenal. Satyra* XV. *De Api Plinius lib.* VIII. *cap.* XLVI. *& Solinus cap.* XXXV. *Cicero Tuscul. quinta.* Ægyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutæ mentes prauitatis erroribus, quamuis carnificinam prius subierint, quàm ibim aut aspidem, aut felem, aut canem, aut crocodilum violent: Quorum etiamsi imprudentes quidpiam fecerint, pœnam nullam recusent. *Et Strabo* XVII. *lib. Apidis templum apud Memphiticos constitutum ait, quòd Osiridis animam in bouem migrasse putent. O bella μετεμψύχωσις! Lucanus extremo lib.* VIII. *Pharsal.*

Semideosque canes, & sistra iubentia luctus;
Et quem tu plangas hominem testaris Osirim.

Thebæ vtique] *Homeri locus Iliad.* ι'. *versu* 382.

Οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν προτινίσεται, οὐδ' ὅσα Θήβας
Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται,
Αἵθ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἂν ἑκάστην
Ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν.

Vbi Eustathius ex Herodoto, οὐ μόνον αὗται, ἀλλὰ καὶ ἡ βαβυλὼν ἑκατόμπυλος ἦν. Post Διὸς πόλιν *vocatam auctor Strabo. Plato quoque* ἑκατομπύλας τὰς αἰγυπτίων Θήβας *appellat: & Plin. lib.* XXXVI. *cap.* XIV. *Alioqui idem Iliad.* ε'. *Oppianus* III. κυνηγετικῶν, *Hesiodus* ἔργοις, *Sophocles Antigone, & Pindarus Pythiis in patria ornanda* ἑπταπύλοις *vocat. Porrò de Bœotiis Thebis infrà lib.* II. *cap.* III.

Dena armatorum millia] Ducentos armatos milites *leg. ex illo Hom. loco vero vincitur. Fortè ex numerorum compendiis, vt fit, natum mendum: nisi inter Mela* μνημονικὰ ἁμαρτήματα *numerare libet. Perstringit verò Pintianus, suppresso tamen nomine, Pet. Oliuarium, qui huius loci emendationem, cùm fortè editionem anteuertisset, sibi impudenter vindicauit. Quòd verò idem Platonem ex Aegyptiorum doctrina hausisse refert, mundum numquam incœpisse; aut memoria lapsus est, aut Platonem oscitanter legit. In Timæo enim mundum creatum affirmat, voluntate tamen diuina fore æternum, & interitus expertem. Contra quem Arist. lib. De Cælo* I. *cap.* X. Canopicum, Bolbiticum] *In numero variant Geographi. Ab Herodoto suo discessisse videtur qui* πεντάστομον *vocat, & paullò diuersis nominibus:* Νεῖλος ἀπὸ τῶν καταδούπων ἀρξάμενος ῥέει μέσην αἴγυπτον σχίζων εἰς θάλασσαν. σχιζόμενος δὲ εἰς τρία τὸ μὲν ἑῷον σχίσμα ποιεῖ τὸ Πηλούσιον στόμα, τὸ δὲ ἑσπερινὸν Κανωβικὸν καλεῖται· τὸ δὲ μέσον Σεβεννυτικὸν ἐξ οὗ ἀποσχίζονται τὸ Σαϊτικόν, καὶ τὸ Μενδήσιον. τὰ λοιπὰ δύο Βολβιτινὸν καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενῆ στόματα λέγονται, ἀλλὰ ὀρυκτά. Bolbutinum, *pro* Bolbitico, *&* Bucolicum *loco* Phatnitici *posuit, vt &* Saiticum, *pro* Taniticum. *Strabo lib.* XVII. *initio præter hæc septem alia scribit esse* ἄσημα ψευδοστόματα. *qui* Canopicum *etiam* Heracleoticum *appellat, vt & Ptolemæus lib.* IV. *& Plinius lib.* V. *Nicander Theriacis* πολύστομον *appellat. Io. Tzetzes in historico* VII. *quoque numerat, & Dionysius* περιηγητής.

Ἑπτὰ διὰ στομάτων εἱλιγμένος εἰς ἅλα πίπτει,
ὕδασι παίνων λιπαρὸν πέδον Αἰγύπτοιο.

οὐ γάρ τις ποταμῶν ἐναλίγκιος ἔπλετο Νείλῳ,
οὔτ' ἰλὺν βαλέειν οὔτ χθονὸς ὄλβον ἀέξειν.

Quos totidem versibus reddidit And. Papius Gandensis, poëta ingeniosissimus, summa mihi familiaritate olim Louanij Grudiorum coniunctus; in Dion. à se emendato.

In pelagus septem diuersa per ostia rumpit,
Et pinguem Ægyptum riuis fecundat opimis:
Scilicet haud aliâs Nilo præstantior amnis
Aut limum trahere, aut terræ felicius vber Reddere.

CAP. X. Vt è summo vertice] *Transferre in seq. caput, tametsi Pintianus iubeat, non ausim: Sæpè enim auctores variant: nec ipse Mela vsquequaque Herodoti vestigiis ita insistit, vt in eius verba iurasse videatur. De Syria enim (non longè abiero) ab Herod. Clione diuersa narrat.*

Quarta vigilia] *Oliuarius duas horas post mediam noctem numerat. Malè. Quatuor enim vigiliæ noctis, quarum singulæ tres habeant horas totidémque vigiles, qui singulis horis stationem mutabant. Hinc Ausonius in Grypho ternarij* —noctisque per vmbram Tergemini vigiles.

CAP. XI. Cœle dicitur] *Straboni lib. XVI. Geogr.* Κοίλη συρία. *Cuius interpres* κοίλην γωνίαν, concauum angulum, *& pro* θεοῦ πρόσωπον Dei faciem *transtulit. Malè. Propria enim nomina retinenda: sed hoc illi sollemne peccatum.*

Vrbs miræ magnitudinis Babylon] *Aristot. II. Politic. cap. IV. & lib. III. cap. II. Herod. Clione, & Q. Curtius, qui & de* Gaza, *lib.*

Carminibus ac fabulis] *Lege Ouid. IIII. Transform. Plinium lib. V. cap. XIII. & XXXI. & lib. IX. cap. V. Solinum cap. XXXVII. Strab. lib. VI. Geogr. Ioseph. lib. III. cap. XI. belli Iudaici, & Egesipp. lib. III. cap. XX. de excidio Hierosol. Quorum omnium auctoritate Diuus Hieron. in Ionam à Laur. Valla calumnia liberatur lib. V. cap. VI. Elegant. qui Ouidij versibus nixus est, quos de Aethiopica India explicare oportet.*

CAP. XII. Literas] *De literarum inuentione Plato in Phædro, & Tacitus XI. Histor. Aug. Lucanus III. Pharsal.*

Phœnices primi (famæ si creditur) ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris:
Nondum flumineos Memphis contexere biblos
Nouerat: & saxis tantùm volucrésque feræque
Sculptáque seruabant magicas animalia linguas.

Literarum operas] *Siderum numerorúmque disciplinam, adeóque rei naualis, & militaris artem; quæ pòst etiam litteris tradebantur, expono. Illis enim artibus plurimum valuisse Sidones, hincque præcepta manasse, auctor Strabo lib. XVI. Quare nihil necesse repugnantibus libris (*& Siderum*) cum Pintiano, obtorto collo intrudere. Dionysius Alexand.*

Οἳ πρῶτοι νήεσσιν ἐπειρήσαντο θαλάσσης,
Πρῶτοι δ' ἐμπορίης ἁλιδινέος ἐμνήσαντο,

καὶ βαθὺν

καὶ βαθὺν οὐρανίων ἄστρων πόρον ἐφράσαντο. *Quæ idem Papius vertebat:*

Hi primi rudibus tentarunt nauibus æquor,
Mercatumque vagas primi instituere per vndas:
Concitaque æterno viderunt sidera cursu.

Classe confligere] *Cretensibus tamen Solinus tribuit cap.* XVII. *Polyhistoris, & Seneca Tragicus*

Vltra tria fuerunt] *Strabo lib.* XVI. τρίπολις ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος τὴν ἐπίκλησιν εἴληφυῖα τριῶν γὰρ ἐστὶ πόλεων κτίσμα τύρου, σιδῶνος, ἀράδου.

Beritos] *Lego* Berytos. *Straboni* βηρυτὸς, *vbi miror interpretem* Barutam *reddere. Iustiniano Imp. legum nutrix, & Eunapio Sophistæ mater Iurisprudentiæ est. Nonnus lib.* XLI. *Dionysiacῶν*· Βηρυτὸς βιότοιο γαληναίοιο τιθήνη. *Primùm terræmotu quassatam ex Agathio lib.* II. *belli Gothorum: pòst verò instauratam arsisse ex* I. *libr. Epigr. Græc. annotauit.*

Arados] *Strabo inter Tripolis vrbes numerat. Dionysius Alexand.* Ἄγχι δὲ φοινίκης Ἄραδος μεγάλῳ ἐνὶ πόντῳ.

Orontes] *Primùm* Typhon *à Typhone gigante, dein ab Oronte Indo* Orontes *dictus: Pausanias Arcadicis. Vel ab eo qui pontem flumini imposuit. Strabo lib.* XVI. *vt errare sibi apud Eustathium in Dionys. videantur,* λέγοντες ὅτι χεῖμαρ Τιβέριος ἐκ δράκοντος αὐτὸν ὀρόντην μετωνόμασεν· ὃ σημαίνει ῥωμαϊστὶ τὸν ἀνατολικόν. *Non enim Mela Tiberij æqualis silentio præteriisset, vt cùm de Britannia loquitur, apparet: sed ab antiquis nomen hausisse propius à vero abest.*

CAP. XIII. Locus est] Arbelitis *regio est iuxta Adiabenem Solino cap.* XLVIII. *& Martiano Capellæ lib.* VI. *Lege & Cicer.* V. *ad Attic. epist.* XX.

Nunc ne minima quidem] *Lego absque negatione,* Nunc minima quidem, *auctore Strabone lib.* XIV. *Geogr.* μετὰ δὲ αἰγαίας ἴσσος πολίχνιον, ὕφορμον ἔχον, καὶ ποταμὸς Πίνδος. ἐνταῦθα ὁ ἀγὼν συνέπεσεν Ἀλεξάνδρῳ καὶ Δαρείῳ, καὶ ὁ κόλπος εἴρηται ἰσσικός.

Tunc Solœ] Σόλοι *Græcis: vnde Solœcismus. Diog. Laërtius in Solone: Strabo lib.* XIV. *vbi de Caribus:* & *Eustath. in* περιηγητὴν, *& in Hom. Iliad.* Ϲ. *in fine, &* ψ. ῥαψῳδ. *Liuius lib.* XLVII. Pro his cùm gratias egissent Rhodij, de Solis vrbe quæ in Cilicia est egerunt, Argis & illos, sicut sese, oriundos esse.

Arati poëtæ] *Patria etiam Chrysippi philosophi Stoici, & Philemonis poëtæ. Strabo* XIV. *Geogr. & Solinus cap.* XLI.

Viret lucis pubentibus] *Solinus* pendentibus *legisse videtur, nisi, quod vereor, mendosus codex est:* Nemoraso, *inquit,* orbe amplectitur mediam inanitatem: virens introrsus lucis pendentibus. Descensus in eum per duo millia & quingenta pass. *Qui numerus etiam immensum quantum à Pomponiano discrepat.* Ducit ausos penitus] *Rectè Oliuarius,* penitius.

Ingenti fronte se attollens] *Leg.* fonte, *ex eodem Strabone. Verba appendere precii opera duxi,* ἐστὶ δὲ καὶ ἄντρον αὐτόθι ἔχον πηγὴν μεγάλην, ποταμὸν ἐξιεῖσαν καθαροῦ τε καὶ διαφανοῦς ὕδατος, εὐθὺς καταπίπτοντα ὑπὸ γῆν, ἐνεχθεὶς δ' ἀφανὴς, ἔξεισιν εἰς τὴν θάλατταν.

κατ᾽ἀν. καλοῦσι δ᾽ πικρὸν ὕδωρ. *& Solinus:* hic inde assidua fontium scaturigine, *cap.* XLI. Cubile Typhonis] *Fabulam exponit Eustathius ad illud Hom. Iliad.* β. Εἰν ἀρίμοις, ὅθι φασὶ Τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς. *& ad Dionysium* περιηγητὴν, *vbi de* Oronte. *Strabo lib.* XIII. *& Solinus cap.* XLI. *Memorabilium. Lucanus lib.* VI.

———tali spiramine Nessus
Emittit Stygium, nebulosis aëra saxis,
Antraque letiferi rabiem Typhonis anhelant.

Sarpedon] *Vide Prou.* Sarpedonium littus: *& sup.* Corycæus auscultauit: *de quo & Strabo lib.* XIV. *& Eustath. in Dionysium.*

CAP. XV. Chimæræ ignibus] *Legen. Plutarch. de claris mulieribus cap.* IX. *& Solinus* XLII. *cap. Polyhistoris.*

Et totus, vt dictus est, dicitur] *Rectè Pintianus reposuit,* Et Taurus, vt dictum est, dicitur: *Adde &* Himaus, *quod in vulgatis hactenus afuit, ex Plinio lib.* V. *cap.* XXVII. *&* VI. *cap* XVII. *& Strabone lib.* XV. *Verba libenter adscribo, vt diuersa nominum scriptura vel me tacente, à non oscitante Lectore animaduertatur, tum etiam vt loca inter se componantur:* τὴν ἰνδικὴν περιέχειν, ἀπὸ μὲν τῆς ἄρκτων, τ ταύρυ τὰ ἔσχατα: ἀπὸ δ᾽ τ ἀριανῆς μέχρι τ ἑώας θαλάττης, ἅπερ οἱ ἐπιχώριοι κατὰ μέρ(ος) παροπαμισόν τε καὶ ἠμωδὸν, καὶ ἰμάον, καὶ ἄλλα ὀνομάζουσι. Μακεδόνες δ᾽ καύκασον. *Dionysius verò Afer Taurum dictum ait:*

Οὕνεκα ταυροφανές τε, καὶ ὀξυκάρηνον ὁδεύει.

vbi Eustathius & ὀρθόκραιρ(ος) *legi annotat.*

Mons Cragus] *Meminere huius Horatius, & Ouidius, & de Græcis Dionys.* περιηγητής.

CAP. XVI. Valetudine habitantium] *Verbum* μέσον *in malam partem accipit. Lienosi enim omnes. Plinius lib.* XI. *cap.* XXXVII. *initio.*

Mausoli Regis] *Plinius lib.* XXXVI. *cap.* V. *&* VI. *legendus.*

CAP. XVII. Vtcumque Ioniam] *Fortè* Vtramque *ex Herod. Clione.*

Panionium sacra regio] *Sic dicta, quòd locus esset communis, quò tota Ionia de Repub. & communi salute consultura, & sacris operatura conueniebat. Ibidem Herod.* Phygela] *Ita haud dubiè scripsit Mela, & ἀπὸ τ φυγῆς deflexit, nec sine auctore fortasse, qui intercidit. Plinius quoque sic exscribsit:* Iuxta à fugitiuis condita, vti nomen indicio est, Phygela, *lib.* V. *cap.* XXIX. *Quamquam* τὰ πύγελα *Straboni lib.* XIV. *Geogr. à Pygaliis populis, qui cum Agamemnone militatum venientes, illic propter morbum* πυγῶν, *sedem & nates infestantem, consederant. Scripturam igitur vett. codd. non muto.*

Dianæ templum] *Quod Herostratus, vt nomen ad posteros tãto flagitio transmitteret, incendit. Qua nocte natus & Alexander Magnus. Plutarch. Alexandro: Cicero* II. *De diuinat. Solinus cap.* XLIII. *Vide Pet. Victorium lib.* XVI. *cap.* XV. *& Turnebum* XXVII. *lib. Aduersariorum cap.* IIII.

Amazones] *Sic & Solinus cap.* XLIII. *Alij Ctesiphontem construxisse tradunt. Plinius lib.* XXXVI. *cap.* XIV. *& lib.* V. *cap.* XXIX. *Aliter Strabo lib.* XV.

Mopsus

Mopsus Mantus f.] *Huius etiam oraculum fuisse auctor Plutar.* περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων. *De augurij victoria de Calchante Strabo lib.* XIIII. Ocnus *etiam Mantus F.* Mantuam *matris nomine condidit. Virgil.x. Aeneid. Ceterùm duos Mopsos agnoscit Tzetzes in Lycophronem: Tres verò Strabo extremo lib.* IX.

Qua terga iungunt] *Totus hic locus antea impeditus proximè veritatem, si non in integrum, restitutus est: quædam tamen sunt à Pinti ano nonnihil diuersa, quæ quum tolerari posse viderentur, retinui. Lectoris iudicium facio. Vidi qui sic legerent:* In ipsa peninsula est Coryna. In sinu Smyrna est & Hermus amnis, & vrbs Leuca. *Plinius enim lib.* v. *cap.* XXIX. Corinæ *Mimantis promontorij meminit, &* XXXI. *cap.* Corinæi, *quod Cypri opidum. Alij sic:* In ipsa peninsula est Cremnos. In sinu Smyrna eo est. *ex Ptolemæo.*

CAP. XVIII. Pelops statuit] *Hic interpungendum monuit Pe. Oliuarius, sequentia ad* Cymen *pertinere. Vellem probasset. Mela enim primum vrbis nomen silentio transiisse videtur, fortè quòd ignoraret: pòst verò* Cymen *appellatum ait. Lege Plin. lib.* VI. *cap.* XXX. *Nat. Histor.*

Pitanen illam] *Solinus cap.* XIII. Pitane quam Arcesilaus philosophus (*malè in quibusdam libb.* Stoicus) inde ortus prudentiæ suæ merito in lucem extulit. *Diog. Laërtio sine spiritu* Ἀρκεσίλαος. & Pitane, *per* ι *ferè scribitur. Aliis* Arcesilas: *quatuor non amplius syllabis.*

Isthmos paruis vribibus] *Pintianus in suis in Melam Retractationib.* Is mons. *Melius tamen, quod pace Manium illius liceat,* Is mox paruis vrbibus: *quam lectionem, quia propius abest à vulgata, vt excuderdam curarem Sanctius noster iussit.*

Scamander] *Mortales Scamandrum, Dij verò Xanthum vocant, quòd teste Aristotele lib.* III. *Histor. animal. cap.* XII. *oues quæ inde bibunt, reddat flauas. Homer. Iliad.* τ'. *in fine, &* υ.

Ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ σκάμανδρον.

Vbi Eustathius: Σκάμανδρος λέγεται ὡς οἱονεὶ κάμανδρος· κάματον γὰρ ποτε ἀνδρὸς τοῦ Ηρακλέος παρεμυθήσατο ἡνίκα εἰς ἴλιον ἐστρατεύσατο.

CAP. XIX. Mariandynei] *Vereor ne leg. sit* Mariandyni *ex Græca scribendi consuetudine. Rectè infrà lib.* II. *cap.* VII. Thymnias Mariandynorum finibus proxima, quam Bithyni incolunt. *Strabo quoque lib.* VIII. ἐκεῖ γὰρ ὀνομάζουσι καυκωνιάτας τινὰς μαριανδυνοῖς ὁμόροις, καὶ αὐτοὶ παφλαγόνες εἰσί. *Sic Apoll. Rhodius. Et Dionysius Afer.* Καὶ μαριανδυνῶν ἱερὸν πέδον. *Orpheus Argonauticis in eadem voce corruptus:* Ἠχί τε μάκροι ἔσαν μαριανδύεσσιν ὅμηροι.

Leg. enim μαριανδυνοῖσιν ὁμόροι. *Apud Ptolemæum autem, ne quid dissimulem,* μαριανδύνους *repperi.*

Angues nascuntur] *Vide Plinium lib.* VIII. *cap.* XIIII.

Sed qua it contra, minus] *Non me fugit Pintianum aliter interpungere, vel* nimis *legere. Mihi meum placet somnium: mox enim Scythico arcui comparat, qui media sui parte inflectitur, & quà fere coit, minus exporrigitur. Lectio editorum codd. se corruptam clamat, vt facilè intelligunt qui nare norunt & literas.*

Ad for-

Ad formam Scythici arcus] *Sallust. . . . . & Dionysius:*

Τόρνῳ εἰσάμενον σκυθικοῦ ἅμματι τόξου,

Ἀλλ' εἰη νάξης σημεῖα, δεξιὰ πόντου, Ἰθὺ διαχαραχθέντα.

Axenus, pòst commercio] *Eadem Plinius lib.* VI. *cap.* I. *& Strabo lib.* VII. καλεῖσθαι ἄξενον διὰ τὸ δυσχείμερον καὶ τὴν ἀγριότητα τῶν περιοικούντων ἐθνῶν, καὶ μάλιστα τῶν σκυθῶν ξενοθυτούντων, καὶ σαρκοφαγούντων, καὶ τοῖς κρανίοις ἐκπώμασι χρωμένων. ὕστερον δὲ εὔξεινον κεκλῆσθαι τῶν ἰώνων, ἐν τῇ παραλίᾳ πόλιν κτισάντων. *Ouid.* IIII.*Trist. Eleg.4.* Frigida me cohibent Euxini littora Ponti,

Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.

Aliter paullò Amm. Marcellinus lib. XXII. *Histor.*

Specus Acherusia] *De hac Plato Phadone & Strabo lib.* V. *Geograph. & inf. lib.* II. *cap.* III. *Dionysius περιηγητής,*

Καὶ Μαριανδυνῶν ἱερὸν πέδον· ἔνθ' ἐνέπουσιν

Οὐδαίου κρονίδαο μέγαν κύνα χαλκεόφωνον

Χερσὶν ἀνελκόμενον μεγαλήτορος Ἡρακλῆος,

Δεινὸν ἀπὸ στομάτων βαλέειν σιαλώδεα χυλόν.

Et Mariandyni dium genus: hic vbi Ditis

Ingens ille canis ferreo cum gutture fertur

Herculeis manibus superas pertractus in auras

Faucibus infamem diris vomuisse saliuam.

Vbi ex Diodoro Siculo Eustathius: Ἡράκλεια Μεγαρέων ἄποικος, περὶ ἣν Ἀχερουσία χερρόνησος, ὅπου φασὶν Ἡρακλέα τὸν ἐξ ᾅδου Κέρβερον ἀναγαγεῖν.

CAP. XX. Tum Cimolis accolitur] *Potest etiam* attollitur *legi, vt infrà lib.* III. *cap.* VI. Longè ab eo Taurus attollitur.

CAP. XXI. Mosynœci] *Vnico* s. *scribsi & cum* y, *Gracam Orthographiam secutus:* Tibareni *verò per* I. *contra atque in vulgus editum hactenus.* οἳ μόσσυνας ἔχουσι Βεχειρέους· τοῖς δ' ἄγχι πολύρρηνες Τιβαρηνοί.

vt Dionysius Afer. Strabo verò ἀπὸ μοσσύνων, ὃ ἐστι πύργων, αὐτοὺς ὀνομάζεσθαι. *De his & Dionys. Halycarnaß.* I. *Antiq. Roman. & Xenophon* V. Ἀναβάσεως.

Inedia diei totius afficiunt] *Obseruauit Pintianus εὐστόχως, vt solet; Apollonij Rhodij locum malè, vt vulgo legitur, reddidisse Pomponium: nisi fortè, quibus hodie caremus, auctores sit secutus. Quid si, vt & symbolam aliquam conferamus,* inedia diei illius aff. *parua commutatione legamus? Nam* diei totius, *sine libris temerè iugulare religio sit: tametsi à librario, ad oram adscriptum, in seriem tralatum esse aliis videatur: Apollonij versus lib.* II. *Argonaut. vers.*1030. *exscripsi, ne quis fortè à libris defectus requireret: Pintianus enim non librorum Gracorum (quibus abundabat) sed characterum, inopia non expreßit.*

Σχέτλιος ἦν γάρ που τί θεμιστείων ἀλίτηται,

Λιμῷ μιν κεῖν' ἦμαρ ἐνικλείσαντες ἔχουσιν.

Quem in locum eruditiß. Scholiastes, ἱστορεῖ Νυμφόδωρος περὶ τούτων ὅτι τὸν βασιλέα αὐτῶν ἄδικόν τι πράξαντα ἐγκλείουσι καὶ λιμαγχονοῦσι. *Eadem ferè Stobæus* περὶ

νόμων

τίμων καὶ ὕδωρ. Serm. XLII. Μόσαωοι τὸν ἑαυτῶν βασιλέα τρέφουσιν ἐν πύργῳ κατάκλειστον. ἐὰν δέ τις δόξῃ κακῶς ποτὲ βεβουλεῦσθαι, τῷ λιμῷ αὐτὸν ἀποκτείνουσι.

Hinc Phasis erumpit] Hic *legit Pintianus. Ego verò nihil muto: non enim semper schematis & Tropis addictus Mela. Hæc enim alternat,* Hinc, Hic, *si animum aduertas.* In Heniochorum] *Strabo lib.* XI. *Phthiotas Achæos ex Iasonis exercitu Achaiam, quæ hic est, habitasse: Lacones verò Heniochiam quorum duces* Ῥέκας *καὶ* Ἀμφίστρατος *fuerunt, Castoris & Pollucis aurigæ, vnde Heniochi appellati. Plinio verò lib.* VI. *cap.* V. *& illius simiæ Solino cap.* XX. *Polyhistoris, & Marcell. lib.* XXII. *vno cōsensu* Amphitus, *&* Telchio *Castoris & Pollucis aurigæ dicti.*

Corocondamam peninsulam] *Mei arbitrij res esset,* insulam *legeretur, nec quid temere adderetur. Sic enim* περιηγητής.

> Ἀλλ' ἀπειρεσίην νῆσον τελέει, ἥ ῥά τε λίμνης
> Ἔνδοθι δέξιτερῆ Μαιώτιδος ἐστήκασι.

Chersonesum Eionem, *vocatam ibi collocare videtur Plinius lib.* VI. *cap.* VI. *Strabo lib.* XI. *Geogr.* κώμην Κοροκονδάμην καὶ Κοροκονδαμῖτιν λίμνην *vocat, &* Σινδικὴν *per* ι. *in prima perpetuò scribit. Mox* lacus excipit, *legi malim.*

Non in ætate modus est] *Non ætate nubiles, sed factis æstimant.*

Et aliquot nomina] *Quæ res multos sæpe in errorem induxit, non animaduertentes gentem eandem varia nomina à variis sortiri vel locis, vel Geographis & Historicis. Monuit idem de Syria sup. cap.* XI. *& de Oceano Dionysius:*

> Οὕτως ὠκεανὸς περιδέδρομε γαῖαν ἅπασαν
> Τόσσος ἐών, καὶ τόσσα μετ' ἀνδράσιν οὐνόματ' ἕλκων.

De Nomadibus & Gelonis locum non mutauimus: sententiam ampliantes, dum certiora occurrant. Turcæque] Iurcæque *Pintianus, qui* Turcas *hinc profligauit, atque vtinam ex Europa, tamquam Hercules alter profligasset: æreus staret in omnibus foris & compitis. Plinius* Turcas *agnoscit lib.* VI. *cap.* VII. *& Simocatus apud Eustathium in* περιηγητὴν, *Hunnos Scythiæ populos Turcos à Persis appellatos auctor est. Qui de rebus Turcicis nostra maiorúmque memoria scripserunt, eorúmq. originem vsq. à capite arcessere studuerūt, hanc vocē pro legitima agnoscunt.*

Maioribus & feminis nuda sunt capita] *calui sunt, vt latius Herodotus Melpom. Maximè sanè mirandum: tradunt enim Philosophorum filij, mulieres, eunuchos, & pueros numquam caluescere: quòd temperamento sint frigidiore & humidiore, quo capillus alitur: qui nimia cutis siccitate excidit: Cuius tamen rei caussam Aristoteles ad cerebri magnitudinem retulit, lib.* V. *Hist. animal. cap.* IV.

LIBRO SECVNDO.

Capite I.

Ad dexteram Europa est, modò] *Sunt qui post* modò, *incisum faciant.*

Gryphi sæuum & pertinax] *Quid si* pernix *legas? vt de Tigribus inf. lib.* III. *cap.* V. *& de Araxi fl. ibidem. Plinius legen. lib.* VII. *cap.* II *initio. Ad hos Plautus*

 allusit

allusit Aulularia: Pici diuitiis qui aureos montes colunt.
Virgil. Ecloga VIII. Iungentur iam Gryphes equis.

Singuli oculi, Arimaspi] *Vnocula gens Solino cap.* XX. *Tales Græcis* Cyclopes. *Ennius apud Varronem lib.* VI. *de ling. Lat.* Decem coclites quos montibus ſcimus Rhiphæis fodere. *quod annotauit & Turnebus lib.* XXIII. *Aduerſar. cap.* XXVI. *Euſtathius in Dionyſium de his eleganter:* Αἰσχύλος μονώπα στρατὸν ὀνομάζει, διότι τοξικώτατοι ὄντες, ἐπιμύουσι τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν, διὰ τὸ πρὸς τὴν βολὴν εὔστοχον. καὶ τάχα διὰ τὴν ἄγαν ἐκ παίδων εἰς τοῦτο συνάσκησιν, ὡς καὶ οἱ παλαιοὶ λέγουσιν, εἰς βραχύτερον αὐτοῖς ὁ ἕτερος συνέσταλται τῶν ὀφθαλμῶν. ἔτι δὲ ὅτι τοιοῦτοι, ὡς εἰκὸς, ἐκ προκαταρξάντων ὁμοίων γονέων γίνονται πατέρων, καὶ τούτου γινομένου ἐπισυνεὶ, περιέστη τὸ πάθος εἰς ἐθνικὴν ἰδιότητα. οὐ γὰρ δή που, φασὶν, ἄλλως ἡ φύσις οὕτω τερατῶδες γένος ἔθνοις ἐξήνεγκε. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο Ἀριμασποὶ, καθὰ καὶ Ἡροδότῳ δοκεῖ, ἐκ τοιούτου πάθους καλοῦνται, ὡς οἷον εἰπεῖν μονόφθαλμοι. ἄριμα μὲν γὰρ τὸ ἕν, Σκυθιστὶ, μασπὸς δὲ ὀφθαλμός. ἱστορεῖ γὰρ Ἡρόδοτος καὶ τοὺς χρυσοφύλακας Γρῦπας ἀνωτέρω τῶν Ἀριμασπῶν οἰκεῖν. τοὺς δὲ Ὑπερβορέους, ἔτι ἀνωτέρω αὐτῶν ἐπὶ θάλασσαν· λέγων καὶ ὅτι ὥσπερ εἰσί τινες ὑπερβόρεοι, οὕτω καὶ ὑπερνότιοι. *M. Ant. Muretus Variar. lect. lib.* XII. *cap.* VIII. *Latinè hæc reddidit. Meam igitur verſionem non apponam: vt videant etiam quanta vtilitate voluptatéque careant, qui Græcè ignorant, & hoc amplius, oderunt.*

Huius flexus Buges amnis] *Plinius lib.* IIII. *cap.* XI. *Memini quoſdam* Hyrgis amnis *ex Herod.* μιλτωμένῃ *legere.*

Immania magnarum gentium] Spacia *addunt qu. codd. Sed hîc gloſſematis fœdarunt vel ludimagiſtri, vel librarij optimos quoſque auctores, nulla habita ratione conciſè loquendi conſuetudinis Melæ, cum Criſpo Salluſtio communis: nam & hic mirè hodiéque harpyiarum vnguibus contaminatus circumfertur, ſuprà quoque* faſtigiat, *pro* faſtigat *quidam legunt. Non ſequor: tametſi Cæſar & Liuius* faſtigiatus *hodiéque præferunt: poëta enim* faſtigatus: *rectius. Vtitur inf. lib.* III. *cap.* I.

Vocant, Corambico, *&c.*] *Quid Pintianus legerit, in promtu eſt. Ego malim, bona venia illius;* vocant Corambi, ei quod Aſia diximus, par, & aduerſum.

Hypanis] *Vulgata lectio. Freden. reponit* Hypacyris. *De illo Vitruuius libro* VIII. *cap.* III. *& Ouid.* XV. *Transformat.*

Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis ſalibus viciatur amaris?

Deinde aliter appellantibus] *Strabo lib.* VII. καὶ τοῦ ποταμοῦ τὰ μὲν ἄνω καὶ πρὸς ταῖς πηγαῖς μέρη, μέχρι τῶν καταρακτῶν Δανούβιον προσηγόρευον, ἃ μάλιστα διὰ τῶν Δακῶν φέρεται. τὰ δὲ κάτω μέχρι τοῦ Πόντου τὰ περὶ τοὺς Γέτας καλοῦσιν Ἴστρον.

Acceptisque aliquot amnibus] *Sexaginta amnes in ſe recipere, omnes nauigabiles, auctor Plinius* IIII. *cap.* XI. *& Solin.* XIX. *cap. Polyhiſt. Lucanus lib.* II.

Iſter caſuros in quælibet æquora fontes
Accipit, & Scythicas præceps eructat in vndas.

Idem lib. III. Multifidum *vocat. Valer. Flaccus:*

Haud procul hinc ingens Scythici ruit exitus Iſtri.

Tantùm

Tantùm Nilo minor] *Rursum discedit ab Herodoto suo; qui maiorem esse Danubium affirmat, Euterpe. Sallustius a nobis stat in fragmentis Histor.* Ister, *inquit,* secundum Nilum amnium maximus, qui in mediterraneum pelagus influunt. *Aristot. μετεωρ. lib.* I I. Ἴστρος καὶ ὁ Νεῖλος μέγιστοι τῶν ποταμῶν εἰσι τῶν εἰς τὴν θάλασσαν ἐξιόντων. *Et Lucanus lib.* I I I. *de Nilo:*

Non minor hic Istro. ———

Arrianus Istrum maiorem esse adfirmat. Vide & Agell. cap. V I I. *libri* X. *Noct. Attic.*

Totidem quot ille ostiis] *Tanta quoque in hoc de ostiorum numero opinionum varietas, quanta in Nilo. Strabo enim, Solinus, & Ammianus septem nobiscũ dant: & poëta* septemgeminum, *Ouidius, Stat. Papinius & Val. Flaccus. Ptolemaus verò, Plinius, & Tacitus sex illi attribuunt. Herodotus, Ephorus & Dionysius Afer quinque dumtaxat. Loca piget exscribere: sat habeo digitum in fontes intendisse. Sunt & de fonte Danubij, non secus atque de Nili, repugnantes sententiæ Geographorum, & Historicorum. Herodotus enim & Arist.* I. *μετεωρ. ab vrbe Pyrrhene, hoc est, Pyrrhenæo saltu deriuant: hic tamen lib. περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων secum pugnat, cuius etiam sententiam in Dionys. Eustathius attulit. Apoll. Rhodius in Argonaut. à Rhiphæis montibus descendere: Æschylus verò Prometheo, & Pindarus Olympiis, ab Hyperboreis montibus oriri magno errore tradiderunt.*

Agathyrsi] *Eadem Amm. Marcellinus lib.* X X X I. Gelonis Agathyrsi collimitant; interstincti colore cæruleo corpora simul & crines: & humiles quidem minutis atque raris; nobiles verò latis, fucatis, & densioribus notis. *Hinc apparet quare Virgil.* I I I I. *Aeneid.*

Cretésque, Dryopésque fremunt, pictíque Agathyrsi.

Martialis quoque picti Britanni . . Gelonos *quoque de quibus mox, pictos idem Maro appellat* I I. *Georg. & Vibius Sequester:* Geloni Thraciæ populi picti corporis partes. *vbi fort.* Scythiæ populi *leg. Vide inf. lib.* I I I. *cap.* V I.

Sarmatæ] *Satarchis tribuit Solinus cap.* X X. Satarchæ, *inquit,* vsu auri argentique damnato in æternum se à publica auaritia abdicarunt. Scytharum interius habitantium asperior ritus: specus incolunt.

Sæua hiemis] *Sic sup. paullò,* immania gentium. *Hellenismus Corn. Tacito sæpè & Sallustio aliisq; vsitatus: Exempla in mundo sunt: & inf. lib.* I I I. *cap.* V I.

Totum braccati corpus] *Hinc apud Cic. Anacharsis Scytha Tuscul.* V. Mihi amictus est Scythicum tegmen, calceamentum solorum callum, cubile terra, pulpamentum fames: lacte, carne, caseo vescor. *Et sanè miratur Galenus alibi gentem adeò barbaram & immanem Anacharsidem & Abarim philosophos singulari & eruditione, & vita continentia dedisse.*

Tauri Iphigeniæ] *Vide Ouid.* I I I I. *Trist. Eleg.* I V. *&* I I I. *De Ponto Eleg.* I I.

Basilidis ab Hercule] *Herod. μελπομένη.* Hercules cum Echidna concubuit, ex qua tres suscepit liberos Scytham, Agathyrsum, Gelonum, genus vnde Basilidum.

Diu statam sedem] *Freden. coniectat,* ita hi statam sedem agunt *scribsisse*

Melam. Mihi non probat. particulam enim diu *Mela in deliciis esse obseruabit non admodum in eius lectione hospes. De hoc sup. ad cap.* VIII. *lib.* I. *Hinc Numidarum* errantes domos *vocat Lucan. lib.* I. *Pharsal. & Horat. lib.* III. *Oda* XXIIII.

Campestres melius Scythæ

Quorum plaustra vagas rite trahunt domos, Viuunt.

& Sillius lib. III. Nulla domus, plaustris habitant, migrare per arua

Mos, atque errantes circumuectare penates.

Sauciant se qui paciscuntur] *Eumdem & Medorum morem fuisse auctor Solinus cap.* XX. *De Catilinæ coniuratis non dissimilia Salluslius & Tacitus.*

Perpotatis interlocantur] *Libenter facio, vt vulg. lectionem tuear, nec quid temere sine libris immutem; coniecturam incertam rationi posthabens. Nec enim assentior Accursio Mariangelo, aut Freden. Pintiano: qui quòd locum non intelligerent, statim, vt solet, aliam lectionem cuderunt. Ille pro* interlocantur inter loquentes, *aut* inter iocantes; *libro Diatribarum in Solinum: Hic,* perpotantes interiungunt. *qua vox haud scio an in lingua Lat. pomœriis reperiatur: mihi sanè, fatendum enim quod res est, durè ferit aureis, nimis fortè delicatas. Equidem dum simile exemplum reperiam, sic exponam; vt quemadmodum Duplicarij, duplici stipendio merebant; ita hi inter bibones alternatis vicibus collocabantur, haustúmque iterabant. Scytharum enim bibacitas (non dico* vinacitas *Hispano more) Prouerbio locum dedit. Sollemne id hodiéque Germanis, vt inter pocula, bella, quibus adsuerunt tantùm, gloriose iactent, ne dicam odiosè: & sic mero frangant diem, adeóque sermones tempestiuáque symposia in multam noctem perducant; Q. Pansa, & Sex. Bibulo Aedilibus, ludos facientibus.*

Vt Essedones parentum] *Delet hæc Pintianus: non rectè: Equidem retineo auctoritate m. s. codicis Parisini, vt Essedonum mores cum Scytharum componantur. Ipse etiam Mela sup. paullò (ne longè exempla petantur) in rem præsentem veniet, vbi de Essedonibus, parentum capitibus pocula fabricantibus. Et sic ferè Solinus h. s. exscribsit. Locum vt conferri queat integrum adscribam:* Scytharum interius habitantium asperior ritus: specus incolunt. Pocula non vt Essedones parentum, sed de inimicorum capitibus moliuntur: amant prælia: interemtorum cruorem ex vulneribus ipsis bibunt: numero cædium honor crescit, quarum expertem esse apud eos probrum est. haustu mutui sanguinis fœdus sanciunt, non suo tantùm more sed Medorum quoq. vsurpata disciplina. Bello denique quod gestum est Olympiade nona & quadragesima, anno post Ilium captum IↃCIIII. inter Alyattem Lydum & Astyagem Mediæ Regem, hoc pacto firmata sunt iura pacis. *Hæc ille.*

Neuris in lupos] *Affirmant eadem Solinus & Eustathius in Dionysium* μενυντλῶ, *annuis vicibus Neuros è lupis homines euadere. Herodotus tamen Thalia negat. Plato quoque lib.* VII. *De Repub. Lycaonem & Parrhasium Arcadesin lupos degenerasse fabulam credit: tametsi Varro & Pausanias Arcadicis pro vero tradunt. Virgil. Pharmaceutria de herbis Magicis:*

His ego

omene

His ego sæpè lupum fieri, & se condere siluis
Mœrim, sæpe animas imis excire sepulcris.

Propert. . . . Et sua nocturno fallere terga lupo. *Lege Plinium lib.* VII. *cap.* IIII. *&* VIII. *cap.* XXII. *Agellium lib.* IX. *cap.* IIII. *Ausonium epigr.* LXIIX. *&* XCIIX. *& D. August. de coniugiis veteris & noui Testam. & lib. De Spiritu & Anima cap.* XXVI. *& De Ciuitate Dei lib.* XVIII. *cap.* XVIII. *Non hic attingam arduam illam quæstionem, másne in feminam, & retro, commutari potuerint, quod Plinius aliíque narrant: & de hyæna Aristot. Oppianus, Plinius, Ouidius, ceteri, prodiderunt.*

CAP. II. Ne feminis quidem] *Ex Herod. Terpsichore. Eadem Solinus cap.* XVI. *Cicero tamen* V. *Tuscul. Indicis mulieribus tribuit*: Mulieres, *inquit*, in India, quum est cuiusque earum vir mortuus, in certamen iudiciúmque veniunt, quam plurimum ille dilexerit: plures enim singulis solent esse nuptæ. quæ est victrix, ea læta, prosequentibus suis vnà cum viro in rogum imponitur: illa victa, mœsta discedit. *Ad quem locum similia exempla ex Plutarcho, Diodoro, & Propertio congessit doctiss. Camerarius. Sed quid mirum si hæc confuderint? cùm per nebulam tantùm nota India esset, raraq; eò nauigatio institueretur.* Moribus datur] *Suspectum mihi semper de mendo; & ex ora in seriem irrepsisse; vel ex sequentibus nata non suum tenere locum credidi. An ad* decus *pertinet? Ne Suada quidem persuaserit; nisi fortè* à maioribus datur *scribsit Mela. Polyhistor autem cap.* XVI. *de Thracum moribus*: Virgines, *inquit*, non moribus nubunt, sed præmiis. *Hinc fortè natum glossema: sed coniectura tantum mea, non* ἀπόδειξις. *Mox enim de moribus*: Vtrum fiat, ex specie, non moribus causa est. *Vbi si rectè Melæ sensum Solinus calluit, & hariolandi ars valet; quouis pignore deposito leg. contenderim*; Vt antistat specie & moribus, cara est. *Quod si non impetro, aliunde huc irrepsisse efficiam.*

Manéntque dominas proci] *Sic vulgo legebatur. Doctiss. Pintianus vestigia vet. scripturæ sagaciter odoratus, veram lectionem eruit, & tamquam exsculpsit*: mœrendo minus profici. *vt ad caput* IX. *lib.* I. *ingenuè testatur, homo integerrimus, cuique tutò fides haberi vel iniurato possit. Oliuarius tamen Valent: hanc sibi lectionem vindicauit*, mœrendo minus proficere.

Ceteras qui habeant] *Aristot. Categoriis haberi potius viros dicit quàm habere. Terent.* . . . . Quis heri Chrysidem habuit. *& Aristippus* ἔχω Λαΐδα, ἀλλ' οὐκ ἔχομαι. *Cicero alibi* . . . . *Aduerte suprà ad conductionem & locationem alludi, & veterem coëmendi ritum in connubiis. Virg. I. Georgicω̃r.*

Têque sibi generum Tethys emat omnibus vndis.

Deducta à Milesiis] *Præposterè hæc vulgo collocata postliminij iure in vet. sedem reposita sunt. Mox, Iouem lapidem iurare liquet scribsisse Melam*, similis fluit.

Halmidesson] Halmydesson *lib. vet. per y. Ptolemæus scribit* ἀλμύδησσος *absque spiritu. Xenophon* VI. ἀναβάσεως, *& Scholiastes Sophoclis Oedipo tyranno*, Halmydissus *per i. in penult.* σαλμυδησσὸς *Lycophron.*

Bathynis, Tum Rheso] *Nihil mutandum censeo, tametsi imperet Freden. Straboni enim lib.* XIII. *Geogr.* ῥοῦς ὁ βαλιάδος τῶν Θεγκῶν *celebratur, & Rhesi vnda, quæ apud Homerum.*

Non nauigata maria] *Credidi aliquando melius legi posse,* non nauigato mari. *cuius coniecturæ nondum me pœnitet, nec cur pœnitere debeat video: hoc est enim pedibus transiisse. Sic hoc ipso cap. de eodem Xerxis innumerabili exercitu:* & factus freto nauigabili peruius. *licet ea vt supposititia furcu Pintianus eiicienda putet. De Xerxe pleni historicorum, pleni poëtarum libri.*

Cynosema, tumulus Hecubæ] κυνὸς-σῆμα *geminato sibilo Thucydides, & Græci. Ausonius:* Quicumque hoc nostrum σῆμα κυνὸς legitis. *Solin. cap.* XVI. Extra Sigæum Asiæ in quo tumulus est, Cynossema dictus, Hecubæ sepulcrum: & turris Protesilai delubro data.

Siue ex figura] *Feminæ sæpe canibus comparatæ. Hesiodus* ἔργοις *Pandoræ indidisse Mercurium* κυνεόν τε νόον καὶ ἐπίκλοπον ἦθος. *Itaque sæpè* κύων *Helena dicta est Homero & Lycophroni, ob immoderatā libidinem: quòd sicuti canes* ἀναιδῶς *coëunt; sic omnibus sui potestatem fecisset. Cynici ob eandem impudentiam cum maledicentia, nomen sortiti. & Scyllas fabulantur* Deprensos nautas canibus lacerasse marinis, *Virgil. Ecloga* VI. *& Ciri.*

Est Macidos] Madytos *leg. H. Stephano videtur: alii* Malidos *ex Stephano de Vrbibus.* Ægæum statim pelagus] *Dictum auctore Varrone, ab hinnulis, quòd in eo mari scopuli à similitudine caprarum* αἶγες *vocantur. Apollonij verò Scholiastes:* τὸ αἰγαῖον πέλαγος ἀπὸ νήσου αἰγῶν καλουμένης: *Lycophronis verò* ὅτι δηλοῖ αἰγὸς κυματοῦ. *Aliter Plinius lib.* IIII. *cap.* XI. *extr.*

Longo muro Macrutichus] *Sic repone ex Plinio ibidem. Vulgati,* iugo facie vallis includitur, *vitiosè: quòd nihil veri inde eruere queas. Quid Pintianus tentarit,* iugo Pallenes includitur, *in promtu est legere.*

Alopeconesum] *Insula hæc est Straboni, &* Alonesus, *lib.* IX. *Stephano etiam ciuitas. Non sequor igitur eos, qui* Callipolim *contra libros reposuerunt.*

Spacio mensum ferunt] *Inuenit autem myriadas centum &* LXX. *hoc est, decies septies centena armatorum millia; quem numerum tradit Herod. Polymnia; Iustinus verò ex Trogo Pompeio lib* II. DCC. *millia &* CCC. M. *auxiliorū fuisse scribit. Ammianus libro duodeuicesimo:* Quousque nobis Doriscon Thraciæ opidum & agminarum intra consepta exercitus recensitos Græca fabulositas numerabit? Ex quo canentem] *In* v. c. *legitur:* &, quo canentem Orphea, secuta narrantur etiam nemora, Zone.

Maronia regio vlterior Diomedem tulit] *Vanus haberi non recuso, nisi verum dixero: errasse alterutrum: Melam an Solinum? Melam dij prohibeant. In Solino menda post omnium emendationes resident, vt ipsi cum duobus m. ss. Toletanis comparando didicimus, multaq; notauimus, quæ, Deo faciente, aliquando in vulgus apparebunt. Sic enim ille cap.* XVI. *hinc exscribsit:* Deinde stagnum est Bistonium: nec longè regio Maronea: in qua Tinda opidum fuit, equorum Diomedis

Diomedis stabulum: sed cessit æuo, solúmq. turris vestigium adhuc durat. *Cetera vt Mela noster. Suspicor autem in Mela legisse,* Ripis eius adiacens Maronea regio, vbi Tinda Diomedem tulit. *Eruditus lector arbitrabitur.*

Abdera] *De hac Cic. ad Atticum lib.* IV. *ep.* XVI. *& lib.* VII. *epist.* VII. *& Hippocrates in epist.* Portus Capru] *H. Stephanus* κάπρου λιμὴν, *non malè. Vulgati* Caprullon, *pro quo,* Capros cum insula, *Pintianus reponebat: qui & Aristoteli patriam, quæ hic in lituris densisq; tenebris iacebat, reddidit; illustrauitq; felici conatu, si quam ad alumni laudem, accessionem fieri potest. Eandem apud Ptolem. sepultam οὐδ' ἐπαγείρειν excitare conemur, vbi pro* σάντιερσ *leg.* κοντάδιερσ.

Acroathon] Acrothon *Solinus appellat* XVI. *cap. qui gemina cum his narrat, vt & de monte Atho. Vide Lucianum in Macrobiis, & Plin.* IIII. *cap.* X. *Post paullò concinnius fort.* Eratiis, *quàm* Eretriis *legatur.*

CAP. III. Tot Macedonum populi quot] *Sic malim, quàm,* Tum Macedonum, *quomodo antea legebatur. Locus, ad quem multi statim cap. initio impegerunt; & nescio quibus interpunctionibus quæ somnia commenti sunt.*

Maximè illustrem] *Anteà enim vicus erat, vt Demosth. Philippicis ait. Iuuenalis Sat.* X. Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis.

Copos dicitur] V V. C C. κωφὸς, *sed nihil immuto.*

Scione proxima] *Vidit H. Stephanus leg.* Sanè, *nam sup. extremo cap.* Scione *nominauerat: cui assentior; emendationem confirmāte Strabone in Collectaneis, Herod. Polymnia & Plinio lib* IIII. *cap.* X. *vt quidem Pintianus restituit.*

Ichnæ] *Magis probo, quàm quod Herm. Barbarus supposuit* Derris: *cùm è vestigiis antiquæ lectionis* Icario: *tum è Plinio ibidem.*

Philoctetes alumnus] *Pindarus* πυθίων α. *Philoctetæ Troia captæ gloriam tribuit: de quo Lycophron Cassandra, & Tzetzes Scholiastes.*

Myrtoum pelagus] Myrtilum *etiam Aethico dicitur, à Myrtilo.*

Melebœa] *A Plinio inter Magnesiæ (quæ Thessaliæ est annexa) vrbes collocatur. Pintianus hic operosè* Lucanum *gentis suæ poëtam aduersus Herm. Barbarum purgat: sed culpa ῥαθυμίας condonetur poëtæ in opere imperfecto: qui huiusmodi emendaturus erat, si per Neronem mortem festinantem integrum fuisset. Bis igitur errauit: cùm quod in Thessaliæ vrbibus* Dorion *(quæ Peloponnesi est) collocarit, deceptus, vt fit, affinitate nominis* Dotion. *Qui error, vt fieri amat, alium traxit: vt ibi Thamyrim victum occæcasse, lyráque multasse Musas finxerit; quod in Peloponneso accidisse auctor Homerus Iliad.* β.

καὶ πτελεὸν, καὶ ἕλος, καὶ δώριον, ἔνθα τε μοῦσαι

ἀντόμεναι, θάμυριν τὸν θρήϊκα παῦσαν ἀοιδῆς. *Vide Suidam & Eustathium.*

In Bœotia Thebæ] *De Aegyptiis* ἑκατομπύλοις, *lib.* I. *cap.* IX. *Hæ Cadmeæ & ἑπτάπυλοι quas Lycophron* Ogygias *vocat, & Virgil. in Aetna, siue is, Corn. Seuerus est, Varro lib.* III. *De re rust.* Est vetustissimum opidum Bœotiæ Thebæ, quod Rex Ogyges ædificauit, peractis iam duobus millibus annorum & centum. Aulis commorantium statio] *Hinc in Grammat. Commentariis*

Græcis

Græcis ἀπὸ τοῦ ἀλεσθῆναι ἐκεῖ τοὺς Ἕλληνας *littera υ, interposita deriuatur. Homerus* . . . *Lucretius* . . . *& Statius:* Prima rates Danaas Hecateria congregat Aulis.

Rhamnus parua] *Mela lectionem vulg. confirmat Solinus, nisi hunc ille in errorem induxit. Discrepat tamen:* Dianam *enim non* Nemesin *Phidiæ opus fuisse scribit, cap.* XIII. Delphi, *inquit,* Rhamnus quoque in qua Amphiarai fanum & Phidiacæ signum Dianæ. *Pausanias Atticis à nobis stat, &* Rhamnusia Nemesis *in Prou. cessit; nec temere est quod vulgo dictitant.*

Hoc illi cognomen] *Glossema putat Pintianus: mihi tamen sine libris vett. delere religio sit; quòd non infrequens sit Græcis Latinisq; auctoribus etiam suo sæculo notissima inculcare, quòd de posteritate exterisque cogitarent. Non longè abiero. Lib.* III. *cap.* I. *Oceani æstum explicat, & Solin. cap.* XXVI. *& lib.* III. *ab* V. C. *Liuius* furcæ *quid fuerint. Omitto innumera. Suprà de saxis Scyroneis Ouid.* VII. *Transform. legen.* Ichthys ad vesperum] *Concinnius fort.* Ad vesperum Ichthys. *Nihil tamen necesse mutare, si rectè interpungatur.*

Gythius] *Reprehendit Freden. Strabonis interpretem quòd* ἐπίνειον emporium *converterit: quem Thucydidis Scholiastes à culpa liberat.* Ἐπίνειον, *inquit,* καλεῖται τὸ ἐμπόρειον, ἢ παρὰ τὸ ἐπινήχεσθαι αὐτὸ τῇ θαλάσσῃ, ἢ παρὰ τὸ ἐν αὐτῷ τὰς ὁλκάδας νήχεσθαι, ἢ ὀκέλλειν. *Idem* καταβόλον *etiam significare, ille & Suidas, testatur. Hic mihi locus manum inijcit, auremq; vellit, vt rursum Ptolemæo qualemcumque ab ingenio opem feram: Sic enim omnes, quos quidem viderim, codd. in vulgus editi* τρίνασος ἐπίνειον. *Ego verò* ἐπίνειον *loco motum, & proximè antecedenti reddendum contenderim, scil.* γύθιον: *quod Lacedæmoniorum nauale fuisse omnes affirmant.* τρίνασος *quoque vnico σ scrib. quis ex Steph.* πολιχνίῳ *contendat.*

Velut freto] Velut fluuio, *Pintianus emendat. Mihi* velut falce, *vt & Fr. Sanctio magis placet, cuius propriũ* incidere. μάντις δ' ἄριστος ὅστις εἰκάζοι καλῶς.

Et notior aliquando] *Nihil muto. Quidam libri* aliquanto.

Calydon & Euenus] *Iuxta Calydonem amnis, circa collem Taphossum, vt Strabo lib.* IX. *quem Plinius* Taphrassum *vocat. Vide Ouid.* IX. *Metamorph.* Calydonia *silua, & aper* Calydonius *prodigiosæ magnitudinis, in ea à Meleagro interfectus, in Aetolia est: cum y, in secunda syllaba.* Caledonia *per e, silua Scotiæ: vtraque secunda longa & tertia breui: quæ res multos fefellit. Martialis lib.* I. *Epigr.*

Nuda Calydonio sic viscera præbuit vrso.

Et lib. X. Quinte Caledonios Ouidi visure Britannos.

Lucanus VI. *Pharsal.* Vnda Caledonios fallit turbata Britannos.

& Ausonius Mosella: Tota Caledoniis talis pictura Britannis.

Alius ab eo, qui iam dictus est] *Constituta hac lectione, frustra sudat Vadianus, & Oliuarius Valentinus.*

Cap. IIII. Altero Ionium] *Plinius tamen lib.* III. *cap vlt.* Ionium *Inferum mare facit. Solin.* Inferum, Ionium, & Tyrrhenum *cap.* XXVI. *Hesychius verò* Hadriam & Ionium *eandem esse scribit, citatq; Aeschylum Prometheo. Vide & Apollonij Schol.* Nunc si pro materia] *Nihil planius aut apertius: In*

alterius,

alterius, inquit, libri molem, si pro dignitate laudetur Roma, opus excresceret: & sanè argumentum, quod multorum præstantium ingenia exercuit, Græcorum Latinorumq;: vnus de multis Aristides de vrbe Roma. Plinius lib. III. *cap.* V. *de Italia*. Vrbs Roma vel sola in ea, & digna tam festa ceruice facies, quo tandem narrari debet opere? *Valentinus tamen Oliuarius ridiculè commentus est, aliósque in eumdem errorem induxit, Vrbis instaurationem & incrementum, quo ex casis & tuguriis facta lapidea est tota, adeóq. marmorea: quo nomine Augustus gloriabatur.*

Nouem capp. exsurgens] *Timauus Venetiæ fl. Concordia atque Tergeste proximus, qui ex monte quidem grandi per nouem ora effusus, amplißimum fontem facit: ex quo vno tantùm exiens alueo, in Adriaticum funditur mare in sinu Tergestino. Et Antenor in Italiam veniens per hunc amnem Adriatici sinus mare penetrauit. hinc* Antenorius *Lucano lib.* VII *ex Virg.* I. *Aen.* Antenor potuit mediis elapsus Achiuis, *&c. Non quòd Patauium attingat, vt quidam existimarunt. Martialis quoq.* Timauum multifidum *appellat. De hoc amne erudita epist. exstat Bapt. Egnatij ad Matthæum Aduocarium, inter eas quæ Clarorum virorum..*

Ab imis radicibus Vesuli] *Alij Padum ex iugis Pœninis ortum habere putant. Vide Strab. lib.* IIII. *γεωγραφουμένων.*

Fanestris colonia] *Nihil mutandum ipse Pintianus monuit extremo libro* III. *quod est hominis verè humanitate exculti.*

Ab eo Samnites marit. tenent] *Mendum latere suboluit Fredenando. Ego hanc lectionem probo. Editi enim:* Ab eo Senogallia maritima.

Larinum, Theanum] *Vulg.* Lucrinum: *&* Teanum *sine spiritu: Sic Ptolemæus, Strabo τεάνον: Liuius & Cicero:* Theani *fl. Campaniæ meminit Orosius lib.* V. *cap.* XVIII. Tianum, *per i, in quibus Pomponij libris se offert: quæ scriptura insuper habenda non est, quòd & in nummis antiquis cusa reperiatur: quos mihi Abrah. Ortelius* v. c. *ostendit.*

Cauloniam] *Sic & Steph. de Vrbibus. Solini tamen exc.* Caulonā *τεταλλάζως.*

Opima Lucaniæ loca] *Fortè,* omnia Lucaniæ loca.

Aliquando Circeij] *Plinius lib.* III. *cap.* V. Circeij quondam insula, immenso quidem mari circumdata, vt creditur Homero, & nunc planitie, *&c. Locus Homeri exstat Odyss.* κ'. *Idem & lib.* II. *cap.* XXCV.

Quia Italiam finit] *Lucan. lib.* I. *Pharsal. belli*:

Finis & Hesperiæ promoto milite Varus. *Legen. Strabo lib.* IIII.

Direptísque populis] *In vet. m. s. Parisino* diremptísque *repperi, quomodo leg. coniecerat H. Stephanus lib.* I. *Schediasm.* XXV. *Dionysius Afer Græcè huiusmodi effert μέσλω διὰ γαῖαν ὁρίζων.*

C A P. V. Martius Narbo] *De Narbone elegans exstat Sidonij Apollinaris carmen.* Massilia à Phocæis] *Phocæensium coloniam, auctor Herodotus Clio. Oppianus Halieuticis, & Isocrates in Archidamo. Respub. optimis & seuerißimis legibus temperata: litteris etiam Græcis & Philosophiæ studiis clara, quò & Romani tamquam alteras Athenas proficiscebantur. Valerius Maximus, & Strabo*

lib. IV. ἐν δὲ τῇ παρούσῃ καὶ τοὺς γνωριμωτάτους ῥωμαίων πέπεικαν, ἀντὶ τῆς εἰς ἀθήνας ἀποδημίας ἐκεῖσε φοιτᾶν φιλομαθεῖς ὄντας. *Mollitiei tamen nomine male audiebant; credebantúrque* γυναικοπαθεῖν, *teste Athenaeo. Hinc Plautus Casina* Massilienses mores, *vocat molles: tametetsi secus Chiliastes.*

Per medium integer agens] *Rhodanus & Arar ex Alpibus decurrit, & insulam Delta forma efficit Polybio lib.* III. *Hist. vbi Sipontinus ex Mela hac addidit, quae in Graecis non comparent; videtúrque* per medium iter agens *legisse. Vide Amm. Marcell. lib.* XV. *Hist.* Atax exiguus] *Lucanus lib.* I. *Pharsal.*

Mitis Atax Latias gaudet non ferre carinas.

Sed natalibus Varronis Atacini clarior. Mox, se tendens, *pro* tenens, *legit Pint. quod, quoniam Melae peculiaris phrasis est, non damno.*

Rubresus nomine] Rubrensem *vocat Plinius, nisi mendosus codex est, cap.* IIII. *lib.* III. Flumen, *inquit,* Atax è Pyrenaeo Rubrensem permeans lacum: Narbo Martius Decumanorum colonia XII. M. passuum à mari distans. Piscem è terra] *T. Liuius lib.* II. *Annal.* In Gallico agro, qua induceretur aratrum, sub exsistentibus glebis pisces emersisse.

Finis Galliae] *Amicus quidam meus haec a librariis adscripta de more putabat: quod vt crederem nondum à me impetrare potui. Sic enim super. cap.* Varus Italiae finis: *& proximè* Iunonis promontorium finit Europen, *& alibi saepe.*

CAP. VI. Linum aut spartum alat] *Iustin. lib. vlt. Iam lini spartíque vis ingens. Plinius, & alij. Hinc credo & Ptolemaeo, & Appiano Carthago noua, Contestanorum,* σπαρταγένη, *hoc est* Spartaria, *à sparti copia appellatur.*

Pars Lusitania vocatur] *à lusu Liberi patris, aut* Lyssa *cum eo bacchantium: auctor Varro apud Plinium lib.* III. *cap.* I. *à ludo scilicet, aut* λύσσῃ *furore bacchantium. L. Andreas Resendius Lusitanus, vir omnis antiquitatis peritissimus sic explicat, à* Luso *Liberi filio, aut* Lyssa, *socio nomen sortitum. A quo inuitus facio vt dissentiam.* Lysitaniam *etiam per y scribi, idem ex Steph. de Vrbib. Inscriptionibus marmorum, & L.* In Lysitania. D. de Censibus *eruditè docet Comm. in Vincentium suum.* Quae in altum extrudit] *Qui me audiet, audiet autem qui rationi auscultabit, nihil mutabit. Latina enim & elegans formula: vt,* quod bene vertat, *pro vertatur: aliáque sexcenta melioris notae scriptoribus vsurpata, saepe etiam affectata. Sic Iuuenalis.* Inter Subur & Tholobin maius] *A glossa est, vel librarij oscitantis somnium: quare in insulam deportetur. Apparet, si coniectare licet, suprà paullò sic interpunxisse:* Subur, Tholobi, parua flumina: *Vt igitur Geographiam scioli locupletarent, & ob prolata pomoeria Imperatores fierent; totidem maiora fl. commenti, addiderunt. O homines nimis largos!*

Tulcis eam modicus amnis subit, ingens Iberus Dertosam attingit] *Vulgati codd.* amnis super, ingens Iberus deorsum attingit. *Nos* subit, *pro* super *reponimus. H. Stephanus, & ante illum Adr. Turnebus* Dertosam, *pro* deorsum *substituit: quod apud Strabonem huic vrbi* ἐπ' αὐτῇ τῇ διαβάσει τοῦ Ἴβηρος, *in ipso Iberi traiectu, locus detur. Et non multo post idem:* ἐκ δὲ τῆς ταρράκωνος, ἐπὶ τὸν

ἐπὶ τὸν πόρον τοῦ Ἴβηρος, κατὰ Δερτῶσαν πόλιν. *Turnebus lib.* XXIV.*cap.* XLI. *Aduersar. similem locum in Galba Suetonij cap.* X. *emendat:* ac subinde Alexandrina nauis Dertosam appulit armis onusta. *Excusi enim hactenus* detorsa *vitiosè.* Et Duriam] Turiam, *per Tau leg. ex Claudiano, & Hermol. Castigat. in Plinium. Sallust lib.* II. *Histor.* Inter læua mœnium & dextrum flumen Turiam, quod Valentiam paruo interuallo interfluit.

Phœnices habitant] Pœni *Pintianus: rectè. Solinus cap.* XXVI. *Polyhistoris de Hispania,* Gades *à Pœnis cultam insulam habitatámque innuit,* Gadírque *ab iis nominatam. Sic Horatij illud lib.* II. *Carm. Oda* II.

Latius regnes auidum domando
Spiritum, quàm si Libyam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus Seruiat vni:

Sic explicandum videri doctiss. Ortelius me admonuit: licet aliter Turnebus Aduersar. XXX. *cap.* V. *Sallust. lib.* II. *Historiarum* Tartessum Hispaniæ ciuitatem, quam nunc Tyrij mutato nomine Gadir habent.

Atque vnde nos sumus Cingenteratum] *Lege,* Atque v.n.s. ex gente ea: Tum Mellaria: *Rationem in Prolegomenis reddidimus. Tot enim lectiones fabricarunt, quot manum Melæ admouerunt.*

CAP. VII. Gades] Frytheam *banc Plinius lib.* IIII. *cap.* XXII. *& Polyhistor cap.* XXVI. *appellant: de qua inf. lib.* III. *cap.* VI.

Mitylene] *Alcai Lyrici patria:* Samos *Pythagoræ:* Cos *verò Hippocratis, & Apellis.* Salamis] *Ad hanc Cypri, in amœnissimo sinu Orientalis littoris sitam D. Paullus, & Barnabas è Seleucia Syria profecti peruenerunt: auctor D. Lucas Act.* XIII. *c. Alia in Attide, de qua pòst paullò.*

Paphos & Palæpaphos] *Aethicus Cosmographus inter Oceani Septentrionalis insulas collocat* Cypron. Item Cypron & Paphon, & Paphien: *corruptè haud dubiè. Tot enim menda in eo, quot nomina.*

Olim vt Homerico carmine] Ὀδυσ. δ.

Νῆσος ἔπειτά τις ἔστι πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
Αἰγύπτου προπάροιθε, φάρον δέ ἑ κικλήσκουσι,
Τόσσον ἄνευθ' ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ἤνυσεν, ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν.

Et Lucan. extremo lib. X. *belli Pharsalici:*

Tunc claustrum pelagi cepit Pharon: insula quondam
In medio stetit illa mari sub tempore vatis
Proteos, at nunc est Pellæis proxima muris.

Tantam enim arenarum vim Nilus euoluit, vt Pharum Aegypto coniunxerit. Malè igitur Apollodorus & Aristarchus Homerum reprehendunt, quòd insulam Pharum *dixerit: quem defendit & Strabo lib.* I. *&* XI. *Geograph. Accedit ad hæc* Deltæ *insulam arenarum Nili eluuie natam, neque semper exstitisse, auctor Aristot.* μετεωρ. *C. Herodotus Euterpe, & Ptolemæus. Legen. Plinius lib.* II. *cap.* LXXXV. *&* XIII *cap.* XI

cap. x I. *Sostratus Cnidius in ea insula, regnante Ptolemæo Philadelpho, Lagi F. turrim immensa magnitudinis mirifico opere exstruxit, qua nauigantibus procul lumen præberet. Plin. lib.* xxxvi. *cap.* xii. *Hinc moles huiusmodi* Pharos *appellant.*

Euripon rapidum mare] *Eadem Strabo lib.* ix. *Plinius, lib.* ii. *cap.* xcvii. *& Liuius lib. Annalium caussam rapidi cursus in ventos illic flantes referre videtur. Cicero pro Murana:* Quod enim fretum, quem Euripum tot motus, tantas, tam varias habere putatis agitationes fluctuum, quantas perturbationes, & quantos æstus habet ratio comitiorum. *Boëthius:* Exæstuantis fertur more Euripi. *Hinc tot Prouerbia, & de Aristotele hic merso fabula.*

Septies die, ac septies nocte] *Nondum assentior Pintiano, qui alterum septies redundare putat, Plinij auctoritate. Seneca enim Hercul e Oetao, Actu* iii. Euripus vndas flectit instabilis vagas, Septémq. rursus flectit, & totidem refert Dum lassum Titan mergit Oceano iubar.
& Eustathius in Dionysium, καὶ αὐτὸς μὲν δὶς ἑκάστης ἡμέρας μεταβάλλει, ἑπτάκις δὲ τὸ ὅλον νυχθήμερον ὁ περὶ Εὔβοιαν Εὔριπος, περὶ ὃν φασὶ διατρίψαντα τὸν Ἀριστοτέλην καταλῦσαι τὸν βίον.

Salamis exscidio] *Ad hanc insulam Xerxis innumerabiles copiæ à Græcis nauali prælio superatæ: Vbi igitur vires suas mari afflictas videret, turpi consilio aggressus aggerem in Salaminem deducere: in quem vsum mandabat Phœnicum naues conuerti. Hinc & Solon oriundus, teste Laërtio.*

Contra Maleam emissa, & Theganusa contra Actitam] *Lectio peruulgata. Ego vestigia sagaciter odoratus, veram lectionem repræsentaui.* Oenussa *H. Stephanus pro* emissa *reponit: & mox* Asteria, *pro* Hyria; *insula quidem, sed quæ hic non quadret. & post, pro* Thera, *vnus codex* Thyatira *præfert.*

Neritos] *Sic omnes hactenus editi. Lege* Nericos: *ex Hom. vlt. Odyss.* Neritos *enim Ithacæ mons, eodē auctore, & Strabone lib.* x. νεωνηγατομένων. *& Eustath. Il.* β.

Tali statione] *Huius loci restitutio Iano Parrhasio viro doctiss. debetur: is enim primus (nisi fallit memoria) sic leg. vidit libro* De quæsitis per epistolam. *Tanta autem celeritatis fingitur, vt totā Cretam vno die pedibus obiret: Orpheus, & Apollonius Rhodius lib.* iv. *Argonaut. Lucianus in* φιλοψευδεῖ. *Catullus ad Camerium:*

Non custos si fingar ille Cretum. *Meminit & Zenobius in Adagiis.*

Sepulti Iouis] *Varro de littoralibus apud Solinum cap.* xvii. *etiam suis temporibus affirmat sepulcrum Iouis in Ida visitatum. De hoc multa Arnobius in eruditis illis aduersus Gentes libris: quos propediem Caspar Cardillus Villalpandeus emendatiores dabit. Hinc potissimùm mendaces habiti:* Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί, *apud D. Paulum* i. *cap. ad Titum, ex Epimenide Cretensi: Similiter apud Ouidium, Lucanum, & Statium. Vide Lactantium lib.* i. *diuin. Institut. & Cyprianum de Idolis. Iidem &* Curetes *dicti, quasi curatores, vt Strabo lib.* x. διὰ τὸ κουροτροφεῖν τὸν Δία, καὶ κόρους ὄντας ὑπουργεῖν. *Sallust. Histor. fragm. apud Lactant. lib.* i. *cap.* xxi. Curetes quia principes intellegendi diuina fuerunt, vetustatem vt cetera in maius componentem, altores Iouis celebrauisse.

Vrbium

Vrbium notissimæ] *Plinius* X L. *vrbes numerat, lib.* I I I I. *cap.* X I I. *Solinus cap.* X V I I. Non stipata centum vrbibus, sicut perhibent qui prodigè lingua largi sunt (*sic enim legi malim, quàm* largiti) sed magnis & ambitiosis opidis, quorum principatus est penes Gortynam, Cydona, Cnosson, Therapnas, Dium, Lyctum.

Manethusa] *Libri vett.* Marathusa: *& sup.* Cnossos, *scrib. geminato sibilo, & Cappa, ex Hom. & Græca consuetudine.*

Vnde Carpathio mari] *Vide Strabonem lib.* X. *extremo.*

Trucones] V V. CC. Titana. *Herm. Barbarus pro* Absoro Ticana *legit, nisi aut memoria lapsus est; aut scribæ peccatum.* Absorus *Straboni* ἀψυρτίδες.

Sicilia aliquando continens] *Plinius lib.* I I I. *cap.* V I I I. *Iustinus lib.* I I I I. *Solinus cap.* X I. *Thucyd. lib.* V I. *Virg.* I I I. *Aeneid. Cic. Verrina* V I. *& Sallust. in Hist. fragmentis*: Italiam coniunctam Siciliæ constat fuisse: sed medium spacium aut per humilitatem obrutum est aquis, aut propter angustiam scissum: inde Rhegium nominatum.

Subter maria] *Hinc Arethusam fontem Siciliæ ab eo amatum fabulantur poëtæ, Ouid.* V. *Transform. Lucanus lib.* I I I. *Statius Papinius Syluis, & Sillius libro* X I I I. *Virgil. Ecloga* X. *& Aeneid.* I I I. *Pausanias lib.* V. *& ex Pindaro Cic.* X I I. *ad Atticum epist.* V. *Moschi versus Græcos, qui hoc Naturæ miraculum Amorisq. vim eleganter depingunt, libet adscribere.*

Ἀλφειὸς μετὰ πίσαν ἐπὴν κατὰ πόντον ὁδεύῃ,
Ἔρχεται εἰς ἀρέθουσαν ἄγων κοτινηφόρον ὕδωρ
Ἕδνα φέρων φύλλα, καὶ ἄνθεα, καὶ κόνιν ἱράν,
Καὶ βαθὺς ἐμβαίνει τοῖς κύμασι. τὰν δὲ θάλασσαν
Νέρθεν ὑποτροχάει. κ᾿ οὐ μίγνυται ὕδασιν ὕδωρ:
Ἁ δ᾿ οὐκ οἶδε θάλασσα διερχομένου ποταμοῖο.
Κῶρος δεινοθέτας, κακομάχανος, αἰνὰ διδάσκων
Καὶ ποταμὸν διὰ φίλτρον ἔρως ἐδίδαξε κολυμβεῖν.

Apponam & Latinos aliquando à me factos:

Flumen & Alpheus, Pisam circa, in mare tendit
Præcipitans, Arethusa tuis vt misceat vndis
Vber aquæ: folia, & flores euoluit, arenásque
Et fluuios subter iam labitur, & mare, longè.
Attamen illius vitat contingere fluctus:
Hinc adeò ignorat infra se tendere amantem.
Improbe Amor, quid non mortalia pectora cogas,
Spicula si intorquens ita flumina nare docebas?

Obserua, malè vulgo Alphæum *cum diphthongo excudi.*

Ob Cereris templum Enna] *Cicero* V I. *Verr. Sæpè hoc nomen oscitantia librariorum in* Ætna *vocem affinem commutatum: vt in auctore Viror. illustrium, in Atilio Calatino: quem nuper emendauimus & Commentario illustrauimus.*

Calypso habitasse dicitur] *Immò* Circe. *μνημονικὸν ἁμάρτημα, magnis etiam ingeniis non infrequens. Sed eò venia faciliùs Pomponio dabitur, quòd & in eundem lapidem Aristot. philosophorum coryphaeus impegerit secundo Ethic.* vt Calypso, *inquit*, monebat: Extra fluctum & fumum nauem adige. Circe *enim (quod & Argyropolus reposuit) dixisse oportuit ex Hom.* xii. *Odyss.* ὡς τοῦ μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε νῆα. *Contra quoque* Circe *tribuit, citrum, hederam, & laricem vrere solitam, Virg. poëtarum princeps & eum secutus Plinius lib.* xiii. *cap.* xvi. *quod erat* Calÿpsus, *auctore Homero* x. *Odyss. Talia in Cic. peccata. Agellius lib.* xv. *cap.* vi. *Noct. Attic & Politianus Miscellan. cap.* liii. *annotauit. Victorius quoque Variar. lect. lib.* ii. *cap.* xv. *&* iii. *cap.* iii. *& Muretus lib.* xiiii. *cap.* xx. *Variar. lect.*

Pithecusa] *Plinius* Ænariam, Inarimen, *&* Pithecusam *pro eadem habet lib.* iii. *cap.* vi. *Appianus lib.* v. *belli Ciuilis, & Steph.* πιθηκοῦσαι *duplici ss. Hanc* Arimam *Homero*, Inarimen *Virgilio dictam contendit Nicolaus Erythraeus in Virg.*

Nisi quòd in occidentem] *Nihil muto, contra Pintianum, Sallustium enim est imitatus lib.* ii. *Histor.* Sardinia in Africo mari facie vestigij humani, in Orientem quàm in Occidentem latior prominet. Inde Ichnusa appellata.

Fertilis, & soli quàm cæli melioris] *Pestilentia caelique inclementia infamis* Sardinia. *Hinc Tacitus* ii. *Annali sub Tiberio factum S.C. refert, vt quatuor millia Iudaeorum & Aegyptiorum in Sardiniam deportarentur: qui si interiissent ob grauitatem caeli, vile damnum habitum. Martial. lib.* ii.

Nullo fata loco possis excludere; quum mors
Venerit, in medio Tibure Sardinia est.

Claudian. lib. De bello Gildonico extr. & Aurel. Victor de viris illustr. in C. Graccho.

Baleares] *Nonnulli à* Baleo *Herculis comite deriuant: alij,* παρὰ τὸ βάλλειν, *à iaculando, quòd fundae peritissimi, in qua à puero exercebantur, nec aliter cibum capere poterant. Hinc etiam* Gymnesiæ *Graecis dictae. Florus lib.* iii. *cap.* viii. *Lycophron, Suidas, & Vegetius lib.* i. *cap.* xvi.

LIBRO TERTIO.

Cap. i. Magnis æstibus concitum] *De maris exaestuatione Plinius lib.* ii. *cap.* xcix. *&* ci. *Q. Curtius, Caesar Comment.* iii. *belli Gall. aliique. Hinc &* æstu secundo *&* aduerso *apud Sallust. libris Historiarum, &* Rumore secundo *Virg. Aen. & apud Nonium Fenestella.*

Anhelitu ne suo] *Vide Solinum, cap.* xxvi. *extremo.*

Doctioribus] *Sic Cicero Stoicos, ni fallor, aliquando vocat.*

Vnum animal] *Sic editi libri. Pintianus* mundus animal, *tentabat: Lege* viuum animal, *proximè veritatem; immo germana lectio. Ouidius* xv. *Metamorph.* Nam siue est animal tellus, & viuit, *&c.*

In proximo Salacia] *Hodie indigitatur* Alcaçar de Sal. *Quod monui eorum gratia,*

gratia, qui suis in Ptolemaeum scholiis, fere dixeram scoriis, annotarunt, vt & in Melam Ioach. Vadianus Olysipponem & Salaciam *eandem esse, ex male intellectis Plinij verbis lib.* IIII. *Natur. Historiae cap.* XXII. *Locus enim, vt vulgo circumfertur, malè interpungitur: Hinc illa lacryma. Lege igitur:* Opida memorabilia à Tago; in ora, Olisipo, equarum è Fauonio vento conceptu nobile: Salacia, cognominata vrbs imperatoria: Merobriga. *Vadianus à Mela suo, quem interpretabatur, diuersas vrbes esse admoneri poterat: cui ignoscerem, nisi plures ille in errorem induxisset, qui ad eundem lapidem impegerunt, eum secuti.* Salacia *autem vel hoc nomine clara, quòd Pe. Nonium, Mathematicum insignem tulit, & inter Hisp. Lusitanósque principem: qui de Ratione nauigandi, in Spharam Io. de Sacro busto: in Theoricas planetarum Ge. Purbachij: in Aristotelis problema de motu nauigij: de Crepusculis; & de erratis Orontij Finei, doctiss. Commentarios reliquit, quos legerim: aliáque.*

In altero Vlyssippo] *Aliis* Olyssippo *scribitur, Ptolemaeo* ὀλιο- ἱππών: *Straboni* ὀδύσσεια: ὀδυσσεύς *Steph. de Vrbibus. Strabonis locum lib.* III. *Geogr. Laurent. Valla alibi est cauillatus. And. Resendius, Lusitanus doctiss. patriae illustrandae natus, adeò Antiquitatis studio capiebatur; cùm Olyssippone Conimbricam Academiā migraret, quam Ioannes* III. *Lusitaniae Rex à Dionysio institutam, liberaliter instaurabat; in oratione quam pro rostris habuit,* OLISIPO, *septem non amplius litteris scrib. simplici p, & sine y Graeco, ex eiusdem vrbis litteratis marmoribus plurimis, docuit: & singulari libro Damianus à Goes.*

Cui obliuionis cognomen Limia] *Plinio* Limaea *lib.* III. *cap.* XXII. *Ptolemaeo* λίμιο-. Limia *hodiéque, nomen retinens flumen, & opidum* Ponte de Lima *H. Stephanus* Lethia *legi vult, quòd in* Limia *nulla obliuionis significatio delitescat. Non assentior. Melam enim sic explico, vt* cognomen *sit rara notione, quasi simul eiusdem rei nomen. Plinius apertius Melae sensum reddidit, olim etiam* Obliuionis *flumen dictum, vt sunt plura saepe eiusdem rei nomina; quae Gramm. Graeci* Συνώνυμα *paullò aliter atque Dialectici appellant. Horum in Geographia copiosam Siluam edidit Abr. Ortelius, ciuis meus: cuius industria illustrata Geographia, omnésque studiosi plurimum debent. Huius & Liuij Epitoma sl.* Obliuionis *meminit lib.* LV. *& fortè Sallustius fragm. Historiarum:* Cui nomen Obliuionis condiderunt. *apud* . . . Balion *quod hic Hermolaus comminiscitur, non comparet:* Balsa *tantùm sup. paullò, quae fortè errandi ansam dedit.*

Ad Scythicum vsque] *Sudant hic Interpretes, & in Hispania hoc promontorium quaerunt. Frustrà: intellig. enim promontorium vltimum Orietis: agit enim hic de tota Septemtrionis ora, & toto terrae tractu.*

In Asturum littore] *Hinc* Asturcones equi *Ç. Plinio lib.* VIII. *Natur. Histor. cap.* XLII. *extr.*

CAP. II. Ager nec vbique] *Lego,* Ægrè, nec vbique: *flagitante sensu.*

Aliquando immanis] *Lucanus lib.* I. *bell. Pharsal. de Gallis:*

Et quibus immitis placatur sanguine diro

Teutates,

Teutates, horrénsque feris altaribus Hesus:
Et Taranis, Scythicæ non mitior ara Dianæ.

De horum crudelitate, & Druidis multa Cæsar Commentario VI. *belli Gallici: Strabo lib.* IIII. *Geogr. Cicero pro Fonteio: Plinius lib.* VII. *cap.* II. *initio, &* XVI. *cap. vlt. vbi de Druidum appellatione: &* XXIV. *cap.* XI. *&* XXX. *lib. cap.* I. *extr. Lactantius lib.* I. *cap.* XXI. *Legen. & Eusebius lib.* IV. *præparat. Euangel. cap.* XVII.

Feritatis abolitæ] *Anno* V. C. IↃCLVI. *Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Crasso Coss. S. C. factum ne homo immolaretur: auctor Plin. lib.* XXX. *& Claudius Imp. Pomponij æqualis Druidas sustulit. Suet. Tranquillus cap.* XXV. *& Aur. Victor nuper à nobis recens erutus.* Vnum ex iis quæ præcipiunt] *Ibidem Lucanus, vbi multa de Druidis & Bardis, de quib. leg & Strabo lib.* IIII. *& Amm. lib* XV. *Hist.*

Quid dij velint] *Lucanus lib.* I. Solis nosse Deos, & cæli numina vobis
Aut solis nescire datum. nemora alta remotis
Incolitis lucis. *cetera in eandem sententiam: & Cæsar.*

Clam & diu vicenis] *Contrà Cæsar, disciplinæ mysteria occultasse quòd ea litteris mandare nefas crederent. Comment.* VI. *belli Gallici.*

Comata Gallia] *quia coma, vt hodiéque Galli, delectata. Propriè tamen ea ora, quæ vulgò Francia habetur.* Braccata *verò, Narbonensis, seu Prouincia Ro. Hodie* Prouence. Togata: *Cisalpina Gallia Ligurum est.*

Tria summa nomina] *Cæsarem* I. *Comm. Gallico est secutus: quatuór enim Galliæ populos alij numerant.*

Quia cùm videantur editiora] *Deformatus vulgo locus; quem à nemine hactenus intellectum præstare ausim: ideò, vt solet, variè à variis miseréque acceptus est, vt quem ipsi animo iam præceperant sensum eruerent: & ab inuito Mela, quæ vellent, extorquerent. Doctiss. Pintianus tamquam facem prætulit, & quasi manu duxit. Ad cuius emendationem facta à nobis accessio est. Peruulgatam lectionem, quæ mendo non vacat, apponam; vt quid præstitum sit, facilè appareat.* Quia cùm videatur editior, aquis obiacet: vbi se fluctus impleuit, illam operit, nec vt prius tantùm ambit. *Vnde Pintianus, vestigia secutus, faciebat:* quia cùm videantur editiora, quibus obiacet, vbi se fluctus impleuit, illa operit, nec vt prius tantum abeunt. *Amicus qu. meus, hic* abeunt, *in* absunt *commutabat: quòd quæ procul absunt propter aquæ διάφασιν propius abesse videantur, experientia magistra. Nos quis, pro* quibus *edendum curauimus; vnde vulgata lectio*, editior aquis *cusa, & pòst excusa. Quod sequitur;* nec vt prius tantum ambit, *Franc. Sanctius vir eruditiss.* hanc vt prius tantùm ambit: *malim tamen minori commutatione,* hæc vt prius tantùm ambitur: ambit', *enim compendio scribebant, & affinitas vocum scribas fefellit, vt* nec *pro* hæc *exscripserint. Sic autem habe: duplici nomine natare insulam incolis videri, vt & de Delo fabulantur: Cùm quòd immensum aucto mari (vt Sallustianis vtar) vbi altiora, quæ obiacent, aquis fluctibus operiantur; in insula tamen ora nihil altius solito aqua excreuerit. vnde vnà cum aqua attolli & deprimi insulam opinio nata. Deinde quod quæ antea obiectu aggerum videri non poterant,*

rant, tunc facilè sub aspectum cadant. Io. Christoph. Stella V. C. *paulò aliter rescripsit. Epistolam extremo libro collocauimus.*

Venetum & Acronium] *Cæsar Comm.* VI. *Hercyniam Siluam oriri ait ab Heluetiorum, & Nemetum, & Rauracorum finibus. Beat. Rhenanus ibi* Venetum & Tauracorum *reponebat.*

Gesoriacum vocant] *Duplici* SS. *scrib. ex Ptolemæo. Meminit Suet. Caligula. Aliis hodie* Cales, *aliis* Bologne *creditur.*

CAP. III. Antequam puberes sint] *A Cæsare omnia est mutuatus Comm.* VI. *belli Gall.* Vita omnis in venationibus atque in studiis rei militaris consistit: ab paruulis duritiei ac labori studet. Qui diutissimè impuberes permanserunt, maximam inter suos ferunt laudem: hoc ali staturam, ali hoc vires, neruósq. confirmari putant. *Cetera in eandem sententiam, quæ cum his compones. Corporum enim vastitatem in hanc exercitij caussam refert, vt & lib.* IV. *belli Gall. initio. Sed de corporum proceritate* T. *Liuius, Seneca, Florus: & pleni libri.*

Quamuis sæua hieme] *Malè hæc vulgò interpungunt: ad sequentia refer. De hac ipsa re Cæsar initio Comm. quarti:* In eam se consuetudinem adduxerunt, vt locis frigidissimis, neque vestitus, præter pelles, habeant: quarum propter exiguitatem, magna est corporis pars aperta: & lauentur in fluminibus. *Et lib.* VI. Fluminibus perluuntur: & pellibus, aut paruis rhenonum tegumentis vtuntur, magna corporis parte nuda. *Noster sagis tegi, Cæsar rhenonibus affirmat: qui vtrobique de vastis Germanorum agris, caussisq. Tacitus quoq. de moribus Germ. sagos vestiri auctor est. Videndus Seneca de Ira: & qui apud Ciceronem in ea quæ pro M. Scauro, (vt hoc παρὰ τὴν ὁδοιπορίαν moneam)* pelliti testes *appellentur, animaduersione dignum: precium enim operæ attendentium absoluet, vt Melæ nostri verbis vtar.*

Bella cum finitimis] *Hinc nec latrocinia, quæ ferè bella comitantur, apud eos infamiam habent, vt è Cæsare rursum noster exscribsit: & Arist. bellum venationis quoddam genus facit: atque vtinam à sociis & amicis, quos vulgo deprædantur, abstinerent. Eadem infrà lib.* III. *cap.* VI. *de Britannis.*

Ius in viribus habent] χειροδίκαι *Hesiodo. Tale fere Ius militare vt armatis precibus quiduis extorqueant. De Gallis sic ferè Liuius lib.* V. *ab* V. C. Cùm illi se in armis ius ferre, & omnia fortium virorum fortiter dicerent.

Siluis ac paludibus] *Corn. Tacitus de moribus German.* Terra etsi aliquanto specie differt, in vniuersum tamen aut siluis horrida, aut paludibus fœda, humidior quà Gallias, ventosior quà Noricum & Pannoniam aspicit, satis ferax, frugiferarum arborum impatiens, pecorum fecunda, sed plerumque improcera.

Siluarum Hercynia] *Hanc Cæsar* VI. *Comment. Gallico describit.*

CAP. IIII. Quæ egeritur] *Suspicor leg.* qua feritur: *vel,* qua res geritur, ἐπισχαίοντο βρεφόθεν τὸν δεξιὸν μαζὸν, ὡς ἂν μὴν ἐπικωλύῃ τὴν τοξείαν. *Eustath. in* περιηγητὴν. *Nisi fortè dextram proferri dixit, quòd sinistra clypeum gestando occul-*

tetur: quomodo quæ exeritur *melius legetur: sed* ἀπέχω.

Puellaria pensa] *Sic de Camilla Amazone Maro lib.* VII. *Aeneid.*

Bellatrix: non illa colo, calathisue Mineruæ
Femineas assueta manus; sed prœlia virgo
Dura pati, cursúque pedum præuertere ventos.

CAP. V. Hyperborei super] *Hæc transtulit de Hyperboreis ex Callimacho, hymno in Delum: quem cum his compone. Legen. & Plin. lib.* IV. *cap.* XII. *Solinus cap.* XXI. *& Clemens Alexandrin. lib.* I. *Stromat.*

Festo semper otio læti] *Virgil.* IV. *Aen. Agathyrsis tribuere videtur, fortaßis non sine auctore. Solinus ibidem. Iuuenal. Satyr.*

Vltra Sauromatas fugere hinc libet, & glacialem
Oceanum.

Satietas magísq. tædium] *Vet. cod.* Satietas magis quàm tædium. *Vtraque lectio ferri potest.* Mare Caspium] *De mari Caspio, hic quidam nouum cap. fecerunt. Lege Herodot. Clione extr.* Derbices] *prope Hyrcanos ad Oxum fl. siti. Plinius, Ptolemaus, & Strabo. Dionysius Afer* Δερκέβιος *appellat. Aethicus Cosmographus semel iterúmque* Dernicas, *nunc Orientalis Oceani, iterū Septemtrionalis gentes: ex frequenti, vt arbitror, commutatione* V. & B. *litterarum. Et qui hic* Pæsici, *& Ptolemæo* Pasicæ, *iidem Aethico* Ræsici: *qui hinc singulis pane versibus corruptus, restitui poterit.*

Quas Sauromatidas] *De his Amazonibus Plato de leg. & Eustathius in Dionys. Pro* Amardi *autem fort.* Mardi *leg. qui cap.* II. *lib.* I. *nominantur.*

Labitur placidus &] *Ita de Arari Cæsar* I. *Comm. belli Gallici:* In Rhodanum influit incredibili lenitate, ita vt oculis, in vtram partem fluat, indicari non possit. Frangit ad opposita cautium] *Sic Flaccus lib.* I. *Carm. Oda* XI. Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare Tyrrhenum.

In subiectam] Subiecta, *vult Pintianus, vt* loca *exaudiatur. Idem* vnda *legisse videtur: ego vulg. lectionem tueor, nec* τὸ fontibus *inf. necessariò addendum puto: tametsi in Aldina edit. non minus aliȷs corrupta, legatur.*

Tigres ferunt] *De his Plinius lib.* VIII. *cap.* XVIII. *& Solin. cap.* XXI. *vbi in duobus m. ss. Toletanis, vt hoc obiter moneam, disertim legitur* cernuari: *hoc est, humi affligi, & occidi: pro quo vulg. libri,* se dare præcipites, *quod à glossa esse alicuius ludimagistri, qui illud non assequeretur, quis non videt, nisi qui nihil videt? Ant. Delrio ciuis meus Iuris, bonarúmque artium peritiss. in Solino à se emendato Philostrati auctoritate id probauit, qui* ὠρύονται αὐτὴν πρὸς τῇ θαλάττῃ, καὶ ἀποθνήσκουσιν *scribit: Quoniam igitur prior ille occupauit; corollariȷ vice alterum Solini locum addamus in eadem voce corruptum. Cap. enim* XLVII. *vbi de equorum præstantia; Antiochum ait Centaretriȷ ducis equum insiluisse:* Is, *inquit*, adeò spreuit lupatos, vt de industria curuatus, ruina & se, & equitem pariter affligeret: *iidem scripti codd.* cernuatus *præferunt: Melius. De* Cernuari *autem M. Ter. Varro apud Non. Marcellum, & Seruius in* X. *Æneid.* Cernuus equus, qui cadit

cadit in faciem, quasi in eam partem, qua cernimus. *Vtitur & Arnobius eruditus auctor lib.* V I I. *adu. Gentes.*

Rabiem appropinquantium] *Non dissimile de Medea M. Tullius in ea quæ est pro lege Manilia:* Medea illa, *inquit*, quondam ex Ponto profugisse dicitur: quam prædicant in fuga fratris sui membra in his locis, quà se pater persequeretur, dissipauisse: vt eorum collectio mœrórque patris celeritatem persequendi retardaret. *Apollonius tamen Rhodius Iasoni eadem illam, non Medeæ tribuit.* Donec ad frequentiora] *Plinius & Solinus, paullo aliter nauem venatorem iam conscendisse: & D. Ambros.* V I. *Hexaëm. decipi tigres sphæra vitrea à raptore, quæ, vt solet, imaginem tigridis inspectæ referat, fallátque.*

Corn. Nepos] *Plinius hinc descripsit lib.* I I. *cap.* L X V I I. Nepos, *inquit*, de Septemtrionali circuitu tradit Q. Metello Celeri, C. Afranij in Consulatu collegæ, sed tum Galliæ Proconsuli, Indos à Rege Sueuorum dono datos, qui ex India commercij caussa nauigantes, tempestatibus essent in Germaniam delati. *De his vide quæ quincto ab hinc anno in Corn. Nepotis fragmenta annotauimus.*

C A P. V I. Annorum quîs manet numerus] *Suspicor glossema esse, & ex margine huc irrepsisse: & rectè, nisi me amo, aut humanius fallor.*

In Lusitania Erythia] *Ex Herod.* μελπομένῃ. Γηρυόνεα δὲ οἰκέειν ἔξω τοῦ πόντου κατοικημένον, τὴν ἕλληνες λέγουσιν ἐρύθειαν νῆσον. *Scribo* Erytheia *cum diphth.* ει. *Græcis enim* ἐρύθεια. *Dion. Afer* περιηγήσει.

Ἤτοι μὲν ναίουσι βοοτρόφον ἀμφ' ἐρύθειαν.

Sunt qui Erytheam *vbique excuderunt: contrà alij Sibyllam* Erythæam *fecerunt apud Lactant. quæ* Erythræa *est. Non ignoro tamen diphth. illam sæpè in i, vel e, longum conuersam.* Erytheia] *Hinc boues Geryonis abegisse Herculem omnes narrant. Hodie non exstat.* Gades *insulam ab Ephoro & Philistide* Erytheiam *vocatam auctor Plinius lib.* I I I I. *cap.* X X I I. *& à Pherecide Strabo; cuius fidem secutus And. Resendius, quem honoris caussa libenter nomino, in Plinio* Pherecide, *pro* Philistide *reponendum putabat. Sed cur non potius Melæ Bætico auctori & de Græcis Dionysio & Stephano, qui diuersas insulas faciunt, fidem habeamus?*

Cassiterides] *Repugnat Herod. Thalia, in fine.*

Galli Cenas] *Corrupte hactenus vna dictione,* Gallicenas. *Hadr. Turnebus Galliæ ornamentum,* Galli Senas, *aut vt in vet. cod.* Zenas *restituit in Plutar. de defectu Oracul. à se conuersum: quem lege, & de facie in orbe Lunæ. Dionysius* περιηγητὴς *quoque in illis Britanniæ insulis à mulieribus Baccho fieri testatur. Versus, quia multi sunt, non adscribam.* Senagallia, *vel* Senagallica *longè alia, de qua lib.* I I.

Principum maximus] *Claudium Imp. designari puto, de quo Tranquillus cap.* X V I I. *Sic &* claudi mare *&* aperiri *dicitur: Ex die tertio Iduum Nouembris claudebatur olim; aperiebatur verò ad diem sextum Idus Martias: auctor Vegetius lib.* I I I I. *de re militari: quod* παρέργως *moneo.*

Gemmas margaritásque] *His nobilitata Britannia est: earúmq. spe traiecisse*

 Cæsarem

Cæsarem auctor Suetonius: tametsi aliam ipse causam fingat Commentario IIII. *De thorace è Britannicis margaritis Veneri genitrici dedicato Plin. & Solinus cap.* LVI. *Polyhistoris.* Aliarum opum ignari] *M. Tullius ad Attic. lib.* IIII. *epist.* XVI. Britannici belli exitus exspectatur. constat enim aditus insulæ esse munitos mirificis molibus. Etiam illud iam cognitum est, neque argenti scripulum esse vllum in illa insula, neque vllam spem prædæ, nisi ex mancipiis: ex quibus nullos puto te litteris, aut Musicis eruditos exspectare. *Efficitur itaque olim ab auro, argento, & pecunia inopem insulam fuisse: quæ nunc opulentissima mercaturis faciendis, rebúsque quæ cotidie importantur.*

Vltrò corpora infecti] *Quidam* glasto: *alij* vltro, *in* luteo *minori audacia commutarunt. Ego verò scripturam veterem B. F. repræsentare malui. Tam neb.* vitro *tentabat, pro herba, apud Oribasium medicum: quomodo & apud Cæsarẽ Comm.* V. *belli Gall. & Vitruuio lib.* VII. *cap.* XIV. *de Architect. legi vult, lib.* VI. *Aduersar. cap.* XVII. *quomodo & m. s. suò legi Fuluius Vrsinus* V. C. *affirmat. Pet. Victorius lib.* XIX. *Variar. lect. cap.* III. Luteo *in Cæsare mutat, tamenetsi* vltro *in vetustis exempl. m. ss. reperiatur: Franc. verò Hotomannus* lutro, *ex Dioscoride transpositis elementis.* Glastum *verò vox barbara putatur. Atqui Plinius lib.* XXII. *cap.* I. *vtitur, vbi Britanniæ feminas hoc se tingere affirmat: ἰσάτιν, ni fallor, Theophrastus & Dioscor. appellant, cæruleum colorem exprimentem. Et Britanni ipsi barbari tunc habiti.* Glessum *etiam à* Glessaria *insula Germanorũ apud Solinum cap.* XXIII. *legitur. Quare cur omnino reiiciat Pint. Hieron. Suritæ assensus, non video.*

Corpora infecti] *Cæsar Comm.* V. *belli Gallici.* Omnes se Britanni luteo inficiunt, quod cæruleum efficit colorem: atque hoc horribiliore sunt in pugna adspectu: capillóque sunt promisso, atque omni parte corporis rasa, præter caput, & labrum superius. *Hæc eadem Herodianus extremo lib.* III. τὰ σώματα σίζονται γεγραῖς ποικίλων ζώων παντοδαπῶν εἰκόσιν, ὅθεν οὐδ' ἀμφιέννυνται, ἵνα μὴ σκέπωσι τοῦ σώματος τὰς γραφάς. *De pictis Agathyrsis lib.* II. *dicere memini. Apud Græcos quoque mulieres milto tingebantur, teste Xenophonte: & Zigantes, auctore Herod. Melpom.* μιλτοῦνται δ' ὦν πάντες οὗτοι. *De variis Plinius lib.* VI. *cap.* III. *Nec Barbari solùm, sed & Romani Iouem minio pingebant. Idem lib.* XIII. *cap.* III. *& lib.* XXXIII. *cap.* VII. *& hodiéq. Turcæ, vt Bellonius in Obseruationibus.*

Couinos vocant] *Vehiculi genus falcatũ, cuius apud Gallos & Britannos multus in prœliis vsus. Corn. Tacitus in vita Iulij Agricolæ.* Media campi couinarius (sic enim dicitur auriga, qui couinum regit, *& qui ex couino pugnat*) & eques strepitu ac discursu complebant. *Lucanus lib.* I. *Pharsal.*

Et docilis rector rostrati Belga couini.

& Martial. lib. XII. O iucunda, couine, solitudo

Carruca magis, essedóq. gratum Facundi mihi munus Heliani.

Curribus etiam falcatis vsos esse antiquos, auctor Linius & Sallust. lib. Historiarum citante. Essedæ *etiam frequenter vocantur Cæsari* IIII. *Comm. belli Gallici, vbi de Britannis & de* Essedariis *iocus Cic. ad Trebatium I. C. in epist. ... famil.*

Pæne

Pæne par spacio, sed vtrimque æqualis] *Aut mendosus locus, aut μνημονικὸν σφάλμα reliquis ad numerandum. Cæsar enim Iulius à quo mutuatur;* Ad occidentem Solem *(inquit Comm. v. belli Gallici)* est Hibernia, dimidio minor, vt existimatur, quàm Britannia: sed pari spacio transmissus, atque ex Gallia, est in Britanniam. *Vnde aliquando hanc coniecturã feci, scribsisse Pompo.* sed vtrimque inæqualis: *præpositione, vt solet, facilè in priore voce absumta & deperdita: vel potius:* sed vtrimq. æqualis traiectu: littorum oblonga. Traiectum *enim vocat quem Cæsar* transmissum, *voce compendio scribendi corrupta, hoc vero Hellenismo* oblonga littorum *C. Sallustio, & Cor. Tacito communi, non intellecto: ideóq. falsa interpunctione obscurata lectionis veritate. Vetat tamen meus pudor, fidesq; in tractandis religiosè libris antiquis, ne quid temere sine m. ss. immutem. Eruditi lectoris indicium facio. Lib. II. cap. I.* sæua hiemis, *dixit, & alibi sæpè.*

Otomegalos] *Germana Melæ lectio. Vulg.* Satmalos *vocem nauci præferunt. vet. cod.* Sannalos. *Natum, vt ex compendiis litterarum mendum. Ὠτόμεγαλοι enim repertum, in* Satmalos, *homines sat mali, qui magnas illas aureis nimium quantum auersabantur, peruerterunt. Repone igitur iure postliminij in pristinam sedem, vnde hactenus exsulat,* Otomegalos: *quo modo nomina plurima apud Melam de Græcis cusa quiuis non crassæ naris facilè obseruabit. Eadem autem in Plinio fabula, sed & corrupto populi nomine lib. IIII. cap. XIII.* Fanesiorum, *inquit,* aliæ in quibus nuda alioqui corpora pregrandes ipsarum aures tota contegant: *vbi* Panusiorum *emendat Pint. noster in Castigat. Plinianis: Adr. verò Turneb. in vtroque & Solino cap. XXII.* Panotios *ex Isidoro lib. XI. cap. III. Etymolog. reponit, quos Tacitus de moribus German.* Hellisios *appellet: Aduersar. lib. VI. cap. XIX. Nos à vestigiis vulgatæ lectionis propius absumus.*

Breues vtiq. noctes] *Eadem de Britannia Tacit. in Agricola, & M. Minutius Felix, in Octauio: qui liber falsò hactenus octauus Arnobij adu. Gentes ob argumenti potius, quàm styli similitudinem est habitus. Sed ex coniectura potius omnes, aliorúmque relatu, quàm quòd compertum aliquid haberẽt. Noster Cæsarem exscribsit, quem lege Comm. v. belli Gallici, vbi de Britannia præclarè.*

Longè ab eo Taurus attollitur] *Credo scribsisse Melam:* Non longè ab eo: *nisi secum ipse pugnet. Proximo enim cap. tamquam sui oblitus* Tabis promuntorium, quòd Taurus attollit. *Plinius lib. VI. cap. XVII.* Deserta cum belluis, vsque ad iugum incumbens mari, quod vocant Tabin. *Quæ eò libentius integra adscripsi, quòd Solinum, vt aliàs sæpe, in errorem induxerint, qui* Tabin, *mare facit cap. XX: referens pronomen* quod *ad* mare, *non ad* iugum: *Quod & Pintianus admonuit in Retractat.*

CAP. VII. Notissima India] *Falsò. Capp. distinctionem non à Mela, sed à librariis esse initio admonui; & in confesso res est, vtilitatis spe aliqua, ne res commiscari viderentur. Hinc factum vt sæpè varient codd. hicque natum sit monstrum* Turpe, informe, ingens. *Nihil enim India minus notum, vix nuper Hispanorum nauigationibus satis patefactum. Si quis tamen mordicus editam lectionem tueri volet,*

animus est non admodum contra niti: tātùm quid mihi videatur testificor: Edito iam Mela Nouissima India *legi maluit Pintianus. Si mihi Censori clauum figere, lustrúmque condere liceat; ad superiora, vnde diuulsa sunt, quóque pertinent, Sanctio nostro assensus, libenter retulerim*, absens peragit notissimum. *In quo non mihi, sed Eustathio Dionysij Scholiastæ doctiß. fidem haberi volo. Sic enim ille ad illud,* —καὶ ἔθνεα βάρβαρα Σηρῶν. Τῶν πωλουμένων τὸ τίμημα σακκίοις ἐπιγράψαντες ἀποχωροῦσιν· εἶτα ἐλθόντες οἱ ἔμποροι, καὶ θέντες τὴν τιμὴν ἀναχωροῦσιν. ἐφ' οἷς ἔρχονται οἱ Σῆρες, καὶ εἰ μὲν ἀρέσκονται, λαμβάνουσι τὴν τιμήν. εἰ δὲ μήγε, τὰ ἴδια. *Accedit ad hæc, quod in Mela obseruaui; solere eum de gente aliqua dicturum, ferè à gentis nomine narrationem inchoare: Exempla in ore omnium. Symbolam quoq. Latinus conferat. Plinius lib.* VI. *cap.* XVII. *de Scythis:* Nec in alia parte maior auctorum inconstantia: credo propter innumeras vagásque gentes. *An igitur notißima India si tanta scriptorum incertitudo?*

Formicas non minores] *Leg. Plin. lib.* XI. *cap.* XXXI.

Morsu atque ambitu corpus conficiant] *Et ab illis vicißim casu atque ruina elidantur. Sic enim Appuleius lib.* I. *Floridor. vbi de Indis & Gymnosophistis multa.* Apud illos, *inquit*, immēsi dracones cum immanibus elephantis pari periculo in mutuam perniciem concertant. Quippe lubrico volumine indepti reuinciunt: & illis expedire gressum nequientibus, vel omnino abrumpere tenacissimorum serpētium squameas pedicas; necesse sit vltionem à ruina molis suæ petere ac retentores suos toto corpore oblidere.

Mella frondibus defluunt] *Legen. Aelianus lib.* XV. *Hist. animalium cap.* VII. *& Galenus lib.* III. *De alimentorum facultatibus cap.* XXXIX. *Virg. Ecloga* IV. Et duræ quercus sudabunt roscida mella.

Nysa est clariss.] *Plures hoc nomine montes Baccho sacra: hinc poëtis Nysæus. Græcis fere duplici ss.* Nyssa, *vt Arriano lib.* V. ἀλεξάνδρου ἀναβάσεως: *vbi Alexādrum Nyssam in deditionem acceptam, simul conditoris reuerentia, simul religione tactum ab omni iniuria, data opidanis salute, seruasse. Idē & de Baccho Thebano, Aegyptio, & Indico, vnúsne idémque sit lib.* VIII. *disserit, & Philostratus lib.* III. *Pausanias Bœoticis, Diod. Siculus & Strabo* XV. *Geogr. Illud quod post non longè sequitur:* famam hinc præcipuam habent, quòd *suspicor à glossa esse: quare vncis inclusi.*

Meros Ioui sacer] μηρὸς *enim femur est, ex quo natum Bacchum fabulantur; vt è cerebro Mineruam. Hinc &* μηροτρεφὴς *poëtis. Mons* ἠμωδῶν *etiam appellatur Eustathio in* περιηγητὴν. *Tzetzis in varia Hist. versus ob elegantiam adscribam.*

Ἐγγὺς ὀρῶν ἠμωδῶν, ἰνδίας δὲ τὰ ὄρη, στήλας τινὲς ἐστήκασι, στήλαι τοῦ διονύσου
οὐ τοῦ θηβαίου λέγω δὲ, καὶ ζαβόσκου τέλη, ὥσπερ τινὲς νομίζουσι καὶ παλαιοὶ, καὶ νέοι,
τοῦ οἰνουργίας δὴ εὑρόντος, φημὶ τοῦ αἰγυπτίου, τοῦ νῶη, καὶ ὀσίριδος διονύσου διονύσου.

Legen. Plinius lib. VI. *cap.* XXI. *& lib.* IIX. *cap.* XXXIX.

Oras tenent ab Indo *&c.*] *Fortè leg.* Oras tenent à Coliaco ad Gangem Palibotri, à Gange ad Indum Nyssæi, vbi magis quàm vt habitetur exæstuat: *ex Plin. lib.* VI. *cap.* XIX. *Ptolemæo & Solino cap.* LV. *ex quibus conuincitur* Palibo-

Palibotri *retinendum, licet* Palibothreni *substituat Pintianus: cuius lectionem non damno, reponentis* Colide, *pro* Iolide. Collis alterius partis angulus] *Hic vulg. lectionem libentius sequor, tantùm* Colis, *pro* Collis *ex superioribus scribo. Et inf.* Pòst vbi aliquot se per magna flexibus scindit iuga, *leg. conuicio. Torsit autem multos quòd præter morem suum Mela, qui præcipua primùm generatim, pòst alia singulatim eodem ordine exsequitur: hic verò de Gange non vnde capessat, incipit, sed desinit.*

Altera aurei soli] *Fabulæ fidem non habet Plinius lib.* VI. *cap.* XLVI. *ex quo leg. suprà*: Ad Indum Argyre, *non*, ad Gangem.

Contra Indi ostia] *Vulgati* inde illa. *Nos minori commutatione* Indi *reponendo locum in integrum restituimus. Pintianus audacius*: Contra Indi ostia insula est, quam vocant Solis, ideò inhabitabilis, quòd ingressis, *&c.*

Inter ipsa ostia Patalene regio] *Sic leg. videri monuit me Franc. Sanctius, cui assentior. Vulgati enim veteris scripturæ vestigia retinent*, rara tenet regio: *lege* Patalene regio. *Pintianus*, rara viret regio: *quod abiudico Plinius enim Indum duas insulas facere scribit* Prasianen *&* Patalen, *lib.* VI. *Nat. Hist. cap.* XX. *& Aethicus vrbes Orientalis Oceani* Patalen, *&* Patalaten *nominat, & Dion. Afer de Indo flu.*

Δισσὰ δέ οἱ στόματ' ἐστὶ, μέσην δ' ἐπιδέδρομε νῆσον.
Νῆσον τὴν καλέουσιν ἐπιχθόνιοι Παταλήνην.
Κεῖνός τοι πλείων ἀποτέμνεται ἔθνεα φωτῶν. *And. Rapius noster sic vertebat:*
Atque eius duplici circùm concluditur ore
Insula, quam proprio Patalenen nomine dicunt:
Multáque præterea distinguit secla virorum.

Vbi ex Arriano Eustathius: Δίστομός ἐστιν ὁ Ἰνδὸς καὶ Δέλτα ποιεῖ, καὶ οὗτος ἐν τῇ τῶν Ἰνδῶν γῇ, τῷ αἰγυπτίῳ Δέλτα παραπλήσιον· πόλις δὲ ἐν αὐτῷ ἀξιόλογος τὰ Πάταλα, ἀφ' ὧν ἡ νῆσος Παταλήνη. *Meminit & Strabo lib.* XV. ὁ δὲ Ἰνδὸς δυσὶ στόμασιν εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἐκπίπτει θάλατταν, ἐμπεριλαμβάνων τὴν παταλήνην καλουμένην χώραν: παραπλησίαν τῷ κατὰ αἴγυπτον Δέλτα.

Siue quia eius coloris est] *Legendus Strabo lib.* XVI. *extremo.*

CAP. VIII. Carmanis contrariam Macæ] Mace *fortè scrib. sine diphth. Hoc promontorium Carmaniæ promontorio obiacens* Harmozonta *Plinio est, & Ptolemæo.* Mache *autem vrbs Oceani Orientalis Aethico*: Mathæ *verò gens India, apud quos Erineses oritur, teste Arriano in Periplo Indiæ.*

CAP. IX. Et Arabia] *Non me fugit mutasse Freden. Ego à vulgata non recedo.* Arabiam *enim, &* Eudæmona, *Arabiæ vrbes ponit & Aethicus Cosmogr. & Arrianus in Periplo maris Rubri. Quod sequitur*: verùm inflexus, & non rubri maris, *ferri fort. poteslt: tametsi Pintianus alia interpunctione:* Extra sinum (verùm inflexu etiamnum Rubri maris) pars, *&c.*

Pygmæi minutum genus] *De his Aristot.* II. *de gener. animal. &* VIII. *de Natura anim. cap.* XII. *Plinius sæpius. Homer. Iliad.* γ. *initio. & Solinus cap.* XVI. Vrbe, *inquit*, Gerania Thraciæ Pygmæos à gruibus pulsos. *Agell. lib.* IX. *ca.* IIII.

Noct.

Noct. Attic. Dicti à nomine πυγῶν, *cubito. D. Hieron. in 27. ca. Ezech.* bellatorem, *& ad pugnam promtißimum exponit. Ad vtrumque Iuuenalis respexit; Sat.* XIII.

Pygmæus paruus currit bellator in armis.

De Ibide aut Herod. Euterpe, Arist. Plinius, denique Philosophi & historici omn.

Phœnix] *De hac aui quoque Plinius lib. x. cap. 11. Solinus cap.* XXXVI. *& Aur. Victor noster in Hist. Augusta, & Corn. Tacitus* V. *Annali sub Claudio, anno* V. C. *octingentesimo Phœnicem visum refert. Quòd verò ex se ipsa renascatur, Resurrectionis, quam piè Christiani credimus, signum visum est Orthodoxis Ecclesiæ Patribus: Vt eamdem semini & grano in terra putrefacto D. Paullus contendit* I. *Corint. cap.* XV. *Loca non pigebit indicare, si quis fortè requirat, vt aliis inuestigandi laborem tadiúmque adimam. D. Clemens Constitut. Apostolic. lib.* V. *cap.* VIII. *Ambrosius lib. de fide resurrect. Eusebius in vita Constantini. Cyrillus Catechesi* XVIII. *Greg. Nazianz. Lactantius & Claudianus in carmin. Nos etiam pro ineuntis anni felici auspicio carmine olim lusimus ad Casp. Cardillum Villalpandeum Philosophum & Theologum insignem, Compluti artißima familiaritate coniunctum, in librum quem* de Animæ immortalitate, *pro Aristotele (quem Athei quidam, & impij, animam vnà cum corpore morte damnasse, falsò affirmant) conscribsit.*

Qualis & Eois Phœnix quæ visitur oris,
Vnica semper auis: quà diuitis ostia Nili
Fœcundantis agros labuntur Solis ad vrbem:
Atque Arabum felix regio quà spirat odorem
Exstruit hæc nidum beneolentis termite amomi:
Agglomerat casiam, nardos, & tura Sabæa.
Quingentis plureis vbi viderit ordine messes
Phœbus; iam senij, & vitæ pertæsa prioris
Certa mori, medium Solem contra aspicit, alas
Verberat, attritu scintillam excudit, & ignis
Emicat: hinc flamam pyra iam liquefacta recepit.
Æstuat ipse soli genius, Sol, æthera, & aër.
Fit rogus ipsa sibi, & condit de more sepulcrum.
Nec mora, cernere erit, dictu mirabile monstrum:
De cinere ipsa suo (sic fama) renascitur ales.
Iam melior, senio procul, æuique integra surgit,
Remigio alarum pernix vaga nubila tranat,
Gestit ouans cursu terras lustrare iacentes.
Talis quum posito reuirescit tergore serpens
Exuuias linquens, annis dum effœta senectus.
Non aliter quum mors anima seduxerit artus, &c.

CAP. X. Meroëni habent] *Minori audacia ex* Meroëni, Meroën, *mutani. Vulgata lectio aliter proba est: immò eleganter* Habere, *pro* habitare: *quo Mela, Sallust. & quis non? vsus est.*

Pars

Pars quia vitæ spacium] *Perturbata hæc omnia. Fortè leg. alio ordine verbis in suum, vnde exciderunt, locum tralatis, ex Herodoto Euterpe & Thalia:* Pars quia ex Ægypto aduenere dicti Automoloe: pars quia vitæ spatium dimidio fere quàm nos lõgius agunt Macrobij: pulcri forma, proceri corporis, *&c.*

Æqui corporis] *Fortè leg.* proceri corporis. *vel:* pulcri forma corporis, æqui. *Aequitatem enim iustitiámque tribuit Polyhistor Solini cap.* XXXIII. *Vel sic:* pulcri forma, æquo, corpore. *Eruditus lector arbitrabitur.*

Specie ac viribus legere] *Dignitas enim formæ in viris ad parendum inuitat. Virgil.* IX. *Aeneid.* Gratior est pulcro veniens de corpore virtus. *Et Euripides:* Πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιος τυραννίδος, *apud Porphyrium de quinq. vocibus, & Stobæum Serm. de Pulcritudine. Archidamum regem quòd exiguam duxisset vxorem, à Lacedæmoniis multatum auctor Plutarch.* περὶ παίδων ἀγωγῆς *& Athenæus lib.* XIII. δειπνοσοφιστῶν.

Vt folia etiam] *Si Herodotum expreßit, scribsit Mela:* vt ligna etiam aut lignis decisa non innatantia ferat, sed pessum, *&c. De* Sphingibus *Diod. Sicul. lib.* IIII. *& Plin.* VIII. *cap.* XXI.

Aues cornutæ Trago pomones: & equinis auribus Pegasi] *qu. lib.* Tragopomones, equinis auribus & Pegasi. *Malè. Plinius enim lib.* X. *cap.* XLIX. Pegasos equino capite volucres, & gryphas aurita aduncitate rostri fabulosos reor: illos in Scythia; hos in Æthiopia. *Vbi aduerte* hos *referre antecedens remotius, contra Gram. præcepta. Sup. enim Gryphos in Scythis collocat Pomponius lib.* II. *cap.* I. Tragopomones *verò mihi de mendo suspecta vox, &* Trago panes *leui commutatione tentabam: aliter atque Pintianus* Trago pogones. *Solinus* Tragopas *cap.* XXXIII. *vocat, & ibid. Plinius* Tragopanadem; *minus, quàm Mela, corruptè vterque: vnde fort. veram lectionem erit eruere. Cùm enim* Pan *Deus cornutus sit, vt antiquitas credidit; ab eo aui cornutæ nomen tributum coniicere licet. Quare in Plinio* Tragopana *legit doctiß. Turnebus lib.* VI. *Aduers. cap.* XIX. *prono sanè errore ex bis repetita voce* de; *aut priori dictioni addita. Sic igitur legit:* Equidem & Tragopana, de qua (*vulg.* Trago panadem de qua) plures affirmant maiorem aquila, cornua in temporibus curuata habentem ferruginei coloris, tantùm capite phœnicio. *Idem mox* rupes, *pro* ripæ *reponit. Non sequor. Mela enim in Antithesi ludit.*

An exhausta fructu] *Pint.* an exusta æstu. *Turnebus verò,* an inexhausto tractu: *quòd in vet. exempl. repperisset,* an inexhausta fructu. *Idem mox,* verum & Anno legit, *non pro aduerbio* verùm: *& τὸ* memoratum, *quod in vulgatis legitur, delet: pro quo Franc. Sanctius* commentario *reponebat; fortè quòd Plinius lib.* II. *cap.* LXVII. *nauigationem enim in litteras misisse Annonem scribat. Ego à vulgata lect. ne latum quidem vnguem discedendum censeo: nec enim abhorret ab hoc dicendi genere Mela, pro* memorandum, *vel* memoria dignum: *quòd quiuis in eius lectione non admodum hospes facilè, vel me tacente, iam obseruauit. Plinij verba quia hinc tralata ob oculos ponam, vt conferri inter se queant.* Anno Kar-

thaginis potentia florente, circumuectus à Gadibus, ad finem Arabiæ nauigationem eam prodidit scripto: sicut ad extera noscenda missus eodem tempore Himilco. Præterea Nepos Corn. auctor est Eudoxum quendam sua ætate, cùm Lathyrum Regem fugeret, Arabico sinu egressum, Gades vsque peruectum: multóque ante eum Cælius Antipater, vidisse se qui nauigasset ex Hispania in Æthiopiam commercij gratia. *Hæc ille. Vide suprà capite* V. *extremo.*

Adeò ignotus ignis] *Gemina de Satyro & Prometheo narrat Plutarchus lib. De vtilitate ex inimicis capienda.*

Nuluch ab incolis] Nigrin *videtur Plin. appellare lib.* V. *cap.* IX. *& lib.* VIII. *cap.* XXI. *vbi de* Catoblepis. *In Aethico, à quo Paullus Orosius lib.* I. *omnia est mutuatus,* Nuchul *scribitur, transpositis litteris. Vulgatam lect. libenter sequor, cùm alij scriptores auctoritatis pondere nutare non cogunt. Minus etiam à Nili nomine corruptum* Nuluch *à Barbaris, quàm* Nuchul: *sed hæc arbitrarij iuris sunto: non enim ex his pendent fortunæ Græciæ, vt ille ait.* Melo *verò vett. Latinis dicebatur: auctor Festus & Seruius in* I. *Aen. vt* Atlas, *etiam* Telamo. Melas *Eustathio, & Plutarcho de fluminib. Hinc Statio Papinio, & Ouidio* binominis fluuius *dicitur; ni fortè propter* Astusapen, *&* Astaboram: *de qua ad lib.* I. *cap.* IX. *dicere memini.*

CAP. XI. Fortunatæ insulæ] *Straboni lib.* III. *ex Hom. in Mauritaniæ finibus; & Gadibus opposita.*

Himantopodes] *quasi, loripedes. De his Plin. lib.* V. *cap.* VIII.

Dites, nunc inculti] *Fuit cùm* comites, *leg. pro* dites *putarem, & ex compendiis litterarum natum mendum: quòd Plinius* V. *cap.* VIII. *Solinus cap.* XXXIV. *& Martianus Capella Pharusios Herculis ad Hesperidas tendentis comites faciant. Atqui itineris tædio si hic in Libya resederunt, quomodo subito dites? Nisi fortè Mela alios auctores secutus est: quare nihil immuto: mox enim* inopes *opponit. Pòst paullò* terebintho arbore *germana lectio, quod quiuis non præfractus facilè dabit: reliquæ enim voces nihili.*

Profundat sponte nata] *De his, ni fallor, Sallustius lib.* V. *Histor. quantum ex reliquiis fragm. tamquam naufragij tabulis ab amiciss. Lud. Carrione I. C. collectis intelligere licet, citante.* Cuius duas insulas propinquas inter se, & X. stadium procul à Gadibus sitas, constabat suopte ingenio alimenta mortalibus gignere. *Vide sup. cap.* VI. *de Insulis, quæ iuxta* Cassiteridas.

Vnde vbi aliqua] *Portenti simile. Legen. Strabo lib. vlt. Geographiæ, Plutarch. in Sertorio, & Io. Goropius Becanus, vir doctiss. lib.* II. *Originum Antuerpiensium, de Gigantomachia: quod opus, licet æmulos aliquot repererit, plures tamen admiratores habet, qui vtilissimum prædicant.*

FINIS.

IO. CHRISTOPHORVS CALVETVS STELLA ANDREAE SCHOTTO S. D. P.

LEGI *doctiß. Schotte, ſumma cum animi mei voluptate, quæ de Fredinandi Nuneſij Pintiani præceptoris mei vita, doctè ſimul & eleganter ſcripſiſti. Viuet per te in hominum memoria Pintianus, cuius nomen, quod iam penè extinctum erat, deinceps durabit. Ceterùm quod de inſula* Antro *petis, cuius vnus tantùm Pomponius Mela, quod ſciam, meminit lib.* III. *cap.* II. *Etſi hunc nodum dilucidè atque perſpicuè per te ipſe expedire potes; tamen vt exiſtimationi, quam de me concepiſti, ſatisfaciam, ſic habe. Mela enim de Garumna fl. agens:* In eo, *inquit*, eſt inſula Antros nomine, quam pendêre, & attolli aquis increſcentibus ideò incolæ exiſtimant, quia cùm videatur editior, aquis obiacet; vbi ſe fluctus impleuit, illam operit, nec, vt prius, tantùm ambit: & quòd ea, quibus antè ripæ colléſque, ne cernerẽtur, obſtiterant, tunc velut ex loco ſuperiore perſpicua ſunt. *Pulchrè quidem Mela. Satis enim conſtat ripas fluminum, plerumq. ipſis fluuiis altiores eſſe: ideò nihil fere de continenti nauigantibus apparere, niſi ea tantùm, quæ littoribus ſunt expoſita. At cùm nauis impetu fluctuum in altum ſubuehitur, iam conſpicua erunt in continenti, quæ prius in imo videri non poterant: idem in* Antro *inſula fieri exiſtimandum eſt. Nam cùm videatur editior. i. altior, obiacet vndis. i. circumiacet aquis, nempe fluctibus retro fluentibus: vnde eius tantum latera & ripæ cernuntur. At quoties fluctus ſe impleuit. i. maximè intumuit, quod fit ipſo pelagi in eam fluctu, ac incremento aquæ, operitur inſula, non aquis, ſed increſcente fluctu propter eius tumorem tegi videtur; & tanto fit depreßior, quanto antea refluente vnda videbatur altior: & propterea pendêre ab incolis exiſtimatur. Nec vt prius tantùm ambit. i. fluctus non vndique eam æquè circumdat, ac prius: tunc enim refluente fluctu omni ex parte non ſecus atque alia quæuis inſula, in quam nullus fiat æſtus pe-*

lagi, aquis ambitur retro cedentibus tunc fluctibus, & in mare tranquillius redeuntibus: At contrà fit ferente se in eam fluctu magno impetu. Neque enim vt prius tantùm insulam ambit, sed eam dumtaxat partem, vbi æstus furit. Siquidem tantus est fluctus tumor, vt ea pars in quam Oceani accessus fertur, ambita tantùm censeatur: reliqua verò, etiamsi verè ambita sit quietioribus ibi vndis existentibus, non videatur. Et ideò sunt perspicua, quæ insunt in insula ex loco superiore, id est ex fluctibus increscentibus, cùm anteà, remeantibus, quo minus cernerentur, fauebant ripæ & colles. Ergo altior apparet, cùm aquis circumdatur fluctibus refluentibus, & tunc eius tantùm ripæ & colles cernuntur. Pendet cùm fluctus intumuit, & vbi fertur, ibi maximè eam ambit: & ideò cùm altior ipsa insula sit fluctus, omnia eius plena & manifesta videri, tanquam si ex superiori loco, id est ex intumescente fluctu ea contemplaretur aliquis naui vectus, cùm antea ripæ & colles impedimento essent fluctibus iam refluentibus, & Oceano tranquilliori. Sed quid tam accuratè hac de re apud te dissero? qui ingenio, doctrina, litteris, & lingarum peritia adeò excellis, nihil vt in Mela tam sit obscurum, támque difficile, quod exquisito iudicio tuo non expendas: mirificè atque expeditè non explices, quo Pomponium Melam nitori suo, vt facis, restituas. Vale mi Schotte. Salmanticæ, Idibus Februarij, Anno M. IↃ. LXXXI.

ABRA-

ABRAHAMO ORTELIO ANTVERPIANO V. C. PHILIPPI II. HISP. REGIS GEOGRAPHO, ciui ſuo cariſs. And. Schottus S. D. P.

ROMISERAM, *memini, doctiſs. Orteli, noſtras olim Obſeruationes, iam tum pænè affectas in Pomponium Melam, compoſitum à me Lutetiæ ad Diui Victoris cum vetuſtiſs. exemplari calamo exarato, & , vnde hauſit, auctoribus Græcis, præſertim Herodoto. En tibi fidem meam libero: quare, qui meas eſſe aliquid putare nugas ſoles, vt accuratè recenſeas, & culpas damnes; obelóque fodias, oro obteſtórque: cùm patriæ communis amore; tum quia ceteris in hoc ſtudiorum genere antiſtas; ideóque de his optimè iudicare & poſsis & ſoles. Tu enim mihi inter doctiſsimos, quia ciuis meus; & inter ciues, quia doctiſsimus, vnus (vt Plato Antimacho) inſtar es omnium:*

Deſcripſti radio totum qui gentibus orbem.

& Vniuerſum hoc in Theatro, tanquam in illuſtri loco & ore omnium, ſpectandum propoſuiſti; in ea Vrbe, quæ (vt olim à Polemóne Roma*) τῆς οἰκουμένης ἐπιτομὴ iure optimo & cenſeatur, & appelletur. Nec enim præſtantibus ingeniis, quàm exoticis mercibus & opibus ſe venditat. Ego verò cùm rei gerundæ cauſſa iter in Hiſpaniam haberem, & turbante Belgio, flagrantéque bello ciuili, Bibliotheca & patria aliquamdiu carendum viderem;* Melam *Hiſpanum ſcriptorem Itinerarij vice tamquam fidum comitem aſſumpſi: & cum illo, re ex ſententia geſta, in hac ſtudiorum meorum peregrinatione more inſtitutóque maiorum inchoata horis ſubſeciſiuis collocutus, hoc* Spicilegium *feci, poſt Pintianum, cuius ad te Caſtigationes mitto, vt olim in integrum Plinium Obſeruationes eiuſdem: ſed vereor ne in tanta loci intercapedine perierint. Vterque liber ſpiſſe ſanè hic reperiri potuit, & tantùm non interciderat: adeò verum eſt Chriſti illud oraculum,*

οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. *Obſeruationes*

eiusdem in Plinium vtinam te hortante Plantinus noster, typographus omnium quot sunt, quot erunt, maximè industrius, in vulgus edat, cum Iac. Susij & Brugensium Notis: esset cur R. P. litterariæ, patriæ, & Plinio ipsi iam panè in integrum restituto, gratularemur. Nos Toletanum codicem M. S. *quo vsus est Pintianus, inspeximus; non pauca relicta collegimus: Solinum quoque & Capellam cum m. ß. compositos recensuimus: sed maturescere sinam: cupio enim, Deo fauente, peregrinationis meæ fructum aliquando exstare & in patriam redundare, ne planè cessasse videamur. Interea si hæc tibi probauero, bene operam positam existimabo, nec calumniatores metuam: sin minus, in spongiam tuam incumbere cum Aiace Augusti facilè patiar. Vale, mi Orteli, Salutem à me illis non de vulgo amicis, Corn. Pruenio, Viuiano, Lipsio, Carrioni, Papio, Leuineio, Pulmanno, Plantino, Raphelengio, ceteris. Toleti a. d.* X. *Kal. Ianuar. Ann. partus virginei* CIↃ. IↃ. LXXX.

FINIS.